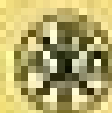

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Despre mărginita putere a diavolului
Despre căință
Despre necazuri și biruinea tristeții

Despre marginita putere a diavolului

DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI

DESPRE CĂINȚĂ

DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA

*PREAFERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE*

Traducere din limba greaca veche și note de Preotul Profesor DUMITRU FECIORU

*EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI – 2005*

CUVÂNT ÎNAINTE.....	3
OMILIA I - DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI.....	5
OMILIA I - DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI.....	15
OMILIA A II-A.....	26
OMILIA A III-A.....	31
DESPRE CĂINȚĂ (I).....	38
DESPRE CĂINȚĂ (II).....	52
DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII (I).....	63
DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII (II).....	84
DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII (III).....	103
COMPARAȚIE ÎNTRE ÎMPĂRAT ȘI MONAH.....	120

CUVÂNT ÎNAINTE

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII"

Pe când Saul din Tars, pe atunci crâncenul apărător al Legii celei vechi și prigonitorul celei noi - a harului, sufla "încă amenințare și ucidere împotriva ucenicilor Domnului" (Fapte 9, 1), mergând spre Damasc spre a-i lega și întemnița pe aceștia, cu încuviințarea mai-marilor poporului său, iată că "o lumină din cer, mai puternică decât strălucirea soarelui" (Fapte 26, 13) l-a învăluit pe el și pe cei dimpreună cu dânsul, iar el a auzit "un glas în limba evreiască: Saule, Saule, de ce Mă prigonești?" (Fapte 26, 14). "Căzând la pământ... el a zis: Cine ești, Doamne? Și Domnul a zis: Eu sunt Iisus, pe Care tu îl prigonești". Iar Saul "tremurând și înspăimântat fiind, a zis: Doamne, ce voiești să fac?" (Fapte 9, 4, 5, 6). Și atunci, viitorul Mare Apostol al neamurilor a auzit porunca pe care o rostește, tainic și neschimbat, Mântuitorul Hristos, de fiecare dată, inimii fiecărui trimis al Său la apostolat în mijocul celor căzuți și pierduți în deasa plasă a păcatului, a înșelării spirituale, a negurii sufletești și a osândeii morții celei veșnice: "Să le deschizi ochii ca să se întoarcă de la întuneric la lumină și de la stăpânirea lui Satan la Dumnezeu, ca să ia iertarea păcatelor și parte cu cei ce s-au sfințit prin credința în Mine" (Fapte 26, 18).

Aceasta este misiunea Dumnezeiască a oricărui propovăduitor și împlinitor al poruncilor Evangheliei Domnului Iisus Hristos, căci El însuși "uns... cu Duhul Sfânt și cu putere... a umblat făcând bine și vindecând pe toți cei asupriți de diavolul, pentru că Dumnezeu era cu El" (Fapte 10, 38). Cu adevărat, așa cum ne învață Dumnezeiescul Pavel, "lupta noastră - a creștinilor - nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri" (Efes. 6, 12).

Dar Vestea cea Bună este că uneltitorului împotriva neamului omenesc i-au fost deja zdrobite puterea și trufia, prin Jertfa cea Dumnezeiască adusă pe Golgota de Iubitorul-de-oameni Dumnezeu, Cel întrupat pentru noi. Ceea ce ni se cere nouă, celor ce căutăm bunătățile cerești și împreună-viețuirea cu Preasfânta Treime, este doar să ne împărtășim, prin credință și supunerea desăvârșită a întregii noastre ființe voii celei Dumnezeiești, de roadele puterii harului celui ceresc, revărsat peste lume după Jertfa și Învierea Domnului.

Acesta este pătrunzătorul mesaj al prezentelor și minunatelor texte ale Sfântului Ioan Gură de Aur - "Dascălul pocăinței", despre care Ioan Moshu, în al său Limonariu (128), spune că "pe el nu poate să-l vadă om în trup, căci el acolo stă, unde este tronul Stăpânului".

Prin toate scrierile adunate în acest volum, Marele Ioan Gură de Aur ne învață un lucru hotărâtor: prin Domnul, prin puterea Sfintei Sale Cruci, prin bucuria biruinței Sale, am primit și noi puterea de a-l război, cu îndrăznire și nădejde de biruire întru Hristos, pe cel care neîncetat caută să ne piardă, fie prin suferință simțită, fie prin deznădejde; uneori însă, rușinoasele noastre înfrângeri nu le mai putem arunca asupra potrivnicului nostru, ci ar trebui să ni le atribuim nouă înșine: trândăviei noastre spirituale, lipsei de priveghere, de seriozitate, de cumpătare, nestatorniciei și ușurătății noastre, îndulcirii vinovate de cele lumești, alipirii noastre de patimile cele mai josnice, ca și fugii noastre desperate de durerea încercărilor, de neazuri, ca și cum n-am fi auzit spusa

Apostolului, că numai “prin multe suferințe trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu” (Fapte 14, 22).

Sfântul Ioan, ca nimeni altul, ne pune în față pilde biblice de îndelungă-răbdare a relelor pătimiri din pricina răutății vrăjmașului, de încercări pline de chin la care au fost supuse credința și credincioșia multor drepti față de Dumnezeu, pentru a li se vădi acestora alcătuirea lăuntrică de diamant.

Toate necazurile, suferințele, tristețile acestora au fost însă primite și îndurate cu nezdruccinată încredințare că, oricât de mari ar fi ele, tot atât de bogat și prisositor va fi și harul cel Dumnezeiesc trimis de Cel Care “nu va îngădui să fiți ispitiți mai mult decât puteți ci o dată cu ispita, va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda” (I Cor. 10, 13), și tot atât de mari vor fi și răsplățile pregătite de Cel Care încearcă “rărunchii și inimile” tuturor oamenilor (Apoc. 2, 23). Nu nepotrivite conținutului acestei cărți sunt și ultimele ei pagini, închinată asemănării vieții împăratului cu cea a monahului, a celui robit celor lumești și iute pieritoare cu cea a aceluia care se luptă, cu propria fire și cu vrăjmașii cei nevăzuți, pentru dobândirea celor nesticăcioase și cu neputință de ajuns furilor.

Binecuvântând, așadar, tipărirea acestor neprețuite învățături lăsate Bisericii de Sfântul nostru Părinte Ioan Gură de Aur spre a ne putea bine cârmui viața printre stâncile ispitelor și necazurilor scoase în calea noastră de cel-rău, încheiem cu însăși părinteasca sfătuire hrisostomică: “Chiar dacă nu ne-ar amenința focul iadului, nici nu ne-ar aștepta chinuri veșnice, numai gândul de a fi înstrăinați de Hristos cel blând și iubitor de oameni, Care S-a dat pe Sine la moarte pentru noi, Care a suferit toate ca să ne scoată din chinurile iadului și să ne împace cu Tatăl pe noi, cei care îi eram dușmani din pricina păcatelor noastre, prin urmare, numai gândul acesta, de a putea pierde acele bunătăți negrăite și nemuritoare care ne așteaptă, ar trebui să fie puternic și îndestulător ca să ne deștepte sufletele și să ne înduplece să fim totdeauna treji”.

*ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMANE*

OMILIA I - DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI

din “DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII”

1. Credeam că din pricina deselor mele predici v-ați săturat de cuvintele mele; dar văd că s-a întâmplat tocmai dimpotrivă; nu numai că nu v-au săturat desele mele predici, ci, dimpotrivă, v-au mărit dorința de a mă asculta. Nu săturare de predică, ci dor de predică. Ați pățit și voi ce pățesc la ospete iubitorii de vin. Aceia cu cât beau mai mult vin, cu atât sunt mai însetați; tot așa și cu voi: cu cât v-am predicat mai mult, cu atât mai mult v-am aprins dorința, cu atât v-am mărit mai mult pofta, cu atât v-am făcut mai puternică dragostea de predică. De aceea, cu toate că-mi cunosc marea mea sărăcie, totuși nu voi înceta de a face ceea ce fac gazdele cele darnice: vă voi întinde mereu masa și voi face să vă fie întotdeauna plin paharul învățaturii. Văd doar că îl beți până la fund, și plecați tot însetați! Aceasta s-a văzut și mai înainte, dar mai cu seamă în duminica trecută. Că ascultați cu nesăț cuvântul lui Dumnezeu a arătat-o mai cu seamă ziua aceea în care v-am învățat că nu trebuie să vă vorbiți de rău unul pe altul, când v-am dat și temei nezdruncinat de învinuire, îndemnându-vă să vorbiți de rău păcatele voastre, dar să nu iscodiți păcatele străine; când v-am adus ca pildă pe sfinți, care se învinuiau pe ei înșiși, dar pe ceilalți îi cruțau. Am adus pe Pavel, care spunea că el e cel dintâi păcătos, că a hulit, a prigonit, dar Dumnezeu l-a miluit; că își spunea făt lepădat înainte de vreme și nu se socotea vrednic de a se mai numi apostol. Am adus pe Petru, care spunea: “Ieși de la mine, că sunt om păcătos”; pe Matei, care se numea vameș și în timpul când era apostol; pe David, care striga și spunea: “Fărădelegile mele au covârșit capul meu; ca o sarcină grea apăsă-au peste mine”; pe Isaia, care se plângea și se jeluia: “Necurat sunt și buze necurate am”; pe cei trei tineri, care în cuptorul cel de foc mărturiseau că au păcătuit, că au făcut fărădelegi și n-au păzit poruncile lui Dumnezeu; pe Daniel, care se plângea la fel. Tot în ziua aceea, după ce am dat ca pildă pe acești sfinți, am numit muște pe cei care vorbesc de rău pe alții și am arătat că pe bună dreptate îi numesc așa, căci după cum muștele se așază pe rănilor și bubele altora, tot așa și cei ce vorbesc de rău pe alții mușcă din păcate străine și îmbolnăvesc cu aceasta pe cei cu care vorbesc; iar pe cei care nu fac acest lucru, pe cei care nu vorbesc de rău pe alții, i-am numit albine; ei nu răspândesc boli, ci fac faguri de mare evlavie, zburând în livada virtuții sfinților. Atunci, da, atunci ați arătat nesățioasa voastră dragoste de predică. Atunci cuvântul meu s-a lungit mult, mult de tot, ca niciodată; mulți se așteptau să se stingă râvna voastră din pricina mulțimii spuselor, dar s-a întâmplat contrariul: inima vi se încălzea mai tare, dorul de a mă asculta se aprindea mai mult. De unde o știu? De acolo că, spre sfârșitul predicii, aplauzele erau mai puternice, strigătele de încuviințare tot mai entuziaste. Era la fel ca atunci când aprindem un foc. La început lumina focului nu-i așa de strălucitoare; dar când pui pe foc toate lemnele, atunci flacăra se înalță, mare și frumoasă, tot mai sus. Așa a fost și în ziua aceea. La începutul predicii mele nu erați prea mișcați de cele ce spuneam; dar când predica s-a lungit, când am pus în ea tot ce aveam de pus, când am aruncat și mai multe învățături, atunci, da, atunci dorința voastră de a-mi asculta predica s-a aprins ca un foc mare și au izbucnit aplauze și mai puternice. De aceea, cu toate că la început eram hotărât să vorbesc mai puțin, atunci am depășit măsura. Dar, mai bine spus, eu niciodată n-am depășit măsura. Căci lungimea unei predici nu se măsoară cu mulțimea cuvintelor, ci cu dispoziția ascultătorilor. Când ai auditori nepăsători, pare că-i plictisești chiar când predica ți-e

scurtă; dar când auditorii sunt aprinși, treji și numai urechi, nu le potolești dorința oricât de mult ai lungi predica. Dar pentru că se întâmplă ca într-un popor atât de numeros să fie și unii mai slabi, neputincioși să urmărească toată lungimea predicii, vreau să-i sfătuiesc pe aceștia să plece după ce au ascultat cât pot asculta și au luat cât le e de ajuns, nimeni nu-i împiedică, nimeni nu-i silește să stea mai mult decât pot. Să nu silească pe predicator să scurteze predica înainte de vreme. Tu te-ai săturat; dar fratele tău e încă flămând. Tu te-ai îmbătat de mulțimea celor spuse; dar fratele tău e încă însetat. Nici acela să nu-ți stânjenească slăbiciunea ta, silindu-te să ascuți mai mult decât poți asculta, nici tu nu pune stavilă dorinței aceluia, împiedicându-l de a asculta predica atât cât o poate asculta.

2. Aceasta se întâmplă și la ospete: unii se satură mai devreme, alții mai târziu; și nici aceștia nu-i țin de rău pe ceilalți, și nici aceia nu-i osândesc pe aceștia. La ospete, laudă celor ce se satură mai devreme; la predică, însă, nu laudă, ci iertare celor ce se satură mai devreme; la ospete, vină și blam celor ce se scoală mai târziu de la masă; la predică, laude și aclamații celor care pleacă mai târziu.

- Pentru ce?

- Pentru că la ospete zăbovirea se datorează lăcomiei la mâncare, iar la predică zăbovirea și răbdarea se datorează dorinței duhovnicești și poftei dumnezeiești.

Dar destul cu introducerea! Să vă plătesc acum datoria cu care v-am rămas dator în ziua aceea. Despre ce v-am vorbit atunci? Că oamenii aveau o singură limbă, după cum aveau o singură fire. Nimeni nu vorbea o altă limbă, o limbă străină.

- Dar de unde a venit deosebirea aceasta de limbi?

- De pe urma trândăviei celor ce-au primit darul. Am vorbit atunci de amândouă: și de unirea limbilor, și de deosebirea limbilor. Și am arătat că unirea limbilor a vădit bunătatea Stăpânului, iar deosebirea limbilor a vădit necunoaștința robilor. Dumnezeu știa mai dinainte că avem să pierdem darul; cu toate acestea, ni l-a dat; iar cei care l-au primit au fost niște răi față de darul primit. Cea dintâi explicație a acestui fapt este aceea că nu Dumnezeu ne-a luat darul, ci noi am pierdut cele date; a doua explicație, după aceasta, este aceea că darurile primite mai târziu sunt mai mari decât cele pierdute, în loc de ostenele trecătoare, ne-a cinstit cu viață veșnică; în loc de spini și ciulini, a făcut să odrăslească în sufletele noastre fructul Duhului. Nimic nu era mai de rând decât omul! Și nimic n-a ajuns mai de preț decât omul! Era cea din urmă făptură în șirul făpturilor cuvântătoare; dar picioarele au ajuns cap, și prin pârga sa a fost înălțată pe tronul cel împărătesc. Dumnezeu a făcut cu firea noastră ceea ce ar face un om generos și darnic cu cel pe care l-ar vedea scăpat din naufragiu, ieșit din valuri numai cu trupul gol, și pe care l-ar primi cu brațele deschise, l-ar îmbrăca cu haine frumoase și i-ar da cea mai înaltă cinste. Tot așa și omul; pierduse tot ce avea: îndrăznirea, prietenia cu Dumnezeu, viețuirea în rai, viața lipsită de necazuri; ieșise gol din rai, ca dintr-un naufragiu. Dar Dumnezeu l-a primit, l-a îmbrăcat îndată și, luându-l de mână, l-a urcat încet încet la cer. Cu toate că nu merita iertare naufragiatul acesta! Tot naufragiul acesta nu s-a întâmplat din pricina furiei vânturilor, ci din pricina celui ce călătorea pe mare. Dumnezeu nu s-a uitat la aceasta, ci I s-a făcut milă de marea suferință a omului. Și a primit cu tot atâta dragoste pe cel ce suferise naufragiul în port, ca și cum l-ar fi suferit în mijlocul mării. Că a cădea din rai înseamnă a ți se scufunda corabia în port.

- Pentru ce?

- Pentru că omul s-a împiedicat și a căzut când încă nu avea dureri, când încă nu avea griji, nici ostenele, nici necazuri, când încă nu se porniseră asupra firii noastre miile și miile de valuri ale poftelor! Întocmai ca pirații ce străbat mările, care, dacă găuresc cu un fier mic corabia, vără pe

dedesubt toată marea în vas, tot așa și atunci, diavolul, văzând vasul lui Adam, adică sufletul lui, plin de multe bunătăți, s-a apropiat de el și, găurindu-i sufletul cu un simplu cuvânt ca și cu un fier, l-a deșertat de toată bogăția lui și a scufundat vasul. Dar Dumnezeu a făcut să fie mai mare câștigul decât paguba și a ridicat firea noastră pe tronul cel împărătesc. De aceea Pavel striga zicând: “Ne-a sculat împreună cu El și ne-a așezat împreună cu El la dreapta Lui întru cele cerești, ca să se arate în veacurile viitoare bogăția covârșitoare a harului Său, întru bunătatea față de noi” .

- Ce spui, Pavele? Pentru ce spui “să se arate în veacurile viitoare”, când fapta asta s-a săvârșit, a luat sfârșit? Nu s-a arătat?

- S-a arătat, dar nu tuturor oamenilor, ci numai celui credincios. Cel necredincios încă n-a văzut minunea. Dar atunci, în ziua cea înfricoșată a judecății, când se va pune în mijloc toată firea oamenilor, atunci toți se vor minuna de minunea aceasta, și chiar nouă ne va fi mai vădită minunea. Credem și acum minunea aceasta; dar altfel se înfățișează minunea auzului, și altfel vederii. Ne minunăm când auzim de porfira împărătească, de coroană, de hainele cele de aur, de tronul cel împărătesc, dar ne minunăm și mai mult când, date la o parte perdelele, îl vedem chiar pe împărat pe scaunul înalt. Tot așa și cu Unul-Născut. Când vom vedea perdelele cerului date la o parte și pe împăratul îngerilor pogorându-Se din cer, însoțit de popoarele cele cerești, atunci, datorită vederii, vom vedea că minunea e și mai mare. Gândește-te ce lucru mare este să vezi firea noastră purtată pe heruvimi și înconjurată de toate puterile îngeresti!

3. Uită-te și la înțelepciunea lui Pavel! Câte nume nu caută ca să înfățișeze iubirea de oameni a lui Dumnezeu! n-a spus numai “harul”, nici numai “bogăția”!

- Dar ce?

- “Bogăția covârșitoare a harului întru bunătate”. Cu toate acestea, a exprimat slab iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Și după cum trupurile unse cu untdelemn scapă din mâinile noastre și alunecă ușor, de le-am ține cu mii de mâini, tot așa și iubirea de oameni a lui Dumnezeu: oricâte nume i-am da, nu o putem cuprinde; măreția ei întrece cu mult, cu foarte mult, slăbiciunea cuvintelor noastre. De asta și-a dat seama și Pavel. De aceea, văzând învinsă puterea cuvintelor de măreția iubirii de oameni a lui Dumnezeu, a spus numai un singur cuvânt și s-a oprit.

- Care-i cuvântul?

- “Mulțumire lui Dumnezeu pentru darul Lui care nu se poate povesti” . Nimic nu poate înfățișa purtarea de grijă a lui Dumnezeu! nici cuvântul, nici mintea! De aceea aici Pavel spune că dragostea Lui de oameni nu se poate povesti, în altă parte, spune că depășește mintea noastră, grăind așa: “Pacea lui Dumnezeu, care covârșește toată mintea, va păzi inimile voastre” .

După cum vă spuneam mai înainte, două sunt explicațiile cu privire la darurile lui Dumnezeu: una, că nu Dumnezeu ni le-a luat, ci că noi le-am pierdut; a doua, că bunătățile date nouă în urmă sunt mai multe și mai mari decât cele pierdute.

Vreau să vă mai dau și o a treia explicație.

- Care este a treia explicație?

- Chiar dacă nu ne-ar fi dat mai târziu daruri mai mari decât cele pierdute, ci numai ne-ar fi luat ce ne-a dat, că noi am fost de vină - căci trebuie adăugat aceasta -, și așa ar fi fost îndestulător faptul acesta prin el însuși, ca să arate purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de noi. Nu datul darurilor, ci chiar luarea lor este semnul unei foarte mari iubiri de oameni. Și, dacă vreți, am să vă dovedesc aceasta cu cele petrecute în rai. Dumnezeu a dat omului raiul, semn al purtării Lui de grijă; noi ne-am arătat nevrednici de dar, semn al nerecunoștinței noastre. Dumnezeu a luat darul de la niște nevrednici. Și aceasta, semn al bunătății lui Dumnezeu.

Dar mă poate întreba cineva:

- Dar ce bunătate e aceea când iei înapoi darul?

- Așteaptă și-ai să auzi! Gândește-te ce-ar fi făcut Cain dacă ar fi trăit în rai după ce săvârșise crima! Dacă după ce căzuse din viețuirea aceea paradisiacă, dacă după ce fusese osândit la osteneală și durere și vedea atârnată deasupra lui amenințarea cu moartea, dacă atunci când avea înaintea ochilor nefericirea tatălui lui și înaintea sa încă mai erau urmele urgiei lui Dumnezeu, dacă, înconjurat fiind de atâtea necazuri, și-a îndreptat pașii spre o răutate atât de mare încât, neținând seamă de glasul sângelui, uitând părtașia la suferințe, a ucis pe cel care nu-i făcuse vreun rău, a pus mâna pe trup de frate, și-a muiat mâna în sângele lui și n-a putut să-și vină în fire cu tot îndemnul lui Dumnezeu, ci a insultat pe Creator și a necinstit pe părinți, gândește-te la ce răutate n-ar fi ajuns dacă ar fi viețuit în rai? Dacă și-a îndreptat pașii în salturi spre omor când avea atâtea frâie, în ce prăpastie nu s-ar fi prăbușit dacă aceste obstacole i-ar fi fost luate? Vrei să afli și din viața maicii lui, a Evei, ce bine i-a adus Evei pierderea raiului? Cercetează cum era Eva înainte de cădere, și cum a ajuns după cădere; înainte de cădere socotea pe diavolul cel înșelător, pe diavolul cel rău, mai vrednic de credință decât poruncile lui Dumnezeu și dintr-o simplă privire a pomului cunoștinței a călcat legea pusă de Dumnezeu. Uită-te acum că a ajuns mai bună și mai înțeleaptă după ce a pierdut raiul. Când a născut pe fiul ei, a spus: "Am dobândit om prin Dumnezeu". A alergat îndată la Stăpânul pe Care-L disprețuise mai înainte, și n-a socotit lucrul acesta ca pe un lucru datorat firii, nici n-a atribuit nașterea legii căsătoriei, ci a cunoscut pe Stăpânul firii, și Lui îi mulțumește pentru nașterea copilului. Mai înainte de cădere îl înșelase pe bărbat; după cădere, și-a instruit copilul și i-a pus un nume care putea să-i aducă aminte de darul lui Dumnezeu. Mai mult, când a născut alt copil în locul lui Abel a spus: "Mi-a ridicat mie sămânță Dumnezeu în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain". Femeia face pomenire de nenorocirea ce-a lovit-o, nu se mânie, ci mulțumește iarăși lui Dumnezeu; pune nume copilului după darul primit de la Dumnezeu, pentru ca numele să-i fie copilului pricină neconținută de învătătură.

După cum se vede, dar, Dumnezeu i-a dăruit mai mari bunătăți tocmai prin aceea că i-a luat darurile date mai înainte. Femeia fusese alungată din rai, dar prin alungare a ajuns la cunoașterea lui Dumnezeu. Deci a dobândit mai mult decât a pierdut.

Poate că cineva m-ar întreba:

- Dar dacă a fost de folos ca omul să fie izgonit din rai, pentru ce atunci Dumnezeu i-a mai dat la început raiul?

- A fost de folos, omule, din pricina trândăviei noastre, ca omul să fie izgonit din rai. Dacă Adam și Eva ar fi fost cu luare-aminte asupra lor, dacă ar fi cunoscut pe Stăpânul și ar fi fost înțelepți și cumpătați, ar fi rămas în cinstea dată lor de Dumnezeu. Dar pentru că au adus ocară darului ce li s-a dat, a fost de folos pentru ei să fie izgoșiți din rai.

- Dar atunci, pentru ce le-a mai dat raiul?

- Întâi, ca să-și arate iubirea Sa de oameni, apoi, ca să ne urce la o cinste mai mare. Noi suntem totdeauna și în toate împrejurările pricina pedepselor și a osândei venite peste noi; că din pricina trândăviei noastre ne izgonim pe noi înșine din bunătățile ce ni le dă Dumnezeu. Dar Dumnezeu S-a purtat cu noi ca un tată iubitor. După cum un tată iubitor lasă la început pe copil să stea în casă și să se bucure de toate bunurile părintești, dar când îl vede că necinstește cinstea dată, nu-l mai pune la masă cu el, îl alungă din ochii lui și de multe ori îl izgonește chiar din casa părintească, pentru ca să ajungă mai bun prin această ocară și necinste pricinuite de izgonire și să se arate vrednic de întoarcerea în casa părintească și de primirea moștenirii părintești -, tot așa a făcut și Dumnezeu. I-a dat omului raiul. Când însă s-a arătat nevrednic de el, l-a izgonit din rai

pentru ca, ajungând mai bun prin viețuirea în afară de rai și prin necinstea pricinuită de alungare, să se arate vrednic de reîntoarcerea în rai. Când deci a ajuns mai bun, îl aduce iarăși în rai și-i spune: “Azi vei fi cu Mine în Rai” .

Ai văzut că semnul celei mai mari purtări de grijă a lui Dumnezeu față de om a fost nu darea raiului, ci chiar izgonirea din el? Că dacă n-ar fi căzut din rai, nu s-ar fi arătat iarăși vrednic de rai.

4. Să ținem, dar, bine minte acest cuvânt. Iar dacă vreți, să vă vorbesc despre el în această predică.

Dumnezeu a dat oamenilor o singură limbă. Acesta este semn al iubirii Sale față de oameni. Oamenii însă nu s-au folosit cum trebuie de dar, ci au căzut în cea mai mare nebunie. Pentru aceasta, Dumnezeu le-a luat darul dat. Dacă atunci când vorbeau o singură limbă au ajuns la atâta nebunie, încât au voit să zidească un turn ca să ajungă până la cer, oare n-ar fi dorit să se urce chiar în vârful cerului dacă n-ar fi fost îndată pedepsiți? Îmi obiectezi că n-ar fi putut? Da, chiar dacă n-ar fi putut face aceasta în realitate, totuși cu gândul ar fi săvârșit nelegiuirea. Toate acestea le văzuse Dumnezeu mai dinainte. Și de aceea, pentru că oamenii nu folosiseră spre binele lor unirea limbilor, îi împarte spre binele lor prin despărțirea limbilor. Uită-te acum la iubirea de oameni a lui Dumnezeu. “Iată, spune Domnul, toți au o singură limbă! Și iată ce au început să facă!”.

Dar așa pune întrebarea:

- Pentru ce Dumnezeu n-a venit îndată să împartă limbile, ci mai întâi caută să se dezvinovățească, să-și ceară oarecum iertare, ca și cum ar avea să fie judecat de un tribunal? Că nimeni nu L-a întrebat: Ce ai făcut? Că El este doar stăpân să facă orice vrea!

- Da, Dumnezeu își cere iertare ca și cum ar avea de dat socoteală, pentru ca să ne învețe să fim și noi blânzi și buni. Dacă Stăpânul nostru își cere iertare de la noi, robii Lui, și doar noi am greșit înaintea Lui, cu atât mai mult trebuie să ne cerem iertare noi de la semenii noștri, chiar dacă ne-ar face cele mai mari rele și nedreptăți.

Și uită-te cum se dezvinovățește Dumnezeu! “Iată, toți au o singură limbă! Și iată ce au început să facă!”. Ca și cum ar fi spus: “nimeni să nu-mi găsească vină că am împărțit limbile! nimeni să nu creadă că dintru început au fost atâtea limbi între oameni! “Iată, toți au o singură limbă”. Dar n-au folosit oamenii spre binele lor acest dar!

Și ca să afli că Dumnezeu n-a căutat să pedepsească prin împărțirea limbilor atât păcatul lor de atunci, cât a căutat să poarte de grijă de viitorul oamenilor, ascultă ce adaugă Dumnezeu: “Și acum nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce și-au pus în gând să facă” . Cu alte cuvinte, spune așa: “Dacă nu-i pedepsesc acum, dacă nu sunt opriți acum, când păcatele n-au încolțit încă, atunci nu vor mai putea fi opriți deloc din răutatea lor”. Aceasta înseamnă cuvintele: “Nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce și-au pus în gând să facă”; de parcă ar fi spus: “Vor face păcate și mai mari!”. Așa e păcatul! Dacă nu-i oprit de la început, se ridică la mare înălțime, ca și focul pe care pui lemne. Vezi, dar, că și luarea darului unirii limbilor este semn al marii bunătați a lui Dumnezeu? A împărțit limbile oamenilor ca să nu săvârșescă păcate mai mari.

Țineți, dar, bine minte, înfigeți în sufletul vostru și păstrați neclintită cugetarea aceasta:

Dumnezeu este bun și iubitor de oameni nu numai când ne face bine, ci și când ne pedepsește. Pedepsele și nenorocirile ce ni le trimite sunt partea cea mai mare a binefacerilor Lui, cel mai mare chip al pronoiei Sale. Când vezi, dar, că vin foamete, ciumă, secetă, ploaie neconținută, amestecare de anotimpuri și alte asemenea nenorociri care-i fac pe oameni să sufere, nu te necăji, nici nu te supăra, ci închină-te Creatorului, minunează-te de purtarea Lui de grijă. El e Cel ce a

făcut acestea; pedepsește trupul, ca să înțeleptească sufletul.

- Și face Dumnezeu aceasta?

- Da, Dumnezeu face aceasta! N-am să preget să spun asta de mi-ar sta în față tot orașul, toată lumea! O, de-aș avea o voce mai puternică decât trâmbița, de-aș putea sta pe un loc înalt, ca să strig tuturor și să afirm cu tărie că da, Dumnezeu face aceasta! Nu din mândrie spun asta, ci am pe profet lângă mine, care strigă și spune: “Nu este rău în cetate pe care să nu-l fi făcut Dumnezeu” ,

Cuvântul “rău” aparține omonimiei, numește lucruri diferite. Și vreau să vă arăt însemnarea exactă a acestui cuvânt, ca nu cumva, din pricina omonimiei lui, să confundați lucrurile arătate de el și să huliți pe Dumnezeu.

5. Rele, adevărate rele, sunt curvia, preacurvia, zgârcenia și alte nenumărate păcate, vrednice de cele mai grele pedepse și munci. Sunt iarăși alte rele, dar, mai bine spus, nu sunt rele, ci se numesc rele: foametea, ciurma, moartea, boala și toate cele asemenea. Acestea nu sunt rele. De aceea am spus că “se numesc” numai rele.

- Pentru ce?

- Că dacă ar fi rele, n-ar fi pricinile binelui nostru, nu ne-ar potoli mândria, nu ne-ar curma trândăvia, nu ne-ar îmboldi spre râvnă, nu ne-ar face mai cu luare aminte. Scriptura spune: “Când îi omora pe ei, atunci îl căutau și se întorceau și reveneau la Dumnezeu” . Este vorba aici de răul care înțelepțește pe oameni, care-i face mai străluciți, mai râvnitori, care-i îndeamnă la filosofie, nu de răul acela vrednic de hulă și de osândă. Răul acela nu-i opera lui Dumnezeu, ci născocirea voinței noastre libere; răul acesta vine peste oameni tocmai pentru nimicirea răului aceluia. Scriptura numește răul acesta, născut din pedepsele venite peste noi, rău, nu din pricina naturii sale, ci potrivit ideii ce o au oamenii despre el. Într-adevăr, obișnuim să numim rele nu numai hoția și desfrânarea, ci și nenorocirile. De aceea și Scriptura numește nenorocirile, rele, așa precum le numește și omul. Aceasta vrea să spună proorocul prin cuvintele: “Nu este rău în cetate pe care să nu-l fi făcut Domnul” . Aceasta a arătat și Dumnezeu prin proorocul, când spune: “Eu sunt Dumnezeu Cel ce fac pace și zidesc rele” . Dă nenorocirilor numele de “rele”. Despre acest rău vorbește și Hristos în Evanghelie, când spune: “Ajunge zilei răutatea ei” , adică necazul zilei, greutatea zilei.

Se vede, dar, de pretutindeni că prin cuvântul “rău” sau “răutate” Scriptura numește pedepsele date nouă pe pământ; iar pe aceste rele, adică pedepse, însuși Dumnezeu le aduce peste noi, dându-ne astfel cea mai mare dovadă a purtării Sale de grijă față de noi. Doctorul nu-i de admirat numai atunci când duce pe bolnav în grădini și în livezi, nici numai când îl duce la baie și la scăldătoare, nici numai când îi întinde masă bogată, ci și când îi poruncește să stea nemâncat, când îl chinuie cu foamea și cu setea, când îl țintuiește în pat și-i face din casă temniță, când îl lipsește chiar de lumina zilei punând pretutindeni perdele în casă, când îl taie, când îl arde cu fierul înroșit, când îi dă doctorii amare; și atunci tot doctor este. N-ar fi oare absurd să numim doctor (bun) pe acela care face atâtea rele, iar pe Dumnezeu să-L hulim, să spunem că nu mai poartă grijă de lume, dacă uneori face câte un rău de acesta, dacă aduce, de pildă, peste lume foamete sau moarte? Și doar El este adevăratul Doctor, și al sufletelor și al trupurilor! De aceea adeseori, când omenirea zburdă de fericire, și e cuprinsă de frigurile păcatelor, Dumnezeu aduce pe lume sărăcie, foamete și alte nenorociri, și prin aceste leacuri și prin altele pe care El le știe scapă omenirea de boli.

Dar mi se poate spune:

- Numai săracii simt foametea!

- Da, dar Dumnezeu nu pedepsește omenirea numai prin foamete, ci și prin alte nenumărate pedepse, într-adevăr, pe cel sărac îl înțelepțește adeseori cu foamea, iar pe cel bogat, care se desfătează cu toate bunătățile, îl înțelepțește adeseori cu primejdii, cu boli, cu moarte înainte de vreme. Că Dumnezeu e dibaci și are felurite leacuri pentru mântuirea noastră. Tot așa fac și judecătorii. Pe locuitorii orașului nu-i cinstesc numai, nici nu-i încurajează numai, și nici nu le dau numai daruri, ci-i și pedepsesc adeseori. De aceea ascut săbii, pregătesc gropi, roți, butuci, călăi și alte nenumărate feluri de cazne. Ceea ce este pentru judecător călăul, aceea este pentru Dumnezeu foamea. Ca un călău, foamea ne cumințește și ne abate de la rău.

La fel face și vierul, nu acoperă numai rădăcina viței de vie cu pământ, nici nu prășește numai în jurul ei, ci și taie vița de vie și-i retează coardele; iar pentru aceasta vierii se folosesc nu numai de sapă, ci și de cosoare de tăiat. Cu toate acestea, nu-i ținem de rău nici pe vieri; dimpotrivă, mai cu seamă atunci îi laudăm, când îi vedem că retează coardele nefolositoare, ca, prin îndepărtarea celor de prisos, să dea mai multă putere celor rămase.

Nu-i, dar, absurd să laudăm atâta pe tată, pe doctor, pe judecător, pe vier; să nu ținem de rău și să nu învinuim pe tată când își alungă fiul din casă, nici pe doctor când chinuie pe bolnav, nici pe judecător când pedepsește pe cetățeni, nici pe vier când taie vița de vie, dar să-L ținem de rău și să-L încercăm de mii și mii de învinuiri pe Dumnezeu când vrea uneori să ne ridice, ca pe niște oameni cu capul tulbure, din cumplita beție care ne duce la păcat? Nu-i oare o nebunie să nu dăm nici atâta dreptate lui Dumnezeu, câtă dăm semenilor noștri?

6. Grăiesc așa pentru că mă tem de cei ce învinuiesc pe Dumnezeu. Mă tem de ei, ca să nu dea cu picioarele în spini și să-și sângereze picioarele, ca să nu arunce cu pietre în cer și să-și vatăme capetele.

Am să vă spun însă un lucru și mai mare decât acesta. Lăsând la o parte întrebarea - prin pogorământ spun asta -dacă Dumnezeu a luat înapoi de la noi spre folosul nostru darurile ce ni le-a dat, am să spun numai atât: dacă ni le-a luat noi n-avem dreptul să-L învinuim. Este stăpân pe bunurile Sale. Când împrumutăm bani de la cineva, îi mulțumim pentru timpul cât ne-a lăsat banii cu împrumut și nu ne revoltăm când ia de la noi ce este al lui. Spune-mi, pentru ce atunci învinuim pe Dumnezeu când vrea să ne ia cele ale Lui? Nu-i aceasta oare cea mai mare nebunie? Marele și viteazul Iov n-a făcut așa! N-a mulțumit mult, mult de tot, numai când a primit darurile, ci și când i-au fost luate, grăind așa: “Domnul a dat Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat în veci” . Dacă pentru amândouă trebuie să mulțumim și dacă, în ea însăși, luarea darurilor este tot atât de folositoare ca și darea lor, spune-mi, te rog, ce iertare mai putem avea când lui Dumnezeu, Care-i atât de blând, atât de bun și atât de purtător de grijă, Care-i mai înțelept decât un doctor, mai iubitor decât un tată, mai drept decât un judecător, mai purtător de grijă decât un vier, ce iertare, zic, mai putem avea când lui Dumnezeu, Care are grijă de sufletele noastre, îi răsplătim cu nemulțumiri în loc de mulțumiri, când ne supărăm pe Acela Căruia trebuie să I ne închinăm? Poate fi oare o nebunie și o nesimțire mai mare decât nebunia și nesimțirea acelor care, cu toată ordinea care domnește în univers, spun că noi suntem lipsiți de purtarea de grijă a lui Dumnezeu? După cum un om care ar susține că soarele este și fierbinte și rece, ar da dovadă, prin spusa lui, de mare nebunie, tot așa și cel care pune la îndoială pronia lui Dumnezeu dă dovadă de și mai mare nebunie.

Nu-i atât de luminos soarele pe cât de luminoasă-i purtarea de grijă a lui Dumnezeu! Cu toate acestea, îndrăznesc unii să spună că dracii cârmuiesc viața noastră!

Ce să fac? Ai Stăpân bun! Vrea mai curând să fie hulit prin aceste cuvinte decât să îngăduie dracilor să te convingă prin proprie experiență ce înseamnă să fii cârmuit de draci. Atunci ai

cunoaște bine pe propria ta piele răutatea dracilor! Dar, mai bine spus, pot să ți-o înfățișez și acum, dintr-un mic fapt. Niște îndrăciți, ieșiți din morminte, L-au întâmpinat pe Hristos; dracii îl rugau pe Hristos să le îngăduie să intre în turma porcilor. Hristos le-a îngăduit; dracii au plecat și au aruncat îndată pe toți porcii în mare. Așa cârmuiesc dracii! Și doar dracii nu au nimic cu porcii, ci cu tine! Ție îți poartă război neîmpăcat și dușmănie fără de sfârșit! Dacă dracii n-au putut suferi nici o clipită pe porci, cu care n-au nimic comun, ce nu ne-ar face nouă dacă ne-ar avea în mâna lor, nouă, care le suntem dușmani și care neconțin în mușcăm! Ne-ar pricinui nenorociri nemaiauzite! De aceea Dumnezeu i-a lăsat să intre în turma porcilor, ca să cunoaștem răutatea lor în trupurile necuvântătoarelor. Se știe doar că dracii ar fi făcut îndrăciților acelora ce le-au făcut și porcilor dacă îndrăciții, chiar pe când erau nebuni, nu s-ar fi bucurat de marea purtare de grijă a lui Dumnezeu. Și acum, când vezi un om stăpânit de draci, închină-te Stăpânului, cunoaște răutatea dracilor! Poți vedea și una, și alta la acești îndrăciți. Și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, și răutatea dracilor. Răutatea dracilor, când tulbură și chinuie sufletul îndrăcitului; iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când oprește și împiedică pe un drac așa de sălbatic, care locuiește în om și dorește să-l arunce în prăpastie; când nu-i îngăduie să se folosească până la capăt de puterea lui, ci-l lasă să-și arate numai atâta putere câtă să-l înțelepțească pe om și să-și facă vădită răutatea lui.

Vrei să vezi și dintr-un alt fapt cum cârmuiește dracul când Dumnezeu îi îngăduie să se folosească de puterea sa? Gândește-te la cirezile și turmele lui Iov. Gândește-te cum le-a nimicit într-o clipită! Gândește-te la moartea jalnică a copiilor lui, la bubele ce i-au fost aduse pe trupul lui! Și vei vedea cruzimea și barbaria răutății dracilor, care nu cruță nimic! Și vei cunoaște bine din acestea că, dacă Dumnezeu ar fi dat lumea aceasta pe mâna lor, dracii ar fi amestecat și tulburat totul, ne-ar fi făcut și nouă ce au făcut porcilor și cirezilor de vite, ca să nu ne mai rămână nici o clipită să ne îngrijim de mântuirea noastră. Dacă dracii ar cârmui lumea, n-am fi cu nimic mai buni decât îndrăciții, dar, mai bine spus, chiar mai răi decât ei. Nici chiar pe îndrăciți Dumnezeu nu i-a dat cu totul în stăpânirea dracilor, pentru că, dacă i-ar fi dat, ar suferi mai cumplit decât suferă acum.

Aș vrea să pun și această întrebare celor care susțin că dracii cârmuiesc lumea: Ce neorânduială observă ei în lume ca să aibă vreun temei să spună că dracii ocârmuiesc viața noastră? Vedem doar că soarele merge, de atâția și atâția ani, în fiecare zi în bună rânduială; variatul cor al stelelor păstrează rânduială lor; căile lunii sunt neîmpiedicate; desăvârșită e succesiunea nopții și a zilei; cele de sus și cele de jos ca într-un dans plin de armonie se mișcă; dar, mai bine spus, chiar mai desăvârșit decât cel mai desăvârșit dans; fiecare păstrează locul său și nu iese din drumul pe care i l-a dat Dumnezeu la început, când le-a făcut.

7. Dar mi se poate spune:

- Care-i folosul că cerul, soarele, luna, corul stelelor și toate celelalte păstrează buna lor rânduială, dar viața noastră e plină de dezordine și neorânduială?
- Ce dezordine, omule, ce neorânduială?
- Cutare se îmbogățește, îmi spui, împilează, răpește, fură, înghite în fiecare zi averile săracilor, și nu îndură nici un necaz. Altul este om bun, cuminte, drept, împodobit cu toate celelalte virtuți, și-i chinuit de sărăcie, de boli, de cele mai mari nenorociri.
- Acestea te smintesc?
- Acestea!
- Dar când vezi că mulți hrăpăreți sunt pedepsiți și că unii sau chiar nenumărați oameni virtuoși se bucură de bunătați, pentru ce nu pui capăt unei astfel de judecăți, pentru ce nu lauzi pe

Dumnezeu?

- Pentru că nedreptatea aceasta mă scandalizează mai mult! Pentru ce dintre doi ticăloși unul este pedepsit, și altul scapă de pedeapsă, pentru ce dintre doi oameni buni unul este cinstit, iar altul pedepsit?

- Dar tocmai acesta este semnul cel mai vădit al proniei lui Dumnezeu! Dacă ar pedepsi în lumea aceasta pe toți răii și ar cinsti în lumea aceasta pe toți oamenii buni, ar fi de prisos ziua judecății. Și iarăși, dacă n-ar pedepsi pe nici un rău și n-ar cinsti pe nici unul dintre oamenii buni, atunci cei răi ar ajunge mai răi și mai ticăloși, după cum mulți dintre cei buni ar ajunge mai trândavi, iar cei care voiesc să hulească pe Dumnezeu L-ar huli și mai mult și ar spune, în toată libertatea, că lumea este lipsită de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dacă acum, când sunt pedepsiți unii răi și cinstiți unii buni, tot se mai spune că Dumnezeu nu poartă grijă de viața noastră, ce nu s-ar fi spus dacă nu s-ar face asta? Ce cuvinte n-ar ieși din gură? Pentru aceasta Dumnezeu pe unii răi îi pedepsește, iar pe alții nu; pe unii oameni buni îi cinstește, iar pe alții nu. Nu-i pedepsește pe toți, ca să te convingă că este înviere; îi pedepsește pe unii ca, prin pedepsirea lor, să-i facă pe cei mai trândavi să ajungă, de frică, mai buni. Și iarăși, cinstește pe unii oameni buni ca, prin cinstirea acestora, să atragă și pe alții spre virtute; dar nu-i cinstește pe toți, ca să afli că este un alt timp când va răsplăti pe toți. Dacă toți ar primi aici pe pământ ce li se cuvine, oamenii n-ar mai crede în dogma învierii; iar dacă nimeni n-ar primi aici pe pământ ce i se cuvine, cei mai mulți oameni ar ajunge mai trândavi de cum sunt. Iată pentru ce Dumnezeu pe unii îi pedepsește, iar pe alții nu; ca să fie de folos și celor pedepsiți, și celor nepedepsiți. Unora, ca să le curme răutatea, iar altora, ca să-i înțeleptească prin pedepsirea acelor.

Aceasta se vede din cele spuse de Hristos. Când I s-a vestit că niște oameni au fost îngropați sub dărâmurile unui turn ce s-a surpat, Hristos a spus: "Credeți oare că numai aceia au fost păcătoși? Vă spun că nu! Ci, dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel". Vezi dar că aceia au pierit pentru păcatele lor; ceilalți însă n-au scăpat pentru că au fost drepti, ci pentru ca să ajungă mai buni prin pedepsirea celorlalți.

- Dar li s-a făcut o nedreptate celor ce au fost pedepsiți!, ni s-ar putea spune. Ar fi putut și ei, dacă n-ar fi fost pedepsiți, să ajungă mai buni prin pedepsirea altora.

- Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit dacă știa că au să ajungă mai buni prin pocăință; dar știa că n-au să ajungă. Cum ar fi lipsit Dumnezeu de câștigul pocăinței pe cei care aveau să ajungă mai buni prin pedepsirea altora, când El, cu toate că știe că mulți n-au să câștige nimic de pe urma îndelungii Lui răbdări, îi suferă cu multă răbdare, împlinindu-Și bunătatea Lui și dându-le puțința să se trezească din nebunia lor? N-au fost, deci, cu nimic nedreptățiți. Prin pedepsirea lor a pus capăt răutății lor și li s-a ușurat și pedeapsa de pe lumea cealaltă, pentru că au suferit aici pe pământ nenorocirea aceea. Tot așa n-au fost cu nimic nedreptățiți nici cei ce n-au fost pedepsiți. Le era cu puțință, dacă ar fi vrut, să se folosească de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu pentru schimbarea lor în bine; și, minunându-se de bunătatea lui Dumnezeu, să se rușineze de covârșirea răbdării Lui, să se întoarcă la virtute și să câștige mântuirea lor prin pedepsirea altora. Dar dacă ei stăruie în răutatea lor, nu e de vină Dumnezeu - căci pentru aceasta este îndelung răbdător, ca să-i aducă pe calea cea bună -, ci ei, cei nevrednici de iertare, care nu s-au folosit spre binele lor de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu.

Dar nu-i numai aceasta pricina pentru care nu sunt pedepsiți aici pe pământ toți răii, ci mai este și o altă pricină tot așa de mare care cere aceasta.

- Care-i aceasta?

- Dacă Dumnezeu ar pedepsi pe oameni îndată ce păcătuiesc, ar smulge de pe pământ înainte de vreme neamul omenesc, și n-ar mai ajunge să se continue din neam în neam. Și, ca să știi că așa-

i adevărul, ascultă ce spune profetul: “Dacă Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?” . Dacă vrei chiar să cerci adevărul spuselor profetului, n-ai nevoie să cercetezi cu de-amănuntul viața fiecărui om - nici nu-i cu putință să știi cele săvârșite de fiecare -, ci să aducem înaintea ochilor noștri numai acele păcate pe care neîndoielnic le săvârșim, și ele ne vor arăta lămurit că, dacă am fi pedepsiți pentru fiecare păcat săvârșit, de mult am fi pierit! Domnul spune că cel care spune fratelui său “nebulule” este vinovat de gheena focului . Și este cineva dintre noi care să nu fi făcut acest păcat? Ce-ar fi fost dacă ar fi trebuit să fi fost nimiciți îndată după săvârșirea păcatului? Nu-i așa că ar fi trebuit să piară și să dispară neamul omenesc de mult și de răsmult? Tot așa, cel care se jură, chiar pe bună dreptate, spune Domnul, face lucrurile celui-rău . Și este cineva dintre noi care să nu se fi jurat? Dar, mai bine spus, este cineva dintre noi care să nu fi jurat fals niciodată? Mai departe. Cel care se uită la o femeie cu ochi pofticioși, spune Domnul, a și preacurvit cu ea . Și sunt mulți vinovați de acest păcat! Deci, dacă așa sunt păcatele recunoscute de toți, dacă așa sunt de grele, că fiecare dintre aceste păcate, el singur, poate aduce peste noi o pedeapsă neîndurătoare, și dacă ne mai gândim și la păcatele ascunse, pe care le știe numai cugetul nostru, atunci vom vedea mai bine câtă grijă are Dumnezeu de noi că nu ne pedepsește îndată după fiecare păcat. Prin urmare, când vezi că nu-i pedepsit nici răpitorul, nici zgârcitul, cercetează-ți cugetul, gândește-te la viața ta, treci pe dinaintea ta păcatele tale, și vei vedea că ție în primul rând îți este de folos să nu fii pedepsit îndată după fiecare păcat. Pentru aceasta mulți oameni sunt necruțători cu alții, pentru că nu se uită la păcatele lor înainte de a se uita la ale acelor! Cu toții iscodim păcatele celorlalți oameni, și pe ale noastre le lăsăm deoparte. Să nu mai facem așa, ci dimpotrivă! De vezi că unui drept îi merge rău, adu-ți aminte de Iov! Oricât de drept ar fi acela, nu va fi mai drept decât Iov, nici măcar pe departe! Oricât de multe nenorociri l-ar lovi, nu-l vor lovi atâtea câte l-au lovit pe Iov!

8. Să ne amintim de acestea, și să încetăm de a învinui pe Dumnezeu, știind bine că Dumnezeu nu-l lasă pe un om drept să sufere pentru că l-a părăsit, ci pentru că vrea să-l încununeze și să-l facă mai strălucitor. Iar dacă vezi pe un om păcătos că suferă pe lumea aceasta, gândește-te la paralizicul ținut în pat de treizeci și opt de ani . Că paralizicul a zăcut la pat pentru păcatele sale o spune Hristos. Ascultă: “Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu pățești ceva mai rău!” . Vin, dar, peste noi necazuri și suferințe sau pentru ca să ne ispășim păcatele - dacă suntem păcătoși -, sau pentru ca să primim cununi - dacă suntem drepti. Deci suferințele și necazurile ne sunt de folos fie că suntem drepti, fie că suntem păcătoși. Dacă suntem drepti, ca să ne facă mai străluciți; dacă suntem păcătoși, ca să ne cumintească și să ne ușureze pedeapsa de dincolo. Pavel ne spune că cel care suferă aici, dacă suferă mulțumind lui Dumnezeu, va avea parte dincolo, în lumea cealaltă, de o pedeapsă mai ușoară. Ascultă: “Pentru aceea sunt între voi mulți neputincioși și bolnavi și mulți mor. Că dacă ne-am judeca singuri, n-am mai fi judecați. Dar fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea” .

Știindu-le dar pe toate acestea, așa să filosofăm despre pronia lui Dumnezeu și să închidem gura celor care spun că Dumnezeu n-are grijă de lume. Iar dacă ceva din cele ce se întâmplă în lume depășește puterea de înțelegere a minții noastre, să nu conchidem de aici că Dumnezeu nu are grijă de lume, ci, înțelegând în parte purtarea Sa de grijă, să ne plecăm în cele ce nu le înțelegem nepătrunsei Lui înțelepciuni. Dacă un om nepriceput nu poate înțelege meșteșugul altui om, cu atât mai mult nu poate mintea omenească să înțeleagă nemărginirea proniei lui Dumnezeu. “Cât sunt de necercetate judecățile Lui și cât de nepătrunse căile Lui!” . Cu toate acestea încredințându-ne deplin și bine din cele puține și asupra întregului, să mulțumim lui Dumnezeu

pentru toate cele ce ni se întâmplă în viață.

Mai este un alt argument de nezdruncinat pentru cei care vor să filosofeze despre pronia lui Dumnezeu.

Să-i întrebăm pe cei care tăgăduiesc pronia lui Dumnezeu: “Este Dumnezeu?”. Dacă ne vor spune că nu este, nici să nu le mai răspundem. După cum nu merită să răspunzi nebunilor, tot așa nici celor care spun că nu este Dumnezeu. Dacă o corabie cu câțiva corăbieri și călători n-ar putea merge nici un stadiu fără mâna cârmaciului, cu atât mai mult lumea aceasta atât de mare, care are în ea atâtea corpuri alcătuite din diferitele elemente, n-ar fi dăinuit atâta vreme dacă n-ar fi fost pronia lui Dumnezeu, care să o țină și să o mențină mereu! Dacă însă, rușinați de credința obștească a tuturor oamenilor și de fapte, ne vor răspunde că este Dumnezeu, să le spunem așa: Dacă este Dumnezeu, precum și este, atunci urmează că e și drept. Că dacă n-ar fi drept, nici n-ar fi Dumnezeu. Iar dacă-i drept, atunci răsplătește fiecăruia după merit. Vedem însă că nu toți sunt răsplățiți după merit aici pe pământ. E necesar deci să nădăjduim că este o altă răsplată, ca să se arate dreptatea lui Dumnezeu, când fiecare va fi răsplătit după merit.

Argumentul acesta nu-i numai un argument pentru pronia lui Dumnezeu, ci ne face să filosofăm și despre înviere.

Știindu-le dar pe acestea, să cugetăm și noi la purtarea de grijă a lui Dumnezeu în lume și la înviere și să învățăm și pe alții. Să ne dăm toată silința să închidem gura aceluia care se pornesc cu furie împotriva lui Dumnezeu și să-L slăvim pe Dumnezeu în tot ce facem. Așa vom atrage asupra noastră mai din belșug purtarea Sa de grijă, ne vom bucura de mare ajutor; și așa vom putea scăpa de adevăratul rău, și vom dobândi bunătățile cele viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui slava, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în veci vecilor. Amin.

OMILIA I - DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI

din “DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII”

1. Credeam că din pricina deselor mele predici v-ați săturat de cuvintele mele; dar văd că s-a întâmplat tocmai dimpotrivă; nu numai că nu v-au săturat desele mele predici, ci, dimpotrivă, v-au mărit dorința de a mă asculta. Nu săturare de predică, ci dor de predică. Ați pățit și voi ce pățesc la ospete iubitorii de vin. Aceia cu cât beau mai mult vin, cu atât sunt mai însetați; tot așa și cu voi: cu cât v-am predicat mai mult, cu atât mai mult v-am aprins dorința, cu atât v-am mărit mai mult pofta, cu atât v-am făcut mai puternică dragostea de predică. De aceea, cu toate că-mi cunosc marea mea sărăcie, totuși nu voi înceta de a face ceea ce fac gazdele cele darnice: vă voi întinde mereu masa și voi face să vă fie întotdeauna plin paharul învățaturii. Văd doar că îl beți până la fund, și plecați tot însetați! Aceasta s-a văzut și mai înainte, dar mai cu seamă în duminica trecută. Că ascultați cu nesaț cuvântul lui Dumnezeu a arătat-o mai cu seamă ziua aceea în care v-am învățat că nu trebuie să vă vorbiți de rău unul pe altul, când v-am dat și temei nezdruncinat de învinuire, îndemnându-vă să vorbiți de rău păcatele voastre, dar să nu iscodiți păcatele străine; când v-am adus ca pildă pe sfinți, care se învinuiau pe ei înșiși, dar pe ceilalți îi cruțau. Am adus pe Pavel, care spunea că el e cel dintâi păcătos, că a hulit, a prigunit, dar Dumnezeu l-a miluit; că își spunea făt lepădat înainte de vreme și nu se socotea vrednic de a se mai numi apostol. Am adus pe Petru, care spunea: “Ieși de la mine, că sunt om păcătos”; pe Matei, care se numea vameș și în timpul când era apostol; pe David, care striga și spunea:

“Fărădelegile mele au covârșit capul meu; ca o sarcină grea apăsas-au peste mine” ; pe Isaia, care se plângea și se jeluia: “Necurat sunt și buze necurate am” ; pe cei trei tineri, care în cuptorul cel de foc mărturiseau că au păcătuit, că au făcut fărădelegi și n-au păzit poruncile lui Dumnezeu; pe Daniel, care se plângea la fel. Tot în ziua aceea, după ce am dat ca pildă pe acești sfinți, am numit muște pe cei care vorbesc de rău pe alții și am arătat că pe bună dreptate îi numesc așa, căci după cum muștele se așază pe rănile și bubele altora, tot așa și cei ce vorbesc de rău pe alții mușcă din păcate străine și îmbolnăvesc cu aceasta pe cei cu care vorbesc; iar pe cei care nu fac acest lucru, pe cei care nu vorbesc de rău pe alții, i-am numit albine; ei nu răspândesc boli, ci fac faguri de mare evlavie, zburând în livada virtuții sfinților. Atunci, da, atunci ați arătat nesățioasa voastră dragoste de predică. Atunci cuvântul meu s-a lungit mult, mult de tot, ca niciodată; mulți se așteptau să se stingă râvna voastră din pricina mulțimii spuselor, dar s-a întâmplat contrariul: inima vi se încălzea mai tare, dorul de a mă asculta se aprindea mai mult. De unde o știu? De acolo că, spre sfârșitul predicii, aplauzele erau mai puternice, strigătele de încuviințare tot mai entuziaste. Era la fel ca atunci când aprindem un foc. La început lumina focului nu-i așa de strălucitoare; dar când pui pe foc toate lemnele, atunci flacăra se înalță, mare și frumoasă, tot mai sus. Așa a fost și în ziua aceea. La începutul predicii mele nu erați prea mișcați de cele ce spuneam; dar când predica s-a lungit, când am pus în ea tot ce aveam de pus, când am aruncat și mai multe învățături, atunci, da, atunci dorința voastră de a-mi asculta predica s-a aprins ca un foc mare și au izbucnit aplauze și mai puternice. De aceea, cu toate că la început eram hotărât să vorbesc mai puțin, atunci am depășit măsura. Dar, mai bine spus, eu niciodată n-am depășit măsura. Căci lungimea unei predici nu se măsoară cu mulțimea cuvintelor, ci cu dispoziția ascultătorilor. Când ai auditori nepăsători, pare că-i plictisești chiar când predica ți-e scurtă; dar când auditorii sunt aprinși, treji și numai urechi, nu le potolești dorința oricât de mult ai lungi predica. Dar pentru că se întâmplă ca într-un popor atât de numeros să fie și unii mai slabi, neputincioși să urmărească toată lungimea predicii, vreau să-i sfătuiesc pe aceștia să plece după ce au ascultat cât pot asculta și au luat cât le e de ajuns, nimeni nu-i împiedică, nimeni nu-i silește să stea mai mult decât pot. Să nu silească pe predicator să scurteze predica înainte de vreme. Tu te-ai săturat; dar fratele tău e încă flămând. Tu te-ai îmbătat de mulțimea celor spuse; dar fratele tău e încă însetat. Nici acela să nu-ți stânjenească slăbiciunea ta, silindu-te să ascuți mai mult decât poți asculta, nici tu nu pune stavilă dorinței aceluia, împiedicându-l de a asculta predica atât cât o poate asculta.

2. Aceasta se întâmplă și la ospete: unii se satură mai devreme, alții mai târziu; și nici aceștia nu-i țin de rău pe ceilalți, și nici aceia nu-i osândesc pe aceștia. La ospete, laudă celor ce se satură mai devreme; la predică, însă, nu laudă, ci iertare celor ce se satură mai devreme; la ospete, vină și blam celor ce se scoală mai târziu de la masă; la predică, laude și aclamații celor care pleacă mai târziu.

- Pentru ce?

- Pentru că la ospete zăbovirea se datorează lăcomiei la mâncare, iar la predică zăbovirea și răbdarea se datorează dorinței duhovnicești și poftei dumnezeiești.

Dar destul cu introducerea! Să vă plătesc acum datoria cu care v-am rămas dator în ziua aceea. Despre ce v-am vorbit atunci? Că oamenii aveau o singură limbă, după cum aveau o singură fire. Nimeni nu vorbea o altă limbă, o limbă străină.

- Dar de unde a venit deosebirea aceasta de limbi?

- De pe urma trândăviei celor ce-au primit darul. Am vorbit atunci de amândouă: și de unirea limbilor, și de deosebirea limbilor. Și am arătat că unirea limbilor a vădit bunătatea Stăpânului,

iar deosebirea limbilor a vădit nerecunoștința robilor. Dumnezeu știa mai dinainte că avem să pierdem darul; cu toate acestea, ni l-a dat; iar cei care l-au primit au fost niște răi față de darul primit. Cea dintâi explicație a acestui fapt este aceea că nu Dumnezeu ne-a luat darul, ci noi am pierdut cele date; a doua explicație, după aceasta, este aceea că darurile primite mai târziu sunt mai mari decât cele pierdute, în loc de osteneți trecătoare, ne-a cinstit cu viață veșnică; în loc de spini și ciulini, a făcut să odrăslească în sufletele noastre fructul Duhului. Nimic nu era mai de rănd decât omul! Și nimic n-a ajuns mai de preț decât omul! Era cea din urmă făptură în șirul făpturilor cuvântătoare; dar picioarele au ajuns cap, și prin pârga sa a fost înălțată pe tronul cel împărătesc. Dumnezeu a făcut cu firea noastră ceea ce ar face un om generos și darnic cu cel pe care l-ar vedea scăpat din naufragiu, ieșit din valuri numai cu trupul gol, și pe care l-ar primi cu brațele deschise, l-ar îmbrăca cu haine frumoase și i-ar da cea mai înaltă cinste. Tot așa și omul; pierduse tot ce avea: îndrăznirea, prietenia cu Dumnezeu, viețuirea în rai, viața lipsită de necazuri; ieșise gol din rai, ca dintr-un naufragiu. Dar Dumnezeu l-a primit, l-a îmbrăcat îndată și, luându-l de mână, l-a urcat încet încet la cer. Cu toate că nu merita iertare naufragiatul acesta! Tot naufragiul acesta nu s-a întâmplat din pricina furiei vânturilor, ci din pricina celui ce călătorea pe mare. Dumnezeu nu s-a uitat la aceasta, ci I s-a făcut milă de marea suferință a omului. Și a primit cu tot atâta dragoste pe cel ce suferise naufragiul în port, ca și cum l-ar fi suferit în mijlocul mării. Că a cădea din rai înseamnă a ți se scufunda corabia în port.

- Pentru ce?

- Pentru că omul s-a împiedicat și a căzut când încă nu avea dureri, când încă nu avea griji, nici osteneți, nici necazuri, când încă nu se porniseră asupra firii noastre miile și miile de valuri ale poftelor! Întocmai ca pirații ce străbat mările, care, dacă găuresc cu un fier mic corabia, vără pe dedesubt toată marea în vas, tot așa și atunci, diavolul, văzând vasul lui Adam, adică sufletul lui, plin de multe bunătăți, s-a apropiat de el și, găurindu-i sufletul cu un simplu cuvânt ca și cu un fier, l-a deșertat de toată bogăția lui și a scufundat vasul. Dar Dumnezeu a făcut să fie mai mare câștigul decât paguba și a ridicat firea noastră pe tronul cel împărătesc. De aceea Pavel striga zicând: “Ne-a sculat împreună cu El și ne-a așezat împreună cu El la dreapta Lui întru cele cerești, ca să se arate în veacurile viitoare bogăția covârșitoare a harului Său, întru bunătatea față de noi”.

- Ce spui, Pavele? Pentru ce spui “să se arate în veacurile viitoare”, când fapta asta s-a săvârșit, a luat sfârșit? Nu s-a arătat?

- S-a arătat, dar nu tuturor oamenilor, ci numai celui credincios. Cel necredincios încă n-a văzut minunea. Dar atunci, în ziua cea înfricoșată a judecății, când se va pune în mijloc toată firea oamenilor, atunci toți se vor minuna de minunea aceasta, și chiar nouă ne va fi mai vădită minunea. Credem și acum minunea aceasta; dar altfel se înfățișează minunea auzului, și altfel vederii. Ne minunăm când auzim de porfira împărătească, de coroană, de hainele cele de aur, de tronul cel împărătesc, dar ne minunăm și mai mult când, date la o parte perdelele, îl vedem chiar pe împărat pe scaunul înalt. Tot așa și cu Unul-Născut. Când vom vedea perdelele cerului date la o parte și pe împăratul îngerilor pogorându-Se din cer, însoțit de popoarele cele cerești, atunci, datorită vederii, vom vedea că minunea e și mai mare. Gândește-te ce lucru mare este să vezi firea noastră purtată pe heruvimi și înconjurată de toate puterile îngeresti!

3. Uită-te și la înțelepciunea lui Pavel! Câte nume nu caută ca să înfățișeze iubirea de oameni a lui Dumnezeu! n-a spus numai “harul”, nici numai “bogăția”!

- Dar ce?

- “Bogăția covârșitoare a harului întru bunătate”. Cu toate acestea, a exprimat slab iubirea de

oameni a lui Dumnezeu. Și după cum trupurile unse cu untdelemn scapă din mâinile noastre și alunecă ușor, de le-am ține cu mii de mâini, tot așa și iubirea de oameni a lui Dumnezeu: oricâte nume i-am da, nu o putem cuprinde; măreția ei întrece cu mult, cu foarte mult, slăbiciunea cuvintelor noastre. De asta și-a dat seama și Pavel. De aceea, văzând învinsă puterea cuvintelor de măreția iubirii de oameni a lui Dumnezeu, a spus numai un singur cuvânt și s-a oprit.

- Care-i cuvântul?

- “Mulțumire lui Dumnezeu pentru darul Lui care nu se poate povesti” . Nimic nu poate înfățișa purtarea de grijă a lui Dumnezeu! nici cuvântul, nici mintea! De aceea aici Pavel spune că dragostea Lui de oameni nu se poate povesti, în altă parte, spune că depășește mintea noastră, grăind așa: “Pacea lui Dumnezeu, care covârșește toată mintea, va păzi inimile voastre” .

După cum vă spuneam mai înainte, două sunt explicațiile cu privire la darurile lui Dumnezeu: una, că nu Dumnezeu ni le-a luat, ci că noi le-am pierdut; a doua, că bunătățile date nouă în urmă sunt mai multe și mai mari decât cele pierdute.

Vreau să vă mai dau și o a treia explicație.

- Care este a treia explicație?

- Chiar dacă nu ne-ar fi dat mai târziu daruri mai mari decât cele pierdute, ci numai ne-ar fi luat ce ne-a dat, că noi am fost de vină - căci trebuie adăugat aceasta -, și așa ar fi fost îndestulător faptul acesta prin el însuși, ca să arate purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de noi. Nu datul darurilor, ci chiar luarea lor este semnul unei foarte mari iubiri de oameni. Și, dacă vreți, am să vă dovedesc aceasta cu cele petrecute în rai. Dumnezeu a dat omului raiul, semn al purtării Lui de grijă; noi ne-am arătat nevrednici de dar, semn al nerecunoștinței noastre. Dumnezeu a luat darul de la niște nevrednici. Și aceasta, semn al bunătății lui Dumnezeu.

Dar mă poate întreba cineva:

- Dar ce bunătate e aceea când iei înapoi darul?

- Așteaptă și-ai să auzi! Gândește-te ce-ar fi făcut Cain dacă ar fi trăit în rai după ce săvârșise crima! Dacă după ce căzuse din viețuirea aceea paradisiacă, dacă după ce fusese osândit la osteneală și durere și vedea atârnată deasupra lui amenințarea cu moartea, dacă atunci când avea înaintea ochilor nefericirea tatălui lui și înaintea sa încă mai erau urmele urgiei lui Dumnezeu, dacă, înconjurat fiind de atâtea neazuri, și-a îndreptat pașii spre o răutate atât de mare încât, neținând seamă de glasul sângelui, uitând părtășia la suferințe, a ucis pe cel care nu-i făcuse vreun rău, a pus mâna pe trup de frate, și-a muiat mâna în sângele lui și n-a putut să-și vină în fire cu tot îndemnul lui Dumnezeu, ci a insultat pe Creator și a necinstit pe părinți, gândește-te la ce răutate n-ar fi ajuns dacă ar fi viețuit în rai? Dacă și-a îndreptat pașii în salturi spre omor când avea atâtea frâie, în ce prăpastie nu s-ar fi prăbușit dacă aceste obstacole i-ar fi fost luate?

Vrei să afli și din viața maicii lui, a Evei, ce bine i-a adus Evei pierderea raiului? Cercetează cum era Eva înainte de cădere, și cum a ajuns după cădere; înainte de cădere socotea pe diavolul cel înșelător, pe diavolul cel rău, mai vrednic de credință decât poruncile lui Dumnezeu și dintr-o simplă privire a pomului cunoștinței a călcat legea pusă de Dumnezeu. Uită-te acum că a ajuns mai bună și mai înțeleaptă după ce a pierdut raiul. Când a născut pe fiul ei, a spus: “Am dobândit om prin Dumnezeu” . A alergat îndată la Stăpânul pe Care-L disprețuise mai înainte, și n-a socotit lucrul acesta ca pe un lucru datorat firii, nici n-a atribuit nașterea legii căsătoriei, ci a cunoscut pe Stăpânul firii, și Lui îi mulțumește pentru nașterea copilului. Mai înainte de cădere îl înșelase pe bărbat; după cădere, și-a instruit copilul și i-a pus un nume care putea să-i aducă aminte de darul lui Dumnezeu. Mai mult, când a născut alt copil în locul lui Abel a spus: “Mi-a ridicat mie sămânță Dumnezeu în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain” . Femeia face pomenire de nenorocirea ce-a lovit-o, nu se mânie, ci mulțumește iarăși lui Dumnezeu; pune nume

copilului după darul primit de la Dumnezeu, pentru ca numele să-i fie copilului pricină neconținută de învățătură.

După cum se vede, dar, Dumnezeu i-a dăruit mai mari bunătăți tocmai prin aceea că i-a luat darurile date mai înainte. Femeia fusese alungată din rai, dar prin alungare a ajuns la cunoașterea lui Dumnezeu. Deci a dobândit mai mult decât a pierdut.

Poate că cineva m-ar întreba:

- Dar dacă a fost de folos ca omul să fie izgonit din rai, pentru ce atunci Dumnezeu i-a mai dat la început raiul?

- A fost de folos, omule, din pricina trândăviei noastre, ca omul să fie izgonit din rai. Dacă Adam și Eva ar fi fost cu luare-aminte asupra lor, dacă ar fi cunoscut pe Stăpânul și ar fi fost înțelepți și cumpătați, ar fi rămas în cinstea dată lor de Dumnezeu. Dar pentru că au adus ocară darului ce li s-a dat, a fost de folos pentru ei să fie izgoniți din rai.

- Dar atunci, pentru ce le-a mai dat raiul?

- Întâi, ca să-Și arate iubirea Sa de oameni, apoi, ca să ne urce la o cinste mai mare. Noi suntem totdeauna și în toate împrejurările pricina pedepselor și a osândei venite peste noi; că din pricina trândăviei noastre ne izgonim pe noi înșine din bunătățile ce ni le dă Dumnezeu. Dar Dumnezeu S-a purtat cu noi ca un tată iubitor. După cum un tată iubitor lasă la început pe copil să stea în casă și să se bucure de toate bunurile părintești, dar când îl vede că necinstește cinstea dată, nu-l mai pune la masă cu el, îl alungă din ochii lui și de multe ori îl izgonește chiar din casa părintească, pentru ca să ajungă mai bun prin această ocară și necinste pricinuite de izgonire și să se arate vrednic de întoarcerea în casa părintească și de primirea moștenirii părintești -, tot așa a făcut și Dumnezeu. I-a dat omului raiul. Când însă s-a arătat nevrednic de el, l-a izgonit din rai pentru ca, ajungând mai bun prin viețuirea în afară de rai și prin necinstea pricinuită de alungare, să se arate vrednic de reîntoarcerea în rai. Când deci a ajuns mai bun, îl aduce iarăși în rai și-i spune: "Azi vei fi cu Mine în Rai" .

Ai văzut că semnul celei mai mari purtări de grijă a lui Dumnezeu față de om a fost nu darea raiului, ci chiar izgonirea din el? Că dacă n-ar fi căzut din rai, nu s-ar fi arătat iarăși vrednic de rai.

4. Să ținem, dar, bine minte acest cuvânt. Iar dacă vreți, să vă vorbesc despre el în această predică.

Dumnezeu a dat oamenilor o singură limbă. Acesta este semn al iubirii Sale față de oameni. Oamenii însă nu s-au folosit cum trebuie de dar, ci au căzut în cea mai mare nebunie. Pentru aceasta, Dumnezeu le-a luat darul dat. Dacă atunci când vorbeau o singură limbă au ajuns la atâta nebunie, încât au voit să zidească un turn ca să ajungă până la cer, oare n-ar fi dorit să se urce chiar în vârful cerului dacă n-ar fi fost îndată pedepsiți? Îmi obiectezi că n-ar fi putut? Da, chiar dacă n-ar fi putut face aceasta în realitate, totuși cu gândul ar fi săvârșit nelegiuirea. Toate acestea le văzuse Dumnezeu mai dinainte. Și de aceea, pentru că oamenii nu folosiseră spre binele lor unirea limbilor, îi împarte spre binele lor prin despărțirea limbilor. Uită-te acum la iubirea de oameni a lui Dumnezeu. "Iată, spune Domnul, toți au o singură limbă! Și iată ce au început să facă!"

Dar aș pune întrebarea:

- Pentru ce Dumnezeu n-a venit îndată să împartă limbile, ci mai întâi caută să se dezvinovățească, să-și ceară oarecum iertare, ca și cum ar avea să fie judecat de un tribunal? Că nimeni nu L-a întrebat: Ce ai făcut? Că El este doar stăpân să facă orice vrea!

- Da, Dumnezeu își cere iertare ca și cum ar avea de dat socoteală, pentru ca să ne învețe să fim

și noi blânzi și buni. Dacă Stăpânul nostru își cere iertare de la noi, robii Lui, și doar noi am greșit înaintea Lui, cu atât mai mult trebuie să ne cerem iertare noi de la semenii noștri, chiar dacă ne-ar face cele mai mari rele și nedreptăți.

Și uită-te cum se dezvinovățește Dumnezeu! “Iată, toți au o singură limbă! Și iată ce au început să facă!”. Ca și cum ar fi spus: “nimeni să nu-mi găsească vină că am împărțit limbile! nimeni să nu creadă că dintru început au fost atâtea limbi între oameni! “Iată, toți au o singură limbă”. Dar n-au folosit oamenii spre binele lor acest dar!

Și ca să afli că Dumnezeu n-a căutat să pedepsească prin împărțirea limbilor atât păcatul lor de atunci, cât a căutat să poarte de grijă de viitorul oamenilor, ascultă ce adaugă Dumnezeu: “Și acum nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce și-au pus în gând să facă”. Cu alte cuvinte, spune așa: “Dacă nu-i pedepesc acum, dacă nu sunt opriți acum, când păcatele n-au încolțit încă, atunci nu vor mai putea fi opriți deloc din răutatea lor”. Aceasta înseamnă cuvintele: “Nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce și-au pus în gând să facă”; de parcă ar fi spus: “Vor face păcate și mai mari!”. Așa e păcatul! Dacă nu-i oprit de la început, se ridică la mare înălțime, ca și focul pe care pui lemne. Vezi, dar, că și luarea darului unirii limbilor este semn al mării bunătați a lui Dumnezeu? A împărțit limbile oamenilor ca să nu săvârșească păcate mai mari.

Țineți, dar, bine minte, înfigeți în sufletul vostru și păstrați neclintită cugetarea aceasta:

Dumnezeu este bun și iubitor de oameni nu numai când ne face bine, ci și când ne pedepsește.

Pedepsele și nenorocirile ce ni le trimite sunt partea cea mai mare a binefacerilor Lui, cel mai mare chip al pronoiei Sale. Când vezi, dar, că vin foamete, ciumă, secetă, ploaie neconținută, amestecare de anotimpuri și alte asemenea nenorociri care-i fac pe oameni să sufere, nu te necăji, nici nu te supăra, ci închină-te Creatorului, minunează-te de purtarea Lui de grijă. El e Cel ce a făcut acestea; pedepsește trupul, ca să înțelească sufletul.

- Și face Dumnezeu aceasta?

- Da, Dumnezeu face aceasta! N-am să preget să spun asta de mi-ar sta în față tot orașul, toată lumea! O, de-aș avea o voce mai puternică decât trâmbița, de-aș putea sta pe un loc înalt, ca să strig tuturor și să afirm cu tărie că da, Dumnezeu face aceasta! Nu din mândrie spun asta, ci am pe profet lângă mine, care strigă și spune: “Nu este rău în cetate pe care să nu-l fi făcut Dumnezeu” ,

Cuvântul “rău” aparține omonimiei, numește lucruri diferite. Și vreau să vă arăt însemnarea exactă a acestui cuvânt, ca nu cumva, din pricina omonimiei lui, să confundați lucrurile arătate de el și să huliți pe Dumnezeu.

5. Rele, adevărate rele, sunt curvia, preacurvia, zgârcenia și alte nenumărate păcate, vrednice de cele mai grele pedepse și munci. Sunt iarăși alte rele, dar, mai bine spus, nu sunt rele, ci se numesc rele: foametea, ciuma, moartea, boala și toate cele asemenea. Acestea nu sunt rele. De aceea am spus că “se numesc” numai rele.

- Pentru ce?

- Că dacă ar fi rele, n-ar fi pricinile binelui nostru, nu ne-ar potoli mândria, nu ne-ar curma trândăvia, nu ne-ar îmboldi spre râvnă, nu ne-ar face mai cu luare aminte. Scriptura spune: “Când îi omora pe ei, atunci îl căutau și se întorceau și reveneau la Dumnezeu”. Este vorba aici de răul care înțelepțește pe oameni, care-i face mai străluciți, mai râvnitori, care-i îndeamnă la filosofie, nu de răul acela vrednic de hulă și de osândă. Răul acela nu-i opera lui Dumnezeu, ci născocirea voinței noastre libere; răul acesta vine peste oameni tocmai pentru nimicirea răului aceluia.

Scriptura numește răul acesta, născut din pedepsele venite peste noi, rău, nu din pricina naturii sale, ci potrivit ideii ce o au oamenii despre el. Într-adevăr, obișnuim să numim rele nu numai

hoția și desfrânarea, ci și nenorocirile. De aceea și Scriptura numește nenorocirile, rele, așa precum le numește și omul. Aceasta vrea să spună proorocul prin cuvintele: “Nu este rău în cetate pe care să nu-l fi făcut Domnul”. Aceasta a arătat și Dumnezeu prin proorocul, când spune: “Eu sunt Dumnezeu Cel ce fac pace și zidesc rele”. Dă nenorocirilor numele de “rele”. Despre acest rău vorbește și Hristos în Evanghelia, când spune: “Ajunge zilei răutatea ei”, adică necazul zilei, greutatea zilei.

Se vede, dar, de pretutindeni că prin cuvântul “rău” sau “răutate” Scriptura numește pedepsele date nouă pe pământ; iar pe aceste rele, adică pedepse, însuși Dumnezeu le aduce peste noi, dându-ne astfel cea mai mare dovadă a purtării Sale de grijă față de noi. Doctorul nu-i de admirat numai atunci când duce pe bolnav în grădini și în livezi, nici numai când îl duce la baie și la scăldătoare, nici numai când îi întinde masă bogată, ci și când îi poruncește să stea nemâncat, când îl chinuie cu foamea și cu setea, când îl ținutește în pat și-i face din casă temniță, când îl lipsește chiar de lumina zilei punând pretutindeni perdele în casă, când îl taie, când îl arde cu fierul înroșit, când îi dă doctorii amare; și atunci tot doctor este. N-ar fi oare absurd să numim doctor (bun) pe acela care face atâtea rele, iar pe Dumnezeu să-L hulim, să spunem că nu mai poartă grijă de lume, dacă uneori face câte un rău de acesta, dacă aduce, de pildă, peste lume foamete sau moarte? Și doar El este adevăratul Doctor, și al sufletelor și al trupurilor! De aceea adeseori, când omenirea zburdă de fericire, și e cuprinsă de frigurile păcatelor, Dumnezeu aduce pe lume sărăcie, foamete și alte nenorociri, și prin aceste leacuri și prin altele pe care El le știe scapă omenirea de boli.

Dar mi se poate spune:

- Numai săracii simt foametea!

- Da, dar Dumnezeu nu pedepsește omenirea numai prin foamete, ci și prin alte nenumărate pedepse, într-adevăr, pe cel sărac îl înțelepțește adeseori cu foametea, iar pe cel bogat, care se desfătează cu toate bunătățile, îl înțelepțește adeseori cu primejdii, cu boli, cu moarte înainte de vreme. Că Dumnezeu e dibaci și are felurite leacuri pentru mântuirea noastră. Tot așa fac și judecătorii. Pe locuitorii orașului nu-i cinstesc numai, nici nu-i încurajează numai, și nici nu le dau numai daruri, ci-i și pedepsesc adeseori. De aceea ascut săbii, pregătesc gropi, roți, butuci, călăi și alte nenumărate feluri de cazne. Ceea ce este pentru judecător călăul, aceea este pentru Dumnezeu foametea. Ca un călău, foametea ne cumițește și ne abate de la rău.

La fel face și vierul, nu acoperă numai rădăcina viței de vie cu pământ, nici nu prășește numai în jurul ei, ci și taie vița de vie și-i retează coardele; iar pentru aceasta vierii se folosesc nu numai de sapă, ci și de cosoare de tăiat. Cu toate acestea, nu-i ținem de rău nici pe vieri; dimpotrivă, mai cu seamă atunci îi laudăm, când îi vedem că retează coardele nefolositoare, ca, prin îndepărtarea celor de prisos, să dea mai multă putere celor rămase.

Nu-i, dar, absurd să laudăm atâta pe tată, pe doctor, pe judecător, pe vier; să nu ținem de rău și să nu învinuim pe tată când își alungă fiul din casă, nici pe doctor când chinuie pe bolnav, nici pe judecător când pedepsește pe cetățeni, nici pe vier când taie vița de vie, dar să-L ținem de rău și să-L încercăm de mii și mii de învinuiri pe Dumnezeu când vrea uneori să ne ridice, ca pe niște oameni cu capul tulbure, din cumplita beție care ne duce la păcat? Nu-i oare o nebunie să nu dăm nici atâta dreptate lui Dumnezeu, câtă dăm semenilor noștri?

6. Grăiesc așa pentru că mă tem de cei ce învinuiesc pe Dumnezeu. Mă tem de ei, ca să nu dea cu picioarele în spini și să-și sângereze picioarele, ca să nu arunce cu pietre în cer și să-și vatăme capetele.

Am să vă spun însă un lucru și mai mare decât acesta. Lăsând la o parte întrebarea - prin

pogorământ spun asta -dacă Dumnezeu a luat înapoi de la noi spre folosul nostru darurile ce ni le-a dat, am să spun numai atât: dacă ni le-a luat noi n-avem dreptul să-L învinuim. Este stăpân pe bunurile Sale. Când împrumutăm bani de la cineva, îi mulțumim pentru timpul cât ne-a lăsat banii cu împrumut și nu ne revoltăm când ia de la noi ce este al lui. Spune-mi, pentru ce atunci învinuim pe Dumnezeu când vrea să ne ia cele ale Lui? Nu-i aceasta oare cea mai mare nebunie? Marele și viteazul Iov n-a făcut așa! N-a mulțumit mult, mult de tot, numai când a primit darurile, ci și când i-au fost luate, grăind așa: “Domnul a dat Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat în veci” . Dacă pentru amândouă trebuie să mulțumim și dacă, în ea însăși, luarea darurilor este tot atât de folositoare ca și darea lor, spune-mi, te rog, ce iertare mai putem avea când lui Dumnezeu, Care-i atât de blând, atât de bun și atât de purtător de grijă, Care-i mai înțelept decât un doctor, mai iubitor decât un tată, mai drept decât un judecător, mai purtător de grijă decât un vier, ce iertare, zic, mai putem avea când lui Dumnezeu, Care are grijă de sufletele noastre, îi răsplătim cu nemulțumiri în loc de mulțumiri, când ne supărăm pe Acela Căruia trebuie să I ne închinăm? Poate fi oare o nebunie și o nesimțire mai mare decât nebunia și nesimțirea acelora care, cu toată ordinea care domnește în univers, spun că noi suntem lipsiți de purtarea de grijă a lui Dumnezeu? După cum un om care ar susține că soarele este și fierbinte și rece, ar da dovadă, prin spusa lui, de mare nebunie, tot așa și cel care pune la îndoială pronia lui Dumnezeu dă dovadă de și mai mare nebunie.

Nu-i atât de luminos soarele pe cât de luminoasă-i purtarea de grijă a lui Dumnezeu! Cu toate acestea, îndrăznesc unii să spună că dracii cârmuiesc viața noastră!

Ce să fac? Ai Stăpân bun! Vrea mai curând să fie hulit prin aceste cuvinte decât să îngăduie dracilor să te convingă prin proprie experiență ce înseamnă să fii cârmuit de draci. Atunci ai cunoaște bine pe propria ta piele răutatea dracilor! Dar, mai bine spus, pot să ți-o înfățișez și acum, dintr-un mic fapt. Niște îndrăciți, ieșiți din morminte, L-au întâmpinat pe Hristos; dracii îl rugau pe Hristos să le îngăduie să intre în turma porcilor. Hristos le-a îngăduit; dracii au plecat și au aruncat îndată pe toți porcii în mare . Așa cârmuiesc dracii! Și doar dracii nu au nimic cu porcii, ci cu tine! Ție îți poartă război neîmpăcat și dușmănie fără de sfârșit! Dacă dracii n-au putut suferi nici o clipită pe porci, cu care n-au nimic comun, ce nu ne-ar face nouă dacă ne-ar avea în mâna lor, nouă, care le suntem dușmani și care neconțin în mușcăm! Ne-ar pricinui nenorociri nemaiauzite! De aceea Dumnezeu i-a lăsat să intre în turma porcilor, ca să cunoaștem răutatea lor în trupurile necuvântătoarelor. Se știe doar că dracii ar fi făcut îndrăciților acelora ce le-au făcut și porcilor dacă îndrăciții, chiar pe când erau nebuni, nu s-ar fi bucurat de marea purtare de grijă a lui Dumnezeu. Și acum, când vezi un om stăpânit de draci, închină-te Stăpânului, cunoaște răutatea dracilor! Poți vedea și una, și alta la acești îndrăciți. Și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, și răutatea dracilor. Răutatea dracilor, când tulbură și chinuie sufletul îndrăcitului; iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când oprește și împiedică pe un drac așa de sălbatic, care locuiește în om și dorește să-l arunce în prăpastie; când nu-i îngăduie să se folosească până la capăt de puterea lui, ci-l lasă să-și arate numai atâta putere câtă să-l înțeleptească pe om și să-și facă vădită răutatea lui.

Vrei să vezi și dintr-un alt fapt cum cârmuiește dracul când Dumnezeu îi îngăduie să se folosească de puterea sa? Gândește-te la cirezile și turmele lui Iov. Gândește-te cum le-a nimicit într-o clipită! Gândește-te la moartea jalnică a copiilor lui, la bubele ce i-au fost aduse pe trupul lui! Și vei vedea cruzimea și barbaria răutății dracilor, care nu cruță nimic! Și vei cunoaște bine din acestea că, dacă Dumnezeu ar fi dat lumea aceasta pe mâna lor, dracii ar fi amestecat și tulburat totul, ne-ar fi făcut și nouă ce au făcut porcilor și cirezilor de vite, ca să nu ne mai rămână nici o clipită să ne îngrijim de mântuirea noastră. Dacă dracii ar cârmui lumea, n-am fi cu

nimic mai buni decât îndrăciții, dar, mai bine spus, chiar mai răi decât ei. Nici chiar pe îndrăciți Dumnezeu nu i-a dat cu totul în stăpânirea dracilor, pentru că, dacă i-ar fi dat, ar suferi mai cumplit decât suferă acum.

Aș vrea să pun și această întrebare celor care susțin că dracii cârmuiesc lumea: Ce neorânduială observă ei în lume ca să aibă vreun temei să spună că dracii ocârmuiesc viața noastră? Vedem doar că soarele merge, de atâția și atâția ani, în fiecare zi în bună rânduială; variatul cor al stelelor păstrează rânduială lor; căile lunii sunt neîmpiedicate; desăvârșită e succesiunea nopții și a zilei; cele de sus și cele de jos ca într-un dans plin de armonie se mișcă; dar, mai bine spus, chiar mai desăvârșit decât cel mai desăvârșit dans; fiecare păstrează locul său și nu iese din drumul pe care i l-a dat Dumnezeu la început, când le-a făcut.

7. Dar mi se poate spune:

- Care-i folosul că cerul, soarele, luna, corul stelelor și toate celelalte păstrează buna lor rânduială, dar viața noastră e plină de dezordine și neorânduială?

- Ce dezordine, omule, ce neorânduială?

- Cutare se îmbogățește, îmi spui, împilează, răpește, fură, îngHITE în fiecare zi averile săracilor, și nu îndură nici un necaz. Altul este om bun, cuminte, drept, împodobit cu toate celelalte virtuți, și-i chinuit de sărăcie, de boli, de cele mai mari nenorociri.

- Acestea te smintesc?

- Acestea!

- Dar când vezi că mulți hrăpăreți sunt pedepsiți și că unii sau chiar nenumărați oameni virtuoși se bucură de bunătați, pentru ce nu pui capăt unei astfel de judecăți, pentru ce nu lauzi pe Dumnezeu?

- Pentru că nedreptatea aceasta mă scandalizează mai mult! Pentru ce dintre doi ticăloși unul este pedepsit, și altul scapă de pedeapsă, pentru ce dintre doi oameni buni unul este cinstit, iar altul pedepsit?

- Dar tocmai acesta este semnul cel mai vădit al proniei lui Dumnezeu! Dacă ar pedepsi în lumea aceasta pe toți răii și ar cinsti în lumea aceasta pe toți oamenii buni, ar fi de prisos ziua judecății. Și iarăși, dacă n-ar pedepsi pe nici un rău și n-ar cinsti pe nici unul dintre oamenii buni, atunci cei răi ar ajunge mai răi și mai ticăloși, după cum mulți dintre cei buni ar ajunge mai trândavi, iar cei care voiesc să hulească pe Dumnezeu L-ar huli și mai mult și ar spune, în toată libertatea, că lumea este lipsită de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dacă acum, când sunt pedepsiți unii răi și cinstiți unii buni, tot se mai spune că Dumnezeu nu poartă grijă de viața noastră, ce nu s-ar fi spus dacă nu s-ar face asta? Ce cuvinte n-ar ieși din gură? Pentru aceasta Dumnezeu pe unii răi îi pedepsește, iar pe alții nu; pe unii oameni buni îi cinstește, iar pe alții nu. Nu-i pedepsește pe toți, ca să te convingă că este înviere; îi pedepsește pe unii ca, prin pedepsirea lor, să-i facă pe cei mai trândavi să ajungă, de frică, mai buni. Și iarăși, cinstește pe unii oameni buni ca, prin cinstirea acestora, să atragă și pe alții spre virtute; dar nu-i cinstește pe toți, ca să afli că este un alt timp când va răsplăti pe toți. Dacă toți ar primi aici pe pământ ce li se cuvine, oamenii n-ar mai crede în dogma învierii; iar dacă nimeni n-ar primi aici pe pământ ce i se cuvine, cei mai mulți oameni ar ajunge mai trândavi de cum sunt. Iată pentru ce Dumnezeu pe unii îi pedepsește, iar pe alții nu; ca să fie de folos și celor pedepsiți, și celor nepedepsiți. Unora, ca să le curme răutatea, iar altora, ca să-i înțeleptească prin pedepsirea acelor.

Aceasta se vede din cele spuse de Hristos. Când I s-a vestit că niște oameni au fost îngropați sub dărâmturile unui turn ce s-a surpat, Hristos a spus: "Credeți oare că numai aceia au fost păcătoși? Vă spun că nu! Ci, dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel". Vezi dar că aceia au

pierit pentru păcatele lor; ceilalți însă n-au scăpat pentru că au fost drepti, ci pentru ca să ajungă mai buni prin pedepsirea celorlalți.

- Dar li s-a făcut o nedreptate celor ce au fost pedepsiți!, ni s-ar putea spune. Ar fi putut și ei, dacă n-ar fi fost pedepsiți, să ajungă mai buni prin pedepsirea altora.

- Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit dacă știa că au să ajungă mai buni prin pocăință; dar știa că n-au să ajungă. Cum ar fi lipsit Dumnezeu de câștigul pocăinței pe cei care aveau să ajungă mai buni prin pedepsirea altora, când El, cu toate că știe că mulți n-au să câștige nimic de pe urma îndelungii Lui răbdări, îi suferă cu multă răbdare, împlinindu-Și bunătatea Lui și dându-le putință să se trezească din nebunia lor? N-au fost, deci, cu nimic nedreptățiți. Prin pedepsirea lor a pus capăt răutății lor și li s-a ușurat și pedeapsa de pe lumea cealaltă, pentru că au suferit aici pe pământ nenorocirea aceea. Tot așa n-au fost cu nimic nedreptățiți nici cei ce n-au fost pedepsiți. Le era cu putință, dacă ar fi vrut, să se folosească de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu pentru schimbarea lor în bine; și, minunându-se de bunătatea lui Dumnezeu, să se rușineze de covârșirea răbdării Lui, să se întoarcă la virtute și să câștige mântuirea lor prin pedepsirea altora. Dar dacă ei stăruie în răutatea lor, nu e de vină Dumnezeu - căci pentru aceasta este îndelung răbdător, ca să-i aducă pe calea cea bună -, ci ei, cei nevrednici de iertare, care nu s-au folosit spre binele lor de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu.

Dar nu-i numai aceasta pricina pentru care nu sunt pedepsiți aici pe pământ toți răii, ci mai este și o altă pricină tot așa de mare care cere aceasta.

- Care-i aceasta?

- Dacă Dumnezeu ar pedepsi pe oameni îndată ce păcătuiesc, ar smulge de pe pământ înainte de vreme neamul omenesc, și n-ar mai ajunge să se continue din neam în neam. Și, ca să știi că ăsta-i adevărul, ascultă ce spune profetul: "Dacă Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?" . Dacă vrei chiar să cerci adevărul spuselor profetului, n-ai nevoie să cercetezi cu de-amănuntul viața fiecărui om - nici nu-i cu putință să știi cele săvârșite de fiecare -, ci să aducem înaintea ochilor noștri numai acele păcate pe care neîndoielnic le săvârșim, și ele ne vor arăta lămurit că, dacă am fi pedepsiți pentru fiecare păcat săvârșit, de mult am fi pierit! Domnul spune că cel care spune fratelui său "nebunule" este vinovat de gheena focului . Și este cineva dintre noi care să nu fi făcut acest păcat? Ce-ar fi fost dacă ar fi trebuit să fi fost nimiciți îndată după săvârșirea păcatului? Nu-i așa că ar fi trebuit să piară și să dispară neamul omenesc de mult și de răsmult? Tot așa, cel care se jură, chiar pe bună dreptate, spune Domnul, face lucrurile celui-rău . Și este cineva dintre noi care să nu se fi jurat? Dar, mai bine spus, este cineva dintre noi care să nu fi jurat fals niciodată? Mai departe. Cel care se uită la o femeie cu ochi pofticioși, spune Domnul, a și preacurvit cu ea . Și sunt mulți vinovați de acest păcat! Deci, dacă așa sunt păcatele recunoscute de toți, dacă așa sunt de grele, că fiecare dintre aceste păcate, el singur, poate aduce peste noi o pedeapsă neîndurătoare, și dacă ne mai gândim și la păcatele ascunse, pe care le știe numai cugetul nostru, atunci vom vedea mai bine câtă grijă are Dumnezeu de noi că nu ne pedepsește îndată după fiecare păcat. Prin urmare, când vezi că nu-i pedepsit nici răpitorul, nici zgârcitul, cercetează-ți cugetul, gândește-te la viața ta, treci pe dinaintea ta păcatele tale, și vei vedea că ție în primul rând îți este de folos să nu fii pedepsit îndată după fiecare păcat. Pentru aceasta mulți oameni sunt necruțători cu alții, pentru că nu se uită la păcatele lor înainte de a se uita la ale acelora! Cu toții iscodim păcatele celorlalți oameni, și pe ale noastre le lăsăm deoparte. Să nu mai facem așa, ci dimpotrivă! De vezi că unui drept îi merge rău, adu-ți aminte de Iov! Oricât de drept ar fi acela, nu va fi mai drept decât Iov, nici măcar pe departe! Oricât de multe nenorociri l-ar lovi, nu-l vor lovi atâtea câte l-au lovit pe Iov!

8. Să ne amintim de acestea, și să încetăm de a învinui pe Dumnezeu, știind bine că Dumnezeu nu-l lasă pe un om drept să sufere pentru că l-a părăsit, ci pentru că vrea să-l încununeze și să-l facă mai strălucitor. Iar dacă vezi pe un om păcătos că suferă pe lumea aceasta, gândește-te la paralyticul ținut în pat de treizeci și opt de ani . Că paralyticul a zăcut la pat pentru păcatele sale o spune Hristos. Ascultă: “Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu pățești ceva mai rău!” . Vin, dar, peste noi necazuri și suferințe sau pentru ca să ne ispășim păcatele - dacă suntem păcătoși -, sau pentru ca să primim cununi - dacă suntem dreți. Deci suferințele și necazurile ne sunt de folos fie că suntem dreți, fie că suntem păcătoși. Dacă suntem dreți, ca să ne facă mai străluciți; dacă suntem păcătoși, ca să ne cumințească și să ne ușureze pedeapsa de dincolo. Pavel ne spune că cel care suferă aici, dacă suferă mulțumind lui Dumnezeu, va avea parte dincolo, în lumea cealaltă, de o pedeapsă mai ușoară. Ascultă: “Pentru aceea sunt între voi mulți neputincioși și bolnavi și mulți mor. Că dacă ne-am judeca singuri, n-am mai fi judecați. Dar fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea” .

Știindu-le dar pe toate acestea, așa să filosofăm despre pronia lui Dumnezeu și să închidem gura celor care spun că Dumnezeu n-are grijă de lume. Iar dacă ceva din cele ce se întâmplă în lume depășește puterea de înțelegere a minții noastre, să nu conchidem de aici că Dumnezeu nu are grijă de lume, ci, înțelegând în parte purtarea Sa de grijă, să ne plecăm în cele ce nu le înțelegem nepătrunsei Lui înțelepciuni. Dacă un om nepriceput nu poate înțelege meșteșugul altui om, cu atât mai mult nu poate mintea omenească să înțeleagă nemărginirea proniei lui Dumnezeu. “Cât sunt de necercetate judecățile Lui și cât de nepătrunse căile Lui!” . Cu toate acestea încredințându-ne deplin și bine din cele puține și asupra întregului, să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate cele ce ni se întâmplă în viață.

Mai este un alt argument de nezdruncinat pentru cei care vor să filosofeze despre pronia lui Dumnezeu.

Să-i întrebăm pe cei care tăgăduiesc pronia lui Dumnezeu: “Este Dumnezeu?”. Dacă ne vor spune că nu este, nici să nu le mai răspundem. După cum nu merită să răspunzi nebunilor, tot așa nici celor care spun că nu este Dumnezeu. Dacă o corabie cu câțiva corăbieri și călători n-ar putea merge nici un stadiu fără mâna cârmaciului, cu atât mai mult lumea aceasta atât de mare, care are în ea atâtea corpuri alcătuite din diferitele elemente, n-ar fi dăinuit atâta vreme dacă n-ar fi fost pronia lui Dumnezeu, care să o țină și să o mențină mereu! Dacă însă, rușinați de credința obștească a tuturor oamenilor și de fapte, ne vor răspunde că este Dumnezeu, să le spunem așa: Dacă este Dumnezeu, precum și este, atunci urmează că e și drept. Că dacă n-ar fi drept, nici n-ar fi Dumnezeu. Iar dacă-i drept, atunci răsplătește fiecăruia după merit. Vedem însă că nu toți sunt răsplățiți după merit aici pe pământ. E necesar deci să nădăjduim că este o altă răsplată, ca să se arate dreptatea lui Dumnezeu, când fiecare va fi răsplătit după merit.

Argumentul acesta nu-i numai un argument pentru pronia lui Dumnezeu, ci ne face să filosofăm și despre înviere.

Știindu-le dar pe acestea, să cugetăm și noi la purtarea de grijă a lui Dumnezeu în lume și la înviere și să învățăm și pe alții. Să ne dăm toată silința să închidem gura aceluia care se pornesc cu furie împotriva lui Dumnezeu și să-L slăvim pe Dumnezeu în tot ce facem. Așa vom atrage asupra noastră mai din belșug purtarea Sa de grijă, ne vom bucura de mare ajutor; și așa vom putea scăpa de adevăratul rău, și vom dobândi bunătățile cele viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui slava, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în veci vecilor. Amin.

OMILIA A II-A

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII"

1. Odinioară, Isaac, dorind să mănânce mâncare din mâinile fiului său, l-a trimis pe acesta de acasă la vânătoare ; dar acest Isaac , dorind să mănânce mâncare din mâinile mele, nu m-a trimis de acasă, ci el însuși a venit la masa mea. Ce faptă poate fi mai plină de dragoste, mai plină de smerenie? A binevoit să-mi arate o dragoste atât de fierbinte și a primit să se coboare atât de mult! De aceea și eu, cu toate că mi s-a slăbit tăria vocii și puterea picioarelor din pricina cuvântării de la utrenie, totuși, văzând chipul părintelui nostru, am uitat îndată de slăbiciune, am alungat oboseala, mi s-a întraripat dorința. Am văzut căruntețea cea strălucitoare, și mi s-a umplut sufletul de lumină. Pentru aceasta cu dragă inimă întind masa, ca, mâncând, să mă binecuvinteze. Aici nu-i furt și viclenie, ca la masa dată lui Isaac. Acolo, unuia i s-a poruncit să pună masa, și altul a pus-o. Aici, mie mi s-a poruncit să pun masa, și eu o pun. Binecuvintează-mă, dar, Părinte, cu binecuvântare duhovnicească, pe care ne rugăm cu toții să o primim totdeauna, care să-ți fie de folos nu numai ție, ci și mie, și tuturor acestora! Roagă pe Stăpânul nostru al tuturor să lungească viața ta până la adânci bătrâneți, ca pe a lui Isaac! Că viața ta, și mie și acestora, ne e mai de preț și mai de neapărată trebuință decât roua cerului și grăsimea pământului.

Dar este timpul să întind masa. Și ce mâncări să vă pun pe masă? Cele ce-au rămas din cele spuse dragostei voastre mai înainte. Tot despre diavol, tot despre el am să vă vorbesc, despre care v-am vorbit și acum două zile. Despre diavol am vorbit și la utrenie, către cei ce se pregătesc pentru primirea botezului, când le-am vorbit despre lepădarea de Satana și unirea cu Hristos. Fac aceasta nu pentru că îmi place să vorbesc despre diavol, ci pentru că vouă vă este spre pază învățătura despre diavol. Că ne este dușman și vrăjmaș; iar învățătura temeinică despre dușman ne este de mare pază. Spuneam mai înainte că diavolul nu ne învinge prin silă, nici prin tiranie. Nu ne forțează, nici nu ne silește. Că dacă ar fi așa, pe toți ne-ar pierde. Dovadă v-am dat pe porci; dracii n-au putut să-i arunce în mare înainte de îngăduința Stăpânului . Altă dovadă, cirezile de vite și turmele de oi ale lui Iov; nici pe acestea n-a îndrăznit diavolul să le piardă până ce n-a primit voie de la Dumnezeu . Am arătat deci, în primul rând, că diavolul nu biruie pe oameni nici cu sila, nici cu forța; în al doilea rând, am arătat că, și atunci când biruie prin înșelăciune, nici atunci nu-i biruie pe toți. Și am dat ca pildă chiar pe atlet, pe Iov; s-a pornit împotriva lui cu mii și mii de uneltiri; dar nici așa nu l-a biruit; dimpotrivă, a plecat înfrânt. A mai rămas o problemă.

- Care?

- Dacă, mi se poate obiecta, diavolul nu biruie prin silă, ci prin înșelăciune, atunci nu era oare mai bine să fi fost nimicit? Într-adevăr, Iov a biruit, dar Adam a fost înșelat și culcat la pământ . Dacă diavolul ar fi fost nimicit, Adam n-ar fi fost doborât nicicând. Așa însă, lăsat în lume, este biruit de unul, dar biruie pe mulți. Zece îl biruie, dar el biruie mii și mii și-i doboară. Dacă Dumnezeu l-ar fi pierdut, aceste mii și mii n-ar fi pierit.

- Ce să răspund la această obiecție?

În primul rând, cei ce biruie sunt cu mult mai de preț decât cei biruiți, chiar dacă unii sunt mai

mulți, iar ceilalți mai puțini. “Mai bun este unul care face voia lui Dumnezeu decât mii și mii de nelegiuiți”, spune Scriptura, în al doilea rând, dacă ar fi nimicit potrivnicul, ar fi păgubit prin aceasta însuși biruitorul. Dacă potrivnicul continuă să existe, cei trândavi nu-s păgubiți din pricina celor vrednici, ci din pricina trândăviei lor; dar dacă dispare potrivnicul, cei vrednici vor fi păgubiți din pricina celor trândavi; nu-și vor mai putea arăta puterea lor și nici n-ar mai dobândi cununi.

2. Poate că n-ați înțeles încă ce v-am spus. E de neapărată trebuință, dar, să vă grăiesc mai pe înțeles. Să ne închipuim că avem în față un potrivnic. Cu el trebuie să lupte doi atleți. Dintre aceștia, unul, din pricina lăcomiei la mâncare, e fără vlagă, prăpădit, slăbănogit, molâu; celălalt, sânguincios, viguros; toată ziua e în arenă, antrenându-se neconținut, neavând altă grijă decât să se întărească în vederea luptei. Dacă ai face să dispară potrivnicul din fața lor, pe care din cei doi l-ai păgubit? Oare pe cel trândav și nepăsător sau pe cel sânguincios, care a muncit atâta? Evident că pe cel sânguincios! Acesta-i păgubit dacă potrivnicul este îndepărtat din pricina celui trândav; cel trândav însă, chiar rămânând potrivnicul, nu este păgubit din pricina celui vrednic; că el cade din pricina propriei trândăvii.

Dar să dăm și o altă dezlegare acestei probleme, ca să vezi că nu diavolul aduce pagubă oamenilor, ci totdeauna propria lor trândăvie doboară pe cei ce nu sunt cu luare-aminte asupra lor. Să fie lăsat la o parte diavolul, deși-i foarte rău nu prin fire, ci prin voință și prin intenție. Chiar numele pe care le poartă diavolul ne arată că nu e rău prin fire. Numele de diavol, διάβολος, vine de la cuvântul διάβोलειν care înseamnă a pârî. Diavolul a pârât pe om lui Dumnezeu, spunând: “Oare, degeaba Te cinstește Iov?... Dar ia întinde mâna Ta și atinge-Te de ce are! în față Te va huli!”. L-a pârât apoi pe Dumnezeu lui Iov, spunând: ‘Focul lui Dumnezeu a căzut, din cer și a mistuit oile’. Se străduia să-l convingă că războiul acesta se dezlănțuise împotriva lui de sus, din cer. A pornit, deci, pe rob împotriva Stăpânului, și pe Stăpân împotriva robului. Dar, mai bine spus, nu l-a pornit, ci a încercat; căci n-a putut. Deci, când vezi că un alt rob e pornit de diavol împotriva Stăpânului, pe Adam împotriva lui Dumnezeu, și că dă crezare pârei lui, cunoaște că diavolul n-a reușit să facă asta cu puterea lui, ci cu trândăvia și nepăsarea robului. De aici, și numele lui de diavol; vine de la διάβोलειν, de la a pârî. Iar a pârî și a nu pârî nu ține de fire, ci e o faptă care se întâmplă și dispare, un accident care acum este, acum piere. Și accidente nu țin de fire, nici de substanță. Știi că mulți înțeleg greu discuția aceasta despre fire și accidente; dar sunt și unii care pot să o înțeleagă; de aceea am și vorbit de fire și accidente. Vreți să vă spun și alt nume al diavolului? Veți vedea că și acela nu-i un nume care să indice firea sau substanța diavolului. Se numește “cel-rău”; iar răutatea nu ține de fire, ci de voință, că și răutatea este o faptă care uneori se întâmplă, iar alteori dispare. Să nu-mi spui mie că răutatea e permanentă la diavol! La început diavolul nu era rău, ci mai târziu și-a adăugat răutatea; de aceea se și numește apostat. Și deși sunt mulți oameni răi, numai diavolul este prin excelență rău.

- Dar pentru ce se numește “cel-rău”?

- Pentru că diavolul, fără să fi suferit vreun rău de la noi, fără să poată să ne aducă vreo vină, mică sau mare, când vede că omul este cinstit de Dumnezeu, îi pizmuește îndată fericirea lui. Și poate fi oare o răutate mai mare ca aceasta, să dușmănești și să te pornești cu război împotriva cuiva fără nici o pricină binecuvântată?

Să fie lăsat, dar, la o parte diavolul! Să aducem înaintea noastră zidirea lui Dumnezeu, creația! Ea să ne arate că nu diavolul este cauza relelor, a suferințelor din lume - numai să vrem să privim cu luare-aminte în jurul nostru. Ea să ne arate că omul slab de voință, nepăsător și trândav cade și se prăvălește în prăpastia multor răutăți, chiar dacă n-ar exista diavolul! Da, diavolul e rău. O știi

și eu, și toată lumea o recunoaște! Dar fii te rog cu luare-aminte la cele ce-am să-ți spun acum! N-am să vorbesc de lucruri fără însemnătate, ci de lucruri de care pretutindeni și adeseori mulți vorbesc, de lucruri care dau naștere la mare bătălie și război nu numai între credincioși și necredincioși, ci chiar între credincioși și credincioși. Și aceasta mai cu seamă mă umple de durere!

3. Toată lumea recunoaște, după cum am spus, că diavolul e rău. Dar ce putem spune despre creația aceasta frumoasă și minunată? Oare și creația e rea? Cine-i atât de nebun, atât de nesimțit, atât de smintit ca să hulească creația? Cum e, dar, creația? Creația nu e rea, ci frumoasă; o dovadă a înțelepciunii, a puterii și a bunătății lui Dumnezeu. Ascultă cum se minunează de ea profetul: “Cât sunt de mărite lucrurile Tale, Doamne, spune el, toate cu înțelepciune Le-ai făcut” . N-a vorbit de fiecare pe rând, ci s-a plecat înaintea nepătrunsei înțelepciuni a lui Dumnezeu. Ascultă pe un altul care spune că Dumnezeu a făcut creația tot atât de folositoare pe cât a făcut-o de frumoasă și de măreață: “Din măreția și frumusețea făpturilor se vede Făcătorul” . Ascultă-l și pe Pavel, care spune: “Cele nevăzute ale Lui se văd de la zidirea lumii, înțelegându-se din făpturi” .

Fiecare dintre aceștia ne-a arătat prin spusele sale că zidirea lui Dumnezeu, creația, ne conduce spre cunoașterea lui Dumnezeu. Ea ne face să-L cunoaștem pe Stăpân. Prin urmare, vom învinui oare zidirea dacă vedem că această frumoasă și minunată creație ajunge pentru mulți pricină de necredință? Deloc! Dimpotrivă, îi învinuim pe aceia care nu întrebuițează cum trebuie leacul împotriva necredinței! Cum poate fi pricină de necredință creația, care ne duce la cunoașterea lui Dumnezeu? “Au rătăcit în cugetele lor filozofii lor, spune Apostolul, și au cinstit și au slujit făpturii în locul Făcătorului” . Aici nu-i deloc vorba de diavol, nici de drac; ci ne-a fost pusă înainte creația, singurul învățător al cunoașterii lui Dumnezeu.

- Dar cum a ajuns creația pricină de necredință?

- Nu din cauza firii ei, ci a nepăsării celor care nu o cercetează cum trebuie! Și te întreb: Pentru aceasta să cerem să fie nimicită creația? Nu!

Dar pentru ce vorbesc eu de creație? Să ne uităm la mădularele trupului nostru. Vom găsi că și ele sunt pricină de pierzanie dacă nu suntem cu luare-aminte; nu din cauza naturii lor, ci a trândăviei noastre. Iată! Ochiul ți-a fost dat ca să vezi creația și să slăvești pe Creator; dar dacă nu te slujești bine de ochi, îți este pricină de preacurvie. Limba ți-a fost dată ca să lauzi și să proslăvești pe Făcător; dar dacă nu ești cu luare-aminte, îți este pricină de hulă. Măinile ți-au fost date ca să le întinzi la rugăciune; dar dacă nu ești cu mintea trează, le întinzi spre jaf. Picioarele ți-au fost date ca să alergi la fapte bune; dar dacă ești nepăsător, vei săvârși cu ele fapte rele. Vezi că pe omul slab totul îl vătăma? Vezi că pe omul slab chiar leacurile cele mântuitoare îl duc la moarte? Nu din cauza naturii lor, ci a slăbiciunii aceluia! Dumnezeu a făcut cerul pentru ca, minunându-te de el, să te închini Creatorului lui; dar unii au lăsat la o parte pe Creator și s-au închinat cerului. Iar aceasta, din pricina trândăviei și prostiei lor.

Dar pentru ce vorbesc eu de creație? Ce poate fi mai mântuitor decât crucea? Și cu toate acestea, crucea a ajuns pentru cei slabi sminteală! “Cuvântul crucii, spune Pavel, pentru cei ce pier este nebunie; dar pentru noi, cei ce ne mântuim, puterea lui Dumnezeu” ; și iarăși: “Propovăduim pe Hristos răstignit; iudeilor - sminteală, neamurilor- nebunie” . Cine a fost mai destoinic în a învăța pe oameni ca Pavel sau ca apostolii? Cu toate acestea, apostolii aceștia au fost pentru mulți mireasmă de moarte. O spune Pavel: “Unora, mireasmă a morții spre moarte, iar altora, mireasmă a vieții spre viață” . Ai văzut că pe omul slab îl vătăma și Pavel, iar pe cel tare nici diavolul nu-l poate vătăma?

4. Vrei să-ți fac dovada celor spuse și cu venirea lui Hristos? Care faptă poate egala mântuirea adusă de Hristos? Care venire pe lume a fost mai de folos ca venirea lui Hristos? Cu toate acestea, această venire, mântuitoare și folositoare, a ajuns pentru mulți adaos de pedeapsă. “Spre judecată am venit în lumea aceasta, spune El, ca cei care nu văd să vadă, și cei care văd să orbească” .

- Ce spui. Doamne? A ajuns lumina pricină de orbire?

- Nu! N-a ajuns lumina pricină de orbire, ci slăbiciunea ochilor sufletului n-a putut primi lumina. Ți-ai dat seama, deci, că omul slab este vătămat de orice, pe când omul tare scoate folos din orice? În orice împrejurare din viață voința noastră e pricina, în orice împrejurare din viață gândul nostru e suveran. Dacă vrei să știi, și diavolul ne este de folos dacă ne folosim de el cum trebuie; ne aduce mari foloase și câștigăm nu neînsemnate lucruri.

V-am dovedit aceasta printre altele și cu viața lui Iov. O pot dovedi însă și cu fapte din viața lui Pavel. Scriind despre desfrânatul din Corint, zice: “Să dați pe unul ca acesta Satanei, spre pierirea trupului, ca să se mântuie duhul” . Iată că diavolul este pricină și de mântuire; dar nu datorită intenției lui, ci artei Apostolului. Pavel a făcut ca doctorii aceia care prind vipere, le taie măduarele cele otrăvitoare și fac din ele doctorii bune pentru mușcăturile veninoase. A luat din osânda adusă asupra desfrânatului din Corint cât îi era folositor; restul l-a lăsat de o parte. Ca să afli că nu diavolul este pricina mântuirii desfrânatului - căci diavolul se grăbește să piardă și să înghită pe om -, ci Apostolul, care prin înțelepciunea lui a tăiat gâtul diavolului, ascultă ce spune în Epistola a doua către Corinteni despre desfrânat: “Arătați-i dragoste , ca nu cumva unul ca acesta să fie doborât de mai multă tristețe (...) și să fim covârșiți de Satana” . “Să-l smulgem pe om din gura Fiarei”, spune Pavel. Apostolul s-a slujit de diavol ca de un călău. Călăii osândesc pe cei ce au greșit nu cât voiesc ei, ci cât le îngăduie judecătorii. Aceasta-i legea călăului, să aibă grijă să osândească după voința judecătorului. Ai văzut la ce înălțime s-a ridicat Apostolul? Era în trup, și a luat de călău pe cel fără de trup. Ceea ce Stăpânul lumii a spus diavolului despre Iov, poruncindu-i: “Atinge-te de trupul lui, dar de suflet să nu te atingi!”, dându-i adică hotar și măsură a pedepsei, ca nu cumva din pricina obrăzniciei lui să meargă mai departe cu răutatea, aceea a făcut și Pavel. Dând pe desfrânat pe mâna diavolului, a spus: “spre pieirea trupului”, ceea ce-i tot una cu: “de sufletul lui să nu te atingi”. Ai văzut autoritatea robului? Nu te teme, dar, de diavol, chiar dacă-i fără de trup! Te-a lovit! Dar nimeni nu-i mai slab decât cel care te-a lovit, chiar dacă-i fără de trup! După cum nimeni nu-i mai puternic decât cel ce are îndrăznire, chiar de poartă trup muritor.

5. Vă spun toate acestea acum nu ca să-l scap de vină pe diavol, ci ca să vă scap pe voi de trândăvie. Că tare dorește diavolul să aruncăm pe el vina păcatelor noastre! Dorește aceasta pentru ca, hrăniți cu această nădejde și porniți spre tot felul de păcate, să ne sporim mult osânda și să nu mai avem parte de nici o iertare, prin aceea că am mutat de la noi la el vina păcatelor noastre. Eva a făcut așa , și n-a dobândit iertare! Noi să nu facem așa! Să ne cunoaștem pe noi înșine, să ne recunoaștem rănilor! Așa vom putea ști și ce doctorii să luăm! Cel care nu se știe că-i bolnav, nici nu se îngrijește să se vindece. Am păcătuit mult. O știu și eu. Cu toții suntem vrednici de pedepse. Dar nu suntem lipsiți de iertare, nici n-a trecut timpul pocăinței. Ești bătrân și ai ajuns pe cea din urmă treaptă a ieșirii din viață? Să nu socotești că nu mai ai timp de pocăință, să nu te deznădăjduiești de mântuirea ta! Gândește-te la tâlharul mântuit pe cruce! Nu poate fi un timp mai scurt ca acela în care a fost încununat! Și totuși timpul i-a fost îndestulător pentru mântuire! Ești tânăr? Nu te încrede în tinerețe! Nu te gândi că viața îți stă deschisă în față! “Că ziua Domnului, ca un fur noaptea, așa vine” . De aceasta a lăsat Dumnezeu necunoscut

sfârșitul vieții noastre, pentru ca să ne facem noi înșine cunoscute și râvna, și purtarea noastră de grijă. Nu vedeți câți oameni tineri mor în fiecare zi? De aceea cineva ne sfătuiește: “Nu întârzia a te întoarce la Domnul, nici nu amâna din zi în zi” , ca nu cumva să pieri în timp ce amâni!

Bătrânul să aibă mângâierea aceea! Tânărul, sfatul acesta! Ești tare și bogat? Ești mândru de banii și averile tale? N-ai nici un necaz? Ascultă ce spune Pavel: “Când vor zice pace și liniște, atunci va veni peste ei pieirea pe neașteptate” . Viața se schimbă iute! Nu suntem stăpâni pe sfârșitul nostru. Să fim stăpâni pe virtute! Și bun e Stăpânul nostru Hristos!

Vreți să vă spun și căile pocăinței? Sunt multe, felurite, deosebite! Și toate duc la cer! Prima cale a pocăinței e osândirea păcatelor: “Spune tu mai întâi păcatele tale ca să te îndrepti!” . De aceea și profetul spune: “Zis-am: Mărturisi-voi împotriva mea fărădelegea mea Domnului; și Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu” . Osândește-ți, dar, și tu păcatele! Ți-e îndestulătoare apărarea aceasta înaintea Stăpânului! Cel ce-și osândește păcatele cade mai greu în aceleași păcate. Pune conștiința ta să te osândească în lăuntru tău, ca să nu o ai dincolo acuzator înaintea scaunului de judecată a Domnului! Aceasta-i o cale de pocăință! Cea mai bună.

Dar mai este și altă cale, nu mai prejos de aceasta: să nu porți ură dușmanilor, să-ti stăpânești mânia, să ierți păcatele semenilor tăi. Așa ni se vor ierta și nouă cele greșite înaintea Domnului. Acesta-i al doilea mijloc de curățire de păcate. “Dacă veți ierta celor ce vă greșesc, spune Domnul, și Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta vouă” .

Vrei să afli și a treia cale a pocăinței? Este rugăciunea fierbinte, făcută cum trebuie, pornită din adâncul inimii, nu-ți aduci aminte oare de văduva aceea, cum a înduplecat pe judecătorul cel nedrept ? Tu însă ai Stăpân blând, bun, iubitor de oameni. Văduva aceea se ruga împotriva dușmanilor ei; tu însă nu te rogi împotriva dușmanilor tăi, ci pentru mântuirea lor.

Iar dacă vrei să afli și a patra cale de pocăință, îți voi vorbi de milostenie. Multă și nespusă putere are milostenia! Nabucodonosor săvârșise tot felul de păcate, toate nelegiuirile. Daniel îi spune: “împărate, sfatul meu să-ți placă ție! Răscumpără păcatele tale cu milostenii, și nelegiuirile tale cu milă față de săraci!” . Nimic nu poate egala această iubire de oameni! După ce săvârșise mii și mii de păcate, după ce săvârșise atâtea fărădelegi, i se făgăduiește împăcare cu Cel pe Care L-a supărat dacă are milă de semenii săi!

Smerenia, apoi, este o altă cale care șterge la fel de bine păcatele ca și toate căile amintite mai sus. Martor ne este vameșul; n-a putut spune nici o faptă bună; în locul tuturor acestora a arătat smerenia, și i-a fost îndepărtată sarcina cea grea a păcatelor .

Iată, ți-am arătat cinci căi de pocăință! Prima, osândirea păcatelor; a doua, iertarea păcatelor semenilor noștri; a treia, rugăciunea; a patra, milostenia; a cincea, smerenia.

Nu te trândăvi! Mergi în fiecă zi pe toate aceste căi! Căile sunt ușoare! Nu poți pretexta sărăcia! De-ai fi săracul săracilor chiar, poți uita mânia, poți fi smerit, poți să te rogi cu stăruință, poți să-ti osândești păcatele; sărăcia nu-ți este deloc piedică. Dar pentru ce spun că sărăcia nu ți-e piedică în acestea, când nici pe calea aceea a pocăinței, unde trebuie să dai bani - adică a milosteniei -, nici acolo sărăcia nu ne este piedică pentru îndeplinirea poruncii! Ne-o spun cei doi bănuți dați de văduvă .

Cunoscând, dar, mijloacele de vindecare a rănilor noastre, să le întrebuițăm neconținut ca, făcându-ne cu adevărat sănătoși, să ne împărtășim cu îndrăznire cu Sfintele Taine, să întâmpinăm cu multă slavă pe împăratul slavei, Hristos, și să dobândim bunătățile cele veșnice, cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui slavă, putere și cinste, împreună cu Prea Sfântul și Bunul și de viață Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA A III-A

din “DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII”

1. Eu, alaltăieri, am grăit dragostei voastre despre diavol; alții, alaltăieri, pe când vorbeam aici, stăteau în teatru și priveau la alaiul diavolului. Aceia luau parte la cântecele cele desfrânate; voi vă împărtășați cu cuvintele cele duhovnicești. Aceia mâncau necurăția cea drăcească; voi vă hrăneți cu mirul cel duhovnicesc. Cine i-a momit oare? Cine i-a despărțit oare de turma cea sfântă? Diavolul i-a înșelat oare? Pentru ce nu v-a înșelat și pe voi? Că oameni sunteți și voi, și ei - în ce privește firea vorbesc! Același suflet aveți și voi, și ei; aceleași dorințe firești. Pentru ce n-ați fost și voi, și ei în același loc? Pentru că voințele voastre n-au fost aceleași! De aceea ei, în loc de înșelăciune; voi, departe de înșelăciune. Iarăși, nu grăiesc așa ca să-l scap pe diavol de vină, ci mă străduiesc să vă scap pe voi de păcat. Rău este diavolul, o mărturisesc și eu; dar rău lăși, nu nouă, dacă priveghem. Așa e natura răului: este pierzătoare numai pentru cei ce-l au. Virtutea, dimpotrivă, este de folos nu numai celor ce o au, ci poate folosi și semenilor. Și ca să cunoști că omul rău este rău numai lăși, iar omul bun este bun și altora, îți voi da o mărturie din Pilde: „Fiule, spune Solomon, dacă ești rău, singur vei culege cele rele; dacă ești înțelept, ești înțelept și pentru tine, și pentru semenul tău” .

Cei ce au fost la teatru au fost înșelați; voi însă n-ați fost înșelați. Aceasta e cea mai mare dovadă, dovadă de fapte, probă evidentă, argument neîndoielnic că în orice împrejurare din viață voința e suverană. Folosește-te și tu de acest fel de argumentare! Dacă vezi pe vreun om că trăiește în păcate și săvârșește tot felul de răutăți, dacă vezi apoi că învinuiește purtarea de grijă a lui Dumnezeu și spune că a supus pe oameni necesității sorții și destinului, că i-a dat în stăpânirea diavolului, și că în toate îndepărtează de la el vina și o aruncă asupra Creatorului și Proniatorului universului, închide-i gura nu cu cuvântul, ci cu fapta, arătându-i un alt om, un om virtuos și bun. N-ai nevoie de multe cuvinte, n-ai nevoie de fraze bine alcătuite, nici de silogisme. Fă dovada cu fapte. Spune-i: “Și tu ești rob al lui Dumnezeu, și acela; tu ești om, și acela e om. Locuiești în aceeași lume, te hrănești sub același cer, cu aceleași mâncăruri. Pentru ce tu ești păcătos, și acela virtuos?”. De aceea a lăsat Dumnezeu ca cei răi să trăiască la un loc cu cei buni; n-a dat celor răi alt pământ, iar celor buni o altă parte a lumii, ci i-a amestecat pe unii cu alții. Cu aceasta a făcut un lucru foarte de folos. Cei buni se arată mai vrednici, căci stăruie în virtute, cu toate că sunt în mijlocul celor care-i împiedică să trăiască virtuos și-i atrag spre rău. “Trebuie să fie și erezii între voi, spune Apostolul, ca să se învedereze între voi cei încercați” . Deci și pentru aceasta i-a lăsat pe cei răi în mijlocul celor buni, ca cei buni să strălucească mai mult. Vezi cât de mare e câștigul? Câștigul nu-i din pricina celor răi, ci din pricina vredniciei celor buni. De aceea admirăm și pe Noe. Nu-l admirăm numai pentru că era drept, nici numai pentru că era desăvârșit, ci pentru că, în mijlocul aceluia neam stricat și rău, a rămas virtuos când nu avea în jurul lui nici o pildă de virtute, când toți îl împingeau la rău. Noe merge pe calea potrivnică celei pe care mergeau ceilalți, ca un drumeț care-și croiește drum printr-o mulțime mare de oameni care merg zoriți într-o direcție contrară. De aceea și Scriptura n-a spus numai: “Noe era drept desăvârșit”, ci a adăugat: “în neamul lui” , în neamul acela stricat în neamul care nu mai avea nici o nădejde de mântuire, când nu era nici vorbă de virtute. Acesta este câștigul adus de cei răi celor buni. Tot așa

și un copac se înrădăcinează mai puternic când e bătut de vânturi potrivnice. Dar au și cei răi câștig din amestecul lor cu cei buni. Se rușinează, se sfiesc, roșesc din pricina celor buni; chiar dacă nu se depărtează de răutate, totuși săvârșesc în ascuns păcatele ce le săvârșesc, nici acesta nu-i puțin lucru, să te sfiești când faci păcatul! Viața celor buni este rechizitoriul vieții celor răi. Ascultă ce spun cei răi despre omul drept: “Ne este împovăraător chiar când îl vedem” . Și un mic început de îndreptare este stânjenirea celor răi de prezența celui bun! Că n-ar rosti aceste cuvinte dacă nu i-ar stânjeni vederea celui drept. Dar așa, chinurile și muștrările de conștiință, pricinuite de prezența celor buni, îi fac să nu mai săvârșească așa de lesne păcatul. Ai văzut cât câștig au și cei buni de pe urma celor răi, și cei răi de pe urma celor buni? De aceea nu i-a despărțit Dumnezeu, ci i-a lăsat amestecați.

2. Același argument e valabil și pentru diavol. De aceea l-a lăsat Dumnezeu aici, ca să te facă mai puternic, ca să facă mai strălucit pe atlet, ca să fie mai mărețe luptele.

Când, dar, te întreabă cineva: “Pentru ce a lăsat Dumnezeu pe diavol?”, răspunde-i așa:

Diavolul nu vătăma cu nimic pe cei cu mintea trează și cu luare-aminte; dimpotrivă, le e de folos; nu datorită voii lui - că voia lui e rea -, ci datorită vitejiei acelora care se folosesc cum trebuie de răutatea diavolului. Pe Iov l-a atacat nu cu gândul de a-l face mai strălucit, ci de a-l doborî.

Diavolul e rău; și de aceea e rău, pentru că are gânduri rele și voința rea. Și totuși nu l-a vătămat pe drept; dimpotrivă, Iov a avut chiar mai mare folos de pe urma luptei, așa cum am arătat.

Dracul și-a arătat răutatea, iar dreptul, vitejia.

- Dar pe mulți îi doboară!

- Din pricina slăbiciunii lor, nu din pricina tăriei diavolului. Și aceasta am dovedit-o cu multe argumente.

Îndreaptă-ți, dar, voința, și n-ai să fii vătămat niciodată de nimeni! Dimpotrivă, vei avea foarte mare câștig nu numai de la oamenii buni, ci și de la cei răi. De aceea, după cum am spus mai sus, a lăsat Dumnezeu ca oamenii să trăiască amestecați, mai cu seamă cei buni cu cei răi, ca să fie atrași și aceștia la virtute. Ascultă ce spune Hristos ucenicilor Săi: “Asemănatu-s-a împărăția cerurilor cu o femeie care a luat aluat și l-a ascuns în trei măsuri de făină” . Prin urmare, dreptii au puterea aluatului de a transforma pe cei răi în buni.

- Dreptii sunt puțini!

- Dar și aluatul e puțin! Puținătatea aluatului nu vătăma frământătura; dimpotrivă, puținătatea aceea, datorită puterii sale proprii, preface făina în aluat. Tot așa și puterea celor drepti își are tăria nu în cantitatea numărului, ci în harul Duhului. Doisprezece au fost apostolii. Vezi cât de mic a fost aluatul? Toată lumea era necredincioasă! Vezi cât de mare e frământătura? Dar cei doisprezece au prefăcut toată frământătura în aluat. Aluatul și frământătura sunt de aceeași natură, dar nu de aceeași calitate. De aceea a lăsat Dumnezeu pe cei răi printre cei drepti, pentru ca cei răi să ajungă să fie de aceeași voință, după cum sunt de aceeași fire cu cei drepti.

De aceste cuvinte aduceți-vă aminte! Cu aceste cuvinte să închideți gura celor trândavi, celor dezvățați, celor nepăsători, celor ce amână pe a doua zi ostenele cele pentru virtute, celor ce învinuiesc pe Stăpânul universului. “Ai păcătuit? Contenește cu păcatul!”, spune Scriptura , nu adăuga un al doilea păcat mai greu. Nu-i atât de greu păcatul, cât e de greu să dai vina pe Dumnezeu după ce ai păcătuit! Caută pe cel ce-i de vină că ai păcătuit! Și vei vedea că nu-i altul de vină decât tu, care ai păcătuit, în orice împrejurare e nevoie de voință bună. V-am arătat aceasta nu numai cu argumente, ci și cu fapte din viața semenilor noștri din lume. Folosește-te și tu de această argumentare. Așa ne va judeca și Stăpânul nostru, învățați acest fel de argumentare, și nimeni nu vă va putea învinge. Este unul desfrânat? Arată-i pe altul cuminte! Este unul zgârcit

și răpitor? Arată-i pe altul care dă milostenie! Este unul invidios și pizmăreț? Arată-i pe altul lipsit de această patimă! Este unul stăpânit de mânie? Dă-i pildă pe unul care trăiește filosofic! Nu trebuie să recurgem numai la istorii vechi, ci să luăm exemple și din viața de azi. Că și astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, se fac fapte nu mai mici decât cele din trecut. Este cineva necredincios și socotește mincinoase Scripturile? Nu crede că Iov a suferit atâta? Arată-i un alt om care are o viață la fel cu dreptul acela! Așa ne va judeca și Stăpânul nostru! Va pune la judecată pe oameni în fața oamenilor și nu va pronunța sentința în urma unei judecăți făcute de El, ca să nu înceapă unul să zică iarăși ca și sluga aceea căreia i s-a încredințat talantul, și, în loc de talant, i-a adus învinuiri: "... că ești om aspru". Ar fi trebuit să suspine că nu și-a înmulțit talantul; dar nu, el și-a făcut păcatul și mai greu, adăugând la trândăvia sa și învinuirea adusă împotriva Stăpânului. Că ce spune? "Am știut că ești om aspru". Ticălosule, nenorocitul, nerecunoscătorule, trândavule! Ar fi trebuit să te învinuiești de trândăvie, ca să-ți ștergi păcatul săvârșit! Dar tu ai aruncat vina pe Stăpân. Prin aceasta, în loc să-ți înmulțești talantul, ți-ai înmulțit păcatul .

3. De aceea Dumnezeu la judecată va pune pe oameni în fața oamenilor, ca unii să judece pe alții; și ca aceia, fiind judecați de ceilalți, să nu mai poată învinui pe Stăpân. De aceea și spune Domnul: "Când va veni Fiul Omului întru slava Tatălui Său" - Uită-te la identitatea de slavă, n-a spus: "întru o slavă asemenea slavei Tatălui", ci: "întru slava Tatălui" - "Și va aduna toate neamurile", înfricoșător e scaunul de judecată! Înfricoșător pentru cei păcătoși și pentru cei vinovați! Dulce și dorit pentru cei care se știu cu fapte bune! "Și va pune oile de-a dreapta, și iezii de-a stânga". Și unii și alții, oameni.

- Dar pentru ce unii sunt numiți oi, iar alții iezii?

- Pentru ca să afli că-s numiți așa nu din pricina deosebirii de fire, ci din pricina deosebirii de voință.

- Dar pentru ce-s numiți iezii cei care n-au dat milostenie?

- Pentru că iedul este un animal care nu dă nimic; nu dă stăpânilor lui nici lapte, nici pui, nici păr. Nu poate da nimic din pricina vârstei lui crude. De aceea Domnul a numit iezii pe cei care nu dau rod de milostenie, iar pe cei din dreapta, oi. Dărnicia oilor e mare. Ele dau și lână, și pui, și lapte. Ce le spune Domnul celor din dreapta? "M-ați văzut flămând și M-ați hrănit; gol și M-ați îmbrăcat; străin și M-ați primit". Celor din stânga însă le grăiește cu totul dimpotrivă. Și doar și unii și alții sunt oameni. Au primit aceleași făgăduințe și unii și alții, aceleași răsplăți le stăteau în față și unora și altora pentru faptele lor bune. Același Hristos a venit și la unii și la alții, cu aceeași goliciune și la unii și la alții, cu aceeași foame, la fel de străin. Toate au fost egale și pentru unii și pentru alții.

- Dar atunci, pentru ce sfârșitul n-a fost egal?

- Pentru că voința le-a fost deosebită. Ea singură a făcut deosebirea dintre ei. De aceea unii se sălășluiesc în iad, alții în împărăția cerurilor. Dacă diavolul ar fi fost de vină pentru păcatele lor, n-ar fi fost ei pedepsiți, căci altul a păcătuit și i-a împins la păcat.

Ai văzut aici și pe păcătoși, și pe virtuoși. Ai văzut cum a fost închisă gura celor păcătoși când au văzut pe semenii lor virtuoși?

Dar să-ți mai dau și o altă pildă.

Erau zece fecioare, spune Domnul . Iarăși, și aici, deosebire de voințe. Unele îndreptate spre bine, altele pornite spre păcat. Pentru ca din acest paralelism să vezi păcatele unora, și faptele bune ale altora. Așa se poate face mai bine comparație între ele. Fecioare erau și unele și altele; cinci, și unele și altele; candelile aveau și unele și altele; pe Mire îl așteptau cu toatele.

- Pentru ce atunci unele au intrat în camera cea de nuntă, iar altele nu?

- Pentru că unele au fost fără milă, iar altele blânde și iubitoare de oameni.

Vezi iarăși că voința determină sfârșitul, nu diavolul. Ai văzut că judecata se face pe temeiul paralelismului și că sentința este pronunțată pe temeiul unor condiții similare de existență?

Oameni de aceeași condiție judecă pe oameni de aceeași condiție cu ei.

Vrei să-ți arăt acum și o comparație făcută între oameni de condiții deosebite, ca să fie și mai vădită osânda celor răi? “Bărbații niniviteni, spune Domnul, se vor scula și vor osândi neamul acesta”. Cei judecați nu sunt de condiții asemănătoare. Unii barbari, alții iudei. Unii s-au bucurat de învățătura profetică, alții n-au avut parte de cuvântul lui Dumnezeu. Și nu-i numai aceasta deosebirea! La unii s-a dus robul, la alții Stăpânul; robul a predicat pieirea, Stăpânul a binevestit împărăția. Care dintre aceste două popoare trebuia să creadă mai mult: barbarii, neînvățații, cei care nu avuseseră parte niciodată de învățătura dumnezeiască, sau cei care fuseseră crescuți din fragedă copilărie cu cărțile profetice? Firește, iudeii! Dar s-a întâmplat contrariul. Iudeii n-au crezut în Domnul, Care le predica împărăția cerurilor, iar ninivitenii au crezut în rob, care-i amenința cu pieirea, ca să se facă mai vădită bunătatea unora, și răutatea altora. Unde-i dracul? Unde-i diavolul? Unde-i soarta? Unde-i destinul? n-a fost fiecare pricina răutății și virtuții lui? Dacă n-ar fi fost ei vinovați de răutatea lor, Hristos n-ar fi spus: “Bărbații niniviteni vor osândi neamul acesta”, n-ar fi spus că împărăteasa de la miazăzi are să-i osândească pe iudei. Atunci, la ziua judecării, nu vor osândi numai popoare pe popoare, ci, în multe cazuri, un singur om va osândi un popor întreg, când se va vedea că au rămas neînșelați cei care puteau fi înșelați și au fost biruiți cei care trebuia negreșit să biruie. De aceea am amintit de Adam și de Iov. Adam a fost atacat numai cu cuvântul; Iov, cu fapta. Lui Iov i-a fost luată toată averea și a fost lipsit de copii; lui Adam nu i s-a luat nimic din ce avea, nici un lucru mic sau mare. Dar mai bine să cercetăm chiar cuvintele cu care a fost ispitit și chipul ispitei: “S-a apropiat șarpele, spune Scriptura, și a zis femeii: “Ce este? A spus Dumnezeu să nu mâncați din tot pomul cel din rai?”. Aici șarpe; dincolo, la Iov, femeie. Mare este deosebirea între sfătuitori. Unul rob, celălalt tovarăș de viață. Una ajutor, celălalt supus. Ai văzut cât de neiertată este căderea Evei? Pe ea a înșelat-o un supus, un rob; pe Iov nu l-a putut doborî nici tovarășul de viață, ajutătoarea. Dar să vedem și ce spune șarpele. “Ce este?, a zis el. A spus Dumnezeu să nu mâncați din tot pomul?”. Și doar Dumnezeu n-a spus asta, ci cu totul dimpotrivă. Uită-te la viclenia diavolului. A spus ce n-a spus Dumnezeu ca să afle ce a spus Dumnezeu. Ce a făcut femeia? Ar fi trebuit să-i închidă gura, ar fi trebuit să nu-i răspundă. Dar nu; i-a răspuns și s-a dat în mâna lui.

4. Vezi cât de mare rău este să încredințăm tainele noastre dușmanilor și uneltitorilor? De aceea Hristos spune: “Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să se întoarcă și să vă sfâșie”. Așa s-a întâmplat și cu Eva. A dat cele sfinte câinelui, porcului. Acela a călcat în picioare cuvintele, s-a întors și a sfâșiat pe femeie.

Și iată de ce viclenie se folosește! El spune: “Nu veți muri”. Aici, fiți cu luare-aminte! Era cu putință ca femeia să-și dea seama de înșelăciune; căci șarpele chiar de la început se arătase dușman și declarase război lui Dumnezeu; de la început spusese altceva decât spusese Dumnezeu. Dar fie! Ai spus, femeie, șarpelui pentru că șarpele voia să știe ce hotărâse Dumnezeu! Dar mai pe urmă de ce l-ai urmat când ai văzut că-ți spune altceva decât îți spusese Dumnezeu? Dumnezeu îți spusese: “Veți muri”; acela, altceva decât asta: “nu veți muri”. Vrei mai lămurit război decât acesta? De unde din altă parte ar trebui să cunoști pe vrăjmaș și pe dușman decât de acolo că spune altceva decât ce spune Dumnezeu?

Ar fi trebuit deci ca Eva să fugă de momeală; ar fi trebuit să se ferească de laț. “Nu veți muri, i-a spus șarpele. Știe Dumnezeu că în ziua în care veți mânca vi se vor deschide ochii voștri și veți fi

ca niște dumnezei” . Bizuindu-se pe o făgăduință mai mare, a aruncat și bunătățile pe care le avea în mâini. Șarpele le făgăduise să-i facă dumnezei, și i-a supus tiraniei morții. Pentru ce te-ai încrezut în cuvântul diavolului, femeie? Ce-ai văzut bun la el? Nu-ți era de ajuns că era vrednic de crezut Dumnezeu, Care ți-a dat poruncă? Dumnezeu era creatorul și făcătorul tău! Șarpele, diavol și vrăjmaș! Nu-l numesc însă diavol! îl socoteai numai șarpe. Te întreb: Se cădea să-l învrednicești pe șarpe de atâta cinste încât să-i spui porunca Stăpânului?

Vezi, dar, că era cu puțință ca Eva să-și dea seama de înșelăciune, dar n-a voit? Dumnezeu dăduse doar destule dovezi de binefacerile pe care le făcuse lor; le arătase cu fapta purtarea Lui de grijă. Plăsmuise pe om din neființă, îi insuflase suflet, îl făcuse după chipul Lui, îl făcuse stăpân peste toate cele de pe pământ, îi dăruise ajutor, îl pusese în rai, i-a îngăduit să se folosească de toți pomii și l-a oprit numai de la unul. Opreliștea aceasta chiar era spre folosul lui. Diavolul nu-i făcuse cu fapta nici un bine, mare sau mic; a îngâmfat-o pe femeie numai cu cuvântul, a îmbătat-o cu nădejdi zadarnice, și așa a înșelat-o. Cu toate acestea, femeia a socotit pe diavol mai vrednic de credință decât pe Dumnezeu, deși Dumnezeu îi arătase prin fapte dragostea Lui. Diavolul nu-i dăduse decât cuvinte, nimic altceva, și femeia l-a crezut.

Vezi deci că înșelăciunea s-a făcut numai din pricina prostiei și a trândăviei? Și ca să cunoști mai bine aceasta, ascultă cum învinuiește Scriptura pe femeie! Scriptura nu spune: “Femeia a fost înșelată”, ci “Văzând pomul că este frumos, a mâncat” . Prin urmare, păcatul se datorează vederii fără frâu, nu înșelăciunii diavolului. A fost învinsă de pofta sa, nu de răutatea diavolului. De aceea nici n-a fost iertată; ci, când a spus: “Șarpele m-a înșelat”, atunci a și primit cea mai grea pedeapsă. Că era în puterea ei să nu cadă.

Și ca să înțelegi mai bine spusele mele, haide să vorbesc și de Iov! Să trec de la cei biruiți la biruitor, de la cei învinși la învingător. Iov ne va da mai mult curaj ca să ridicăm mâna împotriva diavolului. Dincolo, șarpele era înșelătorul; și a biruit; dincoace, femeia lui Iov era ispititorul, și n-a biruit; cu toate că era cu mult mai vrednică de crezare decât șarpele. Mai mult. Iov a fost ispitit după ce-și pierduse averile, după ce-i pieriseră copiii, după ce rămăsese gol de toate. Dincolo, nimic din toate acestea. Adam nu pierduse averile, nu-i pieriseră copiii, nu zăcea pe gunoi; dimpotrivă, locuia în raiul desfătării, se bucura de roadele a fel și fel de pomi, de izvoare, de râuri și de toate celelalte bucurii. Nicăieri, nici osteneală, nici durere, nici tristețe sau griji, nici ocări sau insulte, nici miile și miile de nenorociri care s-au abătut asupra lui Iov; și cu toate că nu era nimic din acestea, totuși a căzut, a fost culcat la pământ! Nu e evident că din pricina trândăviei? Iov, dimpotrivă, a rezistat cu curaj, deși toate veneau pe capul lui, deși toate îl împovărau, nu e limpede că din pricina trezviei sufletului lui?

5. Culege, iubite, mare, mare câștig și dintr-o pildă, și din alta. Nu imita pe Adam. Știi câte rele naște trândăvia. Imită evlavia lui Iov. Știi câte bunătăți odrăsește sârguința. Gândește-te neconținut la cel încununat, și vei avea îndestulătoare mângâiere pentru orice durere și necaz. Fericitul și viteazul acesta blând stă în lume ca într-un teatru obștesc; prin suferințele îndurate de el vorbește tuturor oamenilor, îndemnându-i să îndure cu curaj necazurile ce vin peste ei, să nu se plece deloc în fața relor ce-i lovesc. Nu este, nu este suferință omenească ce nu poate dobândi mângâiere și ușurare prin suferințele lui Iov. Că toate suferințele ce sunt pe lume, toate s-au strâns la un loc și au tăbărit asupra trupului lui Iov. Ce iertare dar va mai avea acela care nu poate îndura cu mulțumire o parte din suferințele îndurate de Iov, când el, după cum se vede, n-a îndurat numai o parte, ci toate suferințele ce se pot întâmpla tuturor oamenilor?

Și ca să nu mă învinuiți că exagerez, haide să cercetăm fiecare dintre suferințele venite peste el, ca să vă încredințez de adevărul spuselor mele. Dacă vreți, să vorbesc mai întâi de suferința care

pare tuturora cel mai greu de îndurat, de sărăcie și de chinurile pricinuite de ea. Că toți oamenii de pretutindeni o deplâng. Cine a fost mai sărac decât Iov? Nu era oare mai sărac decât cei ce stau întinși lângă zidurile băilor, decât cei care dorm în cenușa cuptoarelor, într-un cuvânt mai sărac decât toți oamenii? Aceștia au cel puțin o haină ruptă; Iov zăcea gol, avea pe el numai haina dată de Dumnezeu, pielea de pe trup, și pe aceasta diavolul o ciuruisese peste tot cu buboiaie groaznice. Mai mult, săracii se mai pot adăposti sub acoperișul pridvoarelor băilor sau într-o colibă! Iov însă stătea zi și noapte sub cerul liber; nici un acoperiș, cât de mic, nu-i ușura chinul. Mai mare grozăvie e alta. Săracii se știu pe ei cu o mulțime de păcate; Iov nu se știa cu nimic vinovat. Lucrul acesta, de a nu se ști vinovat cu nimic, acest lucru, dintre toate necazurile Lui, îi mărea și mai mult durerea și îi făcea și mai mare suferința. Săracii, după cum spuneam, își pot găsi multe vini; și nu-i puțin lucru pentru ușurarea suferinței să știi că ești pedepsit pe drept. Iov era lipsit însă și de această mângâiere; dusese o viață plină de virtuți, și iată că suferea ca unul dintre cei mai mari ticăloși! Săracii sunt obișnuiți de multă vreme, de la început, cu suferința; Iov îndura o sărăcie necunoscută până atunci. A ajuns dintr-o dată din bogat sărac. După cum ai mare mângâiere când știi pentru ce suferi, tot așa ai tot atâta mângâiere când, trăind în sărăcie, ești obișnuit de la început cu sărăcia. Dreptul acela însă era lipsit și de o mângâiere, și de alta. Totuși n-a căzut. Ai văzut că a ajuns atât de sărac, cum nu mai putea fi altul? Este oare cineva mai sărac decât cel care n-are nici haină, nici adăpost? Dar, mai bine spus, Iov nu putea avea nici pământul gol. Nu zăcea pe pământ, ci pe gunoi. Așadar și tu, când te vei vedea ajuns în sărăcie, du-te cu mintea la suferința dreptului, și îndată vei primi curaj, îndată vei îndepărta orice gând de tristețe. Sărăcia deci pare a fi în ochii oamenilor pricina tuturor suferințelor. După sărăcie, mai este o altă nevoie, dar, mai bine spus, înaintea sărăciei: boala trupului. Cine a fost așa de bolnav ca Iov? Cine a îndurat o boală ca aceea? Cine a primit o rană atât de cumplită sau a văzut pe altul că a primit-o? nimeni. Boala și rănila îi mâncau încetul cu încetul trupul; izvoare de viermi ieșeau din toate mădularele lui; foitul viermilor nu se mai termina; miros greu ieșea din tot trupul lui; iar trupul se macină puțin câte puțin; topit de atâta putreziciune, învăluia cu duhoarea lui și mâncarea ce i se aducea - foame nouă și nemaiîntâlnită -, că nici nu se putea atinge de ea. Însuși o spune: "Foșnet de viermi văd și în mâncarea mea". Când cazi dar bolnav, omule, adu-ți aminte de trupul lui Iov, de trupul acela sfânt. Era sfânt și curat; și totuși avea pe el atâtea răni! De slujești în armată, și apoi pe nedrept și fără vreo pricină binecuvântată ești atârnat pe lemn și-ți sunt scrijelite coastele, nu socoți asta o ocară, nici nu cădea doborât de dureri! Gândește-te la Iov! Mi se poate însă spune:

- Iov avea mare mângâiere și ușurare, că știa că toate suferințele lui îi vin de la Dumnezeu.
- Dar tocmai asta îl tulbura și-l chinuia, că socotea că Dumnezeu, Căruia îi slujise în tot chipul, îi ducea război; iar pricină întemeiată a suferințelor sale nu putea găsi. Mai târziu, când a aflat pricina, să vezi câtă evlavie a arătat! Când Dumnezeu i-a spus: "Crezi oare că am vorbit cu tine numai de aceea ca să fii arătat drept?" . Iov, uimit, a spus: "Voi pune mâna la gură. O dată am vorbit; a doua oară nu voi mai vorbi" . Și iarăși: "Mai înainte până la auzul urechii Te-am auzit; dar acum ochiul meu Te-a văzut; de aceea mă socotesc ticălos și mă topesc; mă socotesc pământ și cenușă" .

6. Iar dacă socoți că-ți sunt îndestulătoare acestea spre mângâiere, poți avea și tu această mângâiere. Dacă suferi un necaz, nu din pricina lui Dumnezeu, ci din pricina uneltirilor omenești, și dacă mulțumești și nu hulești pe Cel ce ar fi putut împiedica necazul, dar n-a făcut-o pentru încercarea ta, vei primi și tu aceleași răsplăți ca și cei ce au suferit pentru Dumnezeu și au fost încununați, pentru că ai îndurat cu curaj necazurile venite asupra ta de la oameni și pentru că

ai mulțumit Celui care putea să le împiedice, dar n-a vrut.

Iată, au venit peste Iov și sărăcie, și boală! Și ai văzut că au venit amândouă cu cea mai mare covârșire.

Vrei să-ți arăt și războiul dat de glasul sângelui împotriva acestui viteaz, cu tot atâta covârșire? Zece copii a pierdut, zece deodată, zece în floarea vârstei, zece plini de virtute, n-au murit de legea obștească a firii, ci de moarte silnică, jalnică. Cine poate descrie o astfel de nenorocire? nimeni! Când, dar, pierzi și fiul și fiica deodată, aleargă la dreptul Iov și-ți va ușura mult durerea! Dar oare numai aceste nenorociri i s-au întâmplat? Nu! A mai îndurat părăsirea și trădarea prietenilor, batjocura, ocările, disprețul, râsul! E îngrozitor să fii batjocura tuturor! Nu ne chinuie atât sufletul suferințele prin ele însele, cât ne chinuie cei care ne ocărăsc din pricina suferințelor, în jurul lui Iov nu era unul care să-l mângâie! Dar erau mulți, veniți de pretutindeni, care-l batjocureau! Uită-te la el că se plânge și spune: “Ei bine, și voi tăbărâți asupra mea?”, îi numește oameni fără milă și le spune: “Vecinii mei m-au părăsit și casnicii mei grăiau împotriva mea; chemam pe fiii slujnicilor mele, și ei se depărtau de mine” . “Alții spune el, mă scuipau în față și am ajuns batjocură tuturor” . “Și de haina mea le-a fost scârbă” , spune el în altă parte. Acestea nici să le auzi nu poți, darămite să le mai înduri! Sărăcie lucie, boală groaznică, neobișnuită, cum nu s-a mai văzut, pieirea atâtor copii și în așa chip, ocară, batjocură, insultă de la oameni. Unii îl batjocureau, alții îl ocărau, alții îl disprețuiau; nu numai dușmanii, ci și prietenii; nu numai prietenii, ci și casnicii; nu-l batjocureau numai, nici nu-l ocărau numai, ci se și îngreșeau de el; și aceasta nu două sau trei zile, ci vreme de luni și luni. Și i s-a întâmplat numai lui ca nici noaptea să nu-i aducă ușurare de dureri! La durerile din timpul zilei se adăugau nălucirile fricii de noapte, însuși spune ce chinuri groaznice suferea în vis: “Pentru ce mă înfricoșezi în vis și mă îngrozești cu vedenii?” . Numai un om de fier sau de diamant ar fi putut îndura atâtea chinuri! Fiecare dintre ele e de nesuferit! Gândește-te ce zbucium era în sufletul lui Iov când îl chinuiau toate deodată! Cu toate acestea, Iov le-a îndurat pe toate. Și, în toate cele ce i s-au întâmplat, Iov n-a păcătuit și nici n-a fost viclenie pe buzele lui.

7. Să ne fie, dar, suferințele aceleia leacuri suferințelor noastre, iar furtuna cumplită a aceleia, port necazurilor noastre, în fiecare necaz ce vine peste noi să ne gândim la sfântul acesta! Văzând strânse într-un singur trup, în Iov, toate suferințele din lume, vom putea lupta mai cu curaj și noi împotriva câtorva suferințe răzlețe! Să alergăm totdeauna la cartea lui Iov ca la o mamă iubitoare, care ne întinde din toate părțile mâinile, care-și primește la sânul ei copiii cei înspăimântați și le dă curaj. De-ar veni peste noi cele mai amare necazuri, cartea lui Iov ni le va ușura pe toate. Și vom lăsa din mână cartea ușurați.

Iar de-mi vei spune: “Acela a fost Iov, și de aceea a îndurat totul; eu nu sunt ca el!”, pe tine te vei osândi mai mult, și vei lăuda tot pe drept. Tu vei îndura mai ușor acele suferințe decât le-a îndurat Iov.

- De ce?

- Pentru că Iov a trăit înainte de venirea harului, chiar înainte de darea Legii, când nu se cerea o viețuire atât de curată, când harul Duhului nu era revărsat cu atâta îmbelșugare, când păcatul era greu de doborât, când blestemul stăpânea, când moartea era înfricoșătoare. Acum, după venirea lui Hristos, luptele sunt mai ușoare, toate aceste greutăți au dispărut. Prin urmare, n-avem nici un cuvânt de apărare dacă noi nu ne putem urca până la măsura lui Iov, după trecere de atâta vreme, după atâta spor duhovnicesc și după atâtea daruri date nouă de Dumnezeu. Gândindu-ne, dar, la toate acestea, că suferințele lui Iov erau mai mari decât puterile lui, că el a intrat în luptă și a luptat într-o vreme când lupta era mai greu de dus, să îndurăm și noi cu curaj și

cu multă mulțumire necazurile și suferințele ce vin peste noi, ca să putem dobândi aceleași cununi ca și el, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slava, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

DESPRE CĂINȚĂ (I)

din “DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII”

1. Te fericesc și admir curățenia sufletului tău, fericite Dimitrie, când te văd că mă silești și-mi ceri cu multă stăruință să-ți vorbesc despre căință. Și pe bună dreptate te fericesc, căci nu-i cu puțință să ajungă cineva să dorească să i se vorbească despre căință dacă n-a fost el mai întâi bine curățit de păcate, dacă n-a ajuns mai presus de tot ce-i trecător. Lucrul acesta este ușor de văzut la cei care sunt stăpâniți de dorința de a se căi, chiar pentru puțină vreme. Vei vedea că se petrece dintr-o dată în sufletul lor o schimbare atât de mare, încât sufletul li se mută îndată de pe pământ la cer. Căci, dezlegându-și sufletul de grijile lumești, ca din niște lanțuri grele, îl lasă slobod să zboare spre cer, locul său propriu și înrudit cu el. De obicei această schimbare sufletească se întâmplă de puține ori în viața celor mai mulți oameni. Pe tine însă, scump prieten, te știu stăpânit neconținut de focul căinței. Martore-mi sunt nopțile tale nedormite, izvoarele tale de lacrimi, dragostea ta de pustie sălășluită neconținut în sufletul tău și mereu în floare. La ce, deci, și-ar mai folosi cuvintele mele? Ce câștig ai mai avea de pe urma lor? Faptul că ai ajuns vârful virtuții și că totuși te socotești amestecat cu cei care merg abia la poalele ei, că îți numești de piatră sufletul tău întraripat, că-mi apuci neconținut mâna și, sărutându-mi-o, îmi spui cu lacrimi în ochi: “Zdrobește-mi inima mea cea învărtoșată!”, nu sunt oare toate acestea atâtea dovezi ale marii tale credințe, ale puternicei și înflăcăratei tale iubiri de Dumnezeu? Dacă însă m-ai atras să fi vorbesc despre căință cu gândul de a deștepta sufletul meu adormit, mă plec în fața înțelepciunii tale, în fața marii tale purtări de grijă, ce o ai pentru mine. Dar dacă într-adevăr ai în vedere propriul tău suflet și socotești că ai nevoie de cineva care să te ridice, nu știu în ce chip m-ai putea convinge că nu altul, ci eu aș fi acela care aș putea să-ți dau o mână de ajutor. Totuși, chiar în acest caz, voi da ascultare glasului tău. Mă voi lăsa înduplecat și de multele tale cuvinte, și de îndrăznirea ce-o ai înaintea lui Dumnezeu, și de râvna cu care mă rogi, și, în sfârșit, și de dragostea ce ne leagă.

Pentru ascultarea ce-ți fac, te rog, răsplătește-mă cu rugăciunile tale către Dumnezeu ca pe viitor să-mi îndrept viața, iar acum să pot grăi cuvinte ziditoare de suflet și destul de convingătoare spre a ridica sufletele căzute și a le înzdrăveni și întări pe cele slăbite.

De unde deci, de unde voi începe cuvântul? Ce temelie voi pune cuvintelor mele?

Negreșit, nu altă temelie decât cuvintele lui Hristos, prin care nefericește pe cei ce râd și așază în rândul fericiților pe cei ce plâng, spunând astfel: “Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia” și: “Vai vouă, celor ce râdeți acum, că vă veți tângui și veți plânge”.

Și pe foarte bună-dreptate. Tânguire cu adevărat, tânguire și lacrimi este tot timpul de acum.

Cumplită suferință a cuprins întreaga omenire. Cumplite păcate stăpânesc pe toți oamenii. Dacă ar vrea cineva să le cerceteze cu deamănuntul - dacă într-adevăr ar fi cu puțință să le cerceteze cu deamănuntul -, nu va înceta să plângă și să se tânguiască. Toate s-au întors cu susul în jos, toate s-au amestecat, nicăieri nu-i urmă de virtute. Și ce-i mai groaznic e că nici noi nu ne mai dăm seama de păcatele ce ne stăpânesc și nici nu ne ducem la alții ca să le arătăm, ne asemănăm cu un om pe dinafară plin de sănătate, dar mistuit pe dinăuntru de o puternică boală. Din pricina

nesimțirii în care am ajuns, nu ne mai deosebim întru nimic de nebunii care spun și săvârșesc fără frică fapte pline de primejdie și de rușine, nu le este rușine deloc de faptele și cuvintele lor, ba, dimpotrivă, se mai și laudă cu ele. Se cred mai sănătoși decât cei cu adevărat sănătoși. Așa suntem și noi. Ne purtăm cum se poartă oamenii bolnavi, dar nici măcar nu simțim că suntem bolnavi. Când trupul ne este chinuit de o boală mică de tot, chemăm îndată doctori, cheltuim bani, luăm doctorii amare, suportăm operații și nu ne oprim să facem tot ce putem până nu izgonim boala din trupul nostru. Când însă sufletul nostru ne este pișcat în fiecare zi de păcat, când ne este sfâșiat de patimile trupului, când ne este ars, când ne este aruncat în prăpastie și este pe cale de a se pierde cu orice chip, nu spunem nici cel mai mic cuvânt.

Care este pricina? Pricina e aceea că boala ne-a cuprins pe toți. După cum atunci când suntem bolnavi trupește și nu este nimeni care să știe să ne vindece, nu este nici o opreliște ca boala să ne doboare pe toți, căci nu este nimeni care să-i stăvilească furia, tot astfel e și cu boala sufletelor noastre. Pentru că nu este nimeni deplin sănătos în credință, pentru că suntem cu toții bolnavi, unii mai greu, alții mai puțin greu, de aceea nu este nimeni în stare să vină în ajutorul nostru, al bolnavilor. Dacă ar veni la noi un om din altă parte, un om care ar cunoaște bine și poruncile lui Hristos, dar și viața noastră amestecată, nu știu dacă nu-și va închipui că nu există alți dușmani mai mari ai lui Hristos decât noi. Într-adevăr, așa ne ducem viața, ca și cum ne-am da toată silința să mergem împotriva poruncilor lui Hristos.

2. Și ca să nu crezi că exagerez când vorbesc așa, voi încerca să dovedesc spusele mele. Nu altfel, ci chiar prin poruncile lui Hristos.

Ce spune Hristos?

“S-a spus celor de demult: “Să nu ucizi”. Iar Eu vă zic vouă: Tot cel ce se mânie pe fratele său în deșert, vinovat va fi judecării. Cel care va zice fratelui său “netrebnicule”, vinovat va fi sinedriului. Iar cine va zice: “nebunule”, vinovat va fi de gheena focului” .

Acestea le spune Hristos. Noi însă călcăm legea aceasta mai mult decât cei care nu cred în Hristos, căci în fiecare zi umplem de nenumărate ocări pe frații noștri. Și ce este mai de râs e aceea că ne ferim să rostim cuvântul: nebunule, dar de cele mai multe ori aruncăm în obrazul fraților noștri ocări mai grele decât aceasta, ca și cum numai cuvântul “nebun” ar atrage după dânsul osânda gheenei.

Voia lui Hristos nu a fost asta! El a dat această pedeapsă pentru a pedepsi în general pe orice hulitor. Că lucrurile stau așa se vede din cuvintele lui Pavel, care spune: “Nu vă înșelați: nici desfrânații, nici slujitorii idolilor, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici hulitorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu” .

Dacă cel care spune fratelui său: “nebunule” este vrednic de cea mai grea pedeapsă, cât de mult foc al gheenei va aduna pe capul lui cel care hulește pe fratele său numindu-l răufăcător, pizmăret, om fără conștiință, râvnitor de slavă deșartă și mai știu eu cum? Ocările: “nebunule” și “netrebnicule” sunt cu mult mai ușoare decât cele amintite. Din pricina aceasta Hristos, lăsându-le la o parte pe toate celelalte mai grozave, le-a amintit numai pe acestea, pentru ca să cunoști că dacă o ocară mai ușoară aduce iadul peste cel ce-o rostește, cu mult mai mult îi vor aduce ocările mai mari, ocările mai greu de suferit.

Dacă unii socotesc aceste cuvinte ale lui Hristos o exagerare (și eu cunosc pe unii care au o astfel de părere greșită, cunosc pe unii care socotesc că amenințarea cu iadul s-a spus numai ca să înfricoșeze pe oameni), atunci urmează că nu sunt osândiți cu numele iadului nici adulterii, nici sodomiții, nici muieraticii, nici închinătorii la idoli. Dacă i-a amenințat pe hulitori numai că să-i înfricoșeze, atunci negreșit a făcut același lucru și cu ceilalți, căci pe toți i-a amenințat cu

pierderea împărăției cerurilor, o dată ce i-a înșirat pe toți la un loc. Poate cineva mă va întreba:
- Oare hulitorul va avea aceeași soartă ca și adulterinul, ca și muieraticul, ca și lacomul, ca și închinătorul la idoli?

- Nu e timpul să cercetăm acum dacă toți vor primi aceeași pedeapsă. Dar că toți vor cădea din împărăția cerurilor, și hulitorul împreună cu ceilalți, sunt încredințat de cuvintele lui Pavel, dar mai bine-zis ale lui Hristos, Care lucrează prin Pavel, că nici unii, nici alții nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu.

Nu numai în privința acestui text din Scriptură, dar și în privința altor multe texte, mulți oameni au această părere greșită și socotesc că în general toate pedepsele hotărâte celor păcătoși nu sunt rostite de Hristos decât ca o exagerare. Aceasta însă e o cursă a diavolului. Diavolul a strecurat în mintea unora această mângâiere, că pedepsele date de Dumnezeu păcătoșilor sunt o exagerare, cu intenția de a adormi teama de pedeapsă în sufletele acelor care, din dragostea de Dumnezeu, s-ar căi de păcatele lor și de a-i face mai nepăsători față de ascultarea poruncilor. Deocamdată, atâta vreme cât trăim pe acest pământ, gândul acesta poate înșela pe oamenii cu sufletele mai trândave, dar în timpul înfricoșătoarei judecăți se va vădi înșelăciunea. Se va vădi atunci când nimeni nu va mai avea nici un câștig de pe urma căinței. Spune-mi, te rog, care este folosul ca acum să ne lăsăm înșelați de acest gând, și să ne dăm seama de înșelăciune atunci, în ziua judecății, când nu vom avea nici un folos de pe urma pocăinței? Să nu ne înșelăm în deșert. Să nu gândim spre răul nostru ceea ce nu trebuie. Să nu atragem asupra-ne încă și o altă pedeapsă, aceea pricinuită de necredință. Cumplită pedeapsă vine peste noi nu numai pentru că nu îndeplinim poruncile lui Hristos, dar și pentru că nu credem în ele. Iar necredința aceasta vine de acolo că ni s-a slăbit puterea de a îndeplini poruncile Lui. Când nu voim să avem liniștea ce ne-o dă ascultarea de glasul lui Dumnezeu și nici nu voim să facem cele poruncite, spre a scăpa mintea noastră de teama chinurilor viitoare, atunci, pentru că suntem cu conștiința încărcată și sugrumată de păcate, ne silim să izgonim din mintea noastră frica cumplită de pedepsele ce ne așteaptă. Prin asta însă ne aruncăm în altă prăpastie și mai mare, aceea că punem la îndoială însăși existența chinurilor viitoare. După cum bolnavii cuprinși de febră nu scapă de fierbințeală dacă se bagă în apă rece, ci, dimpotrivă, li se mărește fierbințeala, tot astfel și noi, pentru că ne pișcă conștiința păcatelor noastre, ne silim să ne cufundăm pe noi înșine în ideea îngustă că pedepsele viitoare sunt o exagerare, pentru ca să putem apoi săvârși fără teamă orice păcat. Ne mâniem pe frații noștri nu numai când sunt de față, ci, de cele mai multe ori, pornim război împotriva lor când ei nu sunt de față. Dar asta-i culmea sălbăticiei. Mai mult încă: Față de cei mai tari și mai puternici ne purtăm cu multă blândețe, chiar dacă ne fac rău, chiar dacă ne ocărăsc, pentru că le știm de frică; pe cei de o seamă cu noi și mai mici decât noi însă îi urâm și-i dușmănim, chiar dacă nu ne-au supărat cu nimic. Acest lucru n-are altă explicație decât că ne temem mai mult de oameni decât de Hristos.

3. Mai putem oare avea vreo nădejde de mântuire când arătăm atâta nepăsare și dispreț față de poruncile lui Hristos? Spune-mi, de unde o mai putem aștepta?

Ce lucru greu, ce lucru împovărător a cerut Hristos de la noi? A spus: nu te mânia în deșert pe fratele tău! Acest lucru este cu mult mai ușor decât de a răbda mânia nedreaptă a altuia, în ultimul caz, mânia nedreaptă a fratelui tău ațâță și întreține focul mâniei tale; în primul caz însă, tu singur aprinzi flacăra mâniei, fără să fii provocat de cineva din afară. Nu este același lucru a răbda și a nu te aprinde când altcineva te va atinge cu flacăra mâniei lui, cu a sta liniștit și potolit când nu te supără nimeni. Unul, biruind prin răbdare mânia altuia, dă dovadă de cea mai mare înțelepciune, celălalt însă, care stă liniștit pentru că nu-l supără nimeni, nu are nici un merit.

Gândește-te dar ce chin, ce pedeapsă ne așteaptă când facem ceea ce este mai greu pentru că ne temem de oameni, dar nu voim să facem ce-i mai ușor pentru că nu ne temem de Dumnezeu. Să nu socotești că-ți este frate numai omul de o seamă cu tine sau numai omul liber. Socotește frate chiar pe sluga ta. “În Hristos Iisus, după cum spune Pavel, nu este nici rob, nici liber” . Deci, vom fi pedepsiți și atunci când ne mâniem în deșert pe robi și pe slugi, căci și ei sunt frații noștri, au fost învredniciți de libertatea cea adevărată, au același Duh ca și noi.

Cine poate spune că în viața lui nu s-a mâniat niciodată fără socoteală și în deșert, că nu a ocărât niciodată? Să nu-mi dai ca exemplu pe un om care s-a mâniat și a ocărât de puține ori în viața lui. Spune-mi un om care n-a ocărât și nu s-a mâniat niciodată. Atâta vreme cât nu poți să-mi arăți un asemenea om, nu poți îndepărta nici amenințarea de deasupra lui pentru motivul că n-a ocărât des și nu s-a mâniat des. Și tot astfel și hoțul și desfrânatul, chiar dacă săvârșesc păcatul numai o singură dată, nu scapă de pedeapsă pentru că nu l-au săvârșit de mai multe ori, ci sunt pedepsiți tocmai pentru că au îndrăznit să-l săvârșească.

Care dintre necredincioși n-ar socoti basm porunca imediat următoare celei de mai sus, când vede că noi o călcăm cu atât de mare înverșunare?

Dumnezeu a spus: “Dacă îți aduci darul tău la altar și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă acolo darul tău, înaintea altarului, și mergi mai întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi vino și adu-ți darul tău” . Noi însă ne apropiem de altare dușmănindu-ne cu alții, purtând în sufletul nostru ură împotriva fraților noștri. Dumnezeu atât de mult Se îngrijește ca noi să trăim în pace unii cu alții, încât rabdă să rămână nesăvârșită jertfa ce I-o aducem, să întrerupem slujba către Dumnezeu numai din dorința ce o are de a pune capăt dușmăniei și urii ce o avem unii față de alții. Iar noi ținem socoteală atât de puțin de această dorință a Lui, încât păstrăm zile întregi dușmănia, spre propria noastră pagubă.

Hristos pedepsește nu numai pe cei care caută să se răzbune, dar și pe cei care disprețuiesc pe frații care-i dușmănesc, deși în sufletele lor nu le mai poartă ură. Hristos a poruncit ca acela ce face rău să se ducă și să se împace cu cel căruia i-a făcut rău, pentru că acela care a făcut răul poate fi mai greu cuprins de dorința de răzbunare, pe când cel ce a suferit răul poartă neconținut în sufletul lui dorința de răzbunare. Prin aceasta Hristos a arătat că acela care nedreptățește, cel care a dat naștere rădăcinii păcatului, este mai vinovat decât cel nedreptățit, pentru că poartă răspundere și pentru pedeapsa dată de Hristos celui nedreptățit. Cu toate acestea, noi nu ne învățăm minte, ci ne supărăm și ne mâniem pe frații noștri pentru lucruri de nimic. Apoi, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic important, nu ne mai pasă de cele săvârșite, uităm pe cei pe care i-am supărat și lăsăm ca ura să țină vreme îndelungată, fără să ne dăm seama că vom primi o pedeapsă cu atât mai mare cu cât lăsăm să se scurgă mai multe zile peste supărarea pricinuită, deoarece prin aceasta ne împăcăm și mai greu unii cu alții. După cum atunci când iubim pe cineva, nimic din cele care despart cu ușurință pe oameni nu poate să aibă tărie și crezare pentru a strica prietenia, tot astfel și atunci când dușmănia pune stăpânire pe sufletul nostru, toate sunt ușoare și lesnicioase pentru cei care vor să ne sporească și mai mult dușmănia. Căci vorbele bune ce ne-ar fi spus deșteaptă neîncrederea noastră și numai răutățile sunt crezute.

Hristos ne poruncește să lăsăm darul la altar și, mai întâi, să ne împăcăm cu fratele nostru, ca să cunoaștem că nu trebuie să amânăm împăcarea noastră nici atunci când îi aducem închinăciune, cu atât mai mult trebuie să facem asta în alte timpuri, când ne ocupăm de lucruri pământești. Pe față purtăm masca împăcării, dar în lăuntrul sufletului nostru ținem cea mai neîmpăcată ură. Ne dăm bună ziua unii altora atunci când ne ducem la biserică, dar de obicei bună ziua o spunem numai cu buzele. Acest lucru însă nu îl vrea Domnul. Domnul vrea să iubim din suflet pe fratele nostru, să-i dăm, din inimă, bună ziua. Aceasta este într-adevăr salutare, cealaltă, mască și

fătărie; cel care dă în acest chip bună ziua și nu iubește, mai mult îl supără pe Dumnezeu decât îl potolește. Dumnezeu cere de la noi dragoste sinceră, dragoste înrădăcinată adânc în sufletul nostru, nu dragostea aceasta pocită pe care adeseori o arătam oamenilor. Purtăm pe buze numele dragostei, dar am stins puterea ei, iar aceasta este încă o dovadă că fărădelegile noastre au pus stăpânire pe noi, căci spune Hristos: “Din pricina înmulțirii fărădelegii, se va răci dragostea multora” . Și acestea le facem noi creștinii, căroră ni s-a poruncit să nu ne mâniem, să nu avem dușmani, iar dacă avem dușmani, dușmănia noastră să țină numai o zi, căci s-a spus: “Soarele să nu apună peste mânia voastră” . Noi însă nu ne mărginim la atâta, ci facem uneltiri unii împotriva altora, mușcând și nimicind prin vorbele și faptele noastre propriile noastre mădulare, adică pe propriii noștri frați. Iar aceasta este curată nebunie. Și așa este, căci după acestea mai cu seamă îi recunoaștem pe îndrăciți și pe nebunii ce nu se pot vindeca.

Ce să mai spunem despre celelalte porunci date de Hristos? Ce să spunem despre porunca dată pentru a ne împăca cu pârâșul nostru până suntem pe cale cu el ? Ce să mai spunem despre porunca ce o dă în privința faptei nesăbuite, despre privirile poficioase și despre prietenia necugetată și păgubitoare de suflet ? Prin ochiul drept și prin mâna dreaptă, Hristos n-a lăsat să se înțeleagă altceva decât pe cei ce ne iubesc spre paguba noastră sufletească. N-a fost călcată oare adeseori în picioare, n-a fost desființată porunca ce ne oprește să ne despărțim de soțiile noastre ?

4. Mă rușinez să mai vorbesc despre porunca ce oprește orice jurământ ; nu numai din pricina jurămintelor pe care le facem, dar mai ales din pricina falselor noastre jurăminte. Dacă jurământul, chiar jurământul adevărat, este un păcat și o călcare a poruncii, ce vom spune despre jurământul fals? Dacă ce este mai mult decât “da” și “nu” este de la cel rău, de la diavolul, de la cine va fi ce este fals?

Hristos a mai spus apoi: “Dacă te lovește cineva peste obrazul drept, întoarce-l și pe celălalt; celui care vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i lui și cămașa; dacă te silește cineva să mergi o milă, mergi cu el două; celui ce-ți cere dă-i și nu întoarce fața de la cel ce vrea să se împrumute de la tine” .

Ce putem spune față de aceste porunci? ne rămâne numai să plângem și să ne acoperim fața de durere, căci nu îndeplinim nici una dintre poruncile amintite mai sus. Am apucat o cale cu totul potrivnică acestor porunci: ne cheltuim toată vremea în judecăți, în lupte, în procese, în certuri. Nu au nici o înrâurire asupra noastră nici adevărul faptelor, nici cuvintele lui Hristos, dimpotrivă, ne sălbăticim, ne înfuriem chiar pentru lucruri de nimic.

Poate că ai voi, față de cele de mai sus, să-mi dai ca exemplu pe unii oameni care și-au dat toată averea săracilor și care mai târziu au ajuns, din pricina sărăciei lor, de râsul lumii și au avut de suferit nenumărate nenorociri și necazuri; îți voi răspunde, în primul rând, că îmi vei putea arăta puține cazuri de astfel de oameni; în al doilea rând, prin exemplul dat nu mi-ai arătat pe înțeleptul descris de Hristos în cuvintele amintite mai sus. Înțeleptul acesta are o viață mult mai duhovnicească decât omul pe care mi l-ai dat ca pildă. Este o mare deosebire între un om care-și dă de bunăvoie averile sale și unul care suferă fără să crâcnească atunci când i se iau toate averile. Dar pentru ce spun: suferă fără să crâcnească? Omul desăvârșit, despre care a vorbit Hristos, este cu mult superior și acestuia. Porunca aceasta a lui Hristos îndepărtează atât de mult din sufletele celor nedreptățiți mânia împotriva celor ce i-au nedreptățit, încât ei nu numai că nu se supără din pricina pierderii averilor, ba, dimpotrivă, mai dau de bunăvoie și cele ce le-au mai rămas; și este mai mare zelul lor în a suferi nedreptatea ce li se face decât zelul și nebunia celorlalți în a-i nedreptăți. Când cel ce nedreptățește va vedea că cel nedreptățit este gata să

sufere mai mult decât i-a fost intenția, când va vedea că, după ce și-a satisfăcut pofta, cel împilat se străduiește să-i dea și mai mult, atunci pleacă biruit, rușinat de marea resemnare a celuilalt. Fiară să fie, sau ceva mai grozav decât o fiară, va fi mai cumpănit, căci a văzut bine din această comparație cât este de rău el și cât este de bun celălalt.

Un om cu o astfel de viață îți cer să-mi arăți. Pe acesta îl văd descris numai în Scripturi, și nicidecum în vreo altă carte, iar în viața de toate zilele deloc, deși ne numim creștini. Nu-mi da ca exemplu pe omul care suferă în tăcere nedreptatea; se poate întâmpla să se poarte așa pentru că nu poate să se răzbune. Atunci avem omul desăvârșit, omul cerut de Hristos, dacă el va arăta aceeași răbdare față de cei de o seamă cu el, împotriva cărora ar putea să se răzbune, ba mai mult, dacă ar merge până acolo încât să depășească prin dărnicia sa dorința de jaf a celuilalt, să-i dea mai mult decât vrea acela să-i ia și să arate îndelungă-răbdare în datul de bunăvoie a altor bunuri, în afară de acelea ce i-au fost luate cu forța. Un astfel de om trebuie însă să mai aibă încă o însușire sufletească, superioară celor arătate până acum, care atinge însuși vârful virtuții; unui astfel de om Hristos îi poruncește să rânduiască în ceata prietenilor, a prietenilor adevărați, pe dușmanii și răufăcătorii lui, pe cei care îl păgubesc și la pungă și la trup și în toate celelalte. Hristos ne spune: “Nu te mărgini la a da jefuitorului și lacomului, ci iubește-l cu iubirea cea mai puternică, cu iubire sinceră”. Acest gând a voit să-l înfățișeze prin cuvintele: “Rugați-vă pentru cei ce vă necăjesc”. Iar de rugat de obicei nu ne rugăm decât pentru cei pe care-i iubim foarte mult. Și pentru ca să nu socotești din nou că aceste cuvinte sunt o exagerare, pentru ca să nu între astfel în sufletul tău înșelăciunea diavolului, de care am amintit mai sus, Hristos adaugă adevărului lucrurilor și motivul, dreapta pricină a unei astfel de purtări, spunând: “Căci dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce plată aveți? Oare nu și vameșii fac același lucru? Și dacă îmbrățișați pe cei ce vă îmbrățișează, ce faceți mai mult? nu și păgânii fac același lucru?”. Cum să nu fie vrednică de tânguire și de nemângâiată plângere starea noastră morală, când nu ne deosebim în privința aceasta întru nimic de vameși și de păgâni? Și dacă ar fi numai aceasta grozăvia! Dar nu. Nu numai că nu-i iubim pe vrăjmași, dar încă dușmănim și urâm chiar pe cei ce ne iubesc. Uitătura urâtă, invidia, nimicirea prin fapte și prin vorbe a cinstei și a numelui bun a altora nu au altă explicație decât ura și dușmănia înverșunată. Astfel, nu numai că nu ne deosebim întru nimic de păgâni, dar suntem în privința aceasta cu mult mai răi decât ei. Hristos a poruncit să ne rugăm pentru cei ce ne dușmănesc, noi însă țesem viclenii împotriva lor; cu toate că ni s-a poruncit să binecuvântăm pe cei ce ne blestemă, îi acoperim de nenumărate blesteme. Poate fi oare o înverșunare mai mare decât această împotrivire și decât această luptă pe care o purtăm împotriva lui Hristos, Legiuitorul acestor porunci? Nu stăm noi împotriva tuturor poruncilor Lui?

Tirania slavei deșarte, a umblatului după lauda lumii, pe care Hristos în cuvintele imediat următoare celor amintite mai sus a cerut să o dezrădăcinăm din sufletele noastre, am întins-o nu numai asupra rugăciunilor, postului și milosteniei, ci chiar asupra tuturor faptelor noastre, iar supunerea noastră față de nebunia acestei tiranii este mai mare decât supunerea unui rob față de stăpânul lui. Acest lucru este îndeajuns de cunoscut de toți, de aceea trec peste el, spunând doar atât, că unii oameni își disprețuiesc atât de mult mântuirea sufletelor lor, încât nu mai dau nici o atenție poruncilor lui Hristos, iar alții, deși voiesc să asculte de Hristos cât de cât, deși se silesc să păzească unele porunci, totuși sfârșesc prin a ajunge să fie tot atât de păgubiți ca și ceilalți din cauză că nu vor să dezlege de pe ei lanțurile slavei deșarte, ale umblatului după laudele lumii. Unul nu face deloc milostenie, altul dă celor săraci ceva din averile sale, dar face aceasta ca să-l laude lumea; cel din urmă nu este întru nimic mai bun decât cel dintâi. Astfel, diavolul ne-a prins pe toți din toate părțile în mrejele lui. Dacă ar putea omul să scape și de acest păcat, să nu umble

adică după laudele lumii când face milostenie!; dar, fiind stăpânit de mândrie, cade iarăși în același păcat, mai bine spus, în unul și mai grozav: nu pierde numai bunurile date ca milostenie, ci pleacă pe lumea cealaltă încărcat și cu alt păcat, păcatul mândriei. Cunoscut apoi mulți oameni care nu-și cheltuiesc averile în milostenii pentru pricinile mai sus arătate, ci vin în ajutorul celor lipsiți mânați de prietenie sau de rugăciunile stăruitoare sau de alte pricini asemănătoare, și nu de frica de Dumnezeu și de porunca lui Hristos.

Prin urmare, dacă atâtea pricini pângăresc faptele noastre bune, mai putem spune că ne putem mântui cu ușurință când, departe de a face fapte bune, săvârșim numai păcate?

5. Să mergem mai departe! Care este omul care poate rosti cu îndrăznire cuvintele din Tatăl nostru: “Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri” ? Chiar dacă nu ne răzbunăm pe vrăjmașii noștri, totuși păcătuim dacă păstrăm netămăduită în suflet rana, mânia. Hristos însă nu vrea ca noi să mărginim la atâta iertarea greșiților noștri, ci să ajungem să-i numărăm printre cei mai buni prieteni. Din această pricină, după cum am spus mai sus, ne-a poruncit să ne și rugăm pentru ei. Chiar dacă nu te răzbuni pe cel ce ți-a greșit, dar dacă îți întorci fața de la el, dacă te uiți urât la el, dacă ții deschisă în suflet rana, n-ai îndeplinit porunca ce ți-a poruncit-o Hristos. Cum ceri deci ca Dumnezeu să Se îndure de tine, când tu nu te înduri de cei care ți-au greșit? Înțeleptul își bate joc de o astfel de purtare, zicând: “Omul ține mânie împotriva omului, și cere de la Dumnezeu iertare? Nu-i este milă de omul cel asemenea lui, și se roagă pentru iertarea păcatelor sale? El, trup fiind, ține minte; cine îl va curăți de păcatele sale?” . Aș vrea să tac deci și să-mi opresc șirul spuselor mele, atât mi-e de rușine. Mi-e rușine să merg mai departe. Aș vrea să tac, căci cu cât îmi voi continua vorbirea, cu atât mai mult se va vădi și lupta pe care o ducem împotriva poruncilor lui Hristos, dar și dușmănia neîmpăcată pe care I-o purtăm! Dar care este folosul tăcerii mele când însăși viața noastră, faptele noastre, strigă că ducem luptă împotriva lui Hristos, iar, înainte de faptele noastre, ne-o strigă Hristos, Care cunoaște cu de-amănuntul toată viața noastră, ne-o strigă Hristos, Care ne va judeca? Hristos ne-a poruncit să nu ne adunăm comori pe pământ, ci în cer . Puțini sunt cei care îndeplinesc această poruncă; iar dintre aceștia puțini, cine poate spune că a îndeplinit această poruncă așa cum dorește Hristos? Marea majoritate a oamenilor însă, ca și cum ar fi auzit contrariul, ca și cum li s-ar fi poruncit să-și adune comorile aici pe pământ, au părăsit cu totul cerul, își lipesc inima de toate cele de pe pământ, se înnebunesc de dragul strănerii avuțiilor și, urând pe Dumnezeu, iubesc pe Mamona.

Hristos a mai poruncit: “Nu vă îngrijiți de ziua de mâine” . Știu precis că nici un om nu vrea să asculte această poruncă, nici să se lase convins de adevărul ei, din pricina puținătății credinței noastre în Hristos. De aceea, acoperindu-mi fața din pricina rușinii, voi lăsa la o parte această poruncă. Ar trebui să credem pe Hristos numai pe cuvânt; noi însă nu-L credem nici când ne dovedește adevărul spuselor Sale cu dovezi de nezdruncinat, nici când ne dă exemple despre temeinicia spuselor Lui, cum sunt cele cu păsările cerului și cu iarba câmpului ; ba, dimpotrivă, ne frământă grija zilei de mâine ca și pe păgâni, ba poate și mai mult, și, cu toate că ni s-a poruncit că nici nu trebuie să ne rugăm pentru cele de mâine, noi ne cheltuim toată râvna noastră cu astfel de rugăciuni. Dar, după cum am spus, voi lăsa la o parte această poruncă. Mă voi îndrepta deci spre poruncile următoare, cu nădejdea că îndeplinirea acestora mă va mângâia pentru rușinea de mai înainte.

Ce poruncă a dat mai departe Hristos în predica Sa de pe munte? “nu judecați ca să nu fiți judecați” .

Socoteam că voi găsi oarecare mângâiere rușinii mele, dar văd că rușinea îmi sporește încă și mai

mult. Chiar dacă n-am păcătui față de nici o altă persoană, ci numai față de aceasta, călcarea acestei porunci e de ajuns ca să ne arunce în fundul iadului. Judecăm cu asprime păcatele altora, dar nu vedem bârnele din ochii noștri; ne cheltuim toată viața iscodind faptele altora și osândindu-i. Nu poți găsi pe nimeni eliberat de acest păcat, nici laic, nici monah, nici cleric. Și totuși, Hristos ne spune ce primejdie mare ne așteaptă în urma călcării acestei porunci: “Cu ce judecată judecați, veți fi judecați”, și: “Cu ce măsură măsurați, vi se va măsura”. Cu toate că acest păcat nu conține în el nici o plăcere, ci, dimpotrivă, are o atât de mare pedeapsă, totuși cu toții alergăm spre acest păcat, ca și cum ne-am grăbi și ne-am lua la întrecere să intrăm în cuptorul iadului nu pe o singură cale, ci pe mai multe căi. Suntem nepăsători nu numai față de poruncile aparent grele, ci chiar față de cele mai ușoare decât acestea; deoarece le călcăm în picioare în egală măsură și pe unele, și pe altele; iar prin faptul că le călcăm în picioare pe cele ușoare, arătăm că nu le îndeplinim nici pe cele mai grele, nu din pricina greutății poruncilor, ci din pricina disprețului pe care-l arătăm față de porunci. Spune-mi, te rog, ce lucru greu este a nu iscodi faptele altuia, nici a nu osândi păcatele aproapelui? Contrariul însă, a iscodi și a osândi pe alții, este o treabă destul de obositoare. Poate să ne mai creadă cineva, la auzul acestor constatări, că nu ascultăm de porunca aceasta din pricina nepăsării noastre, și nu din pricina râvnei de a o călca și a relei noastre voințe? Când faptele pe care ne poruncește Hristos să le îndeplinim sunt ușoare și lesnicioase celor care voiesc să le săvârșească, iar faptele oprite sunt și mai grele și cer și mai multă osteneală, iar noi părăsim poruncile și săvârșim cele oprite, când, deci, așa stau lucrurile, nu vor spune oare dușmanii noștri că facem păcatele pentru că voim să ne războim cu Hristos?

Că poruncile lui Hristos nu au nimic obositor în ele o spune El Însuși prin cuvintele: “Luați jugul Meu peste voi că jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară”. Dar noi, din cauza nespusei noastre nepăsări, facem să treacă în fața mulțimii drept împovărătoare cele ușoare. Omului care vrea să stea degeaba și să doarmă mereu i se pare o greutate și mâncatul și băutul; cei cu Sufletul treaz însă și cei harnici nu se dau îndărăt nici în fața treburilor cu totul neobișnuite și greu de făcut; dimpotrivă, le săvârșesc cu mai mult curaj decât cei trândavi și somnoroși pe cele foarte ușoare, nimic, nimic nu este atât de ușor, pe care multa noastră lenevie să nu-l considere foarte greu și obositor, după cum nimic nu este atât de obositor și de greu, pe care râvna și dragostea noastră să nu-l facă foarte ușor. Spune-mi, te rog, ce este mai cumplit și mai greu decât a fi în primejdie de moarte în fiecare zi? Și totuși Fericitul Pavel a numit această primejdie ușoară, spunând astfel: “Căci necazul nostru de acum, trecător și ușor, ne aduce slava veșnică, mai presus de măsură”. Chiar dacă lucrul acesta este prin firea sa greu, totuși ajunge ușor prin nădejdea celor viitoare. Pavel, de pildă, a și adăugat pricina ușurătății lui prin cuvintele: “Căci noi nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd”.

6. Să vedem însă și poruncile următoare. Hristos a spus: “Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor”. Hristos ne-a dat aceste învățături tot ca niște porunci; noi însă, din pricina slavei deșarte, a umblatului după lauda lumii și a ambiției necugetate, am călcat în picioare și această poruncă, îngăduind, fără nici o socoteală și fără o cercetare amănunțită, să ia parte la Sfintele Taine oameni desfrânați, necredincioși și plini de nenumărate păcate; înainte de a cerceta temeinic sufletul lor, le descoperim toată învățătura credinței noastre și îi conducem dintr-o dată în sfânta sfintelor, fără să le mai dăm puțința să vadă și cele ce sunt înainte de sfânta sfintelor. Din această cauză unii dintre cei care au fost inițiați în Sfintele Taine cu atâta grabă, au fugit îndată și-au săvârșit nenumărate rele. Și nu numai când e vorba despre alți oameni, dar chiar când e vorba de noi înșine, trebuie să mărturisim că

nesocotim această prea înfricoșătoare poruncă, atunci când ne împărtășim cu nemuritoarele Taine, făcând aceasta plini de necurăție și cu nesocotință.

Poți să vezi apoi că sunt călcate cu totul în picioare nu numai poruncile despre care am vorbit până acum, dar și cele pe care Hristos le dă mai departe în predica de pe munte.

Hristos a spus: “Câte voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea” ; noi însă facem oamenilor toate cele pe care nu voim să le suferim de la ei. Deși ni s-a poruncit să intrăm pe calea cea strâmtă , noi căutăm în orice împrejurare din viață calea cea largă. Nu este cu totul de mirare dacă unii laici îmbrățișează și iubesc această cale largă; dar să caute să intre prin această ușă, mai mult decât laicii, monahii, oamenii care în aparență s-au răstignit pentru lume, aceasta este ceea ce ne umple de uimire, dar, mai bine spus, acest lucru pare chiar o enigmă. Dacă ai ruga pe monahi să vină să îndeplinească vreo însărcinare, de cele mai multe ori i-ai auzi, în primul rând, punându-ți aceste întrebări: Vom avea odihnă în slujba pe care ne-o dai? Cel care ne cheamă este în stare să ne dea odihnă? Și mereu, în orice discuție, cuvântul care le stă cel mai mult pe buze nu este altul decât cuvântul “odihnă”.

Ce spui, omule? Ți s-a poruncit să mergi pe calea cea îngustă , și întrebi de odihnă? Ți s-a poruncit să intri pe ușa cea strâmtă , și cauți să intri pe cea largă? Poate fi ceva mai rău decât această rătăcire? Dar ca să nu socotești că eu osândesc pe alții prin cuvintele pe care le spun acum, voi vorbi chiar despre cele petrecute cu mine.

Odinioară, când mă hotărâsem să părăsesc orașul și să îmbrățișez viața monahală, cercetam și mă interesam mult de următorul lucru: De unde îmi voi procura cele trebuincioase traiului? Voi putea mânca pâine proaspătă, făcută chiar în acea zi? nu cumva voi fi silit să întrebunțez același untdelemn și pentru candelă, și pentru hrană? Nu cumva voi fi împins să mănânc mâncare proastă de legume, să fiu silit la munci grele, de pildă să mi se poruncească să sap pământul, să car lemne, să aduc apă și să slugăresc la toate celelalte munci tot atât de grele ca și acestea? Pe vremea aceea nu mă interesam de altceva decât dacă voi găsi odihnă la mănăstire. Cei care primesc slujbe de mari demnitari și administrarea treburilor publice nu se mai interesează deloc dacă vor avea odihnă în slujbele lor, ci numai dacă slujbele lor le aduc vreun câștig, câștig de altfel trecător; în nădejdea că vor avea de câștigat de pe urma acestor slujbe, nu se gândesc nici la oboseli, nici la primejdii, nici la pierderea cinstei, nici la servicii înjositoare, nici la călătorii îndepărtate, nici la șederi în țări străine, nici la insulte, nici la chinuri, nici la schimbarea climatului, nici că la sfârșit adeseori pot să le fie înșelate nădejtile, nici la moarte înainte de vreme, nici la despărțirea de prieteni și cunoscuți, nici la absența soției și a copiilor, nici la vreo altă greutate; dimpotrivă, îmbătați de dorința de bani, suferă totul, cu nădejdea că-și vor împlini dorința, chiar cu astfel de primejdii. Noi însă, monahii, cărora nu ne stă în față nici câștigare de averi, nici dobândire de pământuri, ci cerurile și bunurile cerești, pe care “ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit” , noi umblăm după odihnă; din pricina aceasta suntem cu atât mai de plâns și mai lipsiți de voință decât aceia! Ce spui, omule? Ai de gând să te pregătești pentru cer, să dobândești împărăția de acolo, și întrebi dacă este vreo greutate pe drumul acesta și în această călătorie? Nu te rușinezi, nici nu roșești, nici nu te duci să te îngropi de viu? Urmărind niște bunuri atât de mari, spune-mi, te rog, n-ar trebui să-ți râzi, să-ți bați joc de toate, să nu ții seamă de nici una dintre toate suferințele omenești, orice-ar fi, ocări, insulte, necinstiri, hule, sabie, foc, cuțit, fiare, înec, foamete, boală, într-un cuvânt, orice rău suferit de om de la începutul lumii până astăzi? Sau poate, în general vorbind, te gândești cu spaimă tocmai la acestea? Ce poate fi mai băbesc, mai josnic și mai ticălos decât un suflet care are astfel de idei? Nu spun numai că un suflet cuprins de dorința bunurilor cerești nu trebuie să caute odihnă, dar nici să n-o simtă atunci când există. Oare nu este o nesăbuintă ca îndrăgostiții

să fie atât de mult subjugati de dragostea lor, încât să creadă că nu există altceva mai plăcut pe lume în afară de iubitele lor și de traiul împreună cu ele, deși sunt și altele multe, iar noi, care nu suntem cuprinși de o dragoste trupească, ci de una superioară tuturor, nu numai să nu disprețuim odihna când o avem, ba mai mult chiar, să o căutăm când ne lipsește?

7. Pe nimeni dintre noi, iubite, încă nu ne-a cuprins dorința bunătăților cerești, așa cum ar trebui să ne cuprindă. Dacă ne-ar fi cuprins această dorință, am socoti umbră și fum toate cele ce par anevoioase. Cel care le admiră pe cele prezente, niciodată nu va fi învrednicit de contemplarea bunătăților celor viitoare; dar cel care le disprețuiește și socotește că toate nu au mai multă valoare decât umbra și visul, va dobândi iute și bunătățile cele mari și duhovnicești. Când binele acesta, adică disprețul celor prezente, cuprinde cu adevărat sufletele oamenilor, atunci el are tot atâta putere de distrugere asupra răutăților pe câtă putere are focul asupra spinilor; chiar dacă sufletul unui om ar fi înăbușit de nenumărate răutăți, chiar dacă l-ar strânge păcatele cu multe legături, chiar dacă l-ar arde cumplit flacăra poftelor, chiar dacă l-ar împresura cumplit zgomotul celor trecătoare, totuși, ca printr-un bici usturător, binele acesta va izgoni îndată și cu desăvârșire toate aceste răutăți și le va îndepărta din suflet. Și după cum praful fin nu poate sta în fața furiei unui vânt puternic, tot astfel nici mulțimea poftelor nesăbuite nu va putea sta în fața puterii căinței; în momentul în care căința pătrunde adânc în sufletul omului, poftele pier și se împrăștie mai iute decât praful și fumul. Dacă dragostea trupească robește atât de mult sufletul, încât îl face pe îndrăgostit să se îndepărteze de toate cele din viață și să stea ținut numai sub tirania iubitei, câte nu va fi oare în stare să facă dragostea lui Hristos și teama de a nu ne înstrăina de El? După cum este greu, dar, mai bine spus, cu neputință să amesteci focul cu apa, tot astfel socotesc că este cu neputință să trăiască la un loc desfătarea și zdrobirea inimii. Ele sunt potrivnice și se distrug una pe alta. Zdrobirea inimii este mama lacrimilor și a cumpătării; desfătarea însă este mama râsului și a nebuniei; una face sufletul ușor și înaripat, cealaltă îl face mai greu decât plumbul. Voi încerca să-ți arăt adevărul acestor spuse nu întemeiat pe cuvintele mele, ci pe ale aceluia care a fost cu totul stăpânit de această nobilă dorință. Și cine este acesta? Pavel, înflăcăratul îndrăgostit de Hristos, Pavel, care era atât de chinuit de această dorință, încât suspina din pricina zăbovirii și prelungirii șederii sale în această lume: “Căci fiind în acest cort, spune el, suspinăm”. Cu toate acestea, dorea și voia să rămână pe pământ pentru Hristos: “Dar este mai de trebuință pentru voi ca să rămân în trup”, adică pentru a răspândi și întări credința în Hristos. Pentru aceasta suferea Pavel și foame și sete și goliciune și lanțuri și moarte și călătorii pe mare și naufragii, și toate celelalte pe care le enumera; acestea, departe de a-l împovăra, dimpotrivă, îl bucurau.

Pricina acestei bucurii era dragostea ce-o avea pentru Hristos. De aceea și spunea: “Dar în toate acestea biruim cu prisosință cu ajutorul Celui care ne-a iubit pe noi”. Și să nu te minunezi; dacă dragostea pentru oameni a făcut adeseori ca oamenii să înfrunte moartea, ce nu poate face dragostea pentru Hristos? Ce greutate nu poate ușura? Astfel, Pavel pe toate le răbda cu ușurință, deoarece se uita numai la Hristos pe Care-L dorea; toate suferințele ce le îndura de dragul lui Hristos le socotea superioare oricărei plăceri sau desfătări; și într-adevăr, așa era. Căci nu mai socotea că este pe pământ, că este în viața aceasta de aici, că trăiește printre oameni; dimpotrivă, ca și cum ar fi avut de pe acum moștenirea cerească, ca și cum ar fi trăit cu îngerii, ca și cum ar fi primit împărăția cerurilor și s-ar fi desfătat la vederea lui Dumnezeu față către față, atât de mult le disprețuia și pe cele plăcute și pe cele dureroase din viața aceasta pământească și nu umbla deloc după odihnă, odihna aceea atât de mult căutată de noi, ci striga, zicând: “Până în ceasul de acum și flămânzim și însetăm și suntem goi și suntem palmuiți și pribegim și ne ostenim lucrând

cu mâinile noastre; ocărăți fiind, binecuvântăm; prizoniți fiind, răbdăm; huliți fiind, mângâiem” . Și iarăși: “Am ajuns ca un gunoi al lumii, lepădătura tuturor până acum” . Căci o dată ce și-a întors privirile sufletului spre cer și a fost uimit de frumusețea de acolo, nu mai suferea să-și întoarcă din nou privirile spre pământ. Era în aceeași stare cu un om sărac și nevoiaș care stă toată viața închis într-o colibă întunecoasă și sărmană, dar care, după ce va fi văzut palatele împărătești strălucind de bogăția aurului și de scânteierile nestematelor, n-ar mai vrea nici cu mintea să se mai gândească la sărăcăcioasa lui colibă, ci va face totul spre a se muta, de i-ar fi cu puțință, în locuința cea împărătească. Tot astfel și Fericitul Pavel: o dată ce a privit frumusețile cerești, disprețuia sărăcia de aici; trăia printre oameni, silit de legăturile trupului, dar nu-și îndrepta privirile spre nimic din cele de pe pământ, ci-și mutase întreaga sa ființă spre cetatea cerească.

Dar pentru ce vorbesc de supărările și necazurile din lumea aceasta? Dragostea de Hristos atât de mult îl stăpânea pe Pavel, încât, dacă ar fi fost vorba să sufere pentru Hristos chinurile cele veșnice ale iadului, nu s-ar fi dat în lături. Pavel nu slujea lui Hristos așa cum îi slujim noi, năimiții, care ne temem de iad și dorim împărăția cerurilor; dimpotrivă, era cuprins de o dragoste cu mult mai bună și mai fericită decât aceasta: suferea și făcea totul nu pentru alt motiv, ci numai pentru ca să-și potolească dragostea ce-o avea pentru Hristos. Dragostea de Hristos a pus stăpânire pe gândirea lui atât de puternic, încât chiar ce era mai de preț în ochii lui, adică a fi împreună cu Hristos, pentru care disprețuia și iadul, și împărăția cerurilor, chiar și de aceasta de bunăvoie s-ar fi înstrăinat, preferând de dragul lui Hristos să îmbrățișeze și să primească cu multă râvnă căderea aceea nespusă din împărăția cerurilor ca pe unul dintre cele mai dorite lucruri.

8. Poate că pentru mulți spusele mele par de neînțeles. Iar când voi spune mai lămurit aceleași lucruri, atunci vor părea de necrezut aceluia care le socoteau mai înainte de neînțeles. Și nu este de mirare, chiar Fericitul Pavel se aștepta să nu-i fie crezute spusele; de aceea, preîntâmpinând aceasta, spunea: “Adevărul îl spun în Hristos, nu mint, mărturisind împreună cu mine și cugetul meu în Duhul Sfânt” . Și cu toate că, pe lângă cuvintele sale, a mai adăugat atâtea mărturii, cu toate că a chemat conștiința sa ca martoră a spuselor sale, totuși Pavel nici așa nu este crezut. Ce vrea să spună Pavel? Ascultă! Vorbind despre necazurile din lumea aceasta, a spus: “Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos? necazul sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau golciunea, sau primejdia, sau robia?” . După ce a enumerat toate necazurile pe care poate să le aibă cineva pe pământ, se urcă în cer și, voind să arate că nu este mare lucru a disprețui pentru Hristos chinurile de aici, de pe pământ, a adăugat: “Nici îngerii, nici căpeteniile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, nici altă făptură oarecare nu ne va putea despărți de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru” . Cu alte cuvinte, Pavel a vrut să spună așa: “Nu numai oamenii nu vor putea să mă despartă de această dragoste, dar nici îngerii, și nu vor avea această putere nici chiar dacă se vor uni la un loc toate puterile cerești. Dar pentru ce spun numai atât? Nici chiar dacă ar trebui să pierd pentru Hristos împărăția cerului și să mă cufund în iad, nici aceasta nu mă înfricoșează”, într-adevăr, “înălțimea” și “adâncul”, “viața” și “moartea” nu arată altceva decât împărăția cerurilor și iadul. Prin aceste cuvinte Pavel nu voia să spună că îngerii ar încerca să-l despartă de Hristos; cu toate că aceasta este cu neputință să se întâmple vreodată, totuși Pavel se servește de acest argument ca să poată înfățișa și să facă tuturor cunoscută marea sa dragoste pentru Hristos. Așa este starea sufletească a îndrăgostiților: nu rabdă să țină ascunsă dragostea lor, ci vorbesc tuturor cunoscuților despre focul lor, cu gândul că își ostoiesc sufletul povestind altora despre puternica lor dragoste. Tot așa făcea și Fericitul Pavel; prin cuvintele sale îmbrățișează totul: cele ce sunt,

cele ce vor fi; cele ce se pot întâmpla, cele ce nu se vor întâmpla niciodată, cele văzute, cele nevăzute, tot chinul iadului și toată odihna din împărăția cerurilor, și apoi, ca și cum nu i-ar fi fost de ajuns acestea pentru înfățișarea mării sale iubiri, își imaginează și ființe care nici nu există (căci cuvintele “altă faptură” înseamnă: fături care nu există); apoi, după toată această enumerare, trage concluzia, arătând că nimic din cele spuse nu va putea să-l despartă de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus. Domnul nostru. Pavel și-a înălțat dragostea sa pentru Hristos la o atât de mare înălțime; noi însă, deși ni s-a poruncit să fim imitatorii lui, nu suportăm cu ușurință nici necazurile de aici, ci ne frământăm și suntem mai nemulțumiți de starea noastră decât bolnavii de friguri. Boala aceasta îndelungată, care a pus stăpânire pe sufletele noastre, a ajuns cu timpul, ca să spun așa, de nevindecat; nici nu mai putem să ne dăm seama ce înseamnă a fi cu adevărat sănătos, ba, dimpotrivă, chiar ni se pare cu neputință reînșănătoșirea. Ne place să auzim să ni se facă pomenire de numele apostolilor, să ni se vorbească despre faptele lor strălucite; în locul acestei plăceri însă ar trebui să ni se umple sufletul de lacrimi și de jale la gândul că ne-am îndepărtat atât de mult de ei; nu mai socotim un păcat acest lucru; ba mai mult, ne găsim într-o astfel de stare sufletească, încât credem că ne este cu neputință să ajungem la înălțimea apostolilor. Dacă am fi întrebați pentru care pricină am ajuns la această idee, am pune îndată înainte această scuză neghioabă, spunând: Acela era Pavel; celălalt era Petru, iar celălalt, Ioan Botezătorul. Ce vrei să spui prin cuvintele: Acela era Pavel, acela era Petru? Spune-mi, te rog, nu aveau și ei aceeași fire omenească asemeni nouă? N-au venit pe lume pe același drum ca și noi? Nu s-au hrănit cu aceleași mâncăruri? N-au respirat același aer? Nu s-au folosit de aceleași lucruri ca și noi? N-au avut unii dintre ei soții și copii? N-au fost unii lucrători și meseriași? Iar alții nu s-au cufundat chiar în mocirla păcatului? Ai putea să-mi obiectezi:

- Da, e adevărat, dar s-au bucurat de harul bogat al lui Dumnezeu.

- Da, scuza aceasta a noastră ar avea vreun temei dacă ni s-ar fi poruncit și nouă să înviem morți, să deschidem ochii orbilor, să curățim leproși, să îndreptăm șchiopi, să izgonim draci și să vindecăm alte boli asemănătoare. Dar ce legătură pot avea toate aceste minuni cu întrebarea pusă, o dată ce acum este vorba să cercetăm felul viețuirii noastre și să arătăm supunerea noastră față de poruncile lui Dumnezeu?

La botez, te-ai bucurat și tu de harul dumnezeiesc, te-ai împărtășit cu Duhul Sfânt; chiar dacă n-ai primit harul de a face minuni, totuși ai primit îndestulător pentru o viețuire dreaptă și curată. Prin urmare, decăderea noastră se datorează numai trândăviei noastre. Hristos apoi, în ziua judecății, nu dă răsplată numai aceluia care au făcut minuni, ci și aceluia care au îndeplinit poruncile Lui. El spune: “Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, moșteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii” nu pentru că ați făcut minuni, ci pentru că “am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc; am însetat și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine”, în Fericiri, Hristos nu vorbește deloc despre cei care au făcut minuni, ci despre cei care au o viață curată și dreaptă.

9. Chiar dacă acum harul facerii de minuni s-a micșorat, acest lucru nu va putea să ne stingherească întru ceva, dar nici să ne slujească drept scuză când vom da seama pentru faptele noastre. Pe fericiții apostoli nu-i admirăm din pricina minunilor săvârșite de ei (căci minunile erau săvârșite în totul prin puterea lui Dumnezeu), ci pentru că au trăit ca îngerii; iar viețuirea lor se datora, pe lângă ajutorul dumnezeiesc, râvnei lor. Afirmăția aceasta nu-i a mea, ci a lui Pavel, marele imitator al lui Hristos. Când Pavel scria ucenicilor săi împotriva falșilor apostoli și voia să

arate deosebirea dintre o slujire adevărată a lui Hristos și alta falsă, n-a făcut această deosebire întemeiat pe minunile pe care le făcea, ci pe faptele pe care le săvârșea, grăind astfel: “Sunt ei slujitori ai lui Hristos? Ca un nebun grăiesc, sunt mai presus eu: în osteneli mai mult, în temnițe mai mult, în bătaii peste măsură, în moarte adeseori; de la iudei am primit de cinci ori patruzeci de lovituri fără una; de trei ori am fost bătut cu toiege, o dată am fost bătut cu pietre, de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine, o noapte și o zi am petrecut în largul mării; în călătorii adeseori, în primejdii pe râuri, în primejdii printre tâlhari, în primejdii din partea neamului meu, în primejdii din partea păgânilor, în primejdii în orașe, în primejdii în pustie, în primejdii pe mare, în primejdii între frații cei mincinoși; în osteneală, în trudă, în privegheri de multe ori, în foame și în sete, în posturi adeseori, în frig și în golicie. Pe lângă toate acestea, tulburarea mea de fiecare zi, grija pentru toate Bisericile. Cine este slab, și eu să nu fiu slab? Cine se smintește, și eu să nu ard?” . Pentru aceste pricini îi admir eu pe apostoli. Alții, care printr-o iconomie oarecare au primit îngăduința să facă minuni, dar n-au săvârșit faptele de care vorbește Pavel, nu numai că nu au ajuns de admirat, dar au ajuns chiar netrebnici, după cum arată Hristos prin cuvintele: “Mulți îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu cu numele Tău am proorocit? nu cu numele Tău am scos draci? nu cu numele Tău am făcut multe minuni? Și le voi spune: Plecați de la Mine toți cei ce lucrați fărădelegea; niciodată nu v-am cunoscut” . Tot pentru această pricină îi sfătuia pe ucenicii Săi, zicând: “Nu vă bucurați că dracii vi se pleacă, ci că numele voastre s-au scris în ceruri” . Un om cu o viețuire curată și dreaptă va primi, chiar fără de minuni, cununile împărăției cerurilor și nu va avea o cunună mai puțin strălucitoare, pe când un om cu o viețuire nelegiuită nu va putea scăpa de chinurile iadului, chiar dacă va fi săvârșit minuni.

Prin urmare, obiecția ridicată, că apostolii au fost mari și minunați din pricina harului facerii de minuni dat lor de Dumnezeu, nu este de nici un folos; dar nu este numai nefolositoare, ci chiar primejdioasă, căci dă multor eretici prilej de învățături greșite. Căci dacă apostolii n-au ajuns de admirat datorită propriei lor voințe, ci numai datorită harului lui Hristos, ce-i împiedică pe toți ceilalți făcători de minuni să ajungă ca și apostolii?

Dacă harul lui Dumnezeu n-ar cere mai întâi de la noi faptele noastre, atunci harul s-ar fi răspândit din belșug în sufletele tuturor oamenilor, căci Dumnezeu nu caută la fața oamenilor . Dar pentru că harul cere întâi ca noi să avem fapte, de aceea, la unii oameni harul urmează faptelor și rămâne, de la alții fuge, iar de ceilalți nici nu se atinge. Că Dumnezeu i-a dat Fericitului Pavel harul după ce a cercetat mai întâi voința sa, dar înainte de a face vreo minune, o spune însuși Hristos despre el. Ascultă ce zice: “Vas al alegerii îmi este, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor și a regilor și înaintea întregului neam al lui Israel” . Cel care intră în inimile noastre a dat această mărturie înainte de a veni harul Lui peste Pavel. Să nu ne înșelăm noi înșine, iubitorilor, spunând că este cu neputință să ajungă cineva ca Pavel. E drept că nu va mai fi un al doilea Pavel, dacă-l privim sub chipul harului primit și al minunilor săvârșite; dar fiecare dintre noi, dacă vrea, poate să ajungă un Pavel, privit sub aspectul curăției vieții sale. Iar dacă azi nu mai sunt Paveli, asta se datorește numai lipsei noastre de voință.

Nu știm însă cum s-a făcut că am căzut în această negliobie, de a căuta printre contemporanii noștri oameni asemenea lui Pavel, când nu se pot vedea oameni care să fie la fel nici cu alții care vin în al treilea sau al patrulea rând după Pavel. Pentru aceasta trebuie să jelim, să lăcrimăm și să ne văităm nu numai o zi, nici două, ci toată viața. Dacă am reuși să ajungem în această stare sufletească, cu greu vom mai păcătui mai târziu. Dacă nu mă crezi pe cuvânt, uită-te la cei cuprinși de mare jale, mă gândesc la jalea aceasta lumească, și te vei încredința; nu te uita la un om luat din mulțime, la unul care-și duce viața ca vai de capul lui, ci uită-te la un bogat, care nu

știe altceva decât să petreacă și să chefuiască. Acești oameni, aceștia care se gândesc mai întâi cum să se îmbete și cum să se îmbuibe mai mult cu cele mai alese bucate, care prelungesc mesele de la amiază până seara, iar pe cele de seara le întind până la miezul-noptii, care răpesc averile altora, care nu au milă nici de văduvă, nici de sărac, nici de neputincios, care sunt plini de cruzime, chiar acești oameni, dacă sunt cuprinși vreodată de o jale puternică, în stare să-i întoarcă pe dos și să le tulbure sufletul, izgonesc din sufletul lor toate acele dorințe necurate și nelegiuite și duc viața de monahi: trai aspru, privegheri, culcări pe pământ, răbdare, post, tăcere, blândețe, smerenie și multă iubire de oameni.

Chiar dacă înainte răpeau averile altora, acum renunță cu plăcere și la averile lor, nu se mânie, chiar dacă cineva le-ar da foc averii și casei lor. Cunosc mulți oameni care, după pierderea persoanelor dragi, n-au mai vrut să trăiască în oraș și să se mai bucure de bunătățile de acolo, și au schimbat traiul de la oraș cu cel de la țară. Cunosc apoi pe alții care și-au zidit case lângă mormintele celor plecați din lumea aceasta și și-au sfârșit viața acolo. Dar acestea, mai târziu. Atâta vreme cât jalea era puternică în sufletul lor, nu se mai îngrijeau de averile lor; iar nebunia ce-o aveau pentru administrarea și strângerea averilor, nebunia după dobândirea puterii și a slavei lumii au ars-o în flacăra marii lor dureri ca pe iarbă sau ca pe floarea ierbii și au aruncat-o din sufletul lor. În acele momente, mintea lor capătă o atât de mare înțelepciune și înțelegere a vieții, încât nici nu suferă să li se vorbească despre plăcerile și bucuriile vieții. Mai mult încă, simt scârbă și li se par foarte amare toate aparentele plăceri de mai înainte, în acele clipe, nici un servitor, nici un prieten n-ar îndrăzni să deschidă gura despre afacerile lor, nici chiar despre cele mai grabnice; în acele clipe toate au pierit pentru ei: și averile, și afacerile, și plăcerile; locul lor e ocupat acum de gânduri filosofice; în acele momente sufletul lor, datorită marii lor dureri, este învățat, ca într-un loc sfințit, cu privire la nimicnicia firii omenești, la vremelnicia veacului acestuia, la grabnica stricăciune și nestatornicie a bunurilor vieții, la masca înșelătoare a tuturor întâmplărilor din viață, în acele clipe au un dispreț suveran pentru bani și averi, în acele clipe mânia este nimicită, în acele clipe ambiția amuțește și nici invidia nu-și mai face cuib, în acele clipe mândria nu mai îmbată pe cel zdrobit de jale și nici dorința nu mai aprinde poftă nesăbuite. Toate acestea au fost gonite din sufletul lor și se sălășluiește numai un singur gând, care ține neconținut viu în suflet chipul celui mort. Acesta-i devine mâncare, băutură, somn, distracție, odihnă, marea sa mângâiere; acesta-i este slava, bogăția, puterea, luxul.

10. Astfel ar trebui să jelim noi pierderea mântuirii noastre, ca să nu spun că ar trebui să o jelim și mai mult. Tot cu atât de mare dorință și tot cu atât de mare înfocare ar trebui să ne ațintim privirile sufletului spre toate cele veșnice, și pomenirea lor și chipul lor să fie totul pentru noi. Cei care-și pierd copiii sau soțiile nu-și ocupă mintea cu altceva decât cu gândul la cei care le-au fost răpiți de lângă ei; noi însă, care am pierdut împărăția cerurilor, ne gândim mai mult la toate celelalte decât la împărăția cerurilor! Nici unul dintre aceia, chiar dacă ar fi de viță împărătească, nu se rușinează să poarte doliu; mai mult încă, se culcă pe pământ, plânge cu amar, își schimbă îmbrăcămintea și suferă cu mult drag toate lipsurile impuse de chinul sufletului său; nu mai ține seamă de educația primită, nici de starea trupului; nu se mai gândește la bolile care-i pot veni în urma suferinței la care-i este supus trupul; nu mai ține seamă de nimic; le suferă pe toate cu multă ușurință.

Și fac acestea, și mai mult decât acestea, nu numai bărbații, dar și femeile, chiar femeile foarte plăpânde. Noi însă, care n-avem de bocit și de jelim pierderea copiilor și a soțiilor, ci pierderea sufletului, și nu pierderea unui suflet străin, ci a propriului nostru suflet, ne scuzăm pretextând că ne este trupul slăbănogit și că avem nevoie de mâncăruri alese. Și dacă ar fi numai aceasta

grozăvia decăderii noastre! Dar noi nu săvârșim nici acele fapte pentru împlinirea cărora nu este nevoie deloc de vigoarea trupului. Spune-mi, te rog, la ce-ți trebuie putere trupească atunci când se cuvine să-ți zdrobești inima, când trebuie să te rogi cu minte trează și suflet deștept, când trebuie să-ți treci pe dinaintea sufletului păcatele, când trebuie să-ți înfrângi înfâmfarea și mândria, când trebuie să-ți smerești gândirea? Aceste fapte îl fac îndurător pe Dumnezeu spre noi, și acestea n-au nevoie de multă trudă. Dar nici pe acestea nu le facem. Nu înseamnă numaidecât că-ți bocești și-ți jelești păcatele dacă te îmbraci în sac, dacă te închizi într-o chilie, dacă stai în întuneric; dimpotrivă, a-ți jeli păcatele înseamnă a-ți aminti totdeauna cu tărie de propriile tale păcate, a-ți cerceta conștiința cu aceste gânduri, a măsura neconținut distanța drumului pe care-l mai avem de făcut până la împărăția cerurilor.

- Dar cum voi face aceasta?, mă vei întreba.

- Cum? Dacă avem vii totdeauna înaintea ochilor iadul și îngerii care aleargă pretutindeni și strâng din toată lumea pe cei pe care au să-i arunce în iad. Să ne gândim apoi, fără a mai ține seamă de chinurile iadului, cât de mare rău este pierderea împărăției cerurilor. Căci chiar dacă nu ne-ar amenința focul iadului, nici nu ne-ar aștepta chinuri veșnice, numai gândul de a fi înstrăinați de Hristos cel blând și iubitor de oameni, Care S-a dat pe Sine la moarte pentru noi, Care a suferit toate ca să ne scoată din chinurile iadului și să ne împace cu Tatăl pe noi, cei care îi eram dușmani din pricina păcatelor noastre, prin urmare, numai gândul acesta, de a putea pierde acele bunătați negrăite și nemuritoare care ne așteaptă, ar trebui să fie mai puternic decât chinul iadului și îndestulător ca să ne deștepte sufletele și să ne înduplece să fim totdeauna treji. Dacă numai la citirea pildei celor cinci fecioare, care au fost îndepărtate din camera de nuntă pentru că n-au avut untdelemn în candelile lor, simțim aceeași durere ca și ele pentru pedeapsa venită asupra lor și ne tulburăm; dacă ne gândim apoi că și noi vom suferi aceeași pedeapsă pentru trândăvia noastră, mai putem fi oare atât de împietriți la suflet încât să cădem în trândăveală, când ne este totdeauna vie în suflet pilda aceasta?

Ar fi trebuit, dragă Dimitrie, să vorbesc mai mult despre zdrobirea inimii. Dar atât cât am scris este mai mult decât trebuie, deoarece ți-am așternut pe hârtie aceste cuvinte numai pentru a-ți asculta rugămintea, și nu spre a-ți fi de folos. Știu bine că stăpânești deplin și așa cum trebuie virtutea zdrobirii inimii și poți, chiar trecând-o sub tăcere, să o împărtășești și altora care ți-ar cere să trăiască puțină vreme alături de credința ta pentru a-ți vedea viața răstignită pentru lume. Prin urmare, dacă vor contemporanii noștri să învețe zdrobirea inimii, să meargă la chilia ta; dacă vor să o învețe cei ce vor veni după noi, să asculte faptele vieții tale îmbunătățite. Sunt încredințat că vor dobândi mult ajutor de pe urma istoriei vieții tale.

Pentru aceasta te rog, și mă cucernicesc ție, răsplătește-mă pentru cele ce ți-am scris, dă-mi, în schimbul cuvintelor mele, rugăciunile tale către Dumnezeu, ca Dumnezeu să-mi fie întru ajutor nu numai spre a vorbi despre zdrobirea inimii, ci ca să arăt, și pentru faptele vieții mele, zdrobire de inimă. Într-adevăr, a învăța pe alții, dar a nu face ceea ce înveți nu numai că nu are nici un câștig, dar are și pagubă multă și aduce osândă peste cel care-și conduce viața sa cu atât de puțină purtare de grijă. Hristos a spus: "Nu tot cel ce-Mi zice Mie: Doamne, Doamne, ci cel care va face și va învăța, acela mare se va chema întru împărăția cerurilor".

DESPRE CĂINȚĂ (II)

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII"

1. Cum este cu putință, omule al lui Dumnezeu, Stelele sfinte, să îndeplinesc porunca ta? Cum este cu putință ca, dintr-un suflet atât de slăbănogit și atât de rece ca al meu, să se nască îndemnuri spre căință? După socoteala mea, omul care vrea să spună ceva temeinic despre căință trebuie ca el însuși, mai mult decât oricare altul, să fie înflăcărat mai cu seamă de această râvnă și să clocotească din pricina zdrobirii sale de inimă, în așa chip, încât cuvintele rostite de el cu privire la căință să cadă peste sufletele ascultătorilor cu mai multă tărie decât un fier călit în foc. În sufletul meu însă, această înflăcărare, această clocotire n-o găsesc; în lăuntru meu nu-i decât praf și cenușă. De unde deci, spune-mi, te rog, de unde voi aprinde această flacără, o dată ce în mine nu-i nici o scânteie, nici materie care să întrețină focul și nici vânt care să ațâțe flacăra, din pricina adâncului întuneric răspândit în sufletul meu de pe urma mulțimii păcatelor mele? În ce mă privește, nu știu; e de datoria ta, care mi-ai dat această poruncă, să-mi spui în ce chip aş putea-o aduce la îndeplinire spre a avea rezultatele dorite.

Limba mea e gata să-ți slujească. Tu însă roagă pe Cel care vindecă inimile zdrobite, Care dă răbdare celor cu inima frântă, Care ridică de la pământ pe cel smerit, să aprindă focul acesta în mine, focul care de obicei mistuie toată neputința omenească, care pune capăt somnului, nepurtării de grijă și îngreunării trupului, care înalță spre cer aripile sufletului și-i arată din bolta cerului, ca de pe vârful unui munte înalt, toată năluca, toată zădărnicia și toată prefăcătoria vieții omenești. Cine nu poate să se urce cu sufletul în înaltul cerului și nici nu poate sta acolo de unde toate îi sunt vizibile, nu are putința să vadă pământul și nici lucrurile de pe pământ în adevărata lor înfățișare și în adevărata lor valoare. Pentru că multe din lucrurile de aici de pe pământ întunecă vederea și multe tulbură auzul și pun piedici limbii, este de neapărată trebuință să ne smulgem din toată această tulburare, din tot acest fum și să plecăm spre acea pustie în care liniștea e adâncă, văzduhul strălucitor, în care nu-i nici un zgomot; să plecăm în acea pustie în care ochii stau nemișcați uitându-se ațintiți spre Dumnezeu, marele nostru dor, în care auzul nu este tulburat de zgomote, ci se îndeletnicește cu un singur lucru numai, ascultarea cuvintelor dumnezeiești și auzirea acelei armonioase și duhovnicești simfonii; odată prins de frumusețile acestei simfonii, sufletul este atât de robit de ea, încât cel fermecat de melodia simfoniei nu mai simte nici o plăcere nici în mâncare, nici în băutură, nici în somn. Zgomotul treburilor lumești, șuvoiul preocupărilor trupești nu au nici o putere în stare să umbrească melodiile acelei simfonii dumnezeiești, nici nu ajunge până la înălțimea sufletului zgomotul care iese din tulburarea de jos, de pe pământ.

După cum cei care se urcă pe vârfurile munților nu mai aud zgomotul orașului, nici nu mai văd cele ce se petrec și cele ce se vorbesc în oraș, ci le ajunge la urechi un zgomot abia auzit și lipsit de farmec, întru nimic mai plăcut decât zumzetul viespilor, tot așa și pe cei care s-au smuls din învălmășeala treburilor lumești și s-au urcat la înălțimea filosofiei duhovnicești, a trăirii monahice, nu-i mai atinge nimic din cele ce se petrec în lume. Atâta vreme cât sufletul se ocupă cu lucruri pământești, trupul și simțurile trupului îl înlănțuie cu nenumărate legături și grămădesc din toate părțile peste el cumplita furtună a trecătoarelor plăceri, căci auzul, văzul, pipăitul, mirosul și limba înghesuie din afară în suflet multe rele. Dar când sufletul ajunge la înălțimi și-și mută îndeletnicirile sale spre cele duhovnicești, astupă intrarea gândurilor și imaginilor stricătoare de suflet. Sufletul nu-și astupă simțurile, nu le desființează, ci le ridică și pe ele la aceeași înălțime. Ajuns pe înălțimi, sufletul este întocmai ca o stăpână temută și aspră, care prepară felurite parfumuri prețioase și scumpe; pentru facerea parfumurilor are nevoie de multe mâini care să o servească; își cheamă ajutoarele și le aduce lângă ea; uneia îi poruncește să dea prin sită aromatele nepregătite îndeajuns, alteia să fie atentă când cântărește materialul, ca nu cumva, punând mai mult sau mai puțin, să strice rețeta pregătirii parfumului; uneia îi poruncește

să fiarbă substanțele ce trebuie fierte, altele să piseze bine pe cele nepisate, iar altele să înmoaie și să amestece materiile unele cu altele; uneia îi poruncește să stea în picioare cu vasul de alabastru în mâini, altele să țină un alt vas, iar altele să facă altă treabă; și astfel, după ce ținutește mintea și mâinile lor de lucrul ce-l au de făcut, supraveghează totul ca nu cumva, din grabă, să se strice ceva, și nu îngăduie nici uneia dintre ajutoarele sale să colinde pe afară sau să-și arunce privirile în altă parte.

Tot astfel și sufletul care prepară parfumul acesta prețios, adică zdrobirea inimii, căința, aduce simțurile lângă el și taie toată trândăvia lor. Dacă sufletul, concentrându-se în el însuși, gândește cele ce trebuie gândite și cele plăcute lui Dumnezeu, atunci întrerupe îndată toate lucrările simțurilor, pentru ca nu cumva simțurile, introducând la timp nepotrivit vreun gând străin, să tulbure liniștea din suflet. Așa se explică deci că, deși sunetele izbesc urechile, iar imaginile vederea, totuși nici sunetele nici imaginile nu pătrund în suflet, deoarece puterea de percepție a fiecărui simț este cu totul subjugată de suflet. Dar pentru ce vorbesc eu de sunete și de imagini, când mulți dintre cei care au ajuns în această stare, la această concentrare interioară, nu numai că nu simt pe cei care trec pe dinaintea lor, dar nu simt nici chiar când îi îmbrâncesc? Sufletul nostru are o atât de mare putere, încât ne este ușor, dacă voim, ca, locuind pe pământ, să nu simțim nimic din cele de pe pământ, și să locuim ca în cer.

2. Un astfel de suflet avea Fericitul Pavel; deși trăia în mijlocul orașelor, era tot atât de departe de toate cele care-l înconjurau pe cât de departe stăm noi de trupurile morților. Prin cuvintele sale: “Pentru mine lumea este răstignită”, arată tocmai această îndepărtare față de toate cele din lume. Mai bine spus însă, nu vedește numai această negrijă, ci și alta asemănătoare, încât lipsa de grija mai sus amintită este dublă. Pavel n-a spus numai: “Pentru mine lumea este răstignită”, și apoi a tăcut, ci a continuat și a arătat și o altă îndepărtare, spunând: “Și eu pentru lume”. Adâncă este această filosofie de a socoti moartă lumea, dar mai adâncă și cu mult mai adâncă filosofie este de a fi tu însuși mort față de lume! Ceea ce a arătat Pavel prin aceste cuvinte are acest înțeles: Pavel spune că depărtarea dintre el și lucrurile înconjurătoare din lumea aceasta nu este cât depărtarea dintre vii și morți, ci este atât de mare cât este depărtarea între morți și morți- într-adevăr, omul viu, chiar dacă nu-l mai dorește pe cel mort, totuși simte ceva la vederea mortului, fie minunându-se de frumusețea și tinerețea lui, fie având milă de el și lăcrimând. Un mort însă nu are nici această legătură și dispoziție sufletească față de alt mort. Acest lucru a vrut să-l arate și prin cuvintele: “Pentru mine lumea este răstignită”, și prin adaosul: “și eu pentru lume”. Vezi cât de departe este Pavel de lume? Deși mergea pe pământ, se urcase până în înaltul cerului. Să nu-mi spui, te rog, că se poate ajunge la această stare sufletească dacă locuiești în vârful munților, în vâlcele împădurite, în peșteri și în pustii necălcate de picior omenesc; acestea nu sunt în stare să-ți smulgă din suflet tulburarea și zgomotul. Dimpotrivă, pentru a ajunge în această stare, ai nevoie de flacăra aceea pe care a aprins-o Hristos în sufletul lui Pavel și pe care acel fericit bărbat o întreținea cu aceste gânduri duhovnicești. Și a urcat Pavel această flăcără la o atât de mare înălțime, încât începând de jos, de pe pământ, a ajuns până la cer, ba chiar până la al treilea cer. Căci, după propria sa mărturie, “a fost răpit până la al treilea cer”. Dorul și dragostea lui pentru Hristos însă au depășit nu numai trei ceruri, ci toate cerurile. Pavel era mic de statură și în privința aceasta nu-mi era întru nimic superior; dar prin starea lui duhovnicească a depășit cu mult pe toți oamenii de pe pământ, n-ai greși deloc dacă te-ai folosi, pentru ilustrarea dragostei lui de Hristos, de următoarea comparație: închipuie-ți o flăcără care s-ar întinde pe toată suprafața pământului și s-ar urca în înălțime depășind de pretutindeni bolta cerească, și ar trece dincolo de aerul de dincolo de bolta cerului - fie aer sau altceva -, și ar umple cu foc distanța

dintre aceste două ceruri; închipuie-ți apoi că flacăra aceasta uriașă nu s-ar opri nici aici din drumul său, ci s-ar urca, sărind deodată, în al treilea cer, și s-ar face o singură vâlvătaie care să fie atât de lată cât este de lat pământul și atât de înaltă cât este de la noi până la al treilea cer. Și totuși, mi se pare că această comparație nu înfățișează nici cea mai mică parte a dragostei lui Pavel pentru Hristos. Că nu sunt o exagerare cuvintele mele, se poate vedea citind cele scrise de mine lui Dimitrie, despre același subiect. Așa trebuie să iubim pe Hristos, așa trebuie să ne îndepărtăm de lucrurile din lumea aceasta. Astfel de suflete au avut și sfinții profeți; din această pricină au primit și alți ochi. Îndepărtarea lor de lucrurile din lumea aceasta era opera voinței și râvnei lor; iar deschiderea ochilor lor, după îndepărtarea lor de lucrurile din lume spre contemplarea celor viitoare, a fost opera harului lui Dumnezeu. Astfel de om a fost proorocul Elisei, care, pentru că s-a depărtat de cele vremelnice și a dorit cu înfocare împărăția cerurilor, care, pentru că a disprețuit toate cele din lumea aceasta, adică domnia, puterea, slava, cinstea de la toți oamenii, a văzut ceea ce nici un alt om n-a putut vedea vreodată, un munte întreg acoperit cu cai de foc, care de război și ostași, toți de foc.

Cel care admiră lucrurile din lumea aceasta nu va fi învrednicit niciodată de contemplarea celor viitoare; pe când cel care le disprețuiește pe cele din lume și socotește că nu sunt întru nimic mai de preț decât umbra și visul, va dobândi îndată bunurile cele mari și duhovnicești. Noi nu arătăm copiilor noștri bogăția care se potrivește bărbaților decât atunci când îi vedem că au ajuns bărbați și disprețuiesc toate jocurile copilărești; atâta vreme cât mai prețuiesc jocurile copilărești, nu-i socotim vrednici de bogățiile cuvenite bărbaților. Tot astfel și sufletul: atâta vreme cât nu caută să disprețuiască lucrurile mărunte și vremelnice din viață, nu va putea să admire pe cele din ceruri; și contrariul: atâta vreme cât le admiră pe acestea, nu va putea să nu-și rădă de cele de pe pământ. Acest lucru îl spunea și Fericitul Pavel; deși cuvintele sale au fost spuse despre învățăturile de credință, totuși pot fi privite ca fiind spuse și despre învățăturile morale și despre darurile Duhului Sfânt. “Omul trupesc”, spune Pavel, “nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu”.

3. După cum am spus deci, să căutăm pustia, dar nu numai pustia pe care ne-o oferă pustietatea locurilor, ci pustia dobândită prin voința și râvna noastră, trăitori în lume fiind, și, înainte de toate, să conducem sufletul spre această pustietate, într-o astfel de pustie trăia David. Deși acest fericit bărbat locuia în oraș, conducea împărăția și era înconjurat de nenumărate griji, totuși era cuprins de dragostea pentru Hristos cu mai multă înflăcărare decât cei ce locuiesc în pustietăți. Lacrimile, gemetele, plânsetele lui îndelungate, atât ziua cât și noaptea, abia dacă le poți auzi la unul sau doi dintre cei care s-au răstignit pentru lume, la monahi, dacă cumva le poți auzi la vreunul. Să nu avem în vedere numai plânsetele, ci să avem în vedere și omul care dădea drumul și roaielor de lacrimi. Căci nu este lipsit de importanță dacă se smerește, își încovoie grumazul și se mistuie de durere și de zdrobirea inimii un om care este într-o demnitate atât de mare, un împărat, slujit de toată lumea și care n-are pe nimeni să-l pedepsească, sau dacă face același lucru un om lipsit de toate acestea, într-adevăr, împăratul are multe prilejuri care-l fac să explodeze în revărsări de bucurie și-l împiedică să pună frâu sufletului.

Din pricina petrecerilor zilnice sufletul i se slăbănogeste, i se moleșește; din pricina puterii sale se trufește și ajunge la o nebunească mândrie; dragostea de slavă îl arde, și nu mai puțin dragostea trupească și născută din puterea demnității sale și întreținută de desfătare și petreceri, în afară de acestea, volburile grijilor îl lovesc de pretutindeni și-i tulbură sufletul tot atât de mult cât și patimile amintite mai sus; din pricina aceasta, căința nu va putea să se strecoare cât de cât în sufletul lui, o dată ce sufletul este închis cu atâtea zăvoare. Ar fi de dorit să se poată elibera de

toate acestea spre a sădi în el acest mare bine al căinței. Omul simplu însă este străin de toată această tulburare, exceptând cazul când este cu totul stricat; din pricina aceasta va putea să ajungă la căință cu mai puțină greutate; cu mult mai greu însă, cel care are în mâinile sale puterea, conducerea, și este slujit de toată lumea. După cum este greu, dar, mai bine spus, cu neputință, să amesteci apa cu focul, tot astfel socotesc este cu neputință să trăiască la un loc desfătarea și zdrobirea inimii, căința. Ele sunt potrivnice și se distrug una pe alta.

Zdrobirea inimii, căința, este mama lacrimilor și a cumpătării; desfătarea însă este mama râsului și a nebuniei; una face sufletul ușor și interiorizat; cealaltă îl face mai greu decât plumbul. Și n-am spus despre David ceea ce este mai mult decât toate, anume că el a trăit într-o vreme care nu-i cerea mari îndatoriri pentru a duce o viață după placul lui Dumnezeu; noi însă am intrat în lupta vieții într-o vreme în care ne așteaptă pedeapsa gheenei nu numai pentru alte păcate, dar chiar pentru râset, într-o vreme în care este lăudat neconținut plânsul și zdrobirea inimii. Cu toate acestea, acel fericit bărbat, David, a sfârșit toate piedicile puse de vreme și a fost atât de cuprins de căință ca și cum ar fi fost un om de rând, care nu s-a văzut pe sine și nici în vis rege și nici n-a trăit în luxul palatelor împărătești. Cel în purpură, cel cu diademă pe cap și pe tron împărătesc a arătat o căință tot atât de mare ca și aceea arătată de cel care se îmbracă în sac, își presară cenușă pe cap și locuiește în pustie. Când binele acesta, căința, cuprinde cu adevărat sufletul oamenilor, atunci el are tot atâta putere de distrugere asupra răutăților pe câtă putere are focul asupra spinilor; chiar dacă sufletul unui om va fi înăbușit de nenumărate răutăți, chiar dacă-l vor strânge păcatele cu multe legături, chiar dacă-l va arde cumplit flacăra poftelor, chiar dacă-l va impresura cumplit zgomotul celor trecătoare, totuși căința, ca printr-un bici usturător, va izgoni îndată și cu desăvârșire toate acest răutăți și le va îndepărta din suflet. Și după cum praful nu poate sta în fața furiei unui vânt puternic, tot astfel nici mulțimea faptelor nesăbuite nu va putea sta în fața puterii căinței, când ea pătrunde adânc în sufletul omului; atunci poftele pier și se împrăștie mai iute decât praful și fumul.

Dacă dragostea trupească robește atât de mult sufletul, încât îl face pe îndrăgostit să se îndepărteze de toate cele din viață și să stea ținuit numai de tirania iubitei, ce nu va fi oare în stare să facă dragostea de Hristos și teama de a nu ne înstrăina de El? Acestea două, dragostea de Hristos și teama de înstrăinarea de El, atât de mult au schimbat sufletul profetului David, încât uneori spunea: “în ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa Te dorește sufletul meu pe Tine, Dumnezeule”; și iarăși: “Sufletul meu înaintea Ta ca un pământ fără de apă”; și: “Lipitu-s-a sufletul meu de Tine”; iar alții: “Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri, nici cu iuțimea Ta să mă cerți”.

4. Să nu-mi spui că David a scris acest ultim psalm, al șaselea, pentru a-și plânge păcatul lui. Părerea aceasta nu este dreaptă. Cuvintele puse în fruntea psalmului nu îngăduie o astfel de interpretare. Dacă tema psalmului acestuia n-ar fi vădită chiar de cuvintele puse în fruntea lui, fiecare ar avea libertatea să spună că în acest psalm David își plânge păcatele sale. Psalmul în care David își spune și-și plânge păcatele sale este altul, și este destul de cunoscut; acest psalm însă are o altă temă. Pentru aceea deci, vă rog, să nu amestecăm cele dumnezeiești și să nu credem că gândurile noastre au mai multă autoritate decât dogmele spuse de Duhul Sfânt. Ce se spune în supra-scrierea acestui psalm? “Pentru ziua a opta”; acesta este titlul psalmului. Care este această zi a opta? Nu este alta decât ziua cea mare și înfricoșătoare, care va arde ca un cuptor, care, va face ca puterile cele de, sus să tremure - căci Domnul spune: “Și puterile cerurilor se vor clătina” -; este ziua în care foc va merge înaintea pașilor împăratului cerurilor. Psalmistul a numit această zi a opta spre a arăta că atunci starea și înfățișarea lumii se vor schimba, că în viața

viitoare se va petrece o reînnoire. Viața aceasta de acum nu este altceva decât o săptămână, șapte zile, începe din ziua întâi și se termină în ziua a șaptea; astfel zilele săptămânii se învârt într-un cerc cu distanțe egale de timp, pornesc din prima zi și se termină în ultima. Din această pricină nimeni nu poate spune că Duminica este ziua a opta, ci prima zi, deoarece ciclul zilelor unei săptămâni nu se întinde până la numărul de opt zile. Când va înceta și va pieri ciclul acesta de șapte zile ale săptămânii, își va începe cursul cea de a opta zi. Ziua aceasta nu o va mai lua de la început, ci-și va continua mai departe, fără întoarcere, drumul său. Profetul deci, din pricina mării lui căințe, avea neconținut înscrisă în mintea lui ziua cea mare a judecății; cu toate că trăia în așa de mare lux și desfătare, totuși își îndrepta neconținut sufletul său spre ziua aceea, la care noi abia dacă ne gândim doar în vreme de necaz și supărare.

David, gândindu-se neconținut la ziua cea mare a judecății, a alcătuit psalmul al șaselea. Ce spune David? “Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri nici cu iuțimea Ta să mă cerți”. Prin mânia și iuțimea lui Dumnezeu profetul vrea să arate cât va fi de cumplită pedeapsa dată oamenilor păcătoși (știa doar că Dumnezeirea este lipsită de patimă). Prin cuvintele acestea David nu spune că-i era teamă de pedeapsa din ziua judecății, deoarece se știa vrednic de cinstire și de cununi, iar nu de chin și de pedeapsă, într-adevăr, credința cu ajutorul căreia a doborât David pe Goliat, sprijinitorul celor de alt neam, și a răpit pe tot poporul iudeilor chiar din ghearele morții, sau binefacerea arătată lui Saul, prigonitorul său, nu o dată, nici de două ori, ci adeseori, dar, mai presus de toate acestea, hotărârea lui Dumnezeu pronunțată asupra lui David, ea singură, mai mult chiar decât faptele sale bune, este suficientă să arate că David a fost un om virtuos, în general vorbind, despre toate faptele, fie chiar mari și minunate, se poate bănui că au la temelie lor o umbră de păcat și răutate; faptele dreptului David, însă, sunt scutite de o astfel de bănuială. Iar când Dumnezeu mărturisește așa despre David, mărturia aceasta este mai presus de orice bănuială. Dacă David n-ar fi dat cele mai mari probe de virtute, n-ar fi primit laudă din ceruri.

Dar ce spune Dumnezeu despre el? “Am găsit, spune Domnul, pe David, fiul lui Iesei, om după inima Mea”. Totuși, după o astfel de prețuire din partea lui Dumnezeu și după atât de mari fapte săvârșite de el, David a rostit cuvinte pe care merită să le rostească numai cei ce trebuie osândiți, numai cei care nu au nici o îndrăznire față de Dumnezeu. Prin aceasta regele David a îndeplinit acele cuvinte evanghelice care spun: “Când veți face toate cele ce vi s-au poruncit, spuneți: Slugi netrebnice suntem”. A rostit oare cuvinte mai pline de căință decât David vameșul acela care era într-adevăr plin de nenumărate păcate, care nici nu îndrăznea să caute la cer, nici să vorbească mai mult cu Dumnezeu, nici să stea alături de fariseu? Fariseul se muștra pe el cu cuvintele: “Nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepti, desfrânați, sau chiar ca acest vameș”. Vameșul a socotit spusele fariseului ca și cum nu le-ar fi auzit. Nu numai că nu s-a supărat, dar îl cinstea atât de mult pe hulitorul și îngâmfatul acela că socotea că nici nu era vrednic de pământul călcat de picioarele fariseului.

Nu rostea alte cuvinte decât atâtea cât trebuiau spre a-și mărturisi păcatele sale. Bătându-se puternic cu pumnii în piept se ruga ca Dumnezeu să Se îndure de el. Nu e deloc de mirare că vameșul făcea aceasta. Cu voia sau fără voia lui, mulțimea păcatelor îl silea să-și încovoie grumazul! Dar ca dreptul David, care nu avea pe conștiința lui păcatele aceluia, să se asemene totuși cu el, osândindu-se la fel cu vameșul, acesta este lucru de mirare și dovada unui suflet cu adevărat zdrobit. Este oare vreo deosebire între “Milostiv fii mie, păcătosul” și cuvintele lui David: “Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri, nici cu iuțimea Ta să mă cerți”? Da, este o deosebire, căci cuvintele lui David sunt cu mult mai pline de căință decât ale vameșului. Vameșul nici nu îndrăznea să privească spre cer; dreptul David însă a făcut mai mult decât el. Unul

spunea: “Milostiv fii mie!”; celălalt nu îndrăzne să spună nici atâta. N-a spus: “Să nu mă mustri”, ci: “Nu cu mânia Ta”; n-a spus numai: “Să nu mă cerți”, ci: “Nu cu iuțimea Ta”. Prin aceste cuvinte David nu-I cere lui Dumnezeu să nu fie pedepsit, ci ca pedeapsa să nu-i fie prea grea.

Astfel, oricum ai privi lucrurile, vei vedea smerenia sufletului lui, atât prin aceea că se socotește vrednic de o atât de mare pedeapsă, cât și prin aceea că nu îndrăznește să ceară o desăvârșită iertare de la Dumnezeu. Așa se poartă toți cei care simt deasupra lor cele mai cumplite pedepse, cei convinși că sunt cei mai păcătoși oameni. Mai mult decât atât, David cere să nu fie osândit cu asprime, nu pentru mila și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ci pentru neputința sa: “Miluiește-mă, Doamne, că neputincios sunt” . Dar cum se poate, oare, ca David să rostească astfel de cuvinte? Să le rostească omul care s-a bucurat de o mărturie atât de rară din partea lui Dumnezeu , omul care n-a uitat judecățile lui Dumnezeu (“judecățile Tale, spune el, nu le-am uitat” omul care strălucea mai mult decât soarele? Da, se poate! Acesta e lucru minunat, că, deși a săvârșit fapte atât de mari, niciodată n-a spus, nici n-a socotit că este vrednic, ci se socotea ultimul dintre toți oamenii și cerea să fie mântuit numai datorită iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

Cu alte cuvinte, David se ruga așa: “Sunt vrednic, Doamne, de pedeapsă, de o pedeapsă de care nu se poate scăpa; merit să fiu chinuit veșnic; dar pentru că nu mai pot suferi pedeapsa și chinurile, rogu-Te, scapă-mă de relele ce mă înconjoară”. Proorocul David adresa aceeași rugămintă ca și slugile care au săvârșit o mulțime de greșeli. Aceștia nu pot spune că n-au greșit; și pentru că nu mai pot suferi durerea biciuirilor, se roagă de stăpânii lor să nu-i mai lovească așa de crunt. După părerea mea însă, David vrea să ne vorbească și despre o altă neputință. Care e aceasta? Aceea ce se naște din pricina tristeții și a plânsului. De obicei, marile supărări, când vin cu mai multă furie asupra-ne, mistuie toată puterea sufletului. Socot că și dreptul David suferea de această neputință, născută în sufletul lui, din pricină că se osânda foarte tare, că niciodată nu-și dădea bune nădejdi, ci totdeauna nădejdi contrarii. Acest lucru se vede lămurit din cuvintele următoare. După ce a spus: “Miluiește-mă, Doamne, că neputincios sunt”, a adăugat: “Vindecă-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele mele” , după ce spusese mai înainte: “Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri!”.

Dacă David, care avea conștiința așa de curată, roagă pe Dumnezeu să nu-i cerceteze faptele cu de-amănuntul, ce vom face noi, care suntem învăluți în atât de grozave păcate, noi care, deși suntem atât de departe de îndrăznirea aceluia, nu ne mărturisim păcatele nici a mia parte cât el? Pentru ce, însă, fericitul acela făcea o astfel de mărturisire? De ce? Pentru că învățase că nimeni nu se va îndrepta înaintea lui Dumnezeu și că abia dacă dreptul se mântuie . Din această pricină uneori Îl roagă pe Dumnezeu, zicând: “Să nu intri la judecată cu robul Tău” , iar alteori: “Miluiește-mă, Doamne, că neputincios sunt” .

5. Cu privire la David este vrednic de observat următorul lucru: nicăieri David nu face pomenire de faptele sale bune; dimpotrivă, atribuie mântuirea lui numai iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Aceasta este caracteristica unui suflet zdrobit, aceasta este caracteristica unui duh smerit; acest lucru îl face pe cel ce săvârșește fapte mari de virtute să se teamă și să tremure mai mult decât păcătoșii. Că David tremura și se temea se vede chiar din cuvintele lui. Ascultă ce spune: “Dacă Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va rămâne?”. Știa David, știa bine că suntem vinovați de multe păcate înaintea lui Dumnezeu și că cele mai mici păcate merită cea mai mare pedeapsă. Cunoștea mai dinainte, în virtutea harului său de profet, cele pe care avea să le legiuiască Hristos la venirea Sa. Era încredințat că sunt pedepsite cumplit nu numai uciderile, ci și hulele, ocările , gândurile viclene, râsul , cuvintele proaste, glumele nesocotite , și chiar cele

mai mici păcate. Pornind tot de la aceeași convingere, și Pavel, cu toate că nu se știa vinovat cu nimic, spunea: “Nu mă știu vinovat cu nimic; dar cu aceasta nu m-am îndreptățit” . Pentru ce? Pentru că Pavel socotea că nu atinsese măsura cinstirii ce I se cuvine lui Dumnezeu, cu toate că nu săvârșise nici o faptă rea. Și, într-adevăr, așa este.

Chiar dacă am muri de nenumărate ori pentru Dumnezeu, chiar dacă am săvârși toată virtutea, totuși aceste fapte ale noastre nu sunt nici pe departe la înălțimea cinstirilor cu care ne-a cinstit pe noi Dumnezeu. Gândește-te la cele ce-ți spun! Dumnezeu n-are nevoie de nimic de la noi, ci își este de ajuns Luiși; ne-a adus din neființă la ființă, ne-a dat suflet, cum nu are nimeni pe pământ, a sădit raiul, a întins cerul, a întărit pământul, a aprins luminători strălucitori, a împodobit pământul cu lacuri, cu izvoare, cu râuri, cu flori și cu pomi, a presărat cerul cu puzderie de stele, a făcut ca noaptea să ne fie tot atât de folositoare ca și ziua pentru odihna și tăria ce ne vin de pe urma somnului, într-adevăr, somnul hrănește trupurile noastre ca și mâncărurile. Și aceasta se vede de acolo că omul poate răbda de foame multe zile, pe când de somn, numai câteva. Apoi, tot somnul răcorește și îndepărtează căldura strânsă în noi în timpul zilei, pricinuită fie de razele soarelui, fie de muncile din fiecare zi, și ne scoală iarăși înviorați spre a lua munca de la capăt, în timp de iarnă, din pricină că nopțile sunt mai lungi, somnul ne dă încă mai multă odihnă și căldură, deoarece ne silește să stăm mai mult în casă. Întunericul mai îndelungat din timpul iernii nu s-a făcut la întâmplare și fără socoteală, ci tocmai pentru a ne da prilej de mai multă odihnă, întocmai ca mamele pline de dragoste pentru copiii lor, care, atunci când vor să-și adoarmă pruncii neliniștiți, îi iau în brațe și, acoperindu-le fața cu o batistă, îi adorm, tot astfel și Dumnezeu, întinzând întunericul pe deasupra lumii ca o batistă, îi face pe oameni să-și înceteze lucrul și să se odihnească. Dacă Dumnezeu n-ar fi făcut așa, noi, din pricina dragostei de muncă, sau din pricina dragostei exagerate de bani, am cădea cu toții zdrobiți de pe urma oboselii; așa însă, chiar fără voia noastră, pune capăt sudorilor.

Legea aceasta, a lungimii nopților iernii, ușurează și reface nu numai trupurile, ci și sufletele tot atât de mult ca și trupurile. Ce poți spune despre calmul și liniștea nopților? Toate sunt cuprinse de tăcere: zgomote nu mai sunt; nu se mai aude strigăt ca ziua, unii să-și plângă sărăcia, alții să-și strige nedreptățile pe care le suferă; unii să-și jelească bolile trupului, iar alții moartea celor dragi; unii să lăcrimeze pentru paguba averilor, iar alții pentru altceva din cele omenești; căci multe sunt pricinile care dau ziua naștere zgomotului și strigătului. Noaptea însă scoate cu forța pe oameni din toate aceste griji și tulburări, ca din furtuna mării, și-i odihnește în portul ei cel liniștit. Acestea sunt binefacerile pe care ni le dă noaptea. Binefacerile zilei le știm cu toții. Ce poți spune apoi despre ajutorul dat nouă de către Dumnezeu pentru a comunica unii cu alții? Pentru ca să nu fie o piedică pentru noi întâlnirea unora cu alții din pricina lungimii călătoriei, Dumnezeu ne-a dat, pe întreaga suprafață a pământului, un drum mai scurt, marea. Prin această cale, a mării, locuim pe întreg pământul ca și cum am locui cu toții într-o casă: mergem adeseori unii la alții; dăm cu ușurință vecinilor noștri produsele noastre și le primim în schimb pe ale lor; stăpânim și locuim o mică parte de pământ, și totuși ne bucurăm de bunurile de pretutindeni ca și cum am fi stăpânii întregului pământ. Suntem pe pământ întocmai ca la o masă bogată la care fiecare comesean servește pe cei așezați mai departe cu mâncărurile din fața lui, și primește la rândul său, întinzând numai mâna, mâncărurile care se află la distanță de el. Și dacă ai încerca să vorbești despre toate bunurile și frumusețile date de Dumnezeu omului, ar trebui să povestești nespus de mult fără însă a ajunge vreodată să le spui pe toate. Poți oare, om fiind, să încerci a măsura înțelepciunea nemărginită a lui Dumnezeu? Gândește-te numai cât de mulți și feluți sunt pomii: unii roditori, alții neroditori; unii cresc în pustie, alții în ținuturile locuite; unii în munți, alții pe câmpii. Gândește-te la felurimea semințelor de pe pământ, din plante, din flori, din

animalele de pe uscat, din animalele care trăiesc și în apă și pe uscat, din animalele de apă. Gândește-te că toate cele văzute s-au făcut pentru noi: cerul, pământul, marea și toate cele dintr-însele. Întocmai ca un împărat care-și clădește un palat luxos, strălucitor prin bogăția aurului și scânteietor prin frumusețea pietrelor prețioase, tot astfel și Dumnezeu, după ce a făcut lumea, l-a adus pe om în lume ca să împărațiască peste toate cele din ea. Și ceea ce este cu mult mai minunat este că n-a făcut plafonul acestui palat din nestemate, ci dintr-un alt material mai prețios; n-a aprins, atârând de el, o lampă de aur, ci, după ce a atârnat lămpile, le-a poruncit să se miște pe plafon, atât spre folosul nostru, cât și spre marea noastră plăcere. Pardoseala acestui palat împărătesc, solul pământului, a întins-o Dumnezeu pentru om ca pe o masă luxoasă și îmbelșugată.

Creatorul a dat toate aceste bunătăți și frumuseți omului, care încă nu făcuse nici o faptă bună. Omul însă, mai apoi, deși încărcat cu atâtea daruri, a fost nerecunoscător față de Binefăcătorul său. Și totuși, Creatorul său nu l-a lipsit cu totul de cinste, ci l-a scos numai din rai; îi dă numai această pedeapsă ca să-l împiedice să-și întindă mai mult nerecunoștința sa și să-l oprească să alunece spre mai rău. Gândindu-se apostolul la toate aceste binefaceri date omului de Dumnezeu și la alte binefaceri mai mari decât acestea, căci le cunoștea fiind mișcat de Duhul Sfânt; gândindu-se la binefacerile de la creație, la binefacerile de fiecare zi, la binefacerile date fiecărui om în parte, la binefacerile date îndeobște lumii, la binefacerile cunoscute și la cele necunoscute, cu mult mai multe decât cele cunoscute; gândindu-se încă la binefacerile întrupării Fiului Unuia-Născut al lui Dumnezeu și la bunătățile viitoare; într-un cuvânt, gândindu-se la toate aceste binefaceri și adunând în minte de pretutindeni dragostea nespusă a lui Dumnezeu, ca și cum ar fi căzut într-un ocean fără fund, a văzut cât de multe și cât de mari îndatoriri față de Dumnezeu apăsau pe umerii lui, din care însă nu îndeplinise nici cea mai mică parte. Aceasta este explicația cuvintelor lui Pavel; pentru aceasta își cerceta foarte cu de-amănuntul cele mai mici păcate, iar faptele bune le trecea sub tăcere. Pavel n-a făcut cum facem noi, care nici nu vorbim, nici nu ne amintim de păcatele noastre, multe cu adevărat și mari, dar dacă facem o faptă bună cât de mică, o vânturăm în sus și-n jos și nu ne oprim de a ne lăuda și a ne mândri cu ea până ce, din pricina îngâmfmării, pierdem și această mică faptă bună. Cu gândul la această purtare, David spunea: “Ce este omul ca să-Ți aduci aminte de el?” , nu s-a oprit la atât numai, ci ne și mustră pentru nerecunoștința noastră: “Omul în cinste fiind, spune David, n-a priceput; s-a alăturat dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor” .

6. O slugă recunoscătoare socotește drept binefaceri personale binefacerile făcute îndeobște tuturor; din această pricină are grijă să nu piardă nici o clipă spre a-i mulțumi binefăcătorului său pentru toate aceste binefaceri, ca și cum ar fi obligat să-i mulțumească pentru toți cei care s-au bucurat de aceste binefaceri. Așa făcea Pavel, și e bine să-l amintesc iarăși pe el. Pavel spunea că Hristos a murit pentru el: “Dacă trăiesc acum în trup, trăiesc prin credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine pentru mine” . Prin aceste cuvinte, Pavel nu avea intenția de a micșora darul lui Hristos adus lumii prin moartea Sa; dimpotrivă, se sârguia să arate că el personal trebuie să dea socoteală în fața lui Dumnezeu pentru toată jertfa lui Hristos și căuta să-i convingă și pe ceilalți să gândească la fel ca el. Dacă Hristos ar fi venit pentru un singur om, prin aceasta nu numai că darul Său nu s-ar fi micșorat, dar ar fi fost încă mai mare. Pentru ce? Pentru că, într-adevăr, poartă grijă tot atât de mult de un singur om, pe cât poartă grijă păstorul care pleacă în căutarea oii celei pierdute , pentru care se tulbură atât și plânge atât. Cei care se împrumută cu bani, când nu-și pot plăti datoriile, ba, dimpotrivă, când se afundă și mai mult în prăpastia altor datorii, măcinați de grijă, nici nu mănâncă, nici nu dorm.

Cât de mult, oare, trebuie să sufere omul drept, care vede că datoria lui față de Dumnezeu nu-i în bani, ci în fapte? Nouă însă nici nu ne pasă că suntem atât de mult datori înaintea lui Dumnezeu, nu suferim deloc, ba, dimpotrivă, dacă plătim o mică parte din datorie, credem că am plătit toată datoria. Ba mai mult, avem impresia chiar că am mai dat și dobândă. Dar nici această mică parte din datorie nu o plătim cu bunăvoința omului care se respectă pe sine, ci cercetăm mai întâi dacă avem vreo răsplată, dacă răsplata este mare și dacă se trece în contul nostru; gânduri și cuvinte vrednice să iasă din gura unor oameni fără demnitate, din gura unor năimiți. Ce spui, omule cu suflet mic? Ce spui, nenorocitul? Este vorba să faci o faptă bine plăcută lui Dumnezeu, și te oprești să întrebi dacă ți se dă răsplată? N-ar trebui, oare, să nu faci o faptă dacă prin săvârșirea ei cazi în gheenă? N-ar trebui, oare, dimpotrivă, să săvârșești cu multă râvnă numai faptele cele bune? Faci o faptă iubită de Dumnezeu, și mai ceri încă altă răsplată? Într-adevăr, nu știi ce mare fericire este a plăcea lui Dumnezeu! Dacă ai ști, n-ai mai gândi că poate exista vreo altă răsplată asemenea acesteia! Nu știi oare că atunci ți se mărește răsplata, când îți îndeplinești îndatoririle fără să nădăjduiești răsplată? Nu observi că și oamenii îi cinstesc mai cu seamă pe aceia pe care-i văd că nu urmăresc atât răsplata, cât împlinirea îndatoririlor lor, pe aceia care-și dau mai multă silință în a plăcea decât în a primi vreo cinstire?

Când oamenii se poartă cu atâta noblețe față de semenii lor, tu, care ai primit atâtea binefaceri de la Dumnezeu, care nădăjduiești să mai primești încă atâtea bunătăți, când e vorba să săvârșești o faptă care duce la mântuirea ta, te mai interesezi de răsplată înainte de a o săvârși? De asta suntem totdeauna reci și nesimțitori; de asta nu suntem pregătiți pentru săvârșirea vreunei fapte bune; de asta nu putem ajunge la căință; de asta nu putem să ne adunăm puțin sufletul nostru. Nu ne gândim cum trebuie la păcatele noastre; nu cercetăm binefacerile date nouă de Dumnezeu; nu căutăm pe oamenii care au săvârșit fapte mari și minunate. De asta am dat cu totul uitării faptele cele bune, nu suntem cumpătați când avem succese în viață, când suntem fericiți, nu suntem sinceri, mințim când spunem tuturor, de nenumărate ori, că suntem niște păcătoși. Că așa stau lucrurile o putem vedea de acolo că ne pierdem firea, ne revoltăm când auzim că alții rostesc aceste cuvinte și considerăm drept insultă cuvintele lor. Astfel, toate faptele noastre nu-s decât fățarnicie; nu imităm pe vameș care, hulit de fariseu pentru mulțimea păcatelor lui, a suferit cu răbdare hula și a cules rodul purtării lui, căci s-a pogorât din templu mai îndreptat decât fariseul. Noi însă nu știm ce înseamnă a ne mărturisi păcatele, cu toate că suntem plini de nenumărate păcate. Ar trebui să fim încredințați nu numai că am săvârșit nenumărate păcate, dar ar trebui să avem scrise ca într-o carte în inirna noastră toate păcatele noastre, mici sau mari, și ar trebui să le plângem ca și cum le-am fi făcut de curând.

Aducându-ne aminte neconținut de păcatele noastre, putem înfrânge iute mândria sufletului nostru. Aducerea-aminte neconținut de propriile păcate atrage după sine un atât de mare bine, încât Fericitul Pavel își spunea deseori chiar păcatele iertate de Dumnezeu. Prin botez, toate păcatele sale de mai înainte îi fuseseră șterse; după botez a trăit într-o curăție desăvârșită; astfel deși nu se știa vinovat cu nimic, nu avea păcate pentru care să suspine, totuși făcea pomenire de păcatele de dinainte de botez, de mult iertate, spunând: "Hristos Iisus a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu"; și iarăși: "Că m-a socotit credincios, punându-mă spre slujire pe mine, cel ce eram înainte hulitor și prigonitor și batjocoritor ... că prigoneam peste măsură Biserica lui Dumnezeu și o pustiam"; și iarăși: "Nu sunt vrednic să mă numesc apostol". Chiar dacă Dumnezeu ne-a iertat păcatele noastre trecute și spovedite, totuși trebuie să ne aducem aminte de ele, deoarece amintirea lor este în stare să ne miște sufletul și să ne îndemne să iubim puternic pe Dumnezeu. Când Simon Petru a fost întrebat de Domnul, care din cei doi datornici îl va iubi mai mult pe cămătar, și a spus: "Socotesc că cel căruia i-a iertat

mai mult”. Domnul i-a răspuns: “Drept ai judecat” .

7. Atunci vom cunoaște cât de covârșitor este harul lui Dumnezeu față de noi, atunci vom pleca ochii spre pământ, atunci ne vom smeri, când ne vom gândi la mulțimea păcatelor noastre trecute. Cu cât avem conștiința că am săvârșit păcate și mai mari, cu atât ni se va muia mai mult sufletul nostru. Pavel își aducea aminte de păcatele lui trecute, cele de dinainte de botez; noi însă nu voim să ne aducem aminte de cele săvârșite după botez, care aduc după ele mare primejdie și pe care avem îndatorirea de a le cerceta; dimpotrivă, dacă ne vine vreodată vreun păcat în minte, îndată îl alungăm, căci nu vrem ca amintirea lui să ne tulbure conștiința, nici chiar, pentru puțină vreme. Și totuși, păcatele ni se nasc din această plăcere nefolositoare pe care o facem sufletului. Fiind atât de nesimțitori și atât de molatici, pe de o parte, nici nu mai putem să ne mărturisim păcatele de mai înainte (cum putem să le mai mărturisim, o dată ce ne-am obișnuit să nu le suferim nici amintirea?), iar, pe de altă parte, suntem cu totul gata de a săvârși pe viitor altele. Bine ar fi să avem veșnic în noi trează amintirea păcatelor noastre! Frica de Dumnezeu să ne zguduie neconținut mintea, spre a putea alunga și moliciunea și ușurătatea sufletului nostru! Dar dacă tăiem și acest frâu, cine va mai opri sufletul să se îndrepte fără teamă spre prăpastie și să cadă în adâncul pierzării? Pentru asta, dreptul David își pune neconținut înaintea ochilor pedeapsa viitoare, pentru asta plângea, pentru asta suspina; plângea și suspina cu amar.

Ție, iubite Stelehie, care ești un bărbat îmbunătățit, îți este de ajuns pentru căință să-ți amintești totdeauna de binefacerile lui Dumnezeu față de oameni, să nu-ți amintești niciodată de faptele tale de virtute, să cercetezi cu de-amănuntul dacă nu cumva ai săvârșit un păcat cât de mic, să ieși ca model pe bărbații mari care au bine-plăcut mult lui Dumnezeu; iar după toate acestea, să te gândești că viitorul este nesigur și necunoscut și că lesnicioase sunt căderea și păcatul. De asta se temea și Pavel, de asta și spunea: “Mă tem ca nu cumva propovăduind altora, eu însumi să mă fac netrebnic” ; și: “Cel căruia i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă” .

Așa făcea și David: astfel de gânduri îi frământau neconținut mintea. Gândindu-se la binefacerile lui Dumnezeu, zicea: “Ce este omul, ca să-l pomenești, sau fiul omului, ca să-l cercetezi?

Micșoratu-l-ai cu puțin față de îngeri; cu slavă și cu cinste l-ai încununat” , își uitase atât de mult faptele sale de virtute, încât, după ce dăduse dovadă de o covârșitoare înțelepciune, spunea: “Ce sunt eu. Doamne al meu, Doamne! Ce este casa tatălui meu, că m-ai iubit până într-atâta? Sunt mici toate acestea înaintea Ta, Doamne al meu, și Tu ai grăit pentru casa robului Tău că va fi îndelungată. Aceasta este legea omului Doamne al meu, Doamne, către Tine. Ce va mai adăuga David vorbind cu Tine?” . Având neconținut în minte virtutea strămoșilor săi, socotea că el este un om de nimic în comparație cu ei. După ce a spus: “În Tine au nădăjduit părinții noștri” , a adăugat, vorbind de sine: “Iar eu sunt vierme, și nu om” . Atât avea de limpede înaintea ochilor nesiguranța viitorului, încât spunea: “Luminează-mi ochii mei, ca să nu adorm spre moarte” . Gândește că avea să dea socoteală de atât de multe păcate, încât spunea: “Curățește păcatul meu, că mult este!” .

Ție, deci, iubite Stelehie, care ești un bărbat îmbunătățit, îți sunt de ajuns acestea. Mie însă, în afară de aceste lucruri, îmi este de neapărată trebuință să dobor cerbicia mea și multa-mi îngâmfare. Ce vreau să spun cu aceste cuvinte? Vreau să spun că am mulțime de păcate, că nu mi-e curată conștiința. Când păcatele pun stăpânire pe mine, nu mă lasă, chiar dacă vreau, să mă urc la înălțime.

De aceea, te rog și mă cucernicesc îndrăznelii tale, pe care ai dobândit-o prin fapte de virtute înaintea lui Dumnezeu, întinde-mi mână de ajutor mie, ce neconținut te rog, ca să pot și eu plânge, după cum merită, povara atâtor păcate, întinde-mi mână de ajutor ca să apuc un drum

plăcut lui Dumnezeu, un drum care să mă urce la cer. Întinde-mi mână de ajutor ca să nu ajung în iad, unde nimeni nu poate să se mai mărturisească, unde voi suferi pedepsele date celor disprețuiți de Dumnezeu și de unde nimeni nu mă va mai putea scoate. Atâta vreme cât trăiesc pe pământ, voi putea folosi mult de pe urma vieții tale îmbunătățite, iar tu îmi vei putea face nespuse de mare bine. Dincolo însă, pe lumea cealaltă, ducându-mă în iad, unde nu va putea să mă ajute nici prietenul, nici fratele, nici tatăl, și nici măcar să-mi ușureze chinurile, trebuie neapărat să sufăr o veșnică pedeapsă, înconjurat de neputință, cufundat în întuneric adânc, lipsit de suflet omenesc care să mă mângâie, ajuns hrană neîncetată flăcării care mistuie tot ce-i cade în brațe.

DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII (I)

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII"

1. Ar fi trebuit prea iubite Staghirie, cel mai iubit prieten dintre toți prietenii mei, ca în aceste clipe să fiu alături de tine, să simt împreună cu tine durerea nenorocirii tale și să-ți ușurez, pe cât se poate, o parte din tristețea ce te stăpânește, fie sfătuindu-te cu cuvântul, fie slujindu-te cu fapta, fie ajutându-te în alt chip. Dar boala trupului meu și durerea grozavă de cap pe care o am mă silesc să stau în casă și mă împiedică să-ți slujesc eu însumi cu folos. Totuși, nu voi pregeta să fac, cât îmi stă în putință, ceea ce-mi mai rămâne de făcut spre mângâierea ta și spre folosul meu. Poate că, chiar și așa, îți voi fi de vreun ajutor ca să suporti cu curaj starea ta de acum. Dar dacă nu voi reuși să fac ceva, faptul că n-am lăsat la o parte nimic din tot ce stă în puterea mea va aduce pe viitor oarecare ușurare sufletului meu. Omul care face tot ce socotește că trebuie făcut pentru a pune capăt durerii celor suferinzi, dar nu reușește, nu are mustrări de cuget din pricina nereușitei; descărcat de povara învinuirilor, este silit să poarte numai povara tristeții că toate strădaniile sale au fost zadarnice. Dacă s-ar fi întâmplat să fiu unul dintre cei bine plăcuți înaintea lui Dumnezeu, dintre cei care pot căpăta mari daruri de la Dumnezeu, n-aș înceta de a mă ruga pentru tine, prietene drag. Dar pentru că mulțimea păcatelor mele mi-a nimicit atât îndrăznirea către Dumnezeu, cât și tăria, voi încerca să-ți aduc oarecare mângâiere prin cuvintele pe care ți le scriu. Doctorii au căderea de a îndepărta durerile și de a pune capăt suferinței bolnavilor; dar nu sunt oprite de a mângâia și a încuraja pe bolnavi nici slugile rânduite să-i îngrijească; ba dimpotrivă, ele sunt acelea care dau mult curaj bolnavilor, mai cu seamă când se bucură de încrederea lor. Nu-ți pot fi doctor; voi încerca însă să fiu o slugă care-ți spune cuvinte de mângâiere. Dacă o parte din cuvintele mele ar putea stinge cumplita ta durere, mi-am ajuns scopul; dacă însă în sufletul meu nu voi găsi nici un cuvânt în stare să-ți potolească durerea, atunci, fără îndoială, va primi râvna mea Cel care ne-a poruncit prin Fericitul Pavel să plângem cu cei ce plâng și să ne smerim cu cei smeriți .

Mi se pare că pricina tristeții tale este una singură, anume furia acestui demon rău. Se poate însă vedea că multe sunt relele care se nasc din această rădăcină. Asta n-o spun de la mine, ci din cele auzite de la tine, în dese tale tânguiri, pe vremea când eram împreună, în primul rând, îmi spuneai că nu sufereai deloc de această boală înainte de a intra în monahism, dar după ce te-ai răstignit pentru lume, te-ai îmbolnăvit destul de greu, ca să ți se tulbure sufletul și să ajungi neputincios, în al doilea rând, spuneai că mulți oameni trăieți în desfătări și petreceri, care au avut aceeași boală ca și tine, n-au bolit decât puțină vreme, s-au făcut sănătoși, și au ajuns atât de sănătoși, că au putut să se căsătorească, să aibă mulți copii și să se bucure de toate bucuriile vieții de aici, fără să li se mai întoarcă boala; tu însă, care ai trăit atât de mult timp în posturi, în

privegheri și în aspră viețuire, nu găsești rostul suferințelor ce te stăpânesc, în al treilea rând, spunea că bărbatul acela sfânt care, prin rugăciunile lui către Dumnezeu, a putut să vindece pe alți suferinzi, n-a putut să-ți ajute cu nimic, iubite prietene, nici el și nici alții, cu mai multă putere decât el, așa că toți s-au retras la fel de rușinați, în afară de acestea, în al patrulea rând, îmi spuneai că suferi groaznic și pentru alte pricini, că puterea tristeții a pus stăpânire atât de mult pe sufletul tău, încât adeseori tristețea era pe cale să te împingă să te spânzuri, să te arunci în râu sau în prăpastie, în al cincilea rând, spuneai că vezi fericiți și mulțumiți pe cei de aceeași vârstă, care au îmbrățișat monahismul o dată cu tine, iar pe tine, în mijlocul celei mai cumplite furtuni, în cea mai ticăloasă închisoare. Și-mi spuneai apoi că cei înlănțuiți cu lanțuri de fier sunt mai puțin triști decât cei înlănțuiți cu lanțul tristeții care te stăpânește.

O altă pricină care te tulbura mai cu seamă o atribuiam temerii și grijii ca tatăl tău să nu afle starea ta, pricinuind deci mari neplăceri sfinților bărbați care de la început te-au primit în mănăstire; căci, sprijinit de puterea și bogăția lui și biruit de supărare, tatăl tău va îndrăzni orice împotriva monahilor și nu va scăpa nici unul dintre cei care ar cădea în mâna lui. Mama ta a putut să ascundă de el cele întâmplate și să-l mintă adeseori când întreba de tine; dacă însă se scurge mai multă vreme, spuneai tu, înșelăciunea mamei tale va fi descoperită, și atunci tatăl tău se va răzbuna și pe ea, și pe monahi. Dar culmea tuturor nenorocirilor este că, spuneai tu, n-ai nici o rază de nădejde în viitor, că nici nu știi precis dacă te vei vindeca vreodată de această boală, dacă vei scăpa de ea, din pricină că, de multe ori, aveai impresia că te-ai vindecat, dar apoi iarăși te-ai atins suferința. Toate aceste pricini sunt îndestulătoare ca să-ți tulbure sufletul, să ți-l umple de multe slăbiciuni. Da, sunt de aceeași părere, dar nu un suflet ca al tău, ci un suflet slăbănogit, un suflet neînvățat, un suflet moale. Să încercăm să privim lucrurile puțin mai atent, să deșeptăm în noi gânduri cucernice, și vom scutura ca pe un praf fin toate aceste pricini de tristețe. Să nu socotești că-ți fâgăduiesc cu ușurătate lucrul acesta pentru că nu sunt cuprins de această durere și tulburare. Voi grai, chiar dacă vor părea unora de necrezut cuvintele mele; cred însă că tu, negreșit, nu le vei socoti de necrezut, împreună cu ceilalți.

Când demonul acela necurat a pus stăpânire pentru prima dată pe sufletul tău și s-a năpăstuit asupra ta în timp ce erai în rugăciune cu toți frații, s-a întâmplat ca eu să nu fiu de față (și mulțumesc pentru asta Iubitorului-de-oameni Dumnezeu); am aflat însă tot ce s-a petrecut ca și cum aș fi fost prezent. Prietenul nostru al amândurora, Teofil Efeseanul, a venit la mine și mi-a povestit totul: strâmbarea mâinilor, încrucișarea ochilor, spumă la gură, strigăte groaznice și fără înțeles, tremurătura trupului, starea de leșin prelungit, visul pe care l-ai avut în noaptea aceea, îmi spunea Teofil că ți s-a arătat în vis un porc sălbatic, plin tot de noroi, care sărea neconținut la tine și se lupta cu tine; apoi, că cel care dormea alături de tine, tulburat de mișcările pe care le făceai din pricina visului, s-a deșteptat și te-a găsit tot muncit de demon.

2. După ce Teofil mi-a adus la cunoștință toate acestea, m-am tulburat tot atât de mult cât te-a tulburat acest demon pe tine, iubite prietene. Târziu de tot mi-am venit în fire; mi se părea că nici una dintre nenorocirile din lume nu mai poate fi socotită nenorocire și nici una dintre bucuriile din lume, bucurie. Cu toate că și mai înainte eram convins de deșertăciunea lucrurilor din viața aceasta, totuși în urma acestor fapte m-am convins și mai mult de deșertăciunea lor și am simțit pentru tine o dragoste și mai mare. Așa se întâmplă de obicei când vin nenorociri peste oameni: nenorocirile întăresc prietenii și îndepărtează cu ușurință ura. Într-adevăr, nu-i nimeni atât de ticălos și atât de rău, încât să mai păstreze ură când vede pe dușmanul său căzut în nenorocire. Dacă avem milă și ne împrietenim cu dușmanii noștri când îi vedem că suferă vreun necaz, gândește-te ce-a trebuit să sufăr eu când te-am văzut pe tine, cel mai iubit dintre toți prietenii

mei, pe tine, pe care te iubesc cum îmi iubesc propriul meu suflet, cuprins de o tristețe și de o suferința atât de groaznice! Să nu crezi cumva că nu împărtășesc necazul tău, nici să nu pui din pricina asta la îndoială cuvintele mele de mângâiere. Chiar dacă am scăpat, datorită harului lui Dumnezeu, de primejdia de a fi sfâșiat și doborât de demonul cel rău, totuși, tocmai pentru aceasta sufăr tot atât de mult ca și tine tristețea și durerea ta; nimeni din cei care știu să iubească, așa cum trebuie să iubească, nu va pune la îndoială cuvintele mele.

Haide, deci, să scuturăm praful acestei tristeți! Tristețea aceasta va fi ușoară și de suportat cu o condiție: să nu ne lăsăm cu orice preț în voia ei, ca să fim aruncați în prăpastie, dimpotrivă, să ne sârguim, să ne venim în fire și să ne gândim la cele ce trebuie să facem. Multe din necazurile apărute par mari și de nesuportat înainte de a fi cercetate bine. Dar, dacă le pui în cumpăna judecății, vei vedea că sunt cu mult mai ușoare decât bănuiai, nădăjduiesc ca acest lucru să se întâmple și acum. Sus inima, deci! Să nu apuci pe drumul greșit și necugetat al majorității oamenilor, care cad zdrobiți de dureri și astfel înverșunează pe vrăjmaș și mai mult împotriva lor. Dacă aș adresa spusele mele unui necredincios, care socotește că lumea se conduce la întâmplare sau care crede că purtarea de grijă a lumii este încredințată unor demoni răi, osteneala mea ar fi cu mult mai grea; ar trebui mai întâi să scot din mintea lui o astfel de părere greșită, să-l conving să înțeleagă cine poartă cu adevărat grijă de univers și la urmă să-i adresez cuvintele de mângâiere. Ție însă, nu, scump prieten; tu, prin harul lui Dumnezeu, știi din pruncie Sfintele Scripturi; ai moștenit de la părinți învățăturile cele adevărate și mântuitoare; crezi temeinic că Dumnezeu poartă grijă de toți și de toate și mai cu seamă de cei care cred în El. Le voi lăsa deci la o parte pe toate acestea și voi începe cuvântul meu din alt loc.

Când Dumnezeu a făcut pe îngeri... Dar, mai bine, să pornesc de mai înainte, înainte de existența îngerilor și a celorlalte puteri cerești, exista Dumnezeu, Care n-are început al existenței Sale. Fiind desăvârșit din veșnicie și neavând nevoie de nimic (căci aceasta este însușirea Dumnezeirii), i-a făcut pe îngeri, pe arhangheli și pe celelalte ființe netrupești; nu le-a făcut pentru alt motiv decât datorită bunătății Sale. Dacă într-adevăr n-ar fi fost foarte bun, nici n-ar fi creat aceste puteri cerești, căci nu avea trebuință de slujirea lor. După crearea îngerilor, a făcut și pe om, tot pentru aceeași pricină, precum și lumea întreagă. După ce a umplut lumea cu nenumărate bunătăți, a pus pe om, această faptură firavă și neînsemnată, stăpân peste toate lucrurile din lume și a hotărât să fie pe pământ ceea ce este El în ceruri. Cuvintele: "Să facem pe om după chipul și după asemănarea noastră" nu înseamnă altceva decât că omul a primit conducerea celor de pe pământ.

După ce Dumnezeu a făcut pe om și l-a pus într-o cinste atât de mare, i-a dat cel mai frumos loc al pământului, raiu, ca unui împărat - palatul împărătesc. Mai mult încă, voind să-i arate și în alt chip cât de mult l-a ridicat față de celelalte animale, le aduce la el pe toate și-i poruncește să le pună tuturor nume. Și nu i-a dat omului nici un animal ca ajutor; Dumnezeu spune și pricina: "Nu a fost găsit ajutor asemenea lui". Prin faptul că Dumnezeu nu i-a dat omului ajutor pe cineva dintre celelalte ființe, l-a învățat că este deosebire între firea lui și firea celorlalte viețuitoare, că el este mai de preț în ochii lui Dumnezeu decât toate și că nici o viețuitoare, deși sunt atât de multe, nu este egală cu el. După ce l-a învățat acestea, a făcut și femeia; prin aceasta Dumnezeu l-a cinstit din nou pe om și i-a făcut cunoscut că femeia a fost făcută pentru el, după cum zice și Pavel: "N-a fost zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat". Dar nu l-a slăvit numai cu atâta; dintre toate viețuitoarele, numai omului i-a dat grai și rațiune, l-a învrednicit cu cunoașterea lui Dumnezeu, i-a dat bucuria de a vorbi cu Dumnezeu, atât cât este cu putință unui om să se bucure, i-a făgăduit că-i va da nemurirea, l-a umplut de multă înțelepciune, a sădit în el har duhovnicesc, ca și harul proorociei într-o oarecare măsură. Și i-a

dăruit toate aceste haruri, fără ca omul să fi făcut mai înainte vreo faptă de virtute.

Dar ce a făcut omul după ce a primit bunuri atât de mari și atât de însemnate?

A socotit pe vrăjmaș, pe diavol, mai vrednic de crezare decât pe Dumnezeu, Care i-a dăruit atâtea daruri; a disprețuit porunca Creatorului și a preferat înșelăciunea diavolului care s-a silit să-l nimicească definitiv și să-l scoată dintr-odată din toate bunătățile. Omul a preferat înșelăciunea diavolului nu pe temeiul unei fapte bune, mari sau mici, făcute lui, ci numai pe temeiul vorbeii. L-a dat, oare, pierzării Dumnezeu pe omul care a arătat nerecunoștința chiar de la început, de la primii pași, ca să spunem așa? Ar fi trebuit, după toată dreptatea, să-l piardă și să-l nimicească. A primit nenumărate bunătăți, dar în schimbul acestora și-a început viața cu neascultarea și nerecunoștința. Dumnezeu însă a continuat să-i facă bine și mai departe, și nu mai puțin bine decât îi făcuse mai înainte. Prin aceasta Dumnezeu a arătat că, și dacă păcătuiți de nenumărate ori și ne întoarcem față de la El, totuși nu încetează să Se îngrijească de mântuirea noastră, numai și numai ca noi să ne întoarcem la El și să ne mântuim. Dacă însă noi stăruim în rău și nu ne mântuim, înseamnă că noi nu voim, deși Dumnezeu a făcut tot ce trebuie să facă.

Mulți cred că alungarea din rai, interzicerea de a mânca din pomul vieții și moartea ar fi pedepse și chinuri date de Dumnezeu omului. Toate acestea însă sunt tot atâtea manifestări ale purtării de grijă a lui Dumnezeu față de om, ca și binefacerile de mai înainte. Paradoxale spusele mele, dar sunt adevărate. Faptele sunt într-adevăr contrarii, dar scopul lor, și al celor dinainte de cădere și al celor de după cădere, este același și potrivit dorinței și purtării de grijă a lui Dumnezeu față de om. Iată ce vreau să spun: faptul că l-a alungat din rai, că l-a pus să locuiască în preajma raiului, că l-a îndepărtat de pomul vieții, că l-a făcut muritor și faptul că, mai înainte, Dumnezeu declarase că nici una dintre aceste hotărâri nu-l va atinge dacă va asculta de porunca Sa, nu arată altceva decât că hotărârile lui Dumnezeu, atât înainte de cădere cât și după cădere, n-au fost date decât în vederea mântuirii și cinstirii omului. N-am nevoie să vorbesc despre rostul binefacerilor date omului înainte de cădere, căci toți îl cunosc; trebuie însă să vorbesc despre rostul mântuitor al hotărârilor date de Dumnezeu după ce omul a păcătuit,

3. Cum vom ști însă că și hotărârile date după cădere au fost spre folosul omului? Dacă ne vom gândi la cele ce-ar fi suferit omul dacă Dumnezeu nu dădea aceste hotărâri.

- Ce ar fi suferit?

- Dacă omul ar fi rămas în cinstea din momentul creației și după ce diavolul îi făgăduise că va fi asemenea lui Dumnezeu prin călcarea poruncii, ar fi căzut în trei groaznice păcate. Primul, ar fi socotit că Dumnezeu este pizmuitor, înșelător și mincinos; al doilea, ar fi socotit binefăcător și prieten pe adevăratul înșelător și pe tatăl minciunii și al invidiei; și, în sfârșit, al treilea, ar fi trăit mai departe numai păcătuiind. Scoțându-l atunci din rai, Dumnezeu l-a scăpat de aceste păcate. Tot așa fac și doctorii: dacă lasă rana așa cum este, măresc, prin înmulțirea puroiului, gravitatea bolii; dacă însă o taie, împiedică înaintarea infecției. Ai putea însă să-mi obiectezi:

- Pentru ce spui asta? Dumnezeu nu S-a oprit numai la atât; în afară de acestea, a mai împovărat omul și cu sudoarea și munca; iar acestea alungă tihna atât de râvnită de firea omenească.

- Spune-mi, te rog: Dacă acum, când trebuie să asudăm și să muncim, nu încetăm să păcătuiți, ce n-am fi îndrăznit să facem dacă Dumnezeu ne-ar fi lăsat să trăim în desfătare continuă, fără să muncim deloc? Scriptura spune: "Multă răutate a învățat lenevirea". Faptele de fiecare zi și cele petrecute pe vremea strămoșilor noștri dau dreptate cuvintelor Scripturii. "Și a șezut poporul spune Scriptura, de a mâncat și a băut și s-a sculat să joace". Și iarăși: "Cel iubit s-a îngrișat, s-a îngroșat s-a lătit și a disprețuit pe Dumnezeu". De acord cu aceste texte se pronunță și Fericitul David, zicând: "Când îi ucidea, atunci Îl căutau și se întorceau și mânecau la Dumnezeu". Iar

Ierusalimului, Dumnezeu îi spune prin profetul Ieremia: “Prin toate învață-te, Ierusalime, ca să nu se depărteze sufletul Meu de tine” . Că trebuie să se smerească și să caute mântuirea nu numai cei răi, ci și cei buni, o spune iarăși profetul: “Bine este mie, Doamne, că m-ai smerit, ca să învăț îndreptările Tale” . Mai târziu, Ieremia strigă același lucru, chiar dacă nu întrebuițează aceleași cuvinte: “Bine este de bărbatul care va lua jug greu din tinerețea sa; va șede singur și va tăcea” . Ieremia se roagă pentru el lui Dumnezeu, zicând: “în ziua cea rea nu mă cruța, ca să nu mă înstrăinez de Tine” . Iar Fericitul Pavel, deși a strălucit atât de mult în har și a depășit firea omenească, totuși cerea și el să aibă parte de folosul acestui bine; pentru aceea și spune: “Mi s-a dat mie un ghimpe în trup, înger al Satanei ca să mă bată peste obraz, ca să nu mă mândresc. Pentru aceasta am rugat de trei ori pe Domnul și mi-a spus: îți este destul harul Meu, căci puterea Mea, în slăbiciune se desăvârșește” . Deși era cu puțință ca și fără prigoane, necazuri, oboseli și sudoare să se săvârșească propovăduirea Evangheliei, totuși Hristos n-a voit să cruțe pe propovăduitori. De aceea le și spune: “în lume, necazuri veți avea” .

Iar celor care voiau să meargă în împărăția cerurilor le poruncește să meargă pe calea cea strâmtă, căci pe altă cale nu se poate intra . Prin urmare, necazurile, ispitele și nenorocirile care vin peste noi ne arată tot atât de mult purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ca și binefacerile Sale. Dar pentru ce vorbesc de necazurile de aici? Chiar amenințarea cu focul gheenei ne înfățișează tot atât de bine iubirea Lui de oameni, ca și făgăduința împărăției cerurilor. Dacă nu ne-ar amenința cu iadul, n-am dobândi atât de iute bunătățile cerești. Dacă frica de pedepse n-ar împinge pe cei mai trândavi, făgăduința bunătăților ar fi neîndestulătoare spre a îndemna la virtute. Din pricina aceasta a scos Dumnezeu pe Adam din rai; dacă după călcarea poruncii, cinstea dată lui ar fi rămas nezdrușcinată și sigură, atunci tocmai cinstea ce i se dăduse l-ar fi făcut încă și mai rău.

Dar pentru ce vorbesc despre Adam? Ce n-ar fi făcut Cain dacă ar fi fost în rai, dacă s-ar fi desfătat de atâtea bucurii, o dată ce, lipsit de toate acestea, având pedeapsa primită de tatăl lui înaintea ochilor, nu s-a înțeleptit, ci a căzut în cel mai mare păcat, fiind el cel dintâi care a descoperit uciderea, fiind el cel dintâi care a săvârșit omorul, păcatul cel mai groaznic din toate? N-a ajuns la această crimă treptat și cu scurgerea vremii, ci, deodată și pe neașteptate, a sărit îndată în vârful păcatelor, a viclenit și a omorât pe fratele său, pe cel care se născuse din aceleași dureri ale nașterii ca și el, pe cel care nu-l nedreptățise cu nimic, în afară doar dacă socotea nedreptate faptul că îl cinstea pe Dumnezeu. Cunoaște și de aici iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Când Cain l-a ocărât pe Dumnezeu aducându-l ca jertfă ce avea mai prost. Dumnezeu nu Se mânie, ci îl sfătuiește prin cuvânt și-l mângâie în durerea sa; când însă l-a omorât pe fratele său, da, atunci pornește împotriva lui și-l pedepsește. Și totuși, faptele lui Cain de dinainte de omor erau vrednice de aceeași pedeapsă, dar, mai bine spus, de una și mai cumplită. Dacă între oameni pare lucru grav și o ocară când un servitor păstrează pentru el ce este mai bun și aduce stăpânului ce este mai prost, cu cât mai mult va fi o ocară adusă lui Dumnezeu dacă-I aducem ca jertfă ce avem mai prost? Cain însă nu a săvârșit numai acest păcat, ci și altul tot atât de mare, anume s-a supărat din pricină că Dumnezeu l-a cinstit pe fratele său. Dacă s-ar fi căit de păcatul lui, ar fi fost primit cu bucurie datorită acestei prea frumoase schimbări. Dar căderea lui Cain nu a venit de pe urma pocăinței, ci a invidiei și a urii, așa după cum o dovedește sfârșitul tuturor acestor întâmplări. Cain s-a supărat pe Dumnezeu pentru că nu l-a cinstit ca și pe fratele său, deși ocărâse pe Dumnezeu, și pentru că Dumnezeu a preferat pe cel bun în locul celui rău. Cu toate că numai acest păcat, mânia împotriva lui Dumnezeu, merita o cumplită pedeapsă, Dumnezeu Se poartă cu vinovatul cu mult mai bine decât merita și încearcă să-i liniștească sufletul lui tulburat de mânie. Pentru că mânia îl duse pe Cain la tristețe,

Dumnezeu îi spune: “Liniștește-te”! . A spus aceste cuvinte, cu toate că știa până unde va împinge Cain răutatea sa.

Dumnezeu vrea să taie din rădăcini orice obiecție ce I s-ar fi adus din partea celor nerecunoscători, într-adevăr, dacă l-ar fi pedepsit chiar de la început, mulți ar fi făcut fel de fel de obiecții și ar fi spus: “Nu era oare cu puțință să-l îndemne, să-l sfătuiască, să-l înfricoșeze mai întâi și numai după ce vedea că stăruia în purtarea sa să-l pedepsească? Așa însă, l-a pedepsit dintr-o dată cu prea multă cruzime și neomenie”.

Pentru a preîntâmpina aceste obiecții, Dumnezeu rabdă îndelung insultele ce I s-au adus, întâi, pentru a închide gura acestora, al doilea, pentru a arăta că și pe Adam, tatăl lui Cain, l-a muștrătat tot cu bunătate, și, în sfârșit, pentru a îndemna la pocăință pe urmași, având înaintea lor pildă marea bunătate a lui Dumnezeu. Cain este pedepsit numai după ce și-a adunat luiși mânia lui Dumnezeu în urma învârtoșării inimii lui și a lipsei de căință. Dacă ar fi rămas nepedepsit și după săvârșirea omorului, ar fi făcut păcate și mai mari.

Nu poți spune că a păcătuit Cain din neștiință, atunci când a adus ca jertfă lui Dumnezeu ce a avut mai prost. Se poate spune, oare, că nu știa fratele mai mare ce știa fratele mai mic? Dar dacă vrei, admit că primul păcat al lui Cain ar fi fost săvârșit din neștiință. Dar după ce a auzit din gura lui Dumnezeu: “Liniștește-te!”, după ce a fost iertat, mai poți spune că din neștiință a săvârșit omorul, din neștiință a pângărit pământul, din neștiință a călcat în picioare legile firii? Vezi deci că nici păcatul cel dintâi nu l-a săvârșit din neștiință, ci din răutate, din viclenie, din cea mai grozavă ticăloșie.

Ce pedeapsă i-a dat pentru aceste păcate? “Vei geme și vei tremura pe pământ” , a spus Dumnezeu.

Se pare că este amară această pedeapsă. Nu va mai părea însă amară dacă ne gândim la păcatul lui Cain și dacă cercetăm bine pedeapsa. Când a adus daruri proaste ca jertfă, s-a supărat că el, care a jignit, n-a fost cinstit de Dumnezeu, Cel ce fusese jignit; când a fost sfătuit să nu se supere și să fie liniștit, a disprețuit sfatul lui Dumnezeu; în sfârșit, a fost primul om care a săvârșit omorul, dar, mai bine spus, a săvârșit o ticăloșie cu mult mai blestemată decât uciderea, a îndurerat pe părinții lui, a mințit pe Dumnezeu. “Sunt eu păzitorul fratelui meu?” , a spus Cain. Și pentru toate aceste păcate este pedepsit numai să se teamă și să tremure.

Mai mult încă, așa putea spune că bunătatea lui Dumnezeu reiese nu numai de acolo că a dat o pedeapsă mai blândă decât păcatul săvârșit, ci și de acolo că pedeapsa aduce cu sine și un mare câștig. Care? Câștigul este că prin pedeapsa dată lui Cain înțelepțește pe toți oamenii de mai târziu și-i face mai buni. Acesta a fost scopul pentru care Dumnezeu nu l-a omorât pe Cain. Nu este același lucru a auzi că un oarecare Cain a murit pentru că l-a ucis pe fratele său și a vedea pe ucigaș pedepsit sub ochii tăi, în primul caz, spusele n-ar fi fost crezute tocmai din pricină că ticăloșia lui Cain ar fi părut prea mare în ochii tuturor; în al doilea caz însă, fapta sa este cunoscută și crezută și de contemporanii săi, și de urmași, tocmai pentru că îl vedeau pe el gemând și tremurând pe pământ, pentru că trăia printre oameni, pentru că avea mulți martori ai pedepsei date lui, într-o perioadă de timp destul de lungă.

Dar așa putea fi întrebare:

- Dar ce folos a avut Cain de pe urma micșorării pedepsei?

- Foarte mare folos. Dumnezeu S-a îngrijit de mântuirea lui când căuta, atât cât se putea, să împiedice furia lui Cain prin cuvinte de sfătuire. Dar dacă vei cerceta și pedeapsa dată lui după ce săvârșise omorul, vei vedea că și ea conține mult folos. Dacă Dumnezeu l-ar fi omorât îndată pe Cain, nu i-ar fi dat timp să se căiască și să se îndrepte; dar prin faptul că a trăit cu frică și cu cutremur, putea câștiga mult de pe urma viețuirii lui mai departe, numai dacă nu era cu totul

nesimțitor și mai mult fiară decât om. În afară de aceasta, prin pedeapsa dată i s-a micșorat și pedeapsa din lumea cealaltă.

Într-adevăr, nenorocirile sau pedepsele aduse peste noi de Dumnezeu în viața aceasta taie o mare parte din chinurile de dincolo, în privința aceasta găsești multe mărturii în dumnezeieștile Scripturi. Vorbind cu ucenicii Săi, Hristos le-a spus pilda bogatului nemilostiv și săracului Lazăr; fiind rugat Avraam de bogat să-i îngăduie lui Lazăr să-i stropească puțin cu vârful degetului limba lui aprinsă, Avraam i-a răspuns: “Fiule, adu-ți aminte că ai luat cele bune în viața ta, iar Lazăr, pe cele rele; acum însă el aici se mângâie, iar tu te chinuiești”. Iar Pavel (și când spun Pavel, spun tot poruncile lui Hristos, căci Hristos mișca sufletul acela fericit), scriind corintenilor despre cel care făcuse desfrânare, poruncește să fie dat Satanei spre pieirea trupului, ca să i se mântuie sufletul în ziua Domnului nostru Iisus Hristos. Iarși, când vorbește către cei care se împărtășesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine, spune: “Din pricina aceasta sunt între voi mulți neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Căci dacă ne-am judeca pe noi, n-am mai fi judecați de Domnul; dar fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți ca să nu fim osândiți împreună cu lumea”.

Vezi ce nespusă este iubirea de oameni a lui Dumnezeu și ce nemărginită este bogăția bunătății Lui? Vezi că Dumnezeu face totul și nu lasă nimic la o parte, ca atunci când păcătuim să ajungem să suferim o pedeapsă mai blândă decât aceea pe care o merităm, sau chiar să scăpăm cu totul de ea?

4. Ar putea însă să mă întrebe cineva:

- Pentru care motiv Dumnezeu n-a nimic dintru început pe înșelător, pe diavol?
- Tot pentru că Dumnezeu ne poartă foarte mult de grijă. Dacă spurcatul diavol ar fi biruit pe om prin forță, întrebarea ar fi avut vreun rost? Dar dacă Dumnezeu i-a luat diavolului puterea de a forța pe oameni și acesta are numai puterea de a-i îndupleca prin ispită (și stă în puterea noastră de a fi înduplecați sau nu), pentru care motiv îndepărtezi din fața omului prilejul de a fi slăvit de Dumnezeu, pentru ce-i tai prilejul de a fi încununat? În afară de asta, chiar în cazul când Dumnezeu ar fi știut că diavolul este de nebiruit, că are să supună pe toți prin puterea lui, chiar dacă l-ar fi lăsat liber, totuși nici în acest caz nu este cu cale să fii nedumerit; chiar și atunci, de noi depindea ca să ne stăpânească și să biruie pe cei care se supun lui de bunăvoie, și nu prin forță.

Totuși, nici această explicație n-ar mulțumi pe cei care vor să se certe cu Dumnezeu. Știm că mulți oameni au biruit puterea diavolului și mulți îl vor birui de acum înainte. Pentru ce deci ții cu orice preț să lipsești de o cinste atât de mare pe cei care vor să fie slăviți de Dumnezeu, pe cei care vor să dobândească o victorie atât de strălucitoare? Dumnezeu a avut un scop când n-a nimic pe diavol: a îngăduit acelor care mai înainte fuseseră doborâți de el, să-l doboare pe diavol. Iar hotărârea aceasta a lui Dumnezeu este pentru diavol mai mult decât o pedeapsă, și este destul de puternică să-i aducă cea mai cumplită osândă.

Mi s-ar mai putea pune o întrebare:

- Toți oamenii îl vor birui pe diavol?
- Dar ce legătură are această întrebare cu cele spuse mai sus? Este cu mult mai drept ca cei curajoși să aibă prilejuri de a-și arăta voința și râvna lor, iar cei lipsiți de voință și râvnă să fie pedepsiți pentru trândăvia lor, decât să fie sacrificați cei dintâi din pricina celor din urmă. În cazul de acum, dacă leneșul este biruit, apoi înfrângerea sa nu se datorează vrăjmașului său, diavolul, ci propriei sale trândăvii. Dovadă, mulțimea celor care au biruit pe diavol, în cazul în care Dumnezeu ar fi nimic pe diavol, oamenii curajoși ar fi fost sacrificați de dragul celor leneși

și n-ar mai fi avut cum să se folosească de curajul lor. Această din urmă situație este asemănătoare cu aceea a unui antrenor de atletism care instruește doi atleți, dintre care unul, gata să lupte cu rivalul său, dă dovadă de multă răbdare și stăruință și este în stare să-și încununeze fruntea cu laurii biruinței, celălalt însă preferă trândăvia și traiul bun în locul exercițiului; prin trândăvia sa l-a scos din luptă și pe rivalul său, iar antrenorul este silit să nu-i mai pună să lupte. Astfel, atletul cel vrednic a fost sacrificat din pricina celui leneș; celălalt n-a ajuns rău din pricina celui vrednic, ci din pricina propriei sale răutăți.

S-ar părea că întrebarea pusă mai înainte se referă numai la diavol, dar ea, potrivit șirului de idei la care poate da naștere, poate ajunge până la a învinui și a defăima pronia dumnezeiască și la a ataca întreaga creație a lui Dumnezeu. Va ajunge să învinuiască pe Dumnezeu pentru că a creat gura și ochii, deoarece prin ochi oamenii poftesc ce nu trebuie și cad în desfrâu, iar prin gură exprimă cele mai pierzătoare de suflet învățături!

Dar aș întreba și eu:

- Ar fi trebuit oare din pricina aceasta ca oamenii să fie fără limbă și fără ochi? ne vom tăia oare picioarele și mâinile pentru că unele sunt pătate de sânge, iar altele aleargă spre păcat?

Și nici urechile nu vor putea să scape de nenorocirea adusă asupra lor de întrebarea aceasta; urechile primesc cuvinte fără rost și trimit sufletului învățături stricătoare de suflet; ar trebui, deci, să ne tăiem și urechile. Dacă așa stau lucrurile, atunci aceeași soartă ar trebui să o aibă și mâncărurile, băuturile, cerul, pământul, marea, soarele, lumina, luna, corul stelelor și toate felurile de animale. La ce vor mai folosi toate acestea dacă mi-l ciopârțești atât de fără milă pe om, pentru care au și fost create? Îți dai seama deci la ce batjocură și absurditate te silește această întrebare să ajungi?

Diavolul își face luiși rău, și nu nouă. Noi, dacă am voi, vom putea culege multe roade bune chiar prin el, împotriva dorinței și voinței lui. Acesta-i lucru minunat în ochii noștri și prin aceasta se vedește și mai mult nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu, îl ustură pe diavol desăvârșirea în virtute a oamenilor și-l îndurerează cu totul, dar când vede că ajungem mai buni chiar cu ajutorul lui, atunci nenorocirea ce cade pe capul lui n-o mai poate suporta.

- Dar în ce chip ne dă ajutor diavolul să ajungem mai buni?

- Temându-ne de cruzimea lui, de neconțințele sale viclenii și de repetatele sale uneltiri, ne face să nu dormim mult, să priveghem, să ne aducem aminte mereu de Domnul. Cele ce spun nu sunt spusele mele, ci ale Fericitului Pavel. Ascultă-l că deșteaptă pe credincioșii adormiți, aproape cu aceleași cuvinte. Scriind efesenilor, grăiește așa: “Nu avem de luptat împotriva sângelui și a trupului, ci împotriva domniilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății din văzduhuri”. Pavel spunea aceste cuvinte efesenilor nu pentru a-i descuraja, ci cu gândul de a-i ridica. Iar Petru spune: “fiți treji, privegheați, căci potrivnicul vostru, diavolul, umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită; stați-i împotrivă, tari în credință”. Spunea aceste cuvinte voind să-i facă mai tari și să-i convingă să trăiască în apropierea lui Dumnezeu cât mai mult.

Cel care vede pe dușman gata de atac aleargă repede și se alătură celui care poate să-l ajute. Tot așa fac și copiii: când văd ceva de care se tem, își găsesc scăparea la sânul mamei; se agață de hainele ei, se țin cu tărie de ele și nu se desprind oricât ar căuta cineva să-i smulgă; când însă nu-i sperie nimic, chiar dacă mama lor i-ar chema și i-ar striga, nu-i dau nici o atenție, nu țin seamă de ea că-i cheamă, îi întorc spatele, deși mama întrebuințează multe șiretlicuri spre a-i atrage la sânul ei; nu se uită că masa e întinsă și-i așteaptă. Din pricina aceasta multe mame, pentru că nu pot să-și aducă lângă ele copiii, fac momâi și sperietori ca să-i înțeleptească să se întoarcă și să-i convingă să alerge din nou lângă ele. Lucrul acesta se petrece nu numai cu copiii, ci și cu noi.

Atunci ne înțelepțim, atunci ne venim în fire, atunci alergăm cu mai multă grabă la Dumnezeu, când diavolul ne înfricoșează și ne face să ne cutremurăm de frică.

Dacă diavolul ar fi pierit și ar fi dispărut de la început, mulți oameni poate că ar fi socotit basme toate relele săvârșite de el înainte ca Dumnezeu să-l fi nimicit, anume că a înșelat pe om, că l-a scos din bunățile cele multe; dimpotrivă, s-ar fi spus că Dumnezeu a făcut asta, a pierdut pe diavol, mânat de invidie și de răutate. Nu sunt și acum oameni care îndrăznesc să susțină asta, deși au îndestulătoare dovezi că diavolul nu urmărește altceva decât să înșele? Ce n-ar îndrăzni însă oamenii să spună, ce n-ar îndrăzni să rostească dacă ar fi fost nimicit diavolul, dacă deci n-ar cunoaște pe propria lor piele răutatea lui? În general vorbind, dacă am cerceta cu de-amănuntul faptele, am vedea că nu toate faptele noastre rele se datorează ispitei diavolului; unele rele se săvârșesc sub înrâurirea lui, altele se săvârșesc din cauza trândăviei și disprețului ce ni-l arătăm nouă înșine.

Dar de unde știm, spre a ne întoarce la cele spuse la început, de unde știm că diavolul s-a apropiat de Cain, că l-a sfătuit să săvârșească omorul? Despre Eva, mama lui, știm din Scriptură că a vorbit cu ea și că prin vorbire față către față a înșelat-o ; despre Cain însă nu se spune așa ceva în Scriptură, în afară de cazul că ai accepta că diavolul a strecurat în sufletul său gândurile cele rele. Și s-a putut întâmpla așa din pricină că l-a primit pe diavol în sufletul său, că s-a lăsat convins de el și că i-a îngăduit să înceapă asaltul împotriva lui. Cu toate acestea, Dumnezeu nu l-a părăsit pe Cain, ci a stăruit să-l învețe și să-l sfătuiască prin cuvintele și faptele prin care în aparență îl pedepsea.

Dar pentru ce vorbesc de pedepsirea lui Cain, a unui singur om, când ne poate arăta purtarea de grijă a lui Dumnezeu și potopul, în care au pierit aproape toți oamenii de pe pământ?

Mai întâi, Dumnezeu n-a adus peste lume nenorocirile acelea deodată și pe neașteptate, ci a vorbit despre ele mai dinainte; nu cu puțină vreme înainte, ci, cu o sută douăzeci de ani. Apoi, pentru ca să nu uite oamenii cuvintele Sale, din pricină că le spusese cu atâta vreme mai înainte, și să se trândăvească, a poruncit să se facă acea corabie în fața ochilor lor; iar facerea corăbiei le striga, mai puternic decât glasul, amenințarea lui Dumnezeu. Pedepsa lui Cain fusese uitată de lume; corabia însă le stătea mereu înaintea ochilor și le aducea aminte neconținut de amenințarea lui Dumnezeu. Dar nici așa oamenii nu s-au înțelepțit, ci chemeau și atrăgeau asupra lor nenorocirea.

Dumnezeu n-a voit să amenințe pe oameni cu potopul și nici să-l aducă asupra lor, după cum n-a voit să ne arunce în gheenă; noi suntem de vină dacă a venit potopul și dacă există iad. Bărbatul cel înțelept, dându-și seama de acest lucru, spunea: “Dumnezeu n-a făcut moartea, nici nu se bucură de pieirea celor vii” . Și însuși Dumnezeu spune la fel prin profetul Iezechiel: “Nu vreau moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu” . Dacă nu ne întoarcem la Dumnezeu, noi suntem aceia care atragem asupra noastră pieirea și moartea, nu Dumnezeu, Care nu vrea ca noi să pierim și Care ne arată cum să fugim din calea diavolului.

Dar numai atât am de spus despre potop? Nu avem nici un câștig sufletesc de pe urma acestei întâmplări?

Nici nu este cu putință să spun cât este de mare câștigul sufletesc și pentru cei care au murit atunci, și pentru urmașii lor. Cei morți atunci au fost împiedicați de a păcătui mai mult, iar urmașii lor au câștigat mai mult decât ei, căci o dată cu păcătoșii de dinainte de potop a dispărut, ca să spun așa, atât aluatul, cât și frământătura păcatelor. Dacă oamenii, fără să fie învățați prin exemplul altora, pot descoperi cu ușurință căile păcatului, ce păcate n-ar fi săvârșit dacă aveau atâția învățători care să-i îndemne spre săvârșirea păcatului? Ca să nu se întâmple asta, și pentru ca oamenii de după potop să nu aibă atât de mulți dascăli ai păcatului, i-a pierdut cu totul pe toți.

5. Dar care este motivul binecuvântat, sau mai bine spus nebunesc, al celor care nu vor să săvârșească binele, și pun fel de fel de întrebări cu intenția de a arunca vina pe Dumnezeu pentru toate păcatele lor?

Ei ridică obiecția următoare:

- Dacă Dumnezeu n-ar fi îngăduit, diavolul nu s-ar fi apropiat de om și nici nu l-ar fi înșelat la început pe Adam.

- Da, dar în cazul acesta Adam n-ar mai fi putut să-și dea seama de fericirea avută, nici n-ar mai fi putut să fie coborât din mândria nebunească ce-l stăpânea. Ce n-ar fi îndrăznit să facă Adam dacă n-ar fi fost înțelept prin pedeapsă, el, care-și făcuse despre dânsul o idee atât de mare, încât se aștepta să ajungă dumnezeu? Dar să presupunem că diavolul nu l-ar fi sfătuit și că n-ar fi vorbit deloc cu Eva despre pomul cunoștinței binelui și răului. Te întreb: n-ar fi păcătuit dacă nu se întâmpla nimic din acestea? Nu se poate spune. Cel care a fost convins așa de ușor de femeie, ar fi căzut prin el însuși iute în păcat, chiar dacă n-ar fi fost la mijloc diavolul. Iar căderea aceasta ar fi făcut ca pedeapsa să-i fie și mai mare. De altfel, întreaga cădere nu se datorează numai diavolului; femeia a căzut în păcat și pentru că era stăpânită de dorința de a gusta din pom. Scriptura o arată prin cuvintele: “Și a văzut femeia că este bun pomul la mâncare și plăcut ochilor la vedere și frumos de a-l cunoaște; și luând rodul lui, a mâncat”, Nu spun acest lucru cu gândul de a scăpa pe diavol de învinuirile ce i se aduc, că a uneltit împotriva primilor oameni, ci cu gândul de a arăta că strămoșii noștri dacă n-ar fi dorit ei înșiși să cadă, nimeni, nici diavolul, nu i-ar fi putut face să cadă. Cel care primește cu atâta ușurință ispita altuia este el însuși, chiar înainte de ispită, un trândav și un molâu. Diavolul nici n-ar fi avut atâta putere, nu l-ar fi biruit dacă vorbea într-adevăr cu un suflet treaz și veghetor.

Dar sunt unii oameni care, atunci când iau în discuție acest loc din Scriptură, lasă la o parte pe diavol și se ocupă numai de porunca dată omului de Dumnezeu; lasă la o parte și pe omul care a călcat porunca, și acuză pe Dumnezeu, zicând:

- Pentru ce Dumnezeu le-a mai dat această poruncă o dată ce știa că strămoșii noștri vor păcătui?
- Și acestea sunt tot cuvinte diavolești și născociri de gânduri necuvioase. Că Dumnezeu a avut mai mare purtare de grijă de oameni dacă a dat această poruncă decât dacă nu o dădea, se va vedea lămurit din cele ce voi spune. Să presupunem că Adam n-ar fi avut o voință atât de slabă, așa cum faptele au dovedit-o; să presupunem că n-ar fi primit nici o poruncă și ar fi rămas să trăiască desfătându-se în rai. Spune-mi, te rog, moliciunea și trândăvia de pe urma bunului trai l-ar fi dus la mai rău sau la mai bine? Își poate da seama orișicine că ar fi căzut în cele mai mari păcate, deoarece nu lua seama la el însuși. O dată ce încă nici nu era sigur că va ajunge nemuritor, ba, dimpotrivă, știa bine că această nădejde îi era încă îndepărtată, și totuși s-a înălțat la o așa de mare mândrie și nebunie, încât să nădăjduiască acest lucru, că va ajunge dumnezeu, deși această nădejde îi era întemeiată nu pe altceva decât pe spusele diavolului care-i făgăduia îndumnezeirea, spune-mi, te rog, la ce nebunie n-ar fi ajuns dacă era sigur că este nemuritor? Ce păcate n-ar fi săvârșit? Ar mai fi ascultat oare vreodată de Dumnezeu? Aducând această acuzație lui Dumnezeu, faci același lucru ca și când ai ține de rău pe cel care oprește curvia, pentru că cei cărora le este adresată porunca au de gând să curvească. Nu sunt aceste cuvinte culmea nebuniei? Să presupunem că omul n-ar fi primit această poruncă de la Dumnezeu și că diavolul s-ar fi apropiat de el și l-ar fi sfătuit să se revolte împotriva lui Dumnezeu; și în acest caz diavolul l-ar fi convins foarte ușor pe om să o facă. Dacă, și după ce a primit porunca lui Dumnezeu, a disprețuit pe Dumnezeu, Care i-a dat-o, atunci, dacă n-ar fi primit nici o poruncă de la El, iute ar fi uitat că mai are un stăpân. Pentru aceasta, prin porunca dată, Dumnezeu a luat-o înainte și l-a învățat că are un stăpân și că trebuie să asculte întru totul de El. Dar mi s-ar putea obiecta:

- Dar a ieșit vreun folos de aici?

- Dacă n-a ieșit nici un folos, vina n-o poartă Dumnezeu, Care l-a învățat că are un stăpân, ci omul, care n-a primit această minunată învățătură.

Darea poruncii însă n-a fost fără de folos nici după călcarea poruncii. Faptul că s-a ascuns, că și-a mărturisit păcatul, că bărbatul a căutat să arunce vina celor petrecute pe femeie, iar aceasta, pe șarpe, este o dovadă că ei s-au temut, că au tremurat, că au cunoscut autoritatea lui Dumnezeu.

Oricine își poate da seama cât de mare folos sufletesc au avut când au trecut de la nădejdea satanică de a ajunge dumnezei la o frică atât de mare. Cel care și-a închipuit că va ajunge asemenea cu Dumnezeu s-a smerit și s-a micșorat atât de mult, încât tremura de frica pedepsei și a chinului, și și-a mărturisit păcatul. Nu este un lucru mic că atunci când a păcătuit n-a avut nici o muștrare de cuget, iar după săvârșirea păcatului și-a văzut și și-a recunoscut iute păcatul; ci, dimpotrivă, este lucru și cale și început spre îndreptare și schimbare în mai bine.

Așadar, nu este cu puțință să cunoaștem sau să înfățișăm toată bunătatea Domnului față de noi. Din cele ce știu, voi spune ce este mai însemnat.

După o atât de mare neascultare, după atât de mari păcate, atunci când tirania păcatului a cuprins toată lumea, când lumea trebuia deci să fie pedepsită în chipul cel mai greu, să piară desăvârșit și să nu se mai audă de neamul omenesc, atunci a arătat Dumnezeu față de noi cea mai mare binefacere, jertfind pe Unul-Născut pentru dușmanii Lui, pentru cei ce-L urau și-L dușmăneau; iar prin jertfa Unuia-Născut ne-a împăcat cu El și a făgăduit că ne va da împărăția cerurilor, viața veșnică și nenumărate bunătăți, pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit. Ce poate egala această purtare de grijă, această iubire de oameni și această bunătate a lui Dumnezeu? Pentru aceasta El însuși spune: "Cât este de departe cerul de pământ, atât sunt de departe căile Mele de căile voastre". Iar prea blândul David, vorbind despre iubirea Lui de oameni, spune: "După înălțimea cerului de la pământ a întărit Domnul mila Sa spre cei ce se tem de Dânsul; pe cât sunt de departe răsăriturile de apusuri, depărtat-a de la noi fărădelegile noastre; în ce chip miluiește tatăl pe fii, așa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El". Aceasta nu înseamnă că la atât se mărginește iubirea de oameni a lui Dumnezeu; David a întrebuintat această pildă pentru că noi nu cunoaștem un alt exemplu de dragoste mai mare decât dragostea tatălui față de fiu.

Isaia, la rândul său, ne dă o pildă și mai potrivită; el ia ca exemplu al dragostei lui Dumnezeu dragostea de mamă, mai puternică decât dragostea tatălui pentru copii: "Va uita o femeie pe pruncul ei? /Nu-i va fi milă de fiii pântecelui ei? Chiar dacă femeia își va uita copiii ei, Eu nu te voi uita, zice Domnul". Prin aceste cuvinte Profetul arată că mila lui Dumnezeu față de oameni este mai mare chiar decât dragostea unei mame față de propriii ei copii. Aceste lucruri le spuneau profeții; iar Hristos însuși, vorbind cu iudeii, le spunea: "Deci, dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel ceresc va da cele bune celor care cer de la El?". Prin aceste cuvinte Hristos n-a vrut să arate altceva decât că, pe cât este de mare deosebirea dintre buni și răi, pe atât este de mare și deosebirea dintre purtarea de grijă a lui Dumnezeu și purtarea de grijă a părinților.

Nu te opri însă numai la atât, ci mergi cu mintea chiar mai departe. Despre dragostea lui Dumnezeu față de oameni s-au mai spus și aceste cuvinte, al căror înțeles îl pricepem atât cât putem: Cine are cunoștința nemărginită și bunătatea nemărginită, negreșit va avea nemărginită și iubirea de oameni. Chiar dacă nu descoperim această iubire de oameni în fiecare din întâmplările ce se petrec în lume, apoi chiar această neștiință a noastră este tot un semn, tot o dovadă a dragostei Sale nemărginite de lume. Dumnezeu face în fiecare zi multe și mari lucruri pentru mântuirea noastră; iar acestea sunt cunoscute numai de El. Dumnezeu face bine neamului nostru

omenesc numai în virtutea bunătății Sale, iar din cauză că nu are nevoie să fie slăvit de noi, nici să-L răsplătim în vreun chip oarecare, de aceea face ca cele mai multe binefaceri ale Sale să ne rămână ascunse nouă; iar dacă uneori ni le descoperă, apoi o face tot din cauza noastră, pentru ca prin recunoștința ce I-o arătăm să atragem asupra noastră și mai mult ajutor. Să nu-I mulțumim deci lui Dumnezeu numai pentru binefacerile pe care le știm, ci și pentru cele pe care nu le știm. Dumnezeu ne face bine nu numai când voim, ci ne face bine chiar când nu voim. Pavel, cunoscând acest lucru, ne sfătuiește să-I mulțumim lui Dumnezeu pururea și pentru toate . Dumnezeu nu poartă de grijă numai de toți îndeobște, ci Se îngrijește îndeosebi și de fiecare dintre noi. El însuși o spune: „Nu este vrere înaintea Tatălui Meu Celui din ceruri ca să piardă pe vreunul din aceștia mici” . Aceste cuvinte au fost spuse celor care credeau în El. Dar Dumnezeu vrea ca și cei care nu cred în El să se mântuiască, vrea ca toți să se întoarcă la El și să creadă în El, după cum spune și Pavel: “Dumnezeu vrea ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului” . Iar Hristos spunea iudeilor: “N-am venit să chem pe cei drepti, ci pe cei păcătoși la pocăință” ; și iarăși, prin profetul Osea: “Milă voiesc, și nu jertfă” . Mai mult încă, Dumnezeu nu părăsește pe oameni nici atunci când nu voiesc să se facă mai buni și să cunoască adevărul, cu toate că oamenii se bucură de o atât de mare purtare de grijă. Pentru că de bunăvoia lor s-au lipsit de viețuirea cerească din rai, Dumnezeu le dă aici, pe pământ, în această viață, toate bunătățile: face să răsară soarele Său și peste cei răi, și peste cei buni, plouă peste cei drepti și peste cei nedrepti și dă oamenilor toate cele de trebuință pentru menținerea vieții acesteia. Dacă Dumnezeu poartă atât de mult grijă de dușmanii Săi, cum se poate spune că va trece cu vederea vreodată pe cei ce cred în El și pe cei care-L slujesc după putere? Nu-i cu putință aceasta, nu-i cu putință, ci Se îngrijește de ei mai mult decât de tot ce există. Hristos o spune: “Și toți perii capului vostru sunt numărați” .

6. Prin urmare, dragă prietene, când te gândești că ai aruncat din mâini, pentru Hristos, tată, casă, prieteni, rude, bogăție nespus de mare și multă slavă; apoi, când vezi că suferi acum o durere și un necaz atât de cumplite, nu te lăsa abătut de gânduri negre. Din gândurile din care se naște nedumerirea, din acelea va veni și dezlegarea nedumeririi.

- Cum?

- “Este cu neputință ca Dumnezeu să mintă” ; Dumnezeu a făgăduit viața veșnică tuturor celor care părăsesc pe părinți, pe rude, pe prieteni, casa și bogăția. Tu ai părăsit toate și le-ai disprețuit. Ce te împiedică, deci, să ai încredere în făgăduința lui Dumnezeu? Încercarea ce a venit peste tine? Dar ce legătură are ea cu făgăduința? Dumnezeu nu ne-a făgăduit viața veșnică pe pământ. Chiar dacă ar fi să se împlinească aici pe pământ făgăduința, nici atunci n-ar fi trebuit să te întristezi. Bărbatul cucernic și credincios trebuie să fie atât de sigur de făgăduințele lui Dumnezeu, încât, chiar dacă întâmplările din viață par împotriva făgăduințelor, el să nu se tulbure, nici să deznădăjduiască în privința înfăptuirii lor. Să-ți dau un exemplu. Ce făgăduință a primit credinciosul Avraam, și ce-a fost silit să facă? A primit făgăduința că va umple pământul cu urmașii fiului său Isaac. Dar a primit și o poruncă: a fost silit să-l jertfească pe Isaac, pe acela din care trebuia să se umple tot pământul. Ce-a făcut Avraam? L-a tulburat, oare, pe dreptul Avraam porunca lui Dumnezeu? Deloc! Dimpotrivă, cu toate că era atâta nepotriveală și luptă între poruncă și făgăduință, nu s-a tulburat, nu l-au cuprins ametele și nici n-a spus: “Una mi-a făgăduit Dumnezeu, și alta mă silește să fac; mi-a făgăduit mulțime de urmași din acest copil, iar acum îmi poruncește să-l jertfesc, să-l omor. Cum se va împlini făgăduința o dată ce tai rădăcina? M-a înșelat și și-a bătut joc de mine?”.

Avraam însă n-a spus aceste cuvinte și nici nu le-a gândit. Și a avut dreptate! Când Dumnezeu

făgăduiește ceva, nu trebuie să ne tulburăm, nici să ne îndoim de împlinirea făgăduinței, chiar dacă nenumărate fapte par a tăia din rădăcini făgăduința, în aceasta stă mai cu seamă puterea lui Dumnezeu, că El găsește ieșire acolo unde noi nu găsim ieșire. Și Fericitul Avraam gândea așa. Din pricina aceasta Pavel îi admira credința, spunând despre el: “Prin credință a adus Avraam jertfă pe Isaac când a fost încercat”, și a jertfit pe unicul născut, pe cel pentru care primise făgăduința. Cuvintele lui Pavel arată și pun în lumină tocmai ce spuneam.

Nu numai Avraam, dar și Iosif, stră-strănepotul lui, a rămas neclintit, cu toate că vedea primejdută făgăduința dată lui de Dumnezeu atât prin trecerea îndelungată a vremii, cât și prin multe întâmplări potrivnice. Nu se uita la acestea, ci numai la Dumnezeu, Care-i făcuse făgăduința. Dacă împrejurările l-ar fi doborât și ar fi căzut în gânduri omenești, și-ar fi pierdut orice nădejde că se va mai împlini făgăduința. Visul avut îi spusese mai dinainte că frații și părinții lui i se vor închina; faptele însă nu numai că nu arătau o astfel de cinstire, ci contrariul, în primul rând, cei care aveau să i se închine îl aruncă într-o groapă, îl vând unor barbari și astfel fac să fie trimis într-o țară străină și îndepărtată. Astfel faptele păreau a fi cu totul împotriva făgăduințelor din vis; de asta își băteau joc de el ticăloșii lui frați și ziceau: “Iată, visătorul acela vine; veniți dar acum să-l omoram și să-l aruncăm într-o groapă și vom zice: O fiară sălbatică l-a mâncat. Și vom vedea ce se va alege de visurile lui”. Mai târziu, cumpărătorii nu l-au vândut unui om liber, ci unui rob împărătesc, nenorocirile lui Iosif nu s-au oprit aici. Hulit de stăpâna lui, a fost închis și a stat în temniță mulți ani; alți întemnițați erau sloboziți din închisoare, dar el rămânea mai departe în temniță. Deși erau atât de multe necazurile care puteau să-i tulbure sufletul, totuși în toate aceste necazuri a rămas neschimbat, nu s-a îndoit o clipă că Dumnezeu nu-și va ține făgăduința.

Cam așa sunt și necazurile ce-au venit peste noi, dar, mai bine spus, cu mai puțin lumină decât ale lui Iosif. Pe de o parte, Dumnezeu ne-a făgăduit împărăția cerurilor, viața veșnică, nestrucăciunea și nenumărate bunătăți; pe de altă parte, faptele și întâmplările sunt mult depărtate de aceste făgăduințe; în viață întâlnim moarte, stricăciune, pedeapsă, chin și felurite și dese necazuri.

- Pentru care pricină face Dumnezeu aceasta, pentru ce îngăduie să se săvârșească în viață tocmai ceea ce-i contrar făgăduinței Lui?

Pentru a săvârși două lucruri foarte mari. Unul, pentru a ne da nouă o dovadă neîndoielnică a puterii Lui, anume că poate duce la capăt împlinirea făgăduințelor, chiar atunci când faptele par a fi cu totul potrivnice; al doilea, pentru a ne învăța să credem în El în orice împrejurare, chiar când întâmplările par potrivnice spuselor Sale. Așa este tăria nădejzii; nu rușinează pe cel care nădăjduiește din toată inima. Dacă oamenii cărora li se făgăduiesc bunuri pământești nădăjduiesc cu atâta tărie în împlinirea făgăduințelor, cu atât mai mult noi trebuie să avem tot atât de mare nădejde în împlinirea făgăduințelor, cu cât nu așteptăm împlinirea lor în viața aceasta, ci în veacul celălalt. Domnul ne-a spus mai dinainte că în lumea aceasta nu vom avea decât necaz și strâmtorare.

- Pentru ce dar te tulburi, dragă prietene? Pentru ce pui la îndoială făgăduința lui Dumnezeu? A spune, pe de o parte, că ai disprețuit lumea pentru Hristos, iar, pe de altă parte, că ești părăsit de El înseamnă că nu crezi în Hristos, că pui la îndoială spusele Lui, că socotești înșelăciune făgăduința Lui. A gândi astfel înseamnă a fi cu adevărat stăpânit de demon și a atrage asupra-ți focul gheenei.

Mi-ai putea obiecta că sunt unii oameni care se bucură de o desăvârșită tihnă, deși nu se ocupă cu altceva decât cu treburi lumești, fără să le pese de Dumnezeu.

Hristos a răspuns mai dinainte obiecției tale: “Amin, amin, spun vouă, că voi veți plânge și vă

veți tângui, iar lumea se va bucura” . Odinioară, babilonienii, care nu cunoșteau pe Dumnezeu, erau bogați, puternici și cinstiți de toată lumea, iar iudeii erau prizonieri, robi și se zbăteau în cele mai cumplite nenorociri. Lazăr apoi , vrednic de ceruri și de împărăția de dincolo, era plin de bube, era lins de câini și se lupta neconținut cu foamea; bogatul însă era slăvit, înconjurat de multă lume, ducea un trai tihnit și se desfăta cu de toate; totuși bogatul, când a ajuns în iad, n-a avut nici un folos de pe urma tihnei, și nici Lazăr n-a fost împiedicat, din pricina foamei și a bubelor, să ducă pe pământ o viață după placul lui Dumnezeu, ci luptând, ca un atlet vrednic, cu lipsa și cu arșița, a învins și a fost încununat. Pentru aceea și spune înțeleptul: “Fiule, când te apropii ca să slujești Domnului, pregătește-ți sufletul spre ispită, îndreptează-ți inima ta, rabdă și nu te grăbi în timpul încercării” . Iar puțin mai jos spune: “în foc se lămurește aurul, iar oamenii sunt încercați în cuptorul smereniei” , în altă parte a Scripturii se spune: “Fiule, nu defăima învățăturile Domnului și nici nu te descuraja când ești muștrat de El” .

Cel care bagă aurul în cuptor știe până la ce temperatură trebuie să încălzească aurul și știe, de asemenea, când trebuie să-l scoată din foc. Din pricina aceasta, înțeleptul amintit mai sus spune: “Nu te grăbi în timpul încercării”, iar Solomon dă aceeași învățătură prin cuvintele: “Nu te descuraja când ești muștrat de Domnul”. Mare lucru este necazul. Este mare lucru pentru că-l face pe bărbat să ajungă încercat și să învețe virtutea răbdării. Dar mi s-ar putea spune:

- Dar dacă din pricina unei încercări prea mari omul slăbește și este doborât?

- “Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să fiți ispitiți peste puterile voastre, ci o dată cu ispita va aduce și scăparea din ea, ca s-o puteți răbda” . Dacă muștrarea este o urmare a dragostei, iar părăsirea, urmarea urii, atunci nu este cu puțință ca în același timp să și iubești și să și urăști pe cineva; nu este cu puțință ca în același timp să muștri pe cineva și să-l și părăsești.

Dar mă vei întreba:

- Cum se face însă că au căzut mulți oameni?

- Aceasta înseamnă că ei s-au depărtat de Dumnezeu, nu înseamnă că Dumnezeu i-a părăsit. “Iată, vor pieri cei care se depărtează de Tine” . Se îndepărtează de Dumnezeu, pentru că nu suferă să fie muștrați de Dumnezeu, ci se mânie și se necăjesc când Dumnezeu îi muștră. După cum copiii leneși n-au nimic de câștigat dacă, trimiși de părinții lor la școală, fug de acasă, pentru a scăpa de chinul lecțiilor și de micile bătăi ale învățătorilor, ba, dimpotrivă, își atrag asupra lor necazuri și mai mari, căci sunt siliți să sufere de foame, să trăiască asemeni unora fără căpătâi, să se îmbolnăvească, să fie disprețuiți de lume și să ajungă robi altora, tot astfel și oamenii care nu primesc cu bucurie muștrarea lui Dumnezeu, ci se supără când El îi muștră, pe lângă faptul că n-au nici un folos de pe urma supărării lor, se mai și înconjoară de cele mai groaznice nenorociri. Din această cauză ni s-a poruncit să răbdăm și să ne întărim inima noastră .

Dar ai putea, dragă prietene, să-mi spui că tu suferi chinuri cu mult mai cumplite.

Da, o știi! Dar nici profesorii de gimnastică nu pun pe toți copiii să facă aceleași exerciții! Pe cei mai slabi îi pun să se lupte cu cei slabi, iar pe cei puternici, cu adversari deopotrivă cu ei; dacă ar avea adversari inferiori puterii lor, nu s-ar antrena deloc, chiar dacă ar lupta cu ei zile întregi.

- Dar pentru ce Dumnezeu n-a făcut să aibă de luptat cu aceleași necazuri toți cei care au ales același fel de viață?

- Pentru că Dumnezeu nu are numai o singură cale pentru exercitarea virtuții și pentru că nu toți au nevoie de aceleași exerciții, deși au ales cu toții același fel de viață. Sunt bolnavi care suferă de aceleași boli, și totuși nu li se potrivesc tuturor aceleași medicamente; unii au nevoie de unele, alții de altele. Pentru aceasta și Dumnezeu încearcă și muștră în felurite chipuri pe oameni: pe unii îi încearcă cu boală îndelungată, pe alții, cu sărăcie lucie; pe unul, să fie silit și nedreptățit de alți oameni, pe altul, să vadă morțile neîncetate și repetate ale copiilor și ale celor apropiați

lui; pe unul, să fie aruncat de colo-colo de toți și să nu i se dea nici o importanță, pe altul, să fie hulit pentru fapte de care nu are știință și să fie împovărat cu o faimă rea; și astfel, Dumnezeu încearcă pe fiecare în alt chip, căci este cu neputință să enumăr acum cu de-amănuntul toate chipurile în care Dumnezeu încearcă și muștră pe oameni, încercările enumerate mai sus, în comparație cu nenorocirea care a venit peste tine, par ușoare, o nimica toată; cu toate acestea, dacă ai face experiența lor, ai vedea că necazurile ce le suferi sunt cu mult mai ușor de îndurat decât acelea. Dar, în afară de asta, să nu ne revoltăm dacă alții sunt muștrați mai puțin decât noi. Cu cât sunt mai mari și mai puternice chinurile și încercările, cu atât sunt mai mari și răsplățile; ele sunt un sprijin puternic spre a nu cădea în căile pierzării cu voia sau fără voia noastră: micșorează mândria, îndepărtează trândăvia, ne fac mai înțelepți, ne fac mai credincioși, în general vorbind, dacă ai putea să socotești toate foloasele ce le avem de pe urma încercărilor, ai vedea că sunt multe. De altfel, nimeni din cei cu trecere înaintea lui Dumnezeu nu sunt scutiți de neajunsuri, chiar dacă ni se par lipsiți de necazuri.

7. Cum este cu puțință dar ca noi să nu avem nevoie de ajutorul încercărilor, când a suferit foarte multe încercări Fericitul Pavel, și n-a fost nimeni atât de mare ca el, nici egal cu el? Dacă unii nu s-au înțelepțit prin aceste necazuri, aceasta nu se datorează lui Dumnezeu, Care i-a muștrat, ci nepăsării lor. Dacă nu li s-ar fi dat leacul, ar fi părut că au pierit din pricină că au fost lăsați în părăsire; așa însă, nu pot învinui deloc pe doctor, ci pe bolnavi și nepăsarea lor. Nu trebuie să ne tulburăm, nici să ne lăsăm abătuți dacă unii, înainte de a fi încercați, au mers pe o cale dreaptă, dar au căzut când au venit peste ei încercările, iar alții, deși au trăit numai în răutăți, n-au fost încercați cu nici un necaz și, în sfârșit, alții, de când s-au născut și până și-au dat sufletul, au trăit măcinați de nenumărate nenorociri. Ar trebui să ne întristăm și să ne tulburăm dacă n-am cunoaște toată rânduiala purtării de grijă a lui Dumnezeu, atunci când am fi în stare și am avea îndatorirea s-o cunoaștem. Dar pentru ce să ne chinuim în zadar cercetând cele ce nu pot fi cercetate și căutând cele ce nu pot fi găsite, când însuși Pavel, care a luat parte la atâtea taine, care s-a urcat până la al treilea cer, însuși Pavel a amețit în fața adâncului purtării de grijă a lui Dumnezeu; și uitându-se, puțin numai, în adâncul bogăției, înțelepciunii și cunoștinței lui Dumnezeu, s-a spăimântat și s-a dat îndată înapoi.

Nu ne împotrivim deloc când un doctor ne prescrie de multe ori rețete ce par potrivnice însănătoșirii noastre, când ne poruncește, de pildă, să ne băgăm picioarele sau mâinile degerate în izvoare reci ca gheața, sau când ne spune să facem alte lucruri tot atât de ciudate; ba, dimpotrivă, pentru că suntem convinși mai dinainte că doctorul prescrie aceste rețete întemeiat pe știința sa medicală, îl ascultăm cu dragă inimă, deși de multe ori se înșală. Iscodim însă faptele lui Dumnezeu, cu toate că El ne este superior nouă, cu toate că este însăși înțelepciunea, cu toate că nu Se înșală niciodată în hotărârile Sale! Îl credem fără să spunem vreun cuvânt pe doctor, pe care ar trebui să-l întrebăm de ce face așa, și nu altfel, iar pe Cel pe Care ar trebui să-L credem cu adevărat, pe Dumnezeu, pe El îl întrebăm pentru ce și cu ce scop săvârșește faptele Sale și ne supărăm dacă nu putem cunoaște cauzele lor! Poți spune că o astfel de purtare pornește dintr-un suflet credincios? Nu! Ci mă rog, fierbinte mă rog, să nu cădem într-o nebunie atât de grozavă! În fața tuturor întâmplărilor ce vin peste noi, înaintea cărora suntem nedumeriți, să spunem și noi cuvintele Scripturii: "Judecățile Tale sunt foarte adânci!" . Tot înțelepciunea lui Dumnezeu este și aceasta, ca noi să nu cunoaștem bine cauza tuturor celor ce ni se întâmplă. Răsplata noastră n-ar fi mare și nici n-ar fi o dovadă de credință dacă am asculta de Dumnezeu pentru că am ști cauzele tuturor celor ce ni se întâmplă; dar foarte mare folos sufletesc avem când, fără să cunoaștem vreuna din pricinile necazurilor ce vin peste noi, ne dăm totuși silința să

ne supunem tuturor poruncilor Lui, să-L ascultăm cu adevărat și să credem în El din toată inima. De un singur lucru trebuie să fim convinși, anume că toate pe care Dumnezeu le aduce peste noi sunt spre folosul nostru. Să nu căutăm să aflăm cauza lor și nici să nu ne supărăm sau să ne întristăm dacă n-o cunoaștem. Nu ne este nici cu puțință, nici folositor s-o știm, pe de o parte, pentru că suntem muritori, iar pe de altă parte, pentru că am cădea îndată în nebunească mândrie. Pe copiii noștri noi îi punem să facă multe treburi ce li se par vătămătoare și întru nimic folositoare; copiii nu cer să le afle pricina și nici noi nu-i punem la lucru după ce mai întâi i-am convins că treburile pe care le fac sunt spre folosul lor; dimpotrivă, îi învățăm să asculte de poruncile părinților lor și să nu caute să afle mai mult. Dacă noi, pe când suntem copii, ne purtăm astfel față de părinții noștri, care au aceeași fire ca și noi, și nu ne răzvrătim, ne vom supăra oare pe Dumnezeu, de Care ne deosebim atât de mult cât se deosebește Dumnezeu de oameni, pentru că nu cunoaștem toate pricinile celor ce ni se întâmplă?

Ce poate egala această necredință? Fericitul Pavel, supărat pe astfel de oameni, spunea: “Dar, omule, tu cine ești ca să răspunzi împotriva lui Dumnezeu? Au doară va zice făptura Celui ce a făcut-o: Pentru ce m-ai făcut așa?” . Eu am dat pilda cu copiii; Pavel însă a dat o pildă mai potrivită, aceea a olarului și a lutului pe care îl plăsmuiește . După cum lutul ia forma pe care mâinile olarului i-o dau, tot astfel și omul trebuie să urmeze drumul pe care i-l arată Dumnezeu și pe care i-l pune în față; trebuie să primească totul cu mulțumire, fără să rostească vreun cuvânt de împotrivire și fără să iscodească pentru a cunoaște cauzele.

Nu suntem singurii care nu cunoaștem pricinile celor ce se întâmplă; nu le cunoșteau nici acei bărbați vestiți și minunați care au trăit înaintea noastră. Iată ce spune Iov: “Pentru ce necredincioșii trăiesc și îmbătrânesc în bogăție?” , și celelalte. Iar Fericitul David spunea: “Aproape că s-au clătinat pașii mei, că am râvnit spre cei fără de lege, văzând pacea păcătoșilor; că nu este nenorocire în moartea lor și nici nu sunt îndelungate biciuirile lor; că nu sunt în ostenele oamenilor și nu vor fi biciuiți împreună cu oamenii” . Mai târziu Ieremia spunea: “Drept ești Doamne, dar cuvinte de dreptate îți voi spune: Pentru ce înflorește calea necredincioșilor?” .

Și aceștia erau nedumeriți, și ei căutau cauzele aparentelor nedreptăți; nu le căutau însă mânați de aceleași motive precum cei necredincioși; nu învinuiau pe Dumnezeu și nici nu spuneau că Dumnezeu este nedrept din pricina neînțelegerii faptelor Lui. Unul dintre ei spunea: “Dreptatea Ta este înaltă ca munții lui Dumnezeu, iar judecățile Tale, foarte adânci” . Altul, care a suferit în viață atâtea necazuri, “n-a rostit nici un cuvânt neînțelept împotriva lui Dumnezeu” , în aceeași carte, după ce a vorbit despre creația lumii, Iov, voind să arate că este cu neputință de înțeles înțelepciunea și rânduiala lui Dumnezeu, spunea: “Iată acestea sunt părți ale căii lui Dumnezeu și din ele puțin putem cunoaște despre El” . Ieremia, la rândul său, prevăzând acuzațiile ce I s-ar aduce lui Dumnezeu și pentru ca nimeni să nu cadă vreodată în această bănuială, în textul citat mai sus, pune înaintea întrebării propria sa judecată, spunând: “Drept ești, Doamne”, adică: “Știi, Doamne, că Tu pe toate le faci cu dreptate, deși nu știu chipul în care acestea se săvârșesc” .

- Ce vrei să spui? Nici acești drepti nu știau mai mult decât noi?

- Da! Și nici n-au primit răspuns la întrebările lor. Acest lucru îl arată Fericitul David prin cuvintele: “Socoteam că voi cunoaște; dar am văzut că acest lucru este osteneală zadarnică înaintea mea” . Acești fericiți n-au căpătat răspuns, spre a-i învăța pe urmașii lor ca nici ei să nu mai întrebe. Dreptii aceia un singur lucru căutau să afle: Pentru ce necredincioșii trăiesc în belșug și în bogăție? Dar nici la această întrebare n-au primit răspuns. Noi însă, cei de acum, vrem să știm și să aflăm cu mult mai multe decât ei. Întrebările puse de noi acum sunt cu mult

mai multe decât cele puse de ei. Să lășăm cunoașterea clară a acestor nedumeriri pe seama Celui care știe toate înainte de nașterea lor.

8. Dar dacă totuși trebuie, pe temeiul faptelor cunoscute de noi, să dau o dezlegare și o mângâiere celor care-și pun astfel de probleme, voi spune celor mult preocupați cu astfel de gânduri că, o dată ce ne-a fost descoperită împărăția cerurilor și o dată ce ne-a fost arătată răsplata viitoare, nu mai merită să ne mai punem întrebarea de ce dreptii suferă necazuri și încercări, iar cei răi trăiesc în huzur și tihnă. Pentru ce să ne tulburăm de nenorocirile sau de fericirile petrecute pe pământ, o dată ce pe fiecare om îl așteaptă dincolo ceea ce merită? Dumnezeu îi antrenează ca pe niște atleți destoinici, prin aceste încercări și necazuri, pe cei care ascultă de poruncile Lui; pe cei mai slabi și mai zăbavnici întru împlinirea poruncilor, care nu pot să suporte încercări mai grele, nu-i supune la încercări, ci îi îndeamnă mai întâi spre fapte bune. Dacă uneori se întâmplă contrariul și mulți drepti duc o viață tihnită și încărcată de cinste, iar mulți răi se zbat în cele mai grele nenorociri, disprețuiți de lume, atunci cade de la sine prin această constatare obiecția ce s-a adus mai sus, că numai dreptii suferă necazuri și numai nedreptii duc o viață desfătă.

Dar dacă trebuie să dau răspuns și acestei nedumeriri, voi spune următoarele: Dumnezeu nu obișnuiește să rânduiască viața noastră într-un singur chip; având la îndemâna Sa atâtea mijloace, ne deschide multe căi spre mântuire. Mulți oameni nu sunt pe deplin convinși de răsplătirile viitoare și nici nu cred în înviere; de aceea Dumnezeu le arată în mic, aici pe pământ, o imagine a judecății viitoare, atunci când pedepsește pe cei răi și răsplătește pe cei buni. Pedepsirea și răsplătirea deplină au loc la judecata viitoare. În parte însă, Dumnezeu pedepsește și răsplătește și aici pe pământ, pentru ca să se facă mai buni, datorită faptelor ce se petrec sub ochii lor, cei care-și pierd nădejdea unei răsplăți sau a unei pedepse, gândindu-se cât de îndepărtat e timpul înfricoșatei judecăți.

Dacă în viața aceasta nici un rău n-ar fi pedepsit, dacă nici un om virtuos n-ar fi răsplătit, mulți din cei care pun la îndoială învățătura despre înviere ar ocoli virtutea ca pe una ce atrage după sine numai nenorociri, și ar urma viciul ca pe unul ce aduce cu el numai mulțumire, bine și bunăstare, în afară de aceasta, dacă toți oamenii ar primi aici pe pământ pedeapsa sau răsplata pe care o merită, s-ar socoti de prisos și chiar mincinoasă învățătura noastră creștină despre judecata viitoare. Prin urmare, ca să nu fie pusă la îndoială învățătura despre judecata viitoare și pentru ca mulțimea să nu ajungă mai nepăsătoare față de această învățătură, disprețuind-o, Dumnezeu pedepsește chiar aici pe pământ pe mulți păcătoși și răsplătește pe unii drepti. Prin faptul că nu răsplătește pe toți dreptii aici, Dumnezeu face să fie crezută învățătura despre judecata viitoare, iar prin faptul că pedepsește înainte de judecata obștească numai pe unii păcătoși, îi trezește pe păcătoșii care dorm somn adânc. Prin pedepsirea celor răi, mulți își vin în fire de frică să nu fie pedepsiți și ei; iar prin nerăsplătirea pe pământ, după merit, a tuturor celor virtuoși, dreptii sunt siliți să înțeleagă că răsplata lor întreaga le este rezervată într-un alt timp.

Dumnezeu, Care este drept, n-ar fi lăsat ca atâția păcătoși să rămână nepedepsiți și atâția drepti să fie supuși la nenumărate necazuri, dacă n-ar fi pregătit și pentru unii și pentru alții o altă stare în veacul ce va să fie. Din această pricină nici nu pedepsește, nici nu răsplătește aici pe toți, ci numai pe unii, cum a făcut de pildă cu regele perșilor sau cu Iezechia, regele iudeilor. Deși mulți au fost la fel de necredincioși ca și asirianul, și mulți, tot atât de virtuoși ca și Iezechia, totuși nu le-a răsplătit tuturor cu aceeași măsură. Pricina, după cum am spus, este aceea că n-a venit încă timpul judecății. Cuvintele acestea nu-s ale mele! Ascultă cuvintele Celui care are să ne judece atunci? Ce spune Hristos celor care au venit la El ca să-I aducă vestea că au murit cei îngropați

de turn și să-I spună de nebunia arătată de Pilat față de cei morți, amestecând sângele lor cu sângele jertfelor? “Vi se pare oare că galileenii aceștia au fost mai păcătoși decât toți galileenii pentru că au pățit acestea? Vă spun că nu; dar dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri așa. Sau acei optsprezece, peste care a căzut turnul de la Siloam ce i-a omorât, vi se pare că aceștia au fost mai păcătoși decât toți locuitorii Ierusalimului? Vă spun că nu; dar dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri așa” . Aceasta este cauza pentru care se amână pedeapsa. Din pricina aceasta Dumnezeu, de obicei, nu pedepsește pe toți cei ce merită aceeași pedeapsă, pentru ca aceia care rămân nepedepsiți să-și îmbunătățească viața văzând nenorocirile suferite de ceilalți.

Pentru mine aceasta este dezlegarea acestor nedumeriri. Tu însă faci și dezlegarea nedumeririlor, despre care vorbeam mai sus, cu mult mai greu de dezlegat decât acestea. Totuși, o dată ce am lămurit, după puterile mele, pe cele din urmă, socot că prin dezlegarea acestora a fost dată și dezlegarea celorlalte. Care este deci nedumerirea ce o ai? Că mulți oameni au avut de luptat cu multe nenorociri din copilărie până la sfârșitul vieții lor.

Despre acești oameni aș avea de spus ceea ce am spus și despre cei care cad în felurite nenorociri în cursul vieții lor, anume că ei sunt pedepsiți, mai întâi, din pricina propriilor răutăți; în al doilea rând, pentru ca și alți oameni să se folosească de pe urma nenorocirilor ce s-au abătut peste ei. Dacă nu sunt pedepsiți toți păcătoșii, apoi aceasta se datorează faptului că încă n-a venit vremea judecății.

Dar mi s-ar putea spune:

- Pentru ce unii sunt pedepsiți înainte de a ajunge la vârsta la care pot deosebi binele de rău, ca și cum ar fi săvârșit mari păcate?

- Sunt pedepsiți nu pentru un motiv anume, ci pentru multe și felurite motive. Sunt pedepsiți fie din pricina desfrânării părinților, fie din pricina nepăsării celor însărcinați cu creșterea lor, fie din pricina asprimii climei, fie din alte pricini asemănătoare. În afară de aceste motive, Dumnezeu știe că mulți din ei vor ajunge niște răi; de aceea Dumnezeu, prin pedepsele trimise peste ei, îi împiedică, ca și cum i-ar lega cu niște lanțuri, să săvârșească răul. Nu vezi că mulți cerșetori, deși se găsesc în mare lipsă, săvârșesc nenumărate rele nu împinși de lipsă, nici de folos, ci numai de propria lor răutate? Am auzit odată pe unii spunând că niște cerșetori și-au bătut joc de o femeie cinstită și serioasă prinzând-o într-un loc pustiu. Ce nevoie, ce lipsă i-a îndemnat să facă acest lucru? Câte grozāvii n-ar face unii ca aceștia dacă n-ar fi stăpâniți de lanțul nenorocirii lor! S-ar mai putea oare trăi din pricina nebuniei și furiei criminalilor dacă n-ar fi siliți să trăiască în închisori? Ar săvârși grozāvii tot atât de mari ca și cei stăpâniți de demoni. Și nu mă gândesc la faptele săvârșite de îndrăciți în timpul când sunt stăpâniți de demon, ci la faptele săvârșite de ei după ce furia drăcească încetează. Și în acele clipe mănâncă cu mare lăcomie, fură, se îmbată și fac și alte fapte cu mult mai rușinoase decât acestea.

După cum un judecător lasă pe mulți răufăcători să stea multă vreme în închisoare, ba uneori să-și sfârșească acolo viața, totuși, când vrea să bage frica în oasele unora dintre supușii săi, ia pe unul sau doi dintre criminali, îi urcă pe un eșafod și poruncește să fie omorâți în fața mulțimii adunate, și astfel nu mai are nevoie să-i omoare pe toți ca să-i înfricoșeze pe răii care trăiesc în libertate, tot astfel și Dumnezeu, când vrea să ne dea o pildă, n-are nevoie să pedepsească pe toți păcătoșii, ci ia numai pe unii dintre ei, pe care-i știe că n-au să se mai îndrepte, și-și arată asupra lor puterea și mânia Lui, iar prin aceasta pe mulți ne pune pe calea cea bună: pe cei răi îi îndeamnă să-și schimbe, dacă vor, răutatea lor, pe cei buni îi face să-și cerceteze cu mai multă grijă viața și faptele și, după cum spuneam mai sus, le arată tuturor îndelunga Lui răbdare și-i încredințează de adevărul învățaturii învierii morților.

Aș putea fi întrebat:

- Dar ce legătură au cele spuse cu faptul că unii au trăit în suferință de cum s-au născut și au murit înainte de a putea să-și dea seama ce este binele și răul?
- Spune-mi, te rog, ce grozăvie suferă o dată ce nu-și dau seama de suferințele lor și nici n-au învățat ce este bucuria și durerea? Dar problema suferinței lor n-o dezleg numai prin răspunsul acesta, ci și prin altul: din pricina unor astfel de nenorociri abătute asupra unor copii neștiutori, mulți părinți, frați și rude au părăsit căile pierzării pe care umblau. Nu este un lucru mic dacă cel ce suferă nu-i vătămat cu nimic, iar altul are foarte mari foloase de pe urma suferinței celui dintâi. Dar poate că mai este și o altă pricină pe care eu nu pot s-o descopăr, și pe care o cunoaște numai Creatorul nostru.

9. Mai rămâne să dau răspuns la încă o întrebare:

- Pentru ce unii, care au mers pe calea cea dreaptă înainte de a veni peste ei încercările, au căzut după ce au fost încercați?

- Dar care om cunoaște bine pe cei care merg cu adevărat pe calea cea dreaptă, în afară de Cel care a plăsmuit una câte una inimile noastre, de Cel care cunoaște toate faptele noastre? De multe ori mulți din cei ce par buni sunt mai răi decât toți oamenii. Adevărul spuselor mele a fost dovedit și în viața aceasta, totuși numai în puține cazuri, când întâmplarea sau nevoia a scos adevărul la lumină. Dar atunci când va sta pe scaunul de judecată ca să ne judece "Cel care cercă inimile și rărunchii", (cuvântul lui Dumnezeu) "cel viu, cel lucrător și mai ascuțit decât orice sabie cu două tăișuri, cel care pătrunde până la despărțitura dintre suflet și trup, dintre încheieturi și măduvă, judecător al simțirilor și al gândurilor", da, atunci nu vei vedea numai câteva exemple din nenumăratele cazuri, ci vei vedea descoperiți pe toți cei care treceau ca oameni virtuoși, dar erau răi în sinea lor, atunci pielea oii nu-l va mai putea ascunde pe lup, nici vâruiala mormântului, necurăția dinlăuntru, înaintea Judecătorului de atunci "nu este făptură ascunsă, ci toate sunt goale și descoperite". Acest lucru l-a arătat Pavel corintenilor prin cuvintele: "Așa ca să nu judecați ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul, Care va și lumina cele ascunse ale întunericului și va face cunoscute gândurile inimilor".

Să lăsăm însă la o parte pe fățarnici! Să ne ocupăm de oamenii virtuoși. De unde putem ști că n-au călcat în picioare cea mai mare virtute, smerenia, deși au săvârșit celelalte virtuți? Pe aceștia Dumnezeu îi părăsește ca să cunoască prin propria lor experiență că n-au săvârșit acele fapte de virtute prin puterea lor, ci prin harul lui Dumnezeu. Iar dacă ai spune că ar fi mai bine să se mândrească, dar numai să săvârșească fapte bune, decât să păcătuiască spre a fi smeriți, îți voi spune că nu cunoști nici paguba mândriei și nu cunoști nici folosul smereniei. Știi destul de bine că un om care săvârșește fapte de virtute și se mândrește cu faptele lui (dacă se mai poate numi o astfel de faptă, faptă virtuoasă) va cădea îndată în cea mai cumplită pierzanie. Omul căruia i s-a îngăduit să alunece în păcat și a învățat prin cădere să se smerească, se va ridica și, dacă nu vrea (să mai păcătuiască), își va recâștiga iute starea lui de virtute de mai înainte; și dimpotrivă, omul care săvârșește cu mândrie binele și nu cade în nici un păcat, nu-și va da seama niciodată de păcatul lui, ci, prin mândria sa, își înrăutățește și mai mult starea sa și, fără să bage de seamă, pleacă pe lumea cealaltă lipsit de fapte bune. Așa a pățit fariseul: s-a urcat la templu cu părerea că are bogăție de fapte bune; s-a pogorât însă mai sărac chiar decât vameșul. Mai există încă și o altă pornire sufletească ce are multă putere să risipească faptele bune adunate cu multă sudoare și oboseală, și anume vântul slavei deșarte, a umblatului după laudele lumii, întocmai ca un vânt, slava deșartă, năpustindu-se asupra omului, îi spulberă toate vistieriile virtuții.

Iată dar, ți-am spus și a doua pricină pentru care sunt încercați; pentru ce vin necazuri peste cei care merg pe calea cea dreaptă, după cum spui tu. Mulți oameni, care par că au suferit pentru

virtute multe oboseli, și care într-adevăr doar par că au suferit, pentru că au săvârșit toate faptele lor de virtute de dragul laudelor de la oameni, și nu de dragul lui Dumnezeu, au fost lăsați să cadă în încercări și necazuri pentru că, lipsiți de slava oamenilor, de dragul căreia au pierdut toate faptele lor bune, și încredințați că lauda oamenilor nu este întru nimic mai trainică decât floarea ierbii, pe viitor să urmărească numai lauda lui Dumnezeu și pentru El să săvârșească toate faptele lor bune.

Dar, după cum am spus, în afară de aceste cauze, pentru care sunt încercați și ispitiți cei virtuoși, mai sunt încă multe altele necunoscute nouă, dar cunoscute numai de Dumnezeu Care ne-a făcut. Prin urmare, nu trebuie să ne întristăm de cele ce ni se întâmplă, ci să-I mulțumim lui Dumnezeu. Făcând așa, vom fi niște slujitori credincioși ai lui Dumnezeu. Când te miri că acest demon spurcat nu s-a năpustit asupra ta mai înainte, când erai în lume, când trăiai în desfătări și erai înconjurat de tot luxul lumii, ci acum, când ai aruncat toate și te-ai afierosit cu totul lui Dumnezeu, deci, când te miri de aceasta, faci același lucru ca și cum te-ai mira că la un spectacol de lupte greco-romane, atletul nu ia la bătaie pe spectatori, ci, lăsându-i pe ei, se îndreaptă să-l lovească cu pumnii numai pe cel înscris în concurs, pe cel antrenat, coborât în arenă; numai pe acesta îl lovește peste cap și-i rănește fața. Nu trebuie nici să te miri, nici să te întristezi dacă diavolul ne muncește, ne supără și ne împovărează pe noi, care de bunăvoie am ales această luptă. Așa e legea luptei. Atunci este îngrozitor, însă numai dacă ne trântește, dacă ne doboară și dacă ne răpește cununa. Atâta vreme cât nu poate să facă aceasta, nu numai că nu ne-a vătămat cu nimic, ci, dimpotrivă, lupta încheștată cu el ne este de un neprețuit folos deoarece ne urcă și mai mult spre desăvârșire. Cel mai viteaz soldat dintr-o armată este acela care poate să arate mai multe răni și care a luptat corp la corp cu cei mai viteji dușmani. Dintre atleți, pe aceia îi admirăm mai mult care se iau la luptă cu rivali mai greu de învins. Vânătorul cel mai vestit este acela care a vânat fiarele cele mai greu de vânat.

Este nerușinat și neînfricoșat demonul care s-a năpustit asupra ta? Tocmai de aceea nu încetez să mă minunez și să te admir, că n-ai căzut, nici nu te-ai dat bătut, deși ți s-a rânduie un astfel de rival, ba, dimpotrivă, ai rămas neclintit, fără să fii cumva istovit.

10. Nu-ți spun aceste lucruri ca să te lingușesc; într-adevăr, ai tras foarte mari foloase de pe urma acestui necaz venit peste tine; de aceea, ascultă cu îndrăznire cele ce-ți voi spune. Nici n-aș putea să-ți dovedesc în alt chip.

Cunoști și-ți amintești cum trăiai mai înainte, înainte de încercarea aceasta. Cercetează bine felul tău de viață din vremea aceea și compară-l cu acesta, pe care-l duci după ce-a venit încercarea peste tine, și vei vedea folosul pe care îl ai de pe urma acestei încheștări cu demonul. Acum postul tău e mai aspru, privegherile tale mai îndelungi, dragostea ta de citit mai mare și rugăciunea mai stăruitoare; seriozitatea și smerenia ta, cu totul deosebite. Mai înainte nu-ți plăcea deloc să citești, iar toată grija ta și toată munca ta ți-o cheltuiai cultivând legumele în grădină.

Pe vremea aceea auzeam pe mulți cum râdeau de nebuneasca ta mândrie, și cum o atribuiau părerii ce o aveai despre tine: că te cobori dintr-o familie strălucită, că ai un tată încărcat de slavă și că ai fost crescut în mijlocul unei mari bogății. De altfel, tu însuși știi bine cât pregetai când era vorba să iei parte la privegheri, în timp ce toți ceilalți frați se sculau îndată ce auzeau toaca slujbei de miezul nopții, tu adeseori rămâneai în pat, cuprins de somn adânc, și te supărai pe cei care veneau să te deștepte. Acum însă toate acestea au dispărut, și s-a făcut o schimbare în mai bine de când ai început această luptă și acest război. Iar dacă m-ai întreba pentru care pricină Dumnezeu n-a îngăduit demonului acestuia să se lupte cu tine pe vremea când trăiai în chefuri și

desfătări, pe vremea când te încânta lumea, îți voi răspunde că și în aceasta trebuie să vezi tot purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dumnezeu știa că, dacă ar fi lăsat pe demon să te atace pe vremea când erai în lume, te-ar fi pierdut cu ușurință, pentru că te-ar fi găsit cu totul nepregătit de luptă. Din această pricină, nici nu te-a chemat la luptă îndată ce ai îmbrățișat monahismul, ci te-a lăsat să te întărești și să aștepti vreme îndelungată; și te-a pus să duci această luptă plină de oboseli și de sudoare atunci când ai ajuns destul de puternic.

Îmi vei aminti poate și de oamenii care trăiesc în lume, și-mi vei vorbi despre sluga ta; socot că la sluga ta te gândești când spui că mulți mireni, cuprinși de aceeași boală, s-au vindecat repede și desăvârșit. Dar, scumpe prietene, sluga ta, ca și toți cei ce au zăcut de aceeași boală, n-au fost atacați de demon pentru același scop pentru care ai fost atacat tu. Dumnezeu a slobozit fiara aceasta împotriva lui și a celor asemenea lui numai pentru a-i înfricoșa și, cu ajutorul fricii, a-i face mai buni. Împotriva ta însă a slobozit-o ca să te lupți cu vitejie cu ea, să o învingi cu strălucire și să te încununezi cu cununa răbdării. Biruința nu constă în a scoate pe un atlet din arenă și din fața adversarului său atunci când spectacolul continuă și spectatorii sunt de față, ci în a-l lăsa să lupte mai departe atunci când, în timpul luptei, adversarul lui nu poate să-l doboare la pământ, cu toate că încearcă să-l tulbure și să-i bage în cap fel de fel de gânduri nesocotite. Și că lucrurile stau așa cum spun eu se poate vedea din cele ce urmează. Oricine cunoaște, oricât ai vrea să te smerești, cât de îmbunătățită este viețuirea ta față de a slugii tale. De aceea și Dumnezeu are mai multă grijă de tine decât de el. O dată ce e adevărat că viețuirea ta e superioară viețuirii slugii tale, atunci va fi adevărată și ideea cealaltă, că Dumnezeu are mai multă grijă de tine decât de el, pentru următorul motiv: dacă Dumnezeu, din ură față de tine, ar fi îngăduit demonului să te chinuie, n-ar fi prelungit această îngăduință față de un om pe care-l iubește mai mult, în timp ce a slobozit degrabă din tirania demonului pe sluga ta, cu o viețuire inferioară ție.

Aș putea să-ți dovedesc multa purtare de grijă a lui Dumnezeu față de tine nu numai cu cele spuse mai sus, ci chiar cu acelea pe temeiul cărora ți se pare că ai fost părăsit de Dumnezeu, întemeiat mai cu seamă pe acestea, voi încerca să dovedesc că Dumnezeu are grijă de viața ta. Dacă n-ai fi arătat atât de multă râvnă, dacă n-ai fi făcut călătorii lungi ca să te întâlnești cu bărbați sfinți și destoinici să te dezlege de astfel de legătură, poate că cineva din mulțime ar rămâne nedumerit, deoarece n-ar putea bănuși pricina pentru care Dumnezeu te-a lăsat atâta vreme în această stare; dar pentru că te-ai dus și la mormintele mucenicilor, unde s-au vindecat mulți bolnavi de suferințe care atacau și-i rodeau pe oameni, și ai stat, pentru a scăpa de boală, vreme îndelungată lângă acei mucenici minunați și vrednici, din preajma cărora nimeni niciodată n-a plecat neajutorat, și, ca să spun pe scurt, pentru că n-ai lăsat la o parte nici un mijloc care ar fi putut să te izbăvească de această boală, și, totuși, te-ai întors la mănăstire tot cu vrăjmașul alături de tine, prin aceasta ai adus tuturor, chiar și celor lipsiți cu totul de judecată, o dovadă puternică și de nezdruccinat a purtării de grijă a lui Dumnezeu față de tine. Dumnezeu n-ar fi împiedicat harul Său, dăruit cu atâta îmbelșugare altora, și nici n-ar fi suferit să fie făcuți de rușine robii Săi pentru nereușita lor, dacă n-ar fi avut în vedere mai mult numele tău cel bun și folosul tău. Prin urmare, ceea ce pare un semn al părăsirii lui Dumnezeu, aceea este o dovadă a dragostei Lui mari și a purtării Sale de grijă față de tine.

DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII (II)

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII"

1. Cele spuse mai sus au fost îndestulătoare să-ți arate că Dumnezeu îți poartă de grijă și că, prin boala ta, te încearcă nu fiindcă te dușmănește și te urăște, ci fiindcă te iubește foarte mult.

Dar pentru că spuneai că suferința ta are și o altă înfățișare, că diavolul îți strecoară în minte gândul de a te omorî, aruncându-te în mare, sau în prăpastie, sau de a-ți sfârși viața aceasta într-un alt chip asemănător, vreau să-ți vorbesc puțin despre astfel de gânduri.

Gândul acesta nu vine numai de la diavol; vine și de la tristețea ce te-a cuprins, și mai mult de la ea decât de la diavol, și poate că numai de la ea. Aceasta se vede de acolo că multor oameni, care nu sunt stăpâniți de demoni, le vin în minte astfel de gânduri numai pentru că tristețea s-a abătut peste sufletele lor. Scoate din minte și alungă din suflet tristețea, și demonul nu va mai avea nici o putere, nu numai să te înduplece să săvârșești o astfel de faptă, dar nici măcar să-ți bage în cap astfel de gânduri. După cum hoții pot, cu multă ușurință, să fure lucrurile din casă și să ucidă pe stăpânii casei după ce s-a înnoptat și s-a stins lumina, tot astfel și diavolul, după ce răspândește în suflet, în loc de noapte și întuneric, tristețea, încearcă să răpească toate gândurile care păzesc sufletul pentru ca, o dată ce l-a pustiit și l-a lăsat neajutorat, să-l umple cu nenumărate răni. Dar dacă prin nădejdea în Dumnezeu alungi întunericul, alergi la Soarele dreptății și grăbești să se statornicească în sufletul tău razele Lui, atunci toată tulburarea propriilor tale gânduri se mută de la tine la tâlhar, la diavol; tot așa pățesc și răufăcătorii: când îi prinzi asupra faptului și aprinzi lumina, tremură, îi apucă amețelile, se frământă. Ar putea însă cineva să mă întrebe:

- Cum poți scăpa de tristețe dacă n-ai scăpat mai întâi de diavolul care o pricinuieste?

- Nu-i diavolul cel care pricinuieste tristețea, ci tristețea face puternic pe diavol și ne bagă în cap gândurile cele rele. În privința aceasta, martor îmi este Fericitul Pavel. A scris corintenilor nu de teama demonilor, ci de teama unei tristeți prea mari, ca să se poarte corinteni pe viitor cu mai mult blândețe cu păcătosul care săvârșise acele păcate, "pentru ca nu cumva să fie doborât de mai multă tristețe unul ca acela".

Dacă vrei, să presupunem că diavolul continuă să te stăpânească, dar că tristețea a fost izgonită din sufletul tău. Ce vătămare va mai fi? Ce rău, mare sau mic, îți mai poate pricinui diavolul?

Tristețea însă îți va pricinui multe necazuri, chiar când nu te apucă furiile, când nu te stăpânește diavolul, nu știm oare că majoritatea celor care s-au spânzurat, care s-au omorât cu sabia, care s-au înecat în râuri sau care s-au sinucis în alt chip, au fost împinși de tristețe la aceste morți silnice? Dacă unii dintre ei sufereau și de boala "ducă-se pe pustii" când s-au omorât, apoi pieirea lor nu trebuie pusă pe seama dracilor, ci a tiraniei și a silniciei tristeții.

- Dar cum este cu puțință să nu te întristezi?

- Dacă părăsești ideea pe care o are mulțimea despre această boală și te gândești la cele cerești. Toată lumea socotește că boala aceasta este ceva groaznic; de asta ai și tu aceeași părere. Dar dacă, eliberându-te de această părere neîntemeiată și greșită, vei cerceta boala în ea însăși, vei vedea că ea nu constituie o pricină de tristețe, lucru pe care de altfel l-am și demonstrat adeseori până acum.

Socot că te tulburi și ești abătut și din altă pricină: vezi pe frații din mănăstire, pe cei de aceeași vârstă cu tine, veseli și cu îndrăznire față de frați.

În privința aceasta, iată ce pot să-ți spun: dacă ți-ai petrece toată vremea în desfrâu, în jocul cu zaruri și în chefuri, în timp ce ei trăiesc în înfrânare, în cumpătare și duc o viață plină de înțelepciune, da, atunci ai avea tot dreptul să te întristezi. Dar dacă tu mergi pe același drum ca și ei, pentru ce să te întristezi?

De aș vorbi altcuiva, unui om care se mândrește repede, aș trece sub tăcere cele ce vreau să spun; dar pentru că sunt pe deplin încredințat că, și dacă ți-ar aduce cineva nenumărate laude și te-ar admira, nu numai că nu te-ai mândri, ci și atunci te-ai socoti printre cei din urmă, pentru asta îți voi spune tot ce gândesc, fără să-ți ascund ceva.

Aud că ai propășit atât de mult în credință, încât poți să te iei la întrecere nu cu copiii, ci cu bărbații cei mari și minunați. Se spune că nu ești cu nimic mai prejos de ei nu numai în privința postului - poate fi altfel, când te hrănești zi de zi numai cu pâine și cu apă? -, nu numai în privința timpului petrecut în privegheri, dar și pentru că, întocmai ca acei bărbați minunați, nu dormi deloc nopți întregi, în ceea ce privește purtarea ta de fiecare zi, se spune că pe mulți din ei i-ai lăsat în urmă. Aud pe cei care vin din mănăstirea ta spunând că-ți petreci toată vremea în rugăciuni și lacrimi. După cum cei care au făcut făgăduința să tacă, sau care se închid singuri în chilii nu rostesc nimănui nici un cuvânt, tot așa se spune că faci și tu, cu toate că trăiești între atâția oameni. Cei ce povestesc se cutremură de zdrobirea inimii tale, de lipsa de grijă pentru propria ta persoană și de suferința ta; pe mulți de aici cele istorisite despre tine i-au întors la căință. "Nu se uită, spun aceștia, la nimeni din cei care intră în mănăstire, nici nu pune capăt neconținutelor lui nevoințe; adeseori ne temem să nu-și piardă vederea din pricina plânsului, să nu-l lovească durerile de cap din pricina privegherii și râvnei nepotolite și neconținute pentru citirea Sfințelor Scripturi".

2. Te întristezi deci și te tulburi că diavolul te chinuie cumplit și groaznic, cu toate că, prin felul tău de viețuire, ai depășit pe cei de o vârstă cu tine și ai întrecut pe cei care merg pe același drum cu tine? Dar oare nu pe bună dreptate spuneam că tristețea aceasta este numai o părere și că, dacă o cercetăm bine, vedem că ea cuprinde în sine multe pricini de bucurie? Spune-mi, te rog, ce folos ai avea dacă n-ai fi bolnav de ducă-se pe pustii, dar ai duce o viață destrăbălată? Și, dimpotrivă: ce pagubă ai dacă, fiind bolnav de ducă-se pe pustii, viața ți-e plină de virtuți și bine întocmită?

Dar poate îți este rușine și roșești când diavolul te trânteste la pământ în fața tuturor? Dar rușinea aceasta a ta vine tot de acolo că nu judeci cele întâmplare cu rațiunea, ci prin părerea oamenilor. Nu-i cădere căderea pe care spui că o suferi; cădere este doar atunci când cazi în păcat. De o astfel de cădere trebuie să te rușinezi și să te întristezi, noi, dimpotrivă, ne rușinăm de fapte care nu-s deloc rușinoase. Dar nu ne rușinăm defel, nici nu ne socotim nefericiți când săvârșim fapte cu adevărat rușinoase, fapte pline de batjocură, fapte vrednice de cea mai mare pedeapsă, nici unul dintre noi nu jeleşte când sufletul nostru cade în fiecare zi biruit de puterea păcatelor; dar când trupul este cuprins de o cât de mică suferință, ni se pare o grozăvie, ceva cu neputință de suportat. Nu-i oare curată boală, ducă-se pe pustii, de a avea o astfel de purtare față de suflet și de a judeca atât de greșit cele petrecute în jurul nostru? Dacă ai fi un bețiv, da, ar trebui să te rușinezi și să te întristezi, căci beția o ai din cauza propriei tale voințe; dar dacă fapta pe care o săvârșești o faci silit de altcineva, atunci nu trebuie să te rușinezi tu, care ești vătămat, tu, care suferi sila, ci cel care o săvârșește. Dacă în piață se încinge o bătaie și unul îmbrânțește pe altul și-l trânteste la pământ, învinuim cu toții nu pe cel trântit la pământ, ci pe cel ce l-a trântit. Trebuie să ne rușinăm, dar numai atunci când săvârșim o faptă dintre acelea care atrag după sine pedeapsa lui Hristos, Care ne va judeca. Pentru ce să ne rușinăm însă, atâta vreme cât nu avem

pe conștiință o astfel de faptă? Nu-i o rușine, ba, dimpotrivă, e o faptă de om înțelept și vrednică de cele mai mari laude, dacă, întâlnindu-te cineva pe drum, te-ar pălmui fără motiv, fără să-l fi provocat, și te-ar trânti chiar la pământ, iar tu ai răbda toate acestea. Dacă nu-i o rușine, ci o laudă când suferim vătămarile ce ni le pricinuiesc oamenii, cum să ne rușinăm că am face o faptă vrednică de dojană când diavolul, care-i mai rău decât toți oamenii, ne vătămă, iar noi suferim cu curaj furia lui? Ar putea fi oare o purtare mai lipsită de judecată decât acest fel contrar de a te purta? Dar dacă te-ai scula după ce vrăjmașul te-a trântit la pământ și ai începe să-l înjuri și să-l lovești, atunci chiar eu nu te voi împiedica să plângi și să te întristezi; dacă însă suferi totul cu mulțumire și-ți îndrepti îndată sufletul spre rugăciune, pentru ce să-ți fie rușine?

Dar poate că te întristezi că alții te defăimează? Dar oare nu sunt aceștia mai vrednici de defăimare, o dată ce nu-și dau seama bine de faptele care merită într-adevăr să fie defăimate? Aceia sunt cu adevărat îndrăciți, aceia sunt cu adevărat bolnavi de ducă-se pe pustii, care n-au învățat să judece lucrurile așa cum sunt ele în realitate, ci defăimează cele vrednice de laudă, și laudă pe cele vrednice de defăimare. Nebunii spun multe cuvinte de ocară, multe cuvinte urâte celor pe care-i întâlnesc, dar cei ce le aud nu se socotesc ocărăți. nici tu nu socoți o rușine și o ocară când îi auzi pe nesocotiții aceia, ca nu cumva, supărând pe Dumnezeu, să ajungi însuși vrednic de ocară. Când socotești o ocară cele aduse de Dumnezeu spre învățarea și folosul tău, gândește-te ce sfârșit poate avea acest gând nesocotit!

3. Dacă vrei să vezi pe cei care sunt cu adevărat vrednici de răs și de ocară, atunci ascultă! Voi încerca să-ți arăt prin grai câteva exemple din multele de acest fel. Uită-te la cei înnebuniți de frumusețea femeilor, la cei înnebuniți după averi, la îndrăgostiții de slavă deșartă, la cei care preferă să facă și să sufere orice de dragul femeilor, al banilor și al slavei; uită-te la cei mistuiți de invidie, la cei ce uneltesc împotriva oamenilor care nu le-au făcut nici un rău, la cei posomorâți fără pricină, la cei care se dau în vânt după deșertăciunile vieții. Acești oameni și faptele unor astfel de oameni sunt fapte de nebunie și vrednice de osândă; aceste fapte sunt vrednice de ocară, de rușine și de răs. Dar dacă cineva, bolnav de ducă-se pe pustii, săvârșește în viață, chiar așa bolnav, fapte pline de înțelepciune, nu numai că nu-i drept să fie ocărat, ci, dimpotrivă, să fie admirat și încununat de toți, deoarece înlănțuit cu atâtea legături aleargă pe un drum atât de obositor și se urcă pe calea povârniță și anevoioasă a virtuții.

Dar nu știu cum de era aproape să uit și un alt lucru prin care întreci pe frați: chiar de ai păcătui, îți este ușor să lepezi păcatele datorită asupririi la care ești supus. Iar dovada afirmației mele sunt cele ce-ți spuneam mai înainte, când am vorbit despre săracul Lazăr și despre desfrânatul din Corint .

Îmi vorbești apoi de o altă pricină a tristeții tale, și-mi spui:

- Mă tem de tatăl meu. Dacă pot suporta cu răbdare suferințele mele, cum voi suferi cu ușurință nenorocirea și furia lui când va afla ce-i cu mine? Din fericire, până acum n-a aflat nimic.

- Este o mare nesocotință să te întristezi și să plângi pentru cele ce se vor întâmpla mai târziu sau nu se vor întâmpla niciodată. De unde știm că tatăl tău va afla vreodată de cele întâmplate? Dar mai bine să presupunem, dacă vrei, că tatăl tău va afla și că se va supăra groaznic. Te laud când te văd că te întristezi și suferi pentru necazurile tatălui tău, dar nu pot pretinde să faci asta spre paguba ta. Cei care gândesc cele cerești, și nu cele pământești, nu trebuie să-și stăpânească numai mânia, pofta și celelalte patimi, ci și tristețea. Tristețea ne pricinuieste mai mari necazuri decât celelalte patimi și trebuie să ne împotrivim ei cu bărbăție dacă vrem să nu pierim cu desăvârșire. Dacă tu însuși ai fi voit să pricinuiesti tatălui tău aceste neplăceri, ar fi fost cu cale să te temi și să tremuri, pentru că ai fi fost pricina unei atât de mari pierderi. Dar dacă tatăl tău vrea

să-și străpungă de bunăvoie inima sa cu cele mai cumplite chinuri, tu n-ai de ce să te întristezi, decât doar atât cât se cuvine să ia un fiu parte la durerea tatălui său. În afară de asta, nici nu știm ce va spune și ce va simți tatăl tău când va afla cele ce se petrec cu tine. De multe ori lucrurile se întâmplă cu totul altfel de cum ne așteptăm. Teama ta face parte din cele ce se întâmplă în chip cu totul neobișnuit și rar; susținerea mea însă face parte din cele obișnuite și posibile. Pe ce mă întemeiez când spun acest lucru? Iată pe ce! Tatăl tău mai are și alți copii, nelegitimi, de care are foarte multă grijă; dragostea de ei va pune în umbră supărarea pricinuită de boala ta. Nu te întrista deci zadarnic de grijile ce le va avea tatăl tău! Dacă trebuie într-adevăr să te întristezi din pricina tatălui tău, atunci întristează-te din pricina cheltuielilor lui nechibzuite, din pricina chefurilor lui, din pricina îngâmfării lui, din pricina asprimii față de cei de sub stăpânirea lui, din pricina desfrânării care-l stăpânește și acum. Socotești, oare, că-i mic răul ce-l săvârșește când, în timp ce mama ta trăiește în casă cu el, tatăl tău trăiește în desfrânare cu o fată și dă naștere unor copii nelegitimi? Aceste fapte sunt vrednice de plâns; aceste fapte sunt vrednice de lacrimi; sunt rele învederate, rele care într-adevăr se înfăptuiesc; cele ce va face tatăl tău când va auzi de boala ta poate că vor fi rele, poate că nu vor fi rele; dar deocamdată este o mare nesocotință din partea ta să te chinui pentru niște fapte despre care nu ești sigur că se vor întâmpla. Dar să presupunem că tatăl tău se va înfuria, ba chiar foarte tare. Supărarea și necazul tatălui tău se vor sfârși foarte curând și se vor stinge înainte de a se aprinde bine. Unui om care se gândește să trăiască în cât mai mare desfătare, care-i ocupat cu atâtea treburi, care hrănește paraziți și lingușitori, care arde de dragul fetei cu care trăiește, de la care are și copii nelegitimi, acestui om, chiar dacă va afla de boala ta, ea îi va face o impresie mică și fără importanță. Concluzia aceasta o trag nu numai pe temeiul celor spuse de mine, dar și pe temeiul purtării de până acum a tatălui tău. Știi, într-adevăr, știi foarte bine că, înainte de a intra în monahism, te iubea foarte mult, te socotea inima lui; dar când ai îmbrățișat viața monahală, toată dragostea lui s-a stins; socotea că ai săvârșit o faptă rușinoasă, nevrednică de strălucirea strămoșilor; spunea că i-ai făcut de rușine cinstea și slava lui. Dacă nu l-ar fi silit legătura firească dintre părinte și fiu, poate că te-ar fi dezmoștenit, în sfârșit, dacă nu sunt cu totul lipsit de inimă în cele ce voi spune, cred că tatăl tău, când va afla de boala ta, chiar se va bucura că ai fost în sfârșit pedepsit pentru că n-ai vrut să ascuți de sfaturile lui, căci adeseori te ruga și voia să te întoarcă din drumul aspru pe care apucaseși.

4. Acestea aveam să-ți spun despre tatăl tău și despre frica pe care o ai pentru supărarea ce i-ai pricinui-o când ar afla de boala ta. Și socot îndestulătoare cele spuse spre a-ți risipi toată teama pe care ți-o făceai în această privință.

Dar pentru că spuneai că răul cel mai mare, culmea relelor, este acela că nici nu mai ai vreo nădejde de viitor, și nici nu știi care din două se va întâmpla: vei scăpa oare vreodată de boala aceasta sau diavolul, care a început această luptă împotriva ta, are de gând să te izbească până la sfârșitul vieții? În privința aceasta nici eu însumi nu pot să spun ceva precis și nici nu pot să declar ceva despre cele ce se vor petrece în viitor. Știu însă precis, și-ți cer ca și tu să ai această încredințare, că orice s-ar întâmpla, fie că te faci sănătos, fie că vei fi bolnav până la sfârșitul vieții, va fi spre folosul nostru. Dacă vei judeca astfel, vei îndepărta și culmea acestor rele, ca să întrebuițez propriile tale cuvinte.

În afară de aceasta, trebuie să te gândești și la aceea că timpul răsplătirilor și al cununilor este veacul ce va să fie, pe când veacul de acum este timpul luptelor și al sudorilor. Fericitul Pavel, voind să ne facă să înțelegem lucrul acesta, spunea: "Eu așa alerg, și nu la întâmplare; așa lovesc cu pumnii și nu bat cu pumnii în aer; îmi chinuiesc trupul și-l supun robiei; ca nu cumva propovăduind altora, eu însumi să ajung netrebnic". Iar când a ajuns la sfârșit, a rostit acele

fericite cuvinte: “Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit, de acum mi s-a gătit cununa dreptății” . Prin aceste cuvinte Fericitul Pavel ne arată că toată viața noastră trebuie să fie o luptă, că toată viața noastră trebuie să ne obosim dacă vrem să ne desfășăm de odihnă veșnică și de nenumărate bunătăți.

Dar dacă cineva ar vrea ca trândăvind să se desfășeze și de plăcerile din lumea aceasta, dar și de răsplătirile pregătite în lumea cealaltă celor ce se ostenesc, unul ca acesta se înșală și se amăgește pe sine însuși. Cu noi se întâmplă același lucru ca și cu atleții: atletul care caută odihnă în timpul concursurilor atletice se încarcă de rușine și necinste pentru tot timpul, pe când cel care suferă cu bărbăție în arenă orice oboseală, este încununat, slăvit și laudat de spectatori și în timpul întrecerilor atletice, și după ce s-a sfârșit concursul. Cel care face din timpul hotărât oboselilor timp de odihnă, acela va plânge, va scrâșni din dinți și va suferi cele mai cumplite chinuri, atunci când ar trebui să se bucure de tihnă, pe când cel care suferă cu dragă inimă aici pe pământ necazurile și strâmtorările va fi și aici, și acolo strălucitor și slăvit cu slava cea nemuritoare și adevărată. Dacă în viața de toate zilele cel care nu face fiecare lucru la timpul lui nu are nici un folos de pe urma muncii lui, ba, nenumărate neplăceri, cu mult mai mult în cele duhovnicești va păși la fel cel care nu știe care-i timpul muncii și al ostenețelor, și care-i timpul răsplătirii și al odihnei. Hristos a spus: “în lume necazuri veți avea” . Fericitul Pavel a spus: “Și toți care voiesc să trăiască cu cucernicie în Hristos Iisus vor fi prigoniiți” . Pavel n-a vorbit numai de prigonirile oamenilor, ci și de uneltirile demonilor. Iov a spus: “Viața omului pe pământ este o luptă” .

Pentru ce te întristezi deci când ești strâmtorat și prigonit în timpul hotărât necazurilor? Atunci ar trebui să te întristezi, dacă am face timp de desfășare și de tihnă timpul despre care Hristos a spus că este timp de necaz, dacă ne-am trândăvi în timpul în care ni s-a poruncit să ne luptăm și să ne ostenim, dacă am merge pe calea cea largă, când Hristos ne-a poruncit să mergem pe calea cea strâmtă . Dacă am face așa, atunci neapărat ar urma să fim pedepsiți în veacul ce va să fie.

Dar ai putea să-mi pui următoarea întrebare:

- Ce ai de spus însă despre cei care merg și în viața de aici pe calea cea largă, și se vor odihni și în viața de dincolo?

- Care-i omul acesta? Eu pun temei numai pe cuvântul lui Hristos, Care a spus că îngustă și strâmtă este calea care duce la viață . Și știe oricine că nu este cu puțință să mergi în toată voia pe o cale strâmtă. Dacă la concursurile atletice, unde luptătorii sunt oameni, nimeni nu primește cununa pe frunte fără oboseli și sudoare, cum este cu puțință ca în lupta pentru virtute, unde puterile cele rele se luptă cu noi, să biruim furia lor fără necazuri și fără strâmtorări?

5. Până când însă vom cerceta această problemă numai cu ajutorul rațiunii, când putem să o lămurim cu pildele fericirilor și vitejilor atleți ai virtuții, trăitori în timpurile trecute? Cercetează pe fiecare dintre bărbații vestiți de altădată, și vei vedea că toți au dobândit îndrăznire către Dumnezeu numai prin necazuri.

Și dacă vrei, să ne ducem mai întâi la fiul lui Adam, la mielul lui Hristos, la Abel, la cel care, fără să fi făcut vreun rău cuiva, a suferit cele pe care le merită cei mai mari criminali. Noi suntem pedepsiți cu felurite încercări pentru păcatele noastre; dreptul Abel însă n-a fost pedepsit pentru altceva decât pentru că era drept. Atâta vreme cât nu săvârșise nici o faptă mare, fratele său se purta frățeste cu el; când însă a strălucit prin jertfa adusă lui Dumnezeu, fratele său, orbit de invidie, n-a mai cunoscut că Abel îi este frate și de aceeași fire.

De unde știi dacă nu și în cazul tău, aceeași pricină a întârâtat pe diavol, că strălucirea vieții tale l-a făcut să pornească această luptă împotriva ta? Dacă râzi de cuvintele mele, îți laud smerenia, dar nu voi înceta să gândesc așa. Dacă Abel, care a adus ca jertfă grăsime de animale, a bine-

plăcut atât lui Dumnezeu și a stârnit invidia diavolului, cu atât mai mult tu ai pornit pe dușman împotriva ta, deoarece n-ai adus jertfă vreun lucru din afară, ci te-ai afierosit cu totul pe tine însuși lui Dumnezeu. Dumnezeu a îngăduit ca diavolul să se năpustească asupra ta. Nici atunci n-a împiedicat săvârșirea uciderii, ci a lăsat ca mâinile ucigașului să cadă asupra dreptului și nu l-a ferit de primejdie, deși Abel a fost ucis pentru cinstea dată de el lui Dumnezeu. Dumnezeu a lăsat ca lucrurile să-și urmeze cursul lor pentru că voia să nu fie micșorată frumusețea cununilor lui Abel.

Dar poate că îmi obiectezi:

- Poate fi oare socotită, în cazul meu, moartea drept pedeapsă? De-ar da Dumnezeu ca și eu acum să sufăr această pedeapsă!

- Vorbești așa, dragă prietene, acum; dar mai înainte moartea-ți părea o năpastă și mai cumplită decât orice pedeapsă. Pentru aceea și în legea lui Moise erau pedepsiți cu moartea cei care săvârșeau cele mai mari nelegiuiri, cele pentru care nu era cu puțință iertarea. Tot așa și legiuitorii civili, chiar în timpul nostru, nu pedepsesc altfel pe toți cei care sunt prinși că săvârșesc cele mai cumplite crime. Și totuși, dreptul Abel a suferit pedeapsa cuvenită nelegiuitorilor, dar, mai bine spus, o pedeapsă cu mult mai cumplită, deoarece mâna fratelui lui i-a dat lovitura de moarte.

Ce vom spune despre Noe? Și el era drept și desăvârșit. Numai el a bineplăcut lui Dumnezeu, în timp ce toți ceilalți oameni erau niște nelegiuitori, în timp ce toți ceilalți oameni păcătuiau înaintea lui Dumnezeu. Cu toate acestea, Noe a suferit nenumărate, multe și cumplite necazuri. N-a murit îndată, ca Abel, nici n-a pățimit ceea ce ți se pare a fi ușor, ci a suferit tot timpul îndelungatei lui vieți, fără ca viața lui să fi fost cu ceva mai lesnicioasă, vreme de atât de mulți ani, decât a hamalilor și decât a celor ce sunt siliți să care neconținut cele mai grele poveri, îți voi explica îndată cuvintele mele; dar mai întâi să-ți spun următoarele.

Un an întreg a locuit Noe în închisoare, închisoare străină și înfricoșată, în închisoarea corăbiei. Să nu mai vorbesc de mulțimea fiarelor sălbatice și a târâtoarelor cu care a fost silit să trăiască atâta vreme, înghesuit într-o atât de mare strâmtorare! Crezi că puțin a suferit din pricina zgomotului tunetelor, din pricina vuietului ploilor? Prăpastie se deschidea jos în fața lui, prăpastie se pogora și de sus. Iar Noe stătea singur cu fiii lui între aceste două prăpăstii. Deși era încredințat că totul are să se sfârșească cu bine, totuși murea de frică din pricina grozăviei celor ce se petreceau în jurul lui.

Dacă noi, care avem case cu temelii puternice în pământ, dacă noi, care locuim în orașe, ne pierdem curajul și ne temem numai când vedem că plouă ceva mai tare decât de obicei, cât de mare trebuie să fi fost suferința lui Noe, care era singur în corabie, care avea în minte prăpastia grozavă de dincolo de pereții corăbiei și se gândea că pier prin înec toate speciile de viețuitoare! E de ajuns să-ți înghețe sufletul de frică numai când auzi că un oraș sau chiar numai o casă a fost cuprinsă de ape și acoperită de valuri! Poți spune ce gândea și ce simțea Noe, purtat de ici-colo în mijlocul furtunii, el, care știa că întreaga lume piere prin înec? Și un an întreg a trăit cu această grozavă frică.

Când s-a terminat potopul, frica a dispărut, dar i s-a mărit tristețea; la ieșirea din corabie s-a abătut asupra lui o altă tulburare sufletească, tot atât de mare ca și cea de mai înainte: a văzut cumplita pustietate din jurul lui, moartea năprasnică a tuturor viețuitoarelor, trupurile celor morți, amestecate cu noroi și lut; și îngropați în același nefericit mormânt toți oamenii, la un loc cu măgarii și cu animale mai de puțină cinste decât măgarii. Chiar dacă fuseseră foarte păcătoși cei care au pățimit aceste nenorociri, totuși Noe era om, și l-a durut inima din pricina suferințelor celor de aceeași fire cu el.

Proorocul Iezechiel era tot un om drept; știa că israelitenii sunt mai răi decât toți oamenii; dar, când i-a văzut măcelăriți și doborâți, a simțit ceea ce simt toți oamenii, l-a durut inima și a lăcrimat, cu toate că Dumnezeu mai dinainte i-a descoperit toată necredința lor și a făcut s-o vadă cu ochii lui pentru ca, atunci când îi va vedea pedepsiți, să suporte cu curaj nenorocirea. Cu toate acestea, deși Dumnezeu i-a pregătit mai dinainte o mângâiere atât de mare și l-a învățat, totuși a căzut cu fața la pământ și a strigat spunând: “Vai, Doamne, faci să dispară rămășița lui Israel?” . Dar nu numai o dată l-a durut inima și a lăcrimat Iezechiel, ci și altă dată, când a văzut pe lehonias ucis.

Prin urmare, și Noe, cu toate că știa cât de păcătoși au fost oamenii înecați de potop, totuși n-a fost mai curajos decât Iezechiel, nici decât Moise. Moise, la fel, a fost adeseori tot atât de slab de fire ca și profetul Iezechiel; suferea când trebuiau să fie pedepsiți evreii, deși știa că păcătuiseră, și suferea mai mult chiar decât cei pedepsiți. Pe timpul lui Noe nenorocirea era și mai groznică; niciodată pe pământ n-a fost o moarte la fel cu aceea de pe vremea lui Noe.

Tristețea lui Noe nu s-a oprit aici; după ce că era copleșit de atât de mari nenorociri, de singurătatea de care era înconjurat, de mila față de oamenii înecați, de mulțimea celor pieriți, de felul sfârșitului lor, de pustietatea pământului, nenorociri care-i măreau neîncetat tristețea, a mai venit asupra lui și ocară fiului său, fapt cu neputință de suportat, plin de rușine și grozav de dureros. Ocările prietenilor sunt mai împovărătoare decât ale dușmanilor; ocările copiilor noștri însă sunt încă cu mult mai dureroase decât ale prietenilor. Când vezi că te ocărăște mai mult decât orice om copilul pe care l-ai născut, l-ai crescut și l-ai învățat, pentru care te-ai chinuit, te-ai ostenit și te-ai mistuit de griji, când ajungi, deci, să te ocărăscă propriul tău copil, sufletul nu mai poate suferi grozăvia durerii. Orice ocară, prin ea însăși, este de nesuferit; când însă te ocărăsc propriii tăi copii, ocară îți răscolește adâncurile sufletului; atât este de cumplită. Nu pune la socoteală numai ocară adusă lui Noe de fiul său; pornind de la ocară, gândește-te ce purtare trebuie să fi avut fiul său față de Noe mai înainte de a-l ocări, mai înainte de potop.

Gândește-te cum se purta cu el înainte de potop, când avea atât de mulți oameni care să-l îndemne la rău, dacă acum, când frica celor petrecute îi stătea încă pe suflet, când abia ieșise din temnița corăbiei, când încă vedea în jurul său urmele nenorocirii ce se abătuse asupra lumii, dacă nici acum deci nu s-a înțeleptit, ci a ocărăț pe cel ce merita mai puțin decât toți să fie ocărăț, și nu l-au învățat minte nici moartea tuturor viețuitoarelor, nici pustietatea din jurul lui, nici mânia lui Dumnezeu, nici altceva din cele întâmplare? Da, atunci când l-a ocărăț fiul său, atunci furtună mai grozavă a tulburat sufletul său, mai grozavă decât aceea din vremea potopului. Și din pricina fiului lui, și din pricina tuturor celorlalți oameni. Pe vremea potopului îl înconjura pe Noe numai mulțimea apelor; înainte de potop însă, era înconjurat din toate părțile de adâncul răutății, iar vicleniile oamenilor răi îi zdrobeau sufletul mai tare decât valurile potopului. Era singurul om drept într-o mulțime atât de mare de oameni nelegiuți și spurcați; chiar dacă nu i-au făcut nici un rău, totuși a trebuit să sufere râsul și batjocura lor, dacă nu mai înainte, cel puțin atunci când le vorbea despre corabie și despre nenorocirile ce aveau să vină peste ei. Ieremia, profetul sfințit din pântecul maicii sale, ne poate mărturisi ce mult pot tulbura sufletul nostru râsul și batjocura altora. Din pricina aceasta nici chiar să profetească nu mai voia: “Am spus că nu voi mai prooroci” , în afară de acestea, cât dezgust și câtă tristețe nu i-a pricinuit lui Noe faptul că nu exista un om cu care să se înțeleagă, nu era un om care să aibă același fel de viață ca el. Dar nu numai aceasta l-a îndurerat; suferea mai mult și din cauză că-i vedea și nenorociți, și ticăloși. Dreptii suferă nu numai când văd că mor cei răi, ci și când îi văd că păcătuiesc; îi doare sufletul cu mult mai mult când aceștia păcătuiesc decât când mor. Lucrul acesta îl poți vedea bine la profeți. Unul striga cu amar: “Vai, suflete, că a pierit cel cuvios de pe pământ și nu mai este om

virtuos” . Un alt profet spune lui Dumnezeu: “Pentru ce mi-ai arătat să văd osteneți și dureri?” . Lovindu-și puternic pieptul pentru cei nedreptățiți, se jelea zicând: “Vei face pe oameni ca pe peștii mării care n-au conducători” . Toate acestea se întâmplau pe vremea când erau legi, conducători, tribunale, preoți, profeți, pedepse! Gândește-te acum cu câtă îndrăzneală se săvârșea păcatul pe vremea lui Noe, când nu-i stăpâneau pe oameni nici legile, nici conducătorii, nici altceva. Mai mult încă, pe timpul profeților viața oamenilor nu era atât de lungă, ci numai șaptezeci, optzeci de ani; pe vremea lui Moise însă viața unui om ajungea până la șase sute de ani, și chiar mai mult. Dar să lăsăm la o parte necazurile despre care am vorbit mai sus? Gândește-te câte necazuri era silit să aibă, o dată ce viața lui s-a scurs pe un drum atât de lung! Gândește-te apoi că pe o lungime atât de mare de timp s-a sârguit să nu se abată cât de puțin de la drumul cel drept, deși erau multe piedici pe toată întinderea lui! Dar pentru ce spun multe, când în întregime tot drumul vieții sale a fost așa, de la un capăt al pământului până la celălalt, plin de stânci, de spini, de fiare sălbatice, de uscăciune, de ciumă, de frig, de răufăcători. Este mai ușor să mergi neconținut pe un drum bătut într-o noapte foarte întunecoasă decât să alergi în acele vremi pe drumul virtuții. Toți oamenii îl sileau să-și abată pașii din calea virtuții. Când toți își îngăduie să facă ce-i taie capul și este numai unul care merge împotriva căii lor, cum va putea oare acesta să ajungă la capătul virtuții, o dată ce toți îl împing înapoi și-l îmbrâncesc? Cât de greu este să săvârșești virtutea când trăiești împreună cu mulți oameni, o arată toți cei care au îmbrățișat acum pustia, acum, când prin harul lui Dumnezeu, poți vedea răspândită pretutindeni viața virtuoză, acum, când este mare buna înțelegere a unuia față de celălalt. Pe vremea lui Noe însă așa ceva nu se vedea; dimpotrivă, toți erau față de el mai sălbatici decât fiarele.

6. Ar putea fi oare o viață mai plină de suferință decât viața lui Noe? Ar putea fi oare o viață mai trudnică decât viața lui? Făgăduisem să dovedesc că Noe n-a avut un trai mai bun decât cei care poartă neconținut poveri și decât cei care n-au niciodată timp să răsuflă; dar, prin cele ce-am spus despre el, am făcut cu mult mai mult decât atât; am arătat nu numai că n-a avut un trai mai bun decât hamalii și robii, ci că viața lui a fost mai împovărătoare decât a acelor.

Mulți sunt de părere că Avraam a trăit fericit toată viața. Din cauza aceasta se obișnuiește să fie comparați cu Avraam oamenii fericiți și care o duc numai în ospete și petreceri. Să cercetăm traiul și viața lui! După mine, Avraam a avut o viață și un trai mai plin de suferință și mai trudnic chiar decât Noe și Abel. Dar mai bine să nu fac nici o apreciere, ci să lăsăm ca însăși cercetarea vieții lui să hotărască felul traiului său. Nu putem ști ce necazuri a avut în Caldeea, până la vârsta de șaptezeci de ani. Fericitul Moise n-a scris istoria acestei perioade de timp din viața lui, a trecut sub tăcere traiul lui până la șaptezeci de ani și a început povestirea vieții lui de la această vârstă. Putem bănuși că până la această vârstă a avut de suferit necazuri ca și Noe, căci și el, ca și Noe, era singurul om credincios între atâția necredincioși și barbari, singurul om care voia să trăiască cu credința în Dumnezeu. Dacă despre alte necazuri ale lui din Persia nu știm nimic, în legătură cu necazul acesta însă nu poate fi nici o îndoială, și chiar oamenii cei mai lipsiți de judecată pot trage cu ușurință această concluzie. Dar să lăsăm la o parte asta! Să începem să vorbim despre viața lui Avraam de la plecarea sa din patria lui. Mai întâi, să vedem cât de departe este Caldeea de Palestina, cum erau drumurile, care erau relațiile dintre oameni și care era felul lor de trai. Să nu ți se pară că era un lucru ușor să mergi din Caldeea în Palestina, întemeiat pe faptul că dreptul Avraam a ascultat îndată de porunca lui Dumnezeu . Nici să nu socotești iarăși, întemeiat pe faptul că Moise a povestit pe scurt și în puține cuvinte călătoria lui Avraam, că drumul a fost tot atât de scurt ca și cuvintele . Este ușor să istorisești o călătorie, dar nu-i tot atât de lesnicios să o faci, ba, dimpotrivă, foarte anevoios. Cât e de lungă calea și care e

distanța dintre cele două țări pot s-o spună exact călătorii care au venit de acolo la noi, dacă este vreunul.

Eu n-am întâlnit pe nici unul care să fi făcut acest drum; dar am întâlnit pe unul dintre cei care au venit dintr-o țară foarte îndepărtată; întrebându-l cât timp a trebuit să călătorească, mi-a spus că a călătorit treizeci și cinci de zile. Mi-a mai spus că nu cunoaște Babilonul, dar că a auzit de la cei care au fost în Babilon că drumul până acolo este tot pe atât de lung. E adevărat că drumul din Palestina până în Babilon era și pe atunci tot atât de lung ca și acum, dar drumurile nu erau pe vremea aceea așa cum sunt acum. Acum se găsesc din când în când locuri de popas, orașe și sate; cel ce călătorește pe aceste drumuri întâlnește mai mulți călători; călătorii, nu mai puțin decât haltele, orașele și satele, dau siguranță călătoriei, în afară de aceasta, guvernatorii orașelor alcătuiesc din băștinași cete de bărbați, vestiți prin vigoarea trupului, care pot să mânuiască cu tot atâta dibăcie sulița și praștia, ca și arcașii arcul și hopliții sulița, și pun în fruntea lor conducători; prin alcătuirea acestor cete de oameni, guvernatorii orașelor nu urmăresc altceva decât să dea siguranță drumurilor. Pe lângă aceasta, guvernatorii orașelor s-au mai gândit și la un alt mijloc de a face și mai sigură călătoria. Au zidit lângă drum locuințe la fiecare mie de pași, în care au pus paznici de noapte; faptul că paznicii stau de veghe toată noaptea și că nu au altă ocupație decât aceasta, constituie cea mai mare piedică împotriva atacurilor hoților de drumul mare. Pe vremea lui Avraam nici nu putea fi vorba despre așa ceva; satele nu erau dese; nu erau orașe, nu erau halte și nici case de adăpost; cu greu puteai întâlni un călător. Nu era nimic din toate acestea. Nu mai vorbesc de drumurile proaste și greu de străbătut, de asprimea climei, cu toate că și acestea, fără a le mai socoti pe celelalte, sunt îndestulătoare ca să supere mult pe călători. Pot adevărat spunele mele cei care au căruțe și vite de jug, că nu au îndrăzneala să meargă nici chiar pe drumurile obișnuite, dacă mai întâi nu le întăresc cu pietre și dacă nu acoperă surpările provocate de ape. Pe vremea lui Avraam însă, drumurile erau mai pustii decât locurile nelocuite, mai greu de străbătut decât munții și mai periculoase decât râpile și prăpăstiile. N-am spus încă ce era mai greu decât orice; n-am vorbit despre relațiile dintre oameni, care pricinuiau călătorilor necazuri cu mult mai multe și mai mari decât drumurile; pe vremea aceea oamenii erau împărțiți în popoare, dar, mai bine spus, după orașe; pe atunci nu era ca acum, când cea mai mare parte a lumii alcătuiește un singur imperiu, când toți oamenii slujesc unui singur om, când toți sunt conduși de aceleași legi.

Omenirea, pe vremea aceea, era împărțită, era ca un trup tăiat și împărțit în multe bucăți. Din pricina aceasta dreptul Avraam era silit să străbată ținuturi locuite de popoare care se dușmăneau între ele, fiind în pericol și din pricina unora, și din pricina altora; într-un ținut poporul era stăpânit de mai mulți conducători, în altul era anarhie. Poate, fi o viață mai anevoioasă decât aceea dusă de Avraam în timpul trecerii lui printre astfel de neamuri? Avraam se temea și tremura nu numai pentru sine, ci și pentru tatăl său, pentru femeia sa și pentru nepotul său. Mare era grija lui pentru slugi, chiar când era în țara lui; cu atât mai mare însă când era silit să străbată neconținut țări străine. Și dacă ar fi știut cel puțin când va sfârși de umblat pe pământuri străine, grijile lui n-ar fi fost atât de mari! Avraam auzise din gura lui Dumnezeu numai atât, fără nici o altă precizare: "în pământul pe care ți-l voi arăta"; nu i s-a spus: cutare sau cutare pământ, își frământa mintea în toate chipurile; sufletul îi era tare tulburat; nu era în stare să-și potolească frământarea gândurilor; făcea fel de fel de presupuneri, silit să-și facă nenumărate griji. Poate că se aștepta că trebuie să meargă până la capătul pământului, până la ocean chiar. Deși n-a străbătut tot pământul, totuși cu mintea și cu grija a făcut o călătorie atât de mare. Nu-și pregătise sufletul cu gândul că se va termina călătoria lui în Palestina; era gata să-și continue călătoria tot mai departe, fie că i s-ar fi poruncit să calce tot pământul, fie că i s-ar fi poruncit să se ducă în

insulele de dincolo de uscat. Dumnezeu, când i-a poruncit să plece, nu i-a spus în ce loc anume trebuie să se ducă; acest lucru îl făcea pe Avraam să creadă că locul de oprire poate fi aproape sau foarte departe. Cumplită este această stare! Când ai de făcut ceva greu, suportă cu mai multă ușurință greutatea lucrului dacă știi precis ce ai de făcut, și-ți pregătești sufletul pentru săvârșirea aceluia lucru, decât dacă nu știi ce ai de făcut și-ți frământă mintea cu toate, așteptându-te când la bune, când la rele, fără să ai vreo nădejde pentru vreunul dintre ele, ci, dimpotrivă, și unele și altele îți sunt tot atât de lipsite de siguranță.

7. Acestea-s suferințele îndurate de Avraam înainte de a ajunge în pământul făgăduit. Dar când a ajuns în Palestina și nădăjduia să se odihnească, a găsit în porturi mai mare furtună. Ce mare-i suferința să vină peste tine din nou alte necazuri, atunci când ai crezut că ai scăpat de toate, că ai ajuns la capătul lor și că ai aruncat în sfârșit departe orice grijă și orice necaz. Cel care se așteaptă să mai sufere încă va suporta cu ușurință chiar un noian de suferințe; dar cel așezat jos ca să se odihnească, acela care și-a eliberat mintea de griji, este cuprins de o îndoită tulburare și cade doborât dacă se întâmplă să vină peste el un alt necaz, fie chiar la fel cu cel de mai înainte. Este cuprins de îndoită tulburare și cade doborât și pentru că necazul s-a năpustit pe neașteptate, și pentru că au pierit din sufletul său tot zelul și toată pregătirea sufletească pentru suportarea necazului.

Dar ce furtună a dat peste Avraam? Foamete mare a cuprins atunci Palestina, așa că a pornit îndată și de acolo și s-a coborât în Egipt. Ajuns în Egipt, nădăjduia că a pus capăt nenorocirilor; a căzut însă într-o nenorocire și mai mare, încât era aproape să-și piardă viața. Spaimă grozavă l-a cuprins. Ca să scape de moarte, a preferat să facă ceea ce nu poate suferi nici un om: a expus pe femeia sa necinstirii acesteia de către alți bărbați. Trăind în mare strâmtoare, a trebuit s-o facă pe fățarnicul, a trebuit să mintă. Poate fi oare o situație mai nenorocită? Ce crezi că se petrecea în sufletul lui Avraam, când a fost silit să-i dea femeii sale astfel de sfaturi: “Știi că ești femeie frumoasă la chip. Dacă te vor vedea egiptenii, se vor întâmpla următoarele: Vor spune: “Aceasta-i femeia lui!”; pe mine mă vor omorî, și pe tine te vor cruța. Spune dar: “Sunt sora lui”; astfel, datorită ție, îmi va fi și mie bine, și va trăi din pricina ta sufletul meu” ? A rostit aceste cuvinte omul care pentru Dumnezeu și-a părăsit țara, casa, prietenii, rudele și tot ce-l lega de casă. A rostit aceste cuvinte omul care a suferit atât de mari necazuri și atât de mari oboseli în îndelungata lui călătorie. Cu toate acestea, Avraam n-a spus: “M-a părăsit Dumnezeu; Dumnezeu Și-a întors fața de la mine; Dumnezeu nu-mi mai poartă de grijă!”. Nu ! A suferit totul cu bărbăție și cu credință; a făcut tot ce-a putut să nu se vădească necinstirea soției sale, cu toate că ar fi trebuit, ca soț, să fie cuprins de furie nebună din pricină că, ajuns în mare strâmtoare, a fost silit să vadă cu propriii săi ochi încercarea de necinstire a nevastei lui. Nu pot înfățișa în cuvinte marea lui tristețe și durere; toți câți au femei și sunt cuprinși de gelozie, din pricina bănuielilor, cunosc acest zbucium sufletesc. Despre patima aceasta dă mărturie și Solomon, spunând așa: “Este plin de gelozie sufletul bărbatului ei; nu o va cruța în ziua judecății; nu se va schimba ura cu nici un preț de răscumpărare și nici nu se va risipi cu multe daruri” . Și iarăși: “Tare ca moartea este dragostea; aspră ca iadul, gelozia ” . Dacă gelosul se frământă și arde atât de cumplit spune-mi, te rog, poate fi stare sufletească mai chinuitoare decât a lui Avraam? Când au luat sfârșit aceste necazuri, s-au ivit altele; în locul foametei a venit războiul . N-am să mai vorbesc despre cearta dintre păstori , nici despre împărțirea pământului între el și nepotul lui , deși, dacă am cerceta aceste fapte, ca și pe celelalte, ne-ar arăta că sunt îndestulătoare să umple sufletul lui Avraam de mare tristețe. Nepotul Lui, scăpat de Avraam din atâtea necazuri și ajuns stăpân peste mari bogății, ar fi trebuit să se supună în totul celor spuse de Avraam și să-și fi

pedepsit păstorii; dar nu; când i s-a spus să-și aleagă pământul care-i place, a dat fuga la pământurile cele mai bune și i-a lăsat lui Avraam laturile cele mai sărăcicioase. Cine ar putea suferi cu ușurință aceasta? Nu vorbesc că a fost păgubit, ci că i-a fost răsplătită cinstea cu necinste, pentru că a fost disprețuit! Iar aceasta este mai dureroasă decât paguba. Dar, după cum am spus mai sus, am să trec peste toate acestea, deoarece acum vorbesc despre necazurile și suferințele patriarhului Avraam, și nu despre cele ale unui om luat la întâmplare din mulțime.

8. Așadar, în locul foametei a venit peste Avraam războiul perșilor ; a fost silit să lupte împotriva lor. N-a luat parte la război chiar de la început, când cele două tabere erau încă întregi, ci când toți fugeau dinaintea perșilor, când victoria era de partea dușmanilor și când nici un luptător nu mai putea să le facă față; unii erau omorâți, alții se ascundeau, iar alții erau luați în robie. Nimic din acestea nu l-au făcut pe Avraam să rămână acasă, îndurerat cumplit de cele întâmplate, pleacă să ia parte la acele nenorociri, ducându-se la moarte sigură. A te așeza în fața unei atât de mari oștiri, cu ceva mai mult de trei sute de oameni, înseamnă a nu te aștepta decât la moarte, înseamnă a fi pregătit sau să fii luat prizonier, sau chinuit, sau omorât. A plecat, deci, să facă și el cunoștință cu cruzimea barbarilor. Dar după ce a scăpat din război, prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu, și s-a întors împreună cu nepotul său cu pradă de război, a fost silit din nou să-și plângă propria nenorocire, adică lipsa de copii, să jalească pentru că nu avea moștenitor. Să nu cumva să crezi că durerea aceasta a lui era nouă, că i s-a născut în suflet atunci când îl auzi plângându-se lui Dumnezeu și spunând: “Ce-mi vei da? Mor fără să am copii” . Necazul și grija aceasta au intrat în casa dreptului o dată cu mireasa, dar, mai bine spus, înainte de intrarea ei. Toți avem obiceiul, atunci când punem la cale o căsătorie și vorbim despre ea, să atingem toate grijile legate de căsătorie, dintre care cea mai de seamă este grija de a avea copii; iar frica lipsei de copii clatină sufletele noastre din prima zi a căsătoriei. Dacă se întâmplă, după ce te-ai căsătorit, să treacă un an, doi sau chiar trei ani fără să ai copii, tristețea se mărește, iar bunele nădejdi slăbesc. Dacă trece mai multă vreme, nădejtile dispar cu totul și rămâne în suflet numai tristețea, care întunecă toate bucuriile vieții, care nu te lasă să mai simți vreo bucurie. Dacă Avraam n-ar fi suferit atât cât a suferit, ci toate i-ar fi mers după placul inimii, îi era de ajuns tristețea pricinuită de lipsa copiilor ca să-i umbrească și să-i distrugă toată fericirea. Dumnezeu, într-adevăr, i-a făgăduit copil la adânci bătrâneți, când trupul lui și al soției sale, în chip firesc, nu mai erau în stare să dea naștere la copii .

Dar tot timpul dinainte de primirea făgăduinței, destul de îndelungat, l-a trăit Avraam suferind și plângând. Cu cât vedea că i se mărește bogăția, cu atât se jelea mai mult că nu are cine să-i moștenească averea. Ce crezi că a suferit Avraam când a auzit: “Străină va fi sămânța ta în pământ străin; și îi vor robi și-i vor chinui și-i vor smeri patru sute de ani” ? Pe care om nu l-ar fi doborât tristețea mare pricinuită de cuvintele soției sale, de Sarra, care când îl sfătuia să intre la roaba ei pentru a avea copii , când îl ținea de rău și-l certa că a dormit cu ea , când chema pe Dumnezeu împotriva lui și-l silea (pe Avraam) să alunge pe aceea pe care o cunoscuse și care avea să-i nască un copil ? Toate acestea ar putea părea cuiva lucruri de puțină însemnătate; dar dacă te gândești că din pricina unor astfel de lucruri s-au distrus case întregi, atunci minunează-te de tăria de caracter a dreptului Avraam! De frica lui Dumnezeu răbda cu curaj toate ocările nevastei sale! Dar era și el om, și-l amărau și-l dureau cuvintele ei. Roaba se întoarce iar în casa stăpânului și-i naște lui Avraam un copil nelegitim ; astfel ajunge Avraam tată după o atât de îndelungată vreme, nașterea acestui copil i-a pricinuit lui Avraam o oarecare bucurie, dar mai multă tristețe. Copilul acesta nelegitim îi aducea aminte de copilul (dorit al) căsniciei sale și-i mărea și mai mult dorința de a avea un copil de la propria lui soție. Cuvintele spuse lui de

Dumnezeu: “Nu te va moșteni acesta, ci cel care va ieși din tine” , le socotea spuse despre Ismael; Dumnezeu nu-i spusese încă nimic despre Sarra.

În sfârșit, când a căpătat făgăduința că va avea pe Isaac și a fost hotărât de Dumnezeu și timpul nașterii , înainte de a se bucura de aceste nădejdi, s-a revărsat asupra lui o altă negură deasă de tristețe, pedepsirea sodomiților . Că lucrul acesta a tulburat mult sufletul dreptului Avraam o poate vedea oricine din cuvintele și din rugăciunea sa către Dumnezeu. Când a văzut pogorându-se din cer ploaia aceia înfricoșătoare, când a văzut că totul s-a prefăcut dintr-o dată în praf și cenușă, nu mai era în toată firea. Dacă noi, când vedem de departe că ne arde casa, ne ieșim din minți și leșinăm de tristețe și de spaimă, gândește-te cât de mare a fost spaima și durerea celui drept când a văzut că orașe și ținuturi întregi, împreună cu locuitorii lor, ard până la temelii, nu din pricina unui foc obișnuit, ci a unui foc străin și înfricoșător?

Nu ți se pare oare că suferințele și nenorocirile lui Avraam imită valurile mării care vin neconținut unele după altele? Căci, după cum pe mare nu se liniștesc bine primele valuri, și se ridică altele, tot așa s-a întâmplat și în întreaga viață a acestui drept.

Erau încă proaspete în sufletul său nenorocirile căzute asupra sodomiților, și împăratul gherarilor a și îndrăznit asupra Sarrei ceea ce îndrăznise și Faraon . Femeia lui a fost silită iarăși să mintă și să se dea drept sora lui; și ar fi fost necinstită dacă Dumnezeu n-ar fi împiedicat din nou înfăptuirea.

Când s-a născut Isaac toată casa era veselă împreună cu copilul și cu mama; numai dreptul Avraam, în mijlocul unei atât de mari bucurii, a trebuit să se supere și să se întristeze, deoarece a fost silit să-și alunge roaba și copilul . Chiar dacă Ismael era nelegitim, născut de o roabă, totuși dragostea de părinte nu-i era micșorată din pricină că pruncul era nelegitim și nici nu-i împușinase durerile părintești faptul că mama lui era de neam umil. Aceasta o poți vedea chiar din Scriptură . Acest bărbat puternic și curajos, care primise să junghie cu mâinile sale pe unicul său născut , suferă, i se frânge inima când femeia lui îi poruncește să alunge roaba și copilul; n-ar fi făcut acest lucru și nici n-ar fi dat ascultare Sarrei, deși acum avea mai multă îndrăznire când îi vorbea, dacă nu l-ar fi înduplecat frica de Dumnezeu . Prin urmare, când citești în Scriptură că la porunca Lui Dumnezeu Avraam a alungat roaba și copilul, să nu socotești că i-a dispărut din suflet durerea - căci era cu neputință! Dimpotrivă, minunează-te de supunerea mare a lui Avraam în fața poruncii lui Dumnezeu, minunează-te că nu s-a împotrivit lui Dumnezeu, deși i se rupea inima de durere din pricina despărțirii lui de copil și de mamă. A izgonit pe mamă și pe copil fără să știe unde se vor duce, iar el s-a resemnat și a răbdat în tăcere durerea. Era și el om ca toți oamenii.

9. I s-a frânt inima de durere și de tristețe și din pricina propriului său copil. Să nu spună cineva că n-a simțit dureri și că n-a suferit tot ce simte o inimă de tată. Nici să nu-l lipsească cineva pe Avraam de cea mai mare laudă, în dorința de a arăta că a privit lucrurile din lumea aceasta cu altă inimă decât cu o inimă de om. Dacă ne înduioșăm, ne mâhnim, iar adeseori chiar lacrimăm când vedem oameni necunoscuți, pe care nu i-am văzut niciodată în viață, condamnați la moarte pentru crime, oameni care s-au bucurat multă vreme de această viață, dacă deci ne înduioșăm, ne mâhnim, iar adeseori chiar lacrimăm când vedem că astfel de oameni sunt duși în piață ca să fie omorâți, putem spune oare că Avraam n-a simțit nimic din ce simte orice om, când a primit porunca să jertfească și să ardă cu mâinile sale pe adevăratul lui fiu, pe unicul născut, pe cel născut mai presus de așteptări și atât de târziu, la adânci bătrâneți - căci acestea toate măresc încă flacăra durerii -, nu pe când era încă tânăr? N-ar fi oare de râs un om care ar susține o astfel de părere? Dacă ar fi fost de piatră, dacă ar fi fost de fier, ba chiar de diamant, nu s-ar fi înduioșat

oare, nu l-ar fi durut inima de frumusețea copilului - era în floarea vârstei -, de înțelepciunea cuvintelor, de evlavia sufletului? Copilul a întrebat pe tatăl său: "Iată, am adus lemnele! Focul este aprins! Unde-i oaia de jertfă?". Tatăl său i-a răspuns: "Se va îngriji Dumnezeu, fiule, și de oaia de jertfă!". Copilul n-a întrebat mai mult.

S-a uitat la tatăl său cum îl leagă, și nu s-a împotrivit; a fost pus deasupra lemnului, și n-a sărit jos; a văzut cuțitul îndreptat spre el, și nu s-a tulburat. Poate fi oare un suflet mai plin de credință? Ar mai putea îndrăzni cineva să spună că Avraam n-a suferit deloc din pricina tuturor acestora? Dacă ar fi avut de jertfit un dușman, chiar dacă ar fi fost fiară, n-ar fi făcut-o fără strângere de inimă. Nu se poate asta! Nu se poate! Nu acuza pe cel drept de o atât de mare cruzime! S-a înduioșat și i s-a rupt inima de durere. Uită-te la cuvintele lui! "Se va îngriji Dumnezeu, fiule, a spus el, și de oaia de jertfă". Cât de dureroase sunt aceste cuvinte! Cu toate acestea, a călcat în picioare durerea, a înfrânt-o. A făcut totul cu același zel cu care ar fi făcut-o unul care n-ar fi fost oprit de nici una dintre aceste piedici. După ce l-a jertfit - căci cu voința îl și jertfise -, l-a dat sănătos și teafăr mamei sale. Mama l-a primit în brațele ei; dar înainte de a se bucura din plin de copil, ea a murit. Moartea soției sale l-a îndurerat mult pe Avraam.

Nimic nu era în stare să-l facă să suporte cu ușurință nenorocirea, deși trăiseră împreună vreme îndelungată; ba chiar tocmai aceasta îi mărea și mai mult durerea. Pe aceia îi dorim mai mult, pe care i-am avut mai multă vreme alături de noi și care ne-au dat mai multă dovadă de prietenie și de virtute. Că lucrurile așa au fost o arată jalea și lacrimile patriarhului pentru moartea soției sale. Poate povesti cineva grijile lui Avraam pentru copil, pentru alegerea unei soții potrivite lui? Dacă ai vrea să cercetezi cu de-amănuntul acestea și alte multe griji ale lui, ai vedea că viața dreptului Avraam este cu mult mai amărâtă, mai îndurerată și mai plină de griji decât viața lui Noe, despre care am vorbit mai înainte. Scriptura ne-a spus numai necazurile mai mari din viața lui și a lăsat ca pe celelalte să le cercetăm noi, toate câte în chip firesc se întâmplă în fiecare zi într-o casă unde sunt o mulțime de slugi, bărbat, femeie, copii și multă treabă. Ai putea însă să-mi obiectezi:

- Da, ai dreptate! Dar dreptul Avraam avea foarte mare mângâiere în fiecare din aceste necazuri pentru că suferea toate necazurile acelea pentru Dumnezeu.

- Același lucru să te mângâie și pe tine acum. Nimeni altul decât numai Dumnezeu a îngăduit să vină peste tine această încercare. Dacă Dumnezeu n-ar fi îngăduit, dracii cei cumpliți n-ar fi îndrăznit să intre în porci; cu atât mai mult n-ar fi pus dracul stăpânire pe tine dacă n-ar fi fost îngăduința lui Dumnezeu. După cum Avraam a avut mare răsplată pentru că a suferit totul cu curaj și mulțumire, tot așa și tu vei avea aceeași răsplată dacă vei răbda, fără murmur, și vei mulțumi pentru toate lui Dumnezeu. Iov a suferit cele ce a suferit prin îngăduința lui Dumnezeu; a fost însă încununat nu numai pentru că a suferit, ci și pentru că a întâmpinat cu curaj toate nenorocirile. Toți îl admirăm, dar nu-l admirăm pentru că diavolul i-a luat toate bunurile lui, ci îl admirăm pentru că n-a păcătuit nici măcar cu buzele, deși l-au lovit atâtea nenorociri.

10. Voiam, pentru că am pomenit de Iov, să vorbesc și de zguduitoarele lui lacrimi și de grozăvia suferinței lui. Dar, pentru ca să nu lungesc prea mult vorba, să mă întorc la Isaac. Dacă vrei să cunoști cu de-amănuntul suferințele lui, ia în mâini istoria vieții sale, privește în adâncul necazurilor lui, și ele vor da multă mângâiere propriilor tale necazuri, negreșit. Dreptul Isaac a fost cu mult mai bun decât noi; a avut însă de luptat și cu vrăjmași mai puternici. Vicleanul diavol s-a năpustit cu mai multă furie asupra lui. Dar faptele de virtute nu se judecă prin numărul ispitelor, ci prin tăria de caracter și râvna cu care săvârșești virtutea. Prin urmare, chiar dacă lupta ta de acum este mai mică decât a lui Isaac, totuși aceasta nu va putea întru nimic să te împiedice să primești cununile. Cel ce a adus stăpânului încă doi talanți, n-a adus mai puțin decât cel care a

adăugat cinci . Pentru ce? Pentru că și unul și altul au arătat aceeași râvnă, chiar dacă n-au adus același câștig; din pricina aceasta și unul și altul s-au învrednicit de aceeași cinste, căci fiecare dintre ei a auzit: “Intră întru bucuria Domnului tău” . Care sunt necazurile și suferințele lui Isaac? N-a fost trimis, ca tatăl lui, într-o lungă călătorie; n-a fost silit să-și părăsească, asemenea lui Avraam, țara sa, dar a îndurat și el necazul cel mai mare, teama de a nu avea copii . După ce a scăpat, prin rugăciune, de acest necaz, a venit peste el o altă frică, mai mare decât cea dintâi, nu este tot una să tremuri de frica de a nu avea copii și să tremuri pentru viața mamei copiilor. Atât de mult o chinuiau pe soția lui Isaac durerile nașterii, încât i se părea mai amară viața decât moartea. Ascultă dorința ei chiar din propriile ei cuvinte: “Dacă așa trebuie să mi se întâmple, pentru ce să mai trăiesc?” .

A făcut și Isaac cunoștință cu foametea, ca și Avraam . Deși nu s-a pogorât în Egipt a pățit și el ce pățise tatăl său, ajungând în mare primejdie pentru femeia sa . Pe Avraam îl cinsteau toți vecinii; pe Isaac însă îl izgoneau ca pe un dușman și nu-l lăseau să se bucure de rodul ostanelilor sale; toți îl strâmtorau, dar profitau de agoniseala lui . Când, în sfârșit, și i-a făcut prieteni și și-a văzut copiii mari, atunci, da, atunci când nădăjduia să aibă liniște și mângâiere și să-i fie copiii toiaș bun bătrâneților, atunci a venit peste el cel mai mare necaz. L-a cuprins cea mai mare tristețe. În primul rând, fiul lui mai mare, împotriva voinței lui, s-a căsătorit cu femeie de alt neam ; aceasta l-a îndurerat mult, căci a adus în casă ceartă și război. Scriptura n-a mai amintit de toate necazurile aduse peste Isaac și Rebeca de femeile acelea, dar printr-un singur cuvânt: “Se certau cu Rebeca” , a lăsat să se înțeleagă totul. Cei care au case și copii însurați știu ce înseamnă cuvintele acestea. Ei, mai mult decât toți, știu bine ce rău mare este când nu se împacă soacra cu nora, mai ales când locuiesc în aceeași casă.

Necazul acesta era permanent în casa lui Isaac. La aceasta s-a mai adăugat și nenorocirea că Isaac a orbit . Numai cei orbi cunosc grozăvia răului. După aceasta, a venit peste el un nou necaz: n-a reușit să binecuvinteze pe copilul iubit de el; atât de mult i s-a rănit sufletul, încât a țipat mai cu amar decât fiul înșelat, și a trebuit să se justifice înaintea acestuia și să-i spună că a fost înșelat, și de aceea l-a nedreptățit fără voia lui , întâmplările acestea amintesc tragedia care se joacă pe scene și reînnoiesc drama copiilor tebani, fiii lui Oedip. Căci și aici fratele cel mai mare, dispretuind vârsta înaintată a tatălui și orbirea lui, a alungat din casă pe fratele său mai tânăr. Nu l-a omorât, cum a făcut fiul lui Oedip, căci înțelepciunea mamei a împiedicat fapta, îl amenința și pe el cu moartea, dar aștepta moartea tatălui său. Când a aflat mama lui de gândul fiului ei mai mare, s-a sfătuit cu soțul ei și l-a răpit pe Iacov din mâinile lui Isav . Și au fost siliți, Isaac și Rebeca, să alunge pe fiul lor, care-i îngrijea și-i iubea, iar pe cel rău, pe cel care le făcea traiul netrai (acestea-s chiar cuvintele Rebecăi), au trebuit să-l țină neconținut lângă dâșii. Așadar, după ce a fugit Iacov, care fusese crescut numai în casă (căci era “om liniștit, fără vicleșug, trăind în corturi”) și stătuse cea mai mare parte din timp acasă cu mama lui, gândește-te la plânsetele și la jalea Rebecăi amintindu-și neconținut de copilul ei și uitându-se la bărbatul ei, cu nimic mai de folos decât un mort și din pricina vârstei, și din pricina orbirii! De câtă jale nu era stăpânit bătrânul care trebuia să plângă, pe lângă propriile lui nenorociri, și necazurile femeii sale! Ce n-a spus, ce n-a grăit Rebeca când era pe patul de moarte! Cuvintele sale puteau să înmoaie și pietrele. Nu vedea alături pe fiul său iubit, s-o plângă, să-i închidă ochii, să-i închidă gura, s-o îmbrățișeze și să-i dea toate celelalte îngrijiri, fapte a căror absență pare părinților mai amară chiar decât moartea. Isaac simțea că Rebeca își dăduse sufletul cu aceste dorințe și păreri de rău. Gândește-te la furtuna din sufletul lui Isaac și atunci, și după moartea ei!

11. Astfel ni se înfățișează viața lui Isaac! Și ni se părea mai fericită decât viața multora!
Ca să arăt cum a fost viața lui Iacov îmi sunt de-ajuns, fără a o mai cerceta, chiar cuvintele lui. Când a stat de vorbă cu Faraon, a spus: “Puține și rele sunt zilele vieții mele; n-am ajuns la zilele părinților mei” : cu alte cuvinte, a spus: “am trăit o viață mai scurtă și mai trudnică decât părinții mei”. Dar chiar fără să o fi spus, nenorocirile sale sunt atât de vestite, încât le cunoaște orice om. A fost și bunicul său trimis într-o îndepărtată călătorie; dar Dumnezeu i-a poruncit să plece, iar aceasta i-a dat foarte mare mângâiere, Iacov însă a plecat într-o țară îndepărtată fugind dinaintea fratelui său care-l dușmănea și căuta să-l omoare . Bunicul său nu s-a plâns niciodată că n-are ce mânca și cu ce trăi; Iacov însă socotea o fericire să aibă haină și o bucată de pâine. Scăpat de la moarte, scăpat de neajunsurile călătoriei și ajuns la neamurile sale, a fost silit să robească, el, care a crescut în atâta belșug . Știi că robia este amară în orice împrejurare; dar este un chin de nesuferit să fii silit de oameni de seama ta să rabzi umilințele la care sunt supuse slugile, și asta mai cu seamă atunci când n-ai fost obișnuit cu astfel de treburi, ci ai trăit toată viața în libertate și belșug. Cu toate acestea, Iacov a suportat toate chinurile cu bărbăție și curaj. Ascultă cuvintele lui, căci însuși povestește necazurile sale din timpul cât a păscut oile socrului său: “Am plătit de la mine furțișagurile zilei și furțișagurile nopții. Ziua mă ardea căldura, și noaptea, gerul; și se depărta somnul de la ochii mei” . Acestea le-a suferit omul care a dus o viață fără de vicleșug, omul care a locuit tot timpul în casă ; după atât de multă trudă și pagubă, după ce a robit vreme îndelungată, a mai suferit și o amară înșelăciune când a fost vorba să se însoare.
Chiar dacă n-ar fi robit șapte ani, chiar dacă n-ar fi suferit nici un neajuns din cele de care se plângea socrului său și dacă n-ar fi iubit-o pe fiica lui, numai faptul că i-a făgăduit pe fata cea mai frumoasă, dar i-a dat în locul ei pe cea mai urâtă , câtă tristețe, câtă tulburare, câtă ocară a cuprins atunci sufletul fericitului aceluia! Dacă ar fi fost un alt om în locul lui, n-ar fi suferit cu ușurință ocară, ci ar fi distrus toată casa socrilor săi, omorându-se și pe sine, și pe ei, sau i-ar fi pierdut în alt chip. Dar pentru că Iacov era îndelung-răbdător a suportat cu resemnare totul, n-a făcut așa și nici măcar nu s-a gândit la așa ceva. Când i s-a poruncit să mai slujească șapte ani, a ascultat degrabă . Atât era de blând și de îngăduitor. Iar dacă îmi vei spune că dragostea pentru fată îl ajută să fie îngăduitor, apoi și în acest caz îmi vorbești tot de marea lui tristețe. Gândește-te la marea lui durere când a fost lipsit de fata iubită de el; când se aștepta s-o ia de soție, atunci a mai fost amânat cu alți șapte ani. Gândește-te apoi la frigul și căldura ce trebuia să îndure, la nopțile nedormite și la dese pagube! În sfârșit, și-a luat de soție fata ce-i plăcea și a trăit cu socrul său viață ticăloasă și trudnică; cu toate acestea, tot era pizmuit și a fost înșelat a doua oară la plata simbriei; a arătat socrului său înșelăciunea, spunându-i: “M-ai înșelat la socoteală de zeci de ori!” . Împreună cu socrul lui, s-au pornit împotriva-i, cu dușmănie mai sălbatică decât a acestuia, frații femeilor lui. Necazul cel mai mare dintre toate i l-a pricinuit femeia pe care o iubea, pentru care a preferat să slujească paisprezece ani. Rahila, iubita lui soție, era sugrumată de tristețe; vedea că sora ei naște, iar ea nici măcar nădejde nu avea de copil; din pricina tristeții își pierduse atât de mult mințile, încât îl învinuia și-l ținea de rău pe bărbatul ei și-l amenința că se omoară dacă nu are copii. ‘Dă-mi un copil, spunea ea; dacă nu, mă omor!’ . Ce bucurie putea deci Iacov să mai aibă, când femeia pe care o iubea nespuse de mult se jelea atât, când cumnații săi unelteau împotriva lui și făceau totul ca să-l lase sărac lipit pământului? Dacă ne întristăm mult când ni se ia înapoi averea dată ca zestre soțiilor noastre, pentru care nu ne-a curs nici un pic de sudoare, putem spune oare că (Iacov) a privit cu nepăsare când s-a văzut primejduit să i se ia averea făcută cu ostenele sale ? Simțind deci că îl bănuiau și că se uită la el cu neîncredere, a plecat pe ascuns, ca un fugar. Poate fi oare o situație mai ticăloasă ca aceasta? Sărmanul Iacov a plecat și din țara sa, și din țară străină tot cu frică, tot cu primejdie. Este silit să cadă din nou în

aceeași prăpastie. Când a fugit de teama fratelui său, și-a găsit scăparea la socru; acum, când este alungat de socru, este silit să-și găsească scăparea la fratele lui. A încercat pe propria-i piele cuvintele spuse de profetul Amos despre ziua Domnului: “Precum când fuge omul dinaintea leului și-i iese înaintea ursului și sare în vizuina lui, și-și reazemă mâinile sale de perete și-l mușcă șarpele” .

Trebuie să mai vorbesc oare despre spaima suferită de Iacov când l-a ajuns din urmă Laban , având de hrănit și de îngrijit atâtea vite și slugi? Dar când avea să dea cu ochii de fața fratelui său Isav, n-avea să pătească oare ce păteau cei ce se uitau la capul Gorgonei născocit de poezi? Își rânduise toate ale sale ca și cum s-ar fi dus la moarte. Ascultă cuvintele lui și înțelege din ele focul ce zăcea în sufletul său: “Scoate-mă, spune el, Dumnezeuule, din mâna fratelui meu Isav, că mă tem de el, ca nu cumva venind să măucidă pe mine și pe aceste mame cu fii. Tu mi-ai spus: Bine-ți voi face” . Dacă Iacov ar fi trăit până atunci tot timpul fericit, frica aceasta i-ar fi alungat din suflet toată fericirea. Dar toată viața lui, din ziua în care a primit binecuvântarea, a dus-o numai în frică, învăluit de nenorociri și de uneltiri. Atât de mare îi era frica în timpul întoarcerii spre casa părintească, încât nici după ce s-a întâlnit cu fratele său, care se purtase cu el bine și cu dragoste, nu căpătase curaj și nici nu-i pierise din suflet neliniștea. Când Isav l-a rugat să meargă împreună cu el, Iacov, ca și cum ar fi vrut să scape de o fiară sălbatică, îl ruga și căuta o umbră de adevăr, ca să se poată despărți de el, spunându-i: “Domnul meu cunoaște că sunt micușori copiii mei, și oile și vacile sunt fătate; deci de le voi sili să meargă, într-o zi vor muri toate vitele. Să meargă domnul meu înaintea slugii sale, iar eu voi întârzia pe cale după încetineala vitelor care merg înaintea mea și după mersul copiilor mei, până voi veni la domnul meu în Seir” . A răsuflat oleacă după ce a scăpat din acele primejdii, dar a venit peste el o altă spaimă, cu mult mai cumplită. Fiica lui, Dina, i-a fost răpită ; mai întâi l-a îndurerat necinstirea fiicei lui, dar s-a mângâiat când fiul împăratului i-a făgăduit că se va căsători cu Dina. Iacov a căzut la învoială cu fiul împăratului , dar Levi și oamenii lui au călcat în picioare învoielile și au ucis pe toți bărbații orașului . Fapta lui Levi a înspăimântat atât de mult pe tatăl lui, încât a trebuit să se mute de acolo, deoarece toți îl dușmăneau.

Scriptura spune: “Și a zis Iacov către Simeon și către Levi: urât m-ați făcut, ca să fiu rău tuturor celor ce locuiesc pământul și în Canaan și în Ferezei; și eu puțin sunt cu numărul, și de se vor aduna asupra mea, mă vor tăia și voi pieri și eu și casa mea” . Vecinii ar fi trecut prin sabie pe toți bărbații dacă iubirea de oameni a lui Dumnezeu n-ar fi oprit mâna lor și n-ar fi pus capăt acelor nenorociri. “Și a fost, spune Scriptura, frica lui Dumnezeu peste cetățile dimprejurul lor și n-au alergat pe urma fiilor lui Israel” . Cum a fost viața lui Iacov după ce a scăpat de aceste rele? A avut oare timp să-și tragă sufletul? Nu! Atunci s-a năpustit asupra lui culmea nenorocirilor, moartea iubitei lui soții, moarte înainte de vreme și silnică: “A născut Rahila, spune Scriptura, și greutate a avut în naștere. Și a fost când a născut ea cu greu, i-a zis moașa: Cutează, căci și acesta îți este fiu. Și a fost când își da ea sufletul (căci murea), a chemat numele lui: fiul durerii mele” . Și pe când era încă puternică jalea lui Iacov, Ruben i-a mai mărit tristețea necinstind patul tatălui său . Atât de mult l-a îndurerat pe Iacov acest lucru, încât chiar pe patul de moarte l-a blestemat pe fiul lui, atunci când părinții simt cea mai mare dragoste pentru copiii lor, mai cu seamă când este primul născut, cum era Ruben. Nu trage puțin în cumpăna dragostei părintești acest lucru. Marea tristețe a lui Iacov a îndepărtat însă toate acestea și, chemându-l pe Ruben, a spus: “Ruben, cel întâi-născut al meu, tu tăria mea și începutul fiilor mei, cumplit te-ai purtat, cumplit și îndărătnic; sumețitu-te-ai ca apa, ca să nu fierbi. Că te-ai suit în patul tatălui tău; atunci ai spurcat așternutul în care te-ai suit” .

Când Iosif, fiul iubitei lui femei, a crescut mare și se aștepta Iacov să-i fie o mângâiere a durerii

pierderii soției sale, atunci, tocmai prin fiul lui, i se pregătiseră fel de fel de nenorociri. Frații lui Iosif au muiat în sânge haina lui și i-au arătat-o tatălui lor . Prin această faptă feciorii lui i-au pricinuit o durere cumplită. N-a jelit numai moartea lui Iosif, ci și felul morții lui. Gândurile care-i sfâșiau sufletul erau multe și felurite: că a murit fiul iubitei sale soții, că era mai bun decât toții fiii lui, că era fiul cel mai drag, că era în floarea vârstei, că el l-a trimis la moarte, că n-a murit în casă, nici în pat, nici lângă tatăl său, fără să spună sau să audă vreun cuvânt de mângâiere, că n-a murit de moarte bună, că a fost sfâșiat de viu de cruzimea fiarelor sălbatice, că nu s-a găsit nici o rămășiță din trupul lui ca să o adune și să o dea pământului, că n-a suferit el, tatăl, o astfel de lovitură în tinerețe, când putea s-o suporte, ci acum, la adânci bătrâneți. Puteai să vezi o priveliște cumplit de dureroasă: părul alb mânjit cu țărână, pieptul bătrân dezgolit de cămașa sfâșiată, iar bocetele, cu neputință de mângâiat. “Și-a rupt, spune Scriptura, Iacov hainele sale și a pus pe mijlocul lui sac și a plâns pe fiul său zile multe. S-au adunat toți fiii lui și fiicele lui și au venit să-l mângâie; și nu vrea să se mângâie, zicând că: Mă voi pogorî în iad la fiul meu plângând” . Ca și cum ar fi trebuit ca niciodată sufletul lui să nu-i fie lipsit de tristețe, astfel, când începuse să se vindece această rană, a venit o foamete care a cuprins tot pământul . Foametea i-a adus de la început o mulțime de neplăceri. Când feciorii lui s-au întors cu grâu din Egipt, au adus o ușurare nenorocirii, dar au adus-o amestecată cu alt necaz: fiul său Simeon nu s-a întors cu frații lui din Egipt ; acest lucru i-a stricat toată bucuria curmării foametei. Necazul însă nu s-a mărginit numai la atât.

Cei din Egipt îl cereau și pe Veniamin , singura mângâiere ce-i mai rămăsese în locul femeii lui moarte și a fiului său mâncat de fiarele sălbatice. Nu numai asta îl făcea pe Iacov să țină lângă el pe Veniamin, ci și vârsta lui fragedă și grija educației lui. “Nu se va pogorî, a zis Iacov, fiul meu cu voi, pentru că fratele lui a murit, și el singur mi-a rămas. Și de i se va întâmpla să slăbească pe calea pe care veți merge, îmi veți duce bătrânețile mele cu întristare în iad” . La început, pentru toate aceste motive a rămas neînduplecat, spunând că nu-l va lăsa să plece. Dar când foametea a ajuns mai cumplită și simțea că nenorocirea se mărește, i-a dat voie, deși plângea cu amar: “Pentru ce mi-ați făcut rău spunând omului aceuia că mai aveți un frate?” . Plecarea lui Veniamin l-a îndurerat mai mult decât orice, rostind aceste cuvinte pline de jale: “Iosif nu mai este, Simeon nu mai este; și pe Veniamin să-l luați? Peste mine au venit toate acestea!” . Prin aceste cuvinte se plângea că după Iosif și Simeon încercau să i-l răpească și pe Veniamin și arăta că va suferi orice numai să nu se despartă de copil, în sfârșit, biruit, l-a dat cu propriile sale mâini, zicând: “Și pe fratele vostru luați-l și sculându-vă mergeți la acel om. Și Dumnezeu meu să vă dea vouă har înaintea omului ca să lase pe fratele vostru celălalt și pe Veniamin. Cât despre mine, de-mi va fi dat să rămân fără copii, atunci să rămân” , Iacov a fost copleșit de multe nenorociri, i se sfâșia inima de durere, și numărul copiilor lui se împutina încetul cu încetul; totuși răbda toate nenorocirile, chiar dacă necazurile ce-l loveau erau din ce în ce mai mari. Mai mare i-a fost tristețea pricinuită de pierderea lui Simeon și a lui Veniamin decât cea pricinuită de pierderea lui Iosif. Nenorocirea pentru care nu mai ai credință de îndreptare, chiar dacă ne pricinuieste foarte mari supărări, o uităm repede, căci ea ne taie orice nădejde. Dar nenorocirea despre care nu știi cum se va termina nu lasă sufletul să se liniștească; nesiguranța celor ce se pot întâmpla mărește și înnoiește mereu chinul sufletului. Adevărul spuselor mele îl poți vedea bine în viața Fericitului David; atâta vreme cât copilul îi trăia, îl jelea; după ce i-a murit însă copilul, n-a mai plâns. Slugile lui David erau nedumerite din pricina purtării lui; de aceea l-au întrebat pentru ce nu mai plânge după ce i-a murit copilul, o dată ce-l jelea pe când trăia ; David le-a dat aceeași explicație ca și cea dată de mine acum . Era firesc, deci, ca Iacov să se fi temut și să fi tremurat mai mult acum, deoarece nu știa ce sfârșit va avea această nouă nenorocire. Mi s-ar

putea însă obiecta:

- Dar priveliștea aceea plăcută și vederea lui Iosif l-au bucurat mai târziu.
- Dar ce folos? După cum n-ai nici un folos dacă în gheață membrele pârjolate la un foc puternic, tot astfel nimic n-ar fi fost în stare să mai miște inima lui Iacov, al cărui suflet a fost atât de mult tulburat de dureri și a fost pârjolit puternic de flacăra tristeții, mai cu seamă că acum, din pricina bătrâneții, simțirea nu-i mai era atât de vie. Același lucru îl spunea și Barzilai, rugându-l pe David: “Câte vor fi zilele vieții mele acolo, ca să sui cu regele în Ierusalim? Astăzi sunt om de optzeci de ani; voi cunoaște între bine și între rău? Va gusta robul tău toate câte va mânca sau toate câte va bea? Sau voi auzi glasul cântăreților și al cântărețelor? Pentru ce să fie robul tău povară pentru domnul meu, regele?”. Dar pentru ce e nevoie să alergăm la mărturia altora spre a trage această concluzie, când putem s-o auzim chiar din gura celui care a suferit? Întrebat de Faraon despre viața lui, după ce și-a văzut fiul, spune: “Puține și rele sunt zilele mele; n-au ajuns la zilele părinților mei”. Iacov avea deci neconținut vie în suflet amintirea necazurilor sale.

12. Dar Iosif, acest strălucit și slăvit fiu al lui Iacov, pe cine n-a depășit prin suferințele sale? Tatăl lui a avut numai un frate care-l dușmănea; Iosif însă, cu mult mai mulți. Iacov și-a petrecut toată copilăria în belșug și în mare tihnă; Iosif însă a fost silit, încă de pe când era copil, să trăiască printre străini și să suporte necazurile și neplăcerile călătoriei. Iacov avea lângă el pe mama sa, care-i ușura dușmănia fratelui său; Iosif însă, încă de pe când era tânăr, când avea mai cu seamă nevoie de ajutorul mamei, a fost lipsit cu totul de acesta. Mai mult încă: Isav a supărat pe Iacov numai cu amenințarea; frații lui Iosif însă au prefăcut dușmănia în faptă; dinainte de a-l vinde îl pizmuiau și-l bârfeau. Poate fi ceva mai groaznic decât a avea neconținut dușmani cu tine în casă? “Au adus învinuire împotriva lui; și văzând că tatăl lui îl iubește mai mult decât pe ceilalți fii ai lui l-au urât pe el și nu-i puteau grăi nimic de pace”. N-aș putea spune că a fost o nenorocire atât de mare când s-a aflat în stăpânirea negustorilor sau a dregătorului. Aceștia s-au purtat cu mult mai omenos decât frații lui. Dar nici după ce a ajuns în Egipt nu s-a potolit furtuna necazurilor; dezlănțuindu-se din nou, o furtună mai puternică l-a acoperit. Vei crede poate că am de gând să vorbesc de viclenia stăpânei sale; înainte de aceasta am să vorbesc de un alt necaz, mai cumplit. Groaznic, într-adevăr e groaznic să fii defăimat pentru astfel de fapte, să fii osândit, să fii întemnițat vreme atât de îndelungată, când ești un copil liber, de bun neam și n-ai făcut niciodată cunoștință cu astfel de nevoi. Dar cu mult mai împovărătoare decât toate aceste furtuni socot că a fost furtuna pricinuită de vârsta sa.

Dacă a respins dragostea stăpânei sale pentru că el însuși nu era tulburat de poftă, nu-l laud mult pe Iosif, nici nu-l admir, dând eu ascultare cuvintelor lui Hristos. Hristos spune că vor fi vrednici de împărăția cerurilor nu cei care sunt din fire fameni, ci cei care singuri se fac fameni. Care ar fi fost biruința lui Iosif dacă nu s-ar fi făcut pe sine famen? Împotriva cui și-a încununat fruntea? Pe cine a învins, ca să fie proclamat învingător, dacă n-a avut cu cine se lupta și nu încerca nimeni să-l trântescă la pământ? Nu spunem că sunt caști și nici nu-i laudăm pe cei care nu trăiesc cu animalele, deoarece firea noastră nu pofteste o astfel de împreunare. Prin urmare, dacă pe Fericitul Iosif nu l-a tulburat dorința de a trăi cu stăpâna sa, pentru ce să ne minunăm de castitatea lui? Dar dacă atunci când flacăra dragostei este mai puternică decât la oricare altă vârstă -n-avea decât douăzeci de ani -, dacă atunci când tirania poftei este de nestăpânit, chiar când nu-i provocată din afară, dacă, deci, atunci s-a năpustit asupra tânărului desfrânata lui stăpână, care și-a mărit frumusețea firească pe care o avea și cu vrăjile femeiești, și cu înfrumusețarea chipului ei, cine ar putea povesti furtuna sufletului lui, tulburarea și chinul său, când dinăuntru îl tulburau firea și vârsta, iar din afară îl asaltau vicleniile egiptencei, nu o zi sau

două, ci vreme îndelungată? După părerea mea, Iosif tremura atunci nu numai pentru el, ci suferea și pentru ea, văzând-o că se silea să se arunce într-o prăpastie atât de mare. Că acesta era gândul lui Iosif se vede de acolo că el îi răspunde cu multă bunătate sufletească. Dacă ar fi vrut, ar fi putut să-i vorbească obraznic și s-o insulte; ea ar fi suferit totul cu ușurință pentru că-l iubea, Iosif însă n-a rostit astfel de cuvinte, nici nu le-a gândit, ci i-a grăit cuvinte de credință, prin care socotea s-o întoarcă de la gândul ei; altceva mai mult n-a spus. “Iată, a spus el, domnul meu nu cunoaște nimic din cele câte mi s-au încredințat în casa lui și toate câte sunt în ea le-a dat în mâna mea; și nu este în casa aceasta nimic care să nu fie sub mine și nu-mi este oprit nimic altceva afară de tine, pentru că tu ești femeia lui. Cum voi face acest mare rău și să păcătuiesc înaintea lui Dumnezeu?” . Și după ce a vorbit cu atâta blândețe și a arătat atâta curăție sufletească și trupească, a fost bârfit; iar Dumnezeu a îngăduit. A fost legat, și nici atunci n-a vădit hula și bârfeala nedreaptă a femeii. Voia să primească mare răsplată și cununi mai strălucitoare. Pentru aceea a rămas tot în temniță, și când slugile împăratului au fost eliberate. Nu-mi vorbi de omenia temnicerului! Cercetează mai degrabă cuvintele lui Iosif, și vei vedea durerea sufletului său. După ce a tălmăcit visul, a spus paharnicului: “Ci adu-ți aminte de mine când îți va fi bine și fă milă cu mine și adu-i aminte de mine lui Faraon și să mă scoți din această închisoare; că am fost furat din pământul evreilor, și aici n-am făcut nimic, m-au aruncat în temnița aceasta” . Ar fi suferit cu ușurință întemnițarea, dar îi era nespus de greu să trăiască la un loc cu astfel de oameni: jefuitori de morminte, hoți, ucigași de părinți, desfrânați, criminali -căci închisoarea era plină numai cu astfel de oameni.

Nu-l supăra și nu-l întrista numai aceasta, ci și faptul că vedea că mulți oameni se istovesc acolo fără rost și fără vreo vină. Cu toate acestea, robul împăratului a fost eliberat din temniță, lucru de care te plângi și tu acum, iar Iosif, omul liber, a rămas să se mai chinuie în închisoare. Dacă mi-ai spune că Iosif a dobândit mai târziu putere împărătească, n-ai face altceva decât să-mi vorbești de roiul de griji, de nopți nedormite, de nenumărate treburi care, toate, nu aduc nici o bucurie celor ce doresc să ducă o viață liniștită și fără de grijă.

În afară de acestea, chiar dacă au avut vreo bucurie, dreptii Vechiului Testament n-au putut avea cea mai mare bucurie, căci în vremea lor nu se descoperise încă împărăția cerurilor și nici nu se făcuse cunoscută făgăduința bunătăților viitoare. Dar acum, când stau în fața noastră atâtea bunătăți, când cunoșteam cu toții care sunt realitatea și sensul acestei vieți, spune-mi, te rog, se mai poate întrista cineva, chiar dacă n-are nici o bucurie în viața aceasta pământească, și, în general vorbind, mai poate socoti ca bun ceva din cele ce se întâmplă pe pământ, o dată ce cunoaște bunătățile cerești? Poate fi un suflet mai ticălos decât acela care, în timp ce așteaptă să se mute nu după multă vreme la cer, caută tihna din lumea aceasta și veselia pământească, veselie ce nu se deosebește întru nimic de umbră? Solomon spune: “Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciuni” . Dacă omul care, mai mult decât toți oamenii, a încercat pe propria-i piele valoarea plăcerilor din lumea aceasta, a vorbit astfel despre plăceri, cu mult mai mult noi trebuie să gândim așa, noi, care nu avem nimic comun cu pământul, care am fost înscriși în Cetatea cea de sus și căroră ni s-a poruncit să locuim cu mintea în cer.

DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII (III)

din “DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII”

1. Cele spuse mai sus sunt îndestulătoare să-ți stingă flacăra tristeții și să te înduplece să-ți ușurezi sufletul. Dar ca să te mângâi și mai mult, m-am gândit să-ți adresez și acest cuvânt, punându-ți mai întâi această întrebare:

- Dacă te-ar pofti cineva să te faci împărat pământesc, și, înainte de a intra în oraș spre a te încorona, ar trebui să poposești la un han plin de glod și de fum, zgomotos din pricina drumeților, tulburat din pricina hoților de drumul mare, în care ai avea multe necazuri și supărări, spune-mi, te rog, te-ai întoarce oare din drum din pricina acestor neplăceri? N-ai disprețui totul ca pe o nimica? Nu-i oare curată nebunie ca, atunci când e vorba să ajungi stăpân peste pământ, să nu te descurajeze nici una dintre greutățile ce-ți ies în cale, pentru că te trufești cu nădejile tronului împărătesc, iar când este vorba să te pregătești să pleci în ceruri, să-ți pierzi curajul și să te tulburi de tot ce ți se întâmplă în spelunca asta a pământului? Într-adevăr, nu-i nici o deosebire între traiul nostru de pe pământ și traiul dintr-o speluncă sau dintr-un han. Sfinții, voind să arate acest lucru, se numeau pe ei înșiși străini și călători; prin aceste cuvinte ne învață că trebuie să ne batem joc și să nu dăm nici o importanță tuturor celor din viață, fie vesele, fie triste, ne învață să ne dezlipim sufletul de pământ și să-l lipim de cer.

Haide deci să trecem la sfinți! Să mutăm cuvântul de la Iosif la Moise! Acesta, omul cel mai blând dintre toți oamenii, s-a născut pe vremea când neamul său era foarte nefericit; părinții lui l-au înstrăinat; necunoscându-și părinții, a fost crescut de mic de barbari. Poate fi oare o situație mai împovărătoare decât aceasta pentru un evreu tânăr și înțelept, chiar dacă ar fi trecut de nenumărate ori drept fiu al împăratului?

Pentru Moise nu era numai aceasta grozăvia, ci și aceea că-și vedea neamul zbătăndu-se în cele mai mari nenorociri. Ar fi putut să se bucure de desfătărilor și de plăcerile vieții din palatele împărătești, când îi vedea pe toți cei din neamul lui într-o atât de mare furtună, el, care nu suferea nici să trăiască, nici să fie înscris în cartea lui Dumnezeu dacă nu se mântuiește neamul său? Dacă pe noi, care trăim după atâta vreme, care nu suntem îndreptățiți ca Moise să iubim poporul iudeu, ne cuprinde mila când auzim de uciderea pruncilor, gândește-te ce a trebuit să sufere Moise, legat prin dragoste de tot poporul evreu, iar prin ochi, spectator al nenorocirilor lor, silit totuși să numească părinți pe asupritorii neamului său. După părerea mea, Moise jelea pe nefericiții copii mai mult decât îi jeleau părinții lor. Aceasta se vede din faptele săvârșite de el mai târziu. Când n-a putut nici să-l convingă nici să-l silească pe așa-zisul lui tată să pună capăt poruncii sălbatică și tiranică, s-a hotărât să ia parte la suferințele lor. Nu mă minunez atât de mult de hotărârea lui, cât sunt uimit că flacăra tristeții îi mistuia sufletul cu mult înainte; căci aceasta-i concluzia ce-o trag din omorul săvârșit de el. Cel care preface durerea în omor, acela arată prin fapta săvârșită cât de puternică îi este durerea. Nu s-ar fi răzbunat cu atâta tărie dacă n-ar fi suferit, din pricina suferinței copiilor omorâți, mai mult decât părinții lor. Dar dacă s-a răzbunat, și-a răcorit oare puțin sufletul de tristețea lui? A putut să se bucure desăvârșit de ușurarea ce a avut-o de pe urma răzbunării? Chiar a doua zi, a venit peste fericitul acela o altă durere, mai cumplită decât cea dintâi, și l-a cuprins o frică așa de mare, încât a fugit din Egipt. Cumplit lucrul este să te vorbească de rău un om oarecare, dar când te bârfește un om căruia i-ai făcut bine, când

nesocotește binefacerea pe care i-ai făcut-o și spune: “Vrei să mă omori și pe mine cum ai omorit ieri pe egipteanul acela?” , atunci, da, atunci ocară nu mai poate fi suferită și este în stare să-l piardă pe cel ocărât. Astfel, după tristețe a venit peste Moise și mânie. Sufletul lui însă era cuprins și de un al treilea necaz, teama de împărat; aceasta pusese stăpânire atât de mult pe sufletul dreptului, încât l-a alungat din țară . Ajunge deci fugăr Fiul împăratului. Dacă-l fericește cineva pe Moise pentru că a crescut în palatul împărătesc, să-și aducă aminte acum, când e fugăr, de traiul bun de pe vremea când era în palat, și va vedea că tocmai acest trai bun a fost pentru el pricină a nenumărate supărări și neplăceri. Nu-i tot una ca un om care s-a născut și a crescut într-o casă simplă, care a întâmpinat multe greutăți, care a străbătut multe drumuri și a suferit multe necazuri, să fie silit să rătăcească vreme îndelungată și să sufere multe neplăceri în pământuri străine, cu a pătimi aceleași neajunsuri un om care n-a cunoscut deloc aceste necazuri, ci toată viața lui a trăit în lux și în huzur. Fuga va fi mai grea pentru acesta decât pentru acela, dacă se întâmplă să vină peste el vreodată o nevoie ca aceasta. Iar pentru Moise încercarea a venit. Ajuns fugăr, își găsește scăparea la un om care era și închinător la idoli, și de alt neam . Nu-i puțină pricină de tristețe să fii găzduit o vreme așa de îndelungată de un preot al demonilor. A fost tocmă de preotul acela să-i pască turmele, și a fost cioban la oi vreme de patruzeci de ani. Dacă i se pare cuiva că lucrul acesta e o nimica, să întrebăm nu pe cei care de frică au trebuit să fugă de acasă și să se ascundă, ci pe cei care de bunăvoie au plecat de acasă pentru puțină vreme, și ne vor spune cât sunt de neliniștiți, cât sunt de necăjiți, cât de mare bine socotesc întoarcerea acasă. Judecă acum, te rog, și vezi cât e de mare nenorocirea lui Moise când i se părea mai ușoară decât întoarcerea acasă, atât de dorită de alții, viața ticăloasă pe care o ducea, frica ce-l apăsa și traiul său împovăraător și greu! Să nu judeci traiul lui după cuvintele “păștea oile” , ci cu acest prilej adu-ți aminte de cuvintele lui Iacov, pe care, cu lacrimi, le-a spus socrului său: “Am plătit de la mine furțișagurile zilei și furțișagurile nopții. Ziua mă ardea căldura, și noaptea, gerul; și se depărta somnul de la ochii mei” . După cum ușor se poate presupune, astfel de necazuri a îndurat Moise, mai mulți ani decât Iacov, și cu atât mai mare greutate cu cât și pământul în care păștea Moise oile era mai sărac decât pământul în care păstorise Iacov. Nu are nici o importanță faptul că Moise nu s-a plâns ca Iacov; nici fericitul acela n-ar fi spus nimic dacă împrejurarea nu l-ar fi dus la mare strâmtorare și dacă nerescunoștința socrului său nu l-ar fi silit să rostească aceste cuvinte. Numai traiul printre străini este îndestulător să amărăscă viața unui om, care n-a plecat din țara lui pentru altă pricină, ca Moise, ci numai pentru a-și câștiga pâinea cea de toate zilele: “Ca pasărea, spune Solomon, izgonită din cuibul ei, așa este omul care robește, când se înstrăinează din locurile sale” . Pe vremea aceea Moise nu mai era sigur nici de zilele lui; trăia cu frica în sân ca o slugă fugită de la un stăpân crud, care tremură mereu de teama de a nu fi prinsă. Frica lui era atât de mare, încât după atâta vreme, trecuseră patruzeci de ani, când Dumnezeu îi poruncește să plece, Moise șovăie și pregetă, chiar când aude pe Dumnezeu spunându-i: “A murit cel ce căuta sufletul tău” .

2. A fost înduplecat și a plecat și a trebuit să-și părăsească nevasta și copiii. Dar iarăși au venit peste el, din partea stăpânitorului de atunci al Egiptului, ocări, insulte și amenințări, iar din partea celor cărora le făcea bine, învinuiri și blesteme. Faraon spunea: “Pentru ce, Moise și Aron, întoarceți pe popor de la lucrul lui? Mergeți fiecare din voi la locul vostru” . Iar israeliții spuneau: “Să vă vadă Dumnezeu și să vă judece, că ați făcut urât mirosul vostru înaintea lui Faraon și înaintea slugilor lui, ca să dați sabie în mâinile lor și să ne omoare” . Pline de tristețe și împovărătoare sunt aceste cuvinte; dar mai împovăraător decât toate era faptul că a fost socotit un înșelător, deși venise în Egipt ca să vestească poporului său nenumărate

bunătăți: libertatea, eliberarea de toate muncile la care erau supuși. Și, pe bună dreptate, putea fi considerat așa, căci nu li s-a ușurat povara robiei la care erau supuși; li s-a mărit ; iar cel așteptat să fie izbăvitorul întregului neam, cel care le făgăduise mântuirea, acela părea să fie pricina chinurilor și a biciuirilor, părea să fie un viclean și aducător de nenorocire. Cine n-ar fi fost înghițit cu ușurință de tristețe dacă i s-ar fi făgăduit scăparea de niște munci atât de mari, și, în locul celor făgăduite, ar fi văzut că se mai adaugă alte chinuri, mai cumplite? Se întrista Moise; cum este firesc să se întristeze cel care aude și vede acestea. Tristețea însă nu i-a schimbat hotărârea; a rămas neclintit, cu toate că faptele nu întăreau făgăduința, ci erau cu totul potrivnice. S-a apropiat de Dumnezeu, I-a spus Lui toate, s-a plâns îndelung și I-a spus: “Doamne, pentru ce ai împilat pe poporul acesta? Pentru ce m-ai trimis pe mine? De când m-am dus la Faraon ca să vorbesc în numele Tău, a împilat pe poporul acesta, și n-ai izbăvit pe poporul Tău” . Așa s-a plâns Moise lui Dumnezeu, iar Dumnezeu i-a poruncit ca și mai înainte. Moise le-a făcut din nou israeliților aceleași făgăduințe, dar ei nu le-au mai primit, pentru că sufletele lor erau obosite și triste și „N-au ascultat de Moise, spune Scriptura, din pricina tristeții și a muncilor celor aspre” . Neascultarea lor l-a întristat mult pe Moise.

Când a făcut minunile în fața lui Faraon, a fost luat în răs de multe ori ; totuși a răbdat cu bărbăție și această batjocură, în sfârșit, li s-a dat voie să plece din Egipt ; au prins și Moise și iudeii curaj. Dar, înainte de a răsufla cum trebuie, l-a cuprins o frică tot atât de mare ca și atunci când a fugit din palatul împăratesc; dar, mai bine spus, o frică mai mare chiar decât aceea. Nu trecuseră trei zile de la plecarea lor, și au văzut că toți barbarii înarmați erau în urma lor . Au pățit și ei ca niște robi fugiți în țări străine, care dau pe neașteptate cu ochii de stăpânii lor, sau chiar ca ei înșiși dacă s-ar fi întâmplat să se bucure în somn de un vis frumos, că au scăpat de robia egipteană, dar apoi, deșteptându-se, se văd tot în Egipt, supuși la aceleași munci. Dar, mai bine spus, nu știu ce li s-a părut că este vis: cele trei zile de libertate sau vederea înspăimântătoare a dușmanilor în urma lor? Atât de întunecată le era vederea de negura tristeții! Moise însă era stăpânit de un întuneric și mai mare. Nu se temea, ca ceilalți israeliti numai de egipteni, ci și de egipteni, și de israeliți. Și unii și alții îl socoteau un înșelător și un prefăcut; egiptenii își băteau joc de el, îl atacau; iudeii îl îndurerau și-l întristau. Dar pentru ce e nevoie să dovedim în acest chip tristețea lui Moise, când este cu putință să înțelegem toată durerea sufletului lui datorită vocii coborâte de sus? În timp ce Moise tăcea și nici nu îndrăznea să deschidă buzele, Dumnezeu i-a zis: “Pentru ce strigi către Mine?” . Printr-un singur cuvânt. Dumnezeu ne-a făcut cunoscută toată tulburarea sufletului său.

3. După ce a dispărut și această teamă, s-au ridicat din nou nenorociri și mai mari. Mai rău decât egiptenii și decât Faraon s-au purtat cu el tot timpul cei conduși de el, poporul care primise nenumărate bunătăți. Mai întâi, l-au atacat pricinuindu-i mari supărări; au cerut să le dea carnea pe care o mâncau în Egipt ; nu erau mulțumiți cu cele pe care le aveau, ci le doreau pe cele din timpul robiei. Iar acest lucru îl copleșea pe Moise. Ar fi avut oare Moise o situație mai fericită dacă ar fi primit poruncă să conducă o armată de nebuni și de smintiți? Cu toate acestea, acel fericit bărbat le suporta pe toate cu bărbăție; dacă nu i-ar fi iubit, ar fi suportat cu ușurință purtarea lor. S-ar fi supărat numai de cele ce-i făceau lui personal; dar pentru că-i iubea mai mult decât îi iubiseră părinții lor, a avut din pricina acestei purtări de grijă și o altă supărare, pricinuită de păcătoșenia și răutatea lor. Nu-l amăra atât de mult ocară, cât stricăciunea și răutatea lor. Înainte chiar de a primi iudeii mana, hrana aceea minunată , pe Moise l-a amărât mult nerecunoștința lor; după ce au primit mana, după ce au fost înconjurați de noi minuni, ei continuau să-și arate răutatea, fărâdelegea și lăcomia în ce privește strângerea hranei . Nu trecea

multă vreme, și iarăși murmurau, iarăși criticau binefacerile lui Dumnezeu. Acel fericit bărbat plângea și se întrista pentru fiecare dintre ei, mai mult decât cei ce păcătuiau. Când au făcut vițelul de aur, ei jucau și chefuiau, iar el jelea și se întrista; și s-a blestemat cu acel cumplit blestem. Cu toate acestea, nimic nu l-a făcut să îndepărteze din sufletul lui în întregime dragostea ce le-o purta. Câtă durere, câte lacrimi nu va fi vărsat Moise când vedea că cei atât de dragi lui ajung din ce în ce mai răi! Ți-e viața cu neputință de trăit când ai un singur copil și-l vezi că alunecă spre rău, chiar dacă tu însuși ești mai stricat decât toți. Ce va fi simțit oare Moise, care avea de îngrijit ca pe niște copii zeci de mii, dar, mai bine spus, pe care-i iubea mai mult decât pe copii. Nici un tată, dacă n-ar fi făcut nici un păcat, nu s-ar fi rugat să moară împreună cu copilul lui, cum a făcut Moise. Cât crezi deci că a suferit Moise, care avea atât de mulți copii, omul care ura răul și iubea binele, când a văzut pe toți că se îndreaptă ca o turmă de oi spre prăpastia răutății? Căci dacă amețeala supărării nu l-ar fi orbit și nu i-ar fi zdruncinat sufletul din temelie, n-ar fi aruncat plăcile legii din mâini, nici nu le-ar fi sfărâmat. Dar a repetat această nenorocire.

- Spune-mi, te rog, prin ce mijloc?

- Chiar dacă mijlocul de vindecare a dat rezultate bune, totuși ochii lui erau plini de lacrimi. Nimeni nu are o inimă de piatră, încât să nu sufere nimic când vede că frații și rudele se măcelăresc între ei, iar această măcelărire cuprinde un număr de trei mii de oameni. Și noi ne pedepsim și ne batem copiii când îi prindem că greșesc cu ceva, dar ne doare când o facem și suferim mai mult decât cei pe care-i pedepsim.

4. Mare jale era atunci în întreaga tabără. Dar peste necazurile de mai înainte a venit alt necaz. Dumnezeu i-a amenințat că n-are să-i mai conducă, ci are să-i părăsească și are să-i dea sub paza unui înger. Pentru Moise amenințarea aceasta a lui Dumnezeu era grozav de dureroasă. Ascultă ce-I spune lui Dumnezeu: “Dacă nu vei merge Tu cu mine, să nu mă mai scoți de aici”. Vezi că frica și întristarea se țin lanț? Grozăvia nu s-a oprit la atât. După ce L-a înduplecat pe Dumnezeu, și Cel iubitor de oameni a consimțit și a dat harul, alte dureri l-au acoperit: iudeii s-au mâniat pe Cel ce-i miluia; din această cauză au trecut prin cele mai cumplite nenorociri. După măcelul acela care a pricinuit atâtea lacrimi, iudeii au greșit iarăși. Păcatul lor a adus peste ei foc din cer; focul i-ar fi ars pe toți dacă Dumnezeu n-ar fi arătat și atunci față de ei marea Sa iubire de oameni. Totdeauna pentru Moise tristețea a fost îndoită: și pentru că erau pedepsiți și omorâți, și pentru că cei rămași în viață continuau să fie tot răi și păcătoși, nefolosind nimic de pe urma nenorocirilor celorlalți. Nu se terminase pedeapsa cu moartea, și supraviețuitorii și-au adus aminte de ceapa din Egipt, erau nemulțumiți cu cele ce aveau și ziceau: “Cine ne va hrăni pe noi cu carne? Adusu-ne-am aminte de peștii pe care-i mâncam în Egipt, de castraveți, pepeni, praz, ceapă și usturoi. Iar acum sufletul nostru s-a uscat de tot; nimic, afară de mană, nu văd ochii noștri”. Atunci Moise, nemaiputând suferi nerecunoștința lor, biruit de supărare, nu vrea să le mai aibă grija și-și dorește moartea în locul acelei vieți amare. Ascultă chiar cuvintele lui: “Și a spus Moise, zice Scriptura, către Dumnezeu: Pentru ce ai întristat pe robul Tău și pentru ce nu am găsit har înaintea Ta când ai pus peste mine sarcina acestui popor? Au doară eu am zămislit pe tot poporul acesta, sau eu l-am născut, că îmi spui mie: Ia-l pe el în sânul tău, cum ia doica pe copilul ce sugă lapte, și du-l în pământul pe care l-am jurat părinților lui? De unde am eu carne ca să dau la tot poporul acesta? Că mi se plâng, zicând: Dă-ne carne ca să mâncăm! Nu voi putea eu singur să port pe poporul acesta, căci mai greu decât puterea mea îmi este cuvântul acesta. Dar dacă nu faci așa cu mine, omoară-mă îndată, dacă am găsit har înaintea Ta”. Acestea a rostit Moise care spunea: “Și acum, dacă vei ierta păcatul lor, iartă-l; dar dacă nu,

șterge-mă din cartea vieții pe care ai scris-o” . Atât de mult l-a răvășit tristețea. Aceleași suferințe le îndură și părinții când se supără adeseori din pricina relelor pe care le fac copiii lor. Din purtarea de mai târziu a lui Moise vedem că el n-a încetat de a-i iubi, deși a rostit cuvintele de mai sus. După trimiterea iscoadelor în pământul Canaan, au încercat să-l omoare și l-au lovit cu pietre; scăpând din mâinile lor a început din nou să se roage lui Dumnezeu pentru ei, și-L ruga să Se îndure de cei care voiau să-l omoare . După cum se vede, îi iubea mai mult decât iubește un părinte pe copiii săi. N-a trecut multă vreme după moartea iscoadelor, și era încă mare jalea; l-au învăluit pe Moise alte pricini de tristețe, mai întâi pentru că iudeii voiau să lupte împotriva amaleciților, cu toată împotrivirea lui Moise, iar în al doilea rând pentru că au fost uciși de amaleciți . Înainte de războiul acesta mulți muriseră de holeră și de lăcomie. “Și a omorât pe cei mai mulți dintre ei, spune Scriptura, pe când era încă mâncarea în gura lor” . Pe când avea încă înaintea ochilor moartea aceea cumplită și încă nu se terminase jalea, a venit pentru el o altă durere; a ajuns la așa de mare strâmtorare, încât se ruga să moară prea iubitul lui popor de o moarte nemaîntâlnită și neobișnuită. Unii au ars de un foc aprins pe neașteptate, iar alții au fost înghițiți de crăpăturile deschise ale pământului . N-au murit în acest chip câțiva oameni, ci mai mult de cincisprezece mii de bărbați.

Cum crezi că-l priveau, din pricina celor întâmplare, pe Moise rudele și prietenii celor morți? Dar cum se privea pe sine însuși Moise, care vedea că din pricina pedepsei lui Dumnezeu au rămas copii orfani și femei văduve, că au murit sora lui, fratele lui și fiii aceleia, că au pierit în foc din cauza nelegiurii? Fiecare dintre aceste nenorociri era îndestulătoare să zdrobească un suflet care nu suferise deloc mai înainte, dar încă unul răvășit până atunci de atât de mari nenorociri! După ce au învins pe cananeeni și au făcut un mare înconjur, iarăși au cărtit iudeii și iarăși au pierit, dar nu de boală, ca mai înainte, și nici de foc sau de deschizăturile pământului ca altă dată, ci de mușcăturile șarpelui . Ar fi murit toți cei mușcați de șarpe dacă Moise n-ar fi rugat iarăși pe Dumnezeu . Au scăpat și de această stricăciune, și au scăpat și de blestemele vrăjitorului , dar s-au aruncat iarăși pe ei înșiși în cele mai adânci prăpastii. După binecuvântările lui Valaam , dar, mai bine spus, ale lui Dumnezeu - căci cuvintele lui Valaam nu erau pornite din propria sa voință, ci se datorau puterii lui Dumnezeu care-l mișca -, au făcut desfrânare cu fetele celor de alt neam și au slujit idolului Baal Peor . Moise, văzând atâta desfrânare și batjocură, a poruncit să se omoare unul pe altul, zicând: “Fiecare să omoare pe vecinul lui care s-a închinat lui Baal-Peor” . Moise a procedat ca un doctor; când acesta vede că o rană nu se vindecă, deși îi face o mulțime de tăieturi și o arde de multe ori, poruncește să fie tăiată și arsă din nou partea rămasă nevindecată. Când auzi de toate aceste greutăți, să nu-ți închipui că au fost numai atâtea, căci din cele scrise în Scriptură am lăsat o mulțime la o parte: războaiele, împotrivirile dușmanilor, călătoriile îndelungate, ocară surorii sale, pedepsirea ei , din pricina căreia a suferit și mai mult blândul Moise. Dar, chiar dacă ai strânge cu toată grija la un loc toate necazurile lui Moise scrise în Scriptură, vei vedea că acestea nu reprezintă nici cea mai mică parte din câte a suferit. Dacă ai de condus în propria-ți casă numai câteva slugi, și-ți fac atâtea necazuri și supărări, dar Moise, - care a trebuit să conducă atâtea zeci de mii de oameni timp de patruzeci de ani, și mai ales în pustie, unde nu-i suflare de vânt, nici apă -, câte necazuri n-a fost silit să aibă în fiecare zi, câte griji, câte neplăceri și pentru vii, și pentru morți! Pe toți câți i-a scos din Egipt i-a văzut murind, în afară de doi bărbați ; dar nici el n-a fost învrednicit să-i ducă în pământul făgăduinței pe fiii și fetele celor morți în pustie, ci a privit doar pământul făgăduinței de pe vârful muntelui Nebo . A cunoscut felul pământului și bogăția lui, dar nu i s-a îngăduit să se bucure de el cu ceilalți israeliți; a rămas dincoace de hotarele pământului făgăduit și a murit. Din pricina aceasta se plângea către israeliți, spunând: “Și Domnul Dumnezeu S-a supărat pe mine pentru cele ce ați

spus și S-a jurat că eu nu voi trece Iordanul acesta și nu voi intra în pământul pe care Domnul Dumnezeu ți-l dă ție moștenire. Eu mor în pământul acesta și nu voi trece Iordanul iar voi veți trece și veți moșteni pământul acela bun” . Și ceea ce este mai grozav din toate este că s-a coborât cu durerea în suflet în locuința morților; a cunoscut mai dinainte nenorocirile ce aveau să vină peste iudei: închinarea la idoli, robia, necazuri nespuse, încât sufletul lui era răvășit nu numai de nenorocirile văzute de el și întâmplare în timpul lui, ci și de cele ce nu se întâmplaseră încă. Moise a cunoscut durerea și necazul chiar din copilărie și a intrat în mormânt tot cu sufletul întristat.

5. Iosua al lui Navi, urmașul său, s-a bucurat, ca să spun așa, de aceleași necazuri ca și Moise. Dacă a scăpat de unele pentru că era tânăr, apoi a împlinit lipsa lor după moartea lui Moise. Nu și-a sfâșiat hainele și și-a presărat cenușă pe cap numai pe când trăia Moise, ci și după moartea lui a ajuns în aceeași strâmtorare, dar, mai bine spus, mai mare chiar, încât a stat culcat cu fața la pământ o zi întregă. Ascultă cuvintele și plânsetele lui: “Și și-a rupt Iosua hainele lui și a căzut cu fața la pământ înaintea Domnului până seara, el și bătrânii lui Israel și au pus praf pe capul lor, și a spus Iosua: Mă rog Ție, Doamne. Pentru ce a trecut robul Tău pe poporul acesta Iordanul, ca să-l dai pe el amoreilor și să ne piardă pe noi? Mai bine am fi rămas și să fi locuit dincolo de Iordan. Și ce voi zice după ce a întors Israel grumazul lui înaintea dușmanului lui? Și de vor auzi canaaneeii și toți cei ce locuiesc pământul, ne vor înconjura și ne vor pierde de pe pământ” . Dumnezeu a auzit cuvintele lui Iosua și i-a spus pentru ce au fost înfrânți israelitii. Când a cunoscut pricina, a pierdut pe toți până la unul, n-a omorât numai pe cel ce a păcătuit, ci și rudele, slugile și toate vitele lui ; aceasta îi răvășise cu totul sufletul. Dacă noi nu putem vedea pedepsirea unor oameni străini, cât n-a suferit Iosua al lui Navi când a trebuit să omoare pe cei de același neam cu el, pe soldații lui? Ce să spunem de înșelăciunea ghibeonitilor și de bănuiala împotriva neamurilor care locuiau dincolo de Iordan ? Ce să mai spunem că a trăit numai în războaie și lupte? Ar putea oare rămâne netulburat sufletul în fața atâtor nenorociri? Chiar dacă avea numai victorii, totuși bucuria pricinuită de biruințe îi era tulburată de grija celor ce mai rămâneau de făcut, iar împărțirea pământului prin tragere la sorți i-a dat mult de lucru și i-a pricinuit multe neplăceri . Cunosce această greutate toți cei care au fost rânduiți să împartă chiar o avere neînsemnată a cuiva, între frați sau între alții care au ajuns moștenitori în alt chip. Nu cred că mai este nevoie să vorbesc de celelalte suferințe ale poporului iudeu. Scopul meu nu este de a vorbi despre viața grea și plină de necazuri dusă de un om oarecare; ci despre viața unuia dintre cei care au bine-plăcut foarte mult lui Dumnezeu.

6. De aceea, de crezi cu cale, vom trece peste Eli. Acesta este unul dintre cei care au păcătuit din pricina răutății copiilor lui, dar, mai bine spus, din pricina trândăviei lui. N-a fost pedepsit pentru că avea copii răi, ci pentru că-i cruța mai mult decât trebuie și n-a apărut legile lui Dumnezeu când copiii lui le călcau în picioare . Fiind conștient de acest lucru, a rostit această cumplită amenințare: “Însuși Domnul va face ce-i plăcut înaintea Lui” . Din această pricină să-l lăsăm la o parte pe Eli, și să trecem la Samuel. De mic copil, a fost crescut în templu și era neconținut bineplăcut înaintea lui Dumnezeu. Era din copilărie atât de virtuos, încât înainte de a ajunge bărbat a fost primit în ceata minunaților profeți, atunci când era lipsă de profeți. Scriptura spune: “Nu era vedenie, iar cuvântul profetic era rar” . Așadar, Samuel, născut cu multe lacrimi, când a văzut mai întâi mort pe dascălul său de acea moarte vrednică de milă , a fost mișcat mult și s-a tulburat adânc, așa cum este și firesc unui ucenic recunoscător și iubitor. Mai târziu, a fost silit să jelească neconținut nenorocirile iudaice. Copiii lui erau nedrepti și răi și se făceau din ce în ce

mai păcătoși . Samuel era îndurerat și de asta, dar și pentru că nu puteau să moștenească cinstea ce i se dăduse lui. Supărării acesteia i-a urmat o altă supărare, dar, mai bine spus, nu i-a urmat, căci cea dintâi nici nu încetase, ci i s-a adăugat. Este vorba de cererea nelegiuită a israeliților de a le rândui un rege . Cererea lor l-a descurajat atât de mult, încât a avut nevoie de foarte multă mângâiere. Ascultă ce-i spune Dumnezeu: “nu te-au disprețuit pe tine, ci pe Mine.” .

Cu toate acestea, și după această întâmplare le purta de grijă atât de mult, încât le-a spus: “Să nu mi se întâmple să păcătuiesc de a înceta să mă rog pentru voi” . Ce bucurie ar fi putut simți Samuel când vedea că poporul lui prea iubit este nefericit, este biruit de războaie și mânie pe Dumnezeu? Îi mai rămânea vreo clipă din viață în care să nu se întristeze și să nu lăcrimeze? După ce le-a rânduit rege pe Saul , necazurile au fost și mai dese, unele după altele. Când Saul a adus jertfă împotriva voinței lui Dumnezeu , când învingând pe amaleciți a cruțat, împotriva poruncii Lui, pe regele lor , i s-a rănit atât de mult sufletul lui Samuel că nici n-a mai vrut să-l vadă, și, din ziua aceea până în cea din urmă zi a vieții, a jeli și a lăcrimat . A fost chiar muștrat de Dumnezeu pentru că se întristează atât din pricina lui Saul: “Până când vei jeli pentru Saul, o dată ce Eu Mi-am întors fața de la el?” . Dacă era trist pentru aceste întâmplări, cât de mare trebuie să fi fost supărarea lui când Saul a înjunghiat fără pricină o mulțime de preoți , când a încercat de două ori să omoare pe binefăcătorul său , pe omul care nu-i făcuse nici un rău, când l-a văzut proorocind dezbrăcat de haine , când l-a văzut descurajat , când a auzit pe David plângându-se împotriva lui și ținându-l de rău?

7. Am amintit de David. Nu știu ce să fac: să vorbesc mai întâi de plângerile sale îndelungate și dese, de care sunt plini Psalmii, sau, lăsându-le la o parte, spre a le citi când vei avea răgaz, să-ți povestesc acum despre necazurile lui? David a avut o mulțime de încercări și pe când era păstor: asprimea climei, lupta cu fiarele sălbatice. Pentru a înțelege greutatea vieții de păstor sunt îndestulătoare, pe de o parte, cuvintele lui Iacov , iar, pe de altă parte, cele spuse chiar de către David lui Saul privind lupta lui cu leul și cu ursul . Părăsind viața de păstor, a început să se ocupe cu treburile războiului încă pe când era tânăr de tot. Nu mai vorbesc despre invidia fraților lui, deși este foarte împovăraător și acest lucru. După ce a câștigat acea strălucită victorie într-o minunată luptă , a dat peste un dușman mai puternic decât Goliat cel învins, a dat de Saul, omul căruia îi făcuse bine. Saul n-a pornit pe față lupta împotriva lui David; a îmbrăcat masca prieteniei; se prefăcea că-l cinstește și-i poartă de grijă, dar se purta ca un dușman. Ce mare rău este să ți se răsplătească binele cu rău! Ascultă pe alt fericit profet! Neconținut se plânge, se supără și spune: “îmi răsplătesc cu rele în loc de bune!” . Să nu fi avut nici un alt necaz, numai faptul că el, generalul, era bănuț de rege, că era privit cu dușmănie de Saul, era îndeajuns să-l întristeze cumplit! Dar pentru ce să vorbesc de supărarea unui general când se vede bănuț de regele său? Ne întristăm chiar dacă suntem bănuți de servitorii noștri. Dar când se țes uneltiri împotriva vieții celui dușmănit? Poate fi o viață mai amară? David le-a răbdat și le-a suferit pe toate: trăia în casă cu ucigașul lui; lupta în războaie pentru el. În sfârșit, a plecat din casa lui Saul, s-a ferit din calea luptei ce i-o purta . Trăia acum departe de el; departe fiind, a cunoscut mai bine câtă dușmănie avea regele său față de el și a putut să mai capete puțin curaj.

Liniștea n-a ținut multă vreme. Când David a fost silit să facă față unei atât de mari armate a lui Saul numai cu patru sute de oameni , tremura mai mult decât înainte de plecare. Gândește-te ce se petrecea în sufletul lui David! Nu avea nici cetate de apărare, nici fortăreață, nici aliați, nici hrană! Era silit să lupte cu un om care le avea pe toate acestea, în afară de pustie și de peșterile de acolo, nu putea găsi nici un loc de scăpare. Abia intrase în cetatea numită Cheila , că a și trebuit să plece îndată de acolo, deoarece un preot i-a spus că, dacă rămâne acolo, Dumnezeu nu-

I va izbăvi din mâinile lui Saul . Iar preotul acesta era cel care a fugit din mâinile lui Saul și a vestit regelui David tragedia întâmplată în Nobe ; atunci David a rostit acele amare cuvinte: “Eu sunt de vină, a spus el, de moartea sufletelor întregii case a tatălui tău” . Prin faptul că preotul acesta stătea neconținut lângă el, nu făcea altceva decât să-i amintească de nenorocirea aceea. Uitându-se la el, își amintea totdeauna de pieirea preoților,- iar amintindu-și de această pieire și făcându-se pe sine răspunzător de un măcel atât de mare, ducea o viață mai ticăloasă decât a unui osândit. Chiar dacă nu l-ar fi supărat nimic altceva, gândul că el era ucigașul atâtor preoți era destul de puternic încât să-i rănească și să-i slăbănogască sufletul. Gândul acesta îl chinuia și-i rodea sufletul noaptea și ziua mai mult decât un vierme. Peste această rană deschisă a venit încă un alt șir de răni. Nu puțin a suferit când Nabal l-a ocărât în fata slugilor lui, numindu-l fugar, dezertor și rob nerecunoscător ; când s-a dus să caute scăpare la Achiș și de frică s-a prefăcut nebun, cazând la pământ, încrucișându-și ochii și făcând bale la gură ; se chinuia mai mult decât cei într-adevăr îndrăciți, mai cu seamă când se gândea la ce strâmtorare l-a adus Saul, căruia îi făcuse atât de mult bine. În sfârșit, a căpătat puțină liniște când s-a refugiat în pământul dușmanilor lui Israel, la Achiș . Aici a trebuit să lupte împotriva vrăjmașilor acelora . Satrapii însă pizmuindu-l, l-au bârfit lui Achiș și l-au izgonit din armată ca pe un netrebnic, viclean și trădător. “Și s-au mâniat pe el, spune Scriptura, satrapii celor de alt neam și i-au zis lui: întoarce pe bărbat ca să se ducă la locul în care l-ai pus pe el, și să nu vină cu noi la război, ca să nu se facă vânzător taberei. Căci cu ce preț se va împăca acesta cu domnul său, dacă nu cu prețul capetelor oamenilor acelora?” . Rănit de aceste cuvinte, a plecat acoperit de ocară și tristețe. Ajuns în Țiclag, locuința lui pe pământ străin, a dat peste atât de mari neazuri, încât era să fie aproape înăbușit de durere.

Necazurile venite peste el erau în stare să-i întunece sufletul chiar dacă s-ar fi așteptat la ele; dar păreau de două ori mai mari și mai greu de suferit decât erau pentru că au venit pe neașteptate, când nici nu se gândea. A plecat deci David de pe câmpul de luptă acasă să se odihnească și să găsească mângâiere tristeții sale la copii și la soții. Dar când a ajuns, a auzit îndată că soțiile și copiii i-au fost luați în robie de către dușmani . Privea focul, fumul, sângele și morții. Abia începuse să-și plângă durerea și să jalească robia celor duși în robie, că locuitorii orașului s-au năpustit asupra lui, mai sălbatic decât fiarele . Fiecare locuitor al orașului dorea să răzbune, prin uciderea lui, nenorocirile abătute asupra lor. După cum când vânturi potrivnice suflă pe mare, furtuna pricinuită de izbirea acelor vânturi este mare și sălbatică, tot astfel și în sufletul lui David groaznică era furtuna și învâlmășeala de gânduri, căci tristețea și frica îi curmau răsuflarea, iar suferințele sufletești îl copleșeau. A reușit să scape David și din aceste nenorociri, să-și dobândească toți prinșii de război . Dar înainte de a se bucura de victorie, îl lovește o veste amară, uciderea lui Ionatan . Cât de mult i-a răvășit sufletul această nenorocire o putem cunoaște din plângerile lui: “A căzut pe mine dragostea ta, spune el, ca dragostea femeilor” . Dar pentru ce vorbesc de plângeri? Dacă a vărsat atâtea lacrimi pentru tatăl lui Ionatan, pentru Saul, pentru dușmanul lui, pentru vicleanul care i-a dorit de nenumărate ori moartea, ce n-a suferit pentru Ionatan, care a fost alături de el în acele primejdii, care l-a scăpat adeseori din cursele tatălui său, care a luat parte la toate tainele lui, care pentru multe lucruri a făcut învoieli cu el? Ce n-a suferit deci pentru acesta, când a aflat că a fost răpit din viață tocmai în clipa în care putea să-i răsplătească toate binefacerile primite de la el?

8. Pe când era încă mare durerea lui David, generalul său, Ioab, i-a pricinuit o altă supărare: a ucis pe Abner, care-i făgăduise să-i predea lui David fără oboseală și cu multă ușurință toată oștirea; și-l omorâse înainte de a-și fi îndeplinit făgăduința, folosindu-se de viclenie . Atât de

mult s-a întristat regele din pricina acelei ucideri, încât a blestemat pe Ioab , iar pe patul de moarte i-a poruncit lui Solomon, fiul său, să răzbune aceastăucidere murdară . Plânsetele, prin care rechema amintirea lui, sunt îndestulătoare să ne înfățișeze starea sufletului său: “Și și-a ridicat spune Scriptura, regele glasul său și a plâns la mormântul lui Abner și a spus: “A murit Abner cum a murit Nabal; mâinile tale nu s-au legat nici picioarele tale nu s-au băgat în obezi, nici nu te-ai apropiat ca Nabal; înaintea fiilor nedreptății ai căzut” . Ce s-a întâmplat mai târziu? Ișboșet a fost ucis cu viclenie . La durerea pricinuită de aceastăucidere - David a suferit atât, încât a poruncit să fie omorâți ucigașii lui Ișboșet - s-a mai adăugat și răscoala șchiopilor și a betegilor , care l-a tulburat mult. După ce a învins pe acești dușmani și pe alții, aduce chivotul cu multă bucurie. Pe când îl aducea și se bucurau toți, în mijlocul veseliei s-a întâmplat o nenorocire ce le-a umbrit plăcerea și a întristat și a înspăimântat mult sufletul regelui. Ce se întâmplase? Uza voise să sprijine chivotul care era să cadă; dar deodată l-a lovit mânia lui Dumnezeu și a căzut mort . Frica aceasta a zguduit sufletul lui David atât de mult, încât n-a mai îndrăznit atunci să ducă chivotul în cetatea lui ; voia să afle mai întâi ce va păți Obed-Edom care primise în casa lui chivotul . Mai târziu a murit regele amoniților ; David a făcut o faptă vrednică de un bărbat înțeleghător și omenos: a trimis oameni să mângâie pe fiul regelui și să-l înduplece să sufere cu resemnare moartea tatălui său . Fiul regelui însă, în loc să răsplătească cinstea cu cinste, și-a bătut joc de trimișii lui David și i-a trimis așa batjocoriți înapoi la rege . Ți se pare mic lucrul acesta pentru a răni și a doborî sufletul regelui? Nu arată oare cumplita supărare a lui David războiul pornit împotriva amoniților? Războiul acesta purtat cu atâta înverșunare, care i-a adus atâtea neazuri, nu are altă pricină decât batjocorirea trimișilor lui David .

Necazurile amintite până acum, chiar dacă ar fi fost amestecate cu fel de fel de plăceri și bucurii, sunt îndestulătoare pentru a ne face să tragem concluzia că viața lui David a fost una dintre viețile cele mai pline de dureri. Dar suferințele care au venit mai pe urmă au fost atât de mari, încât cele de până acum nici nu mai pot fi socotite suferințe. Suferințele acestui rege au întrecut toate miturile și toate tragediile scriitorilor profani, nenorocirile ce cădeau peste David și casa sa erau nemaiîntâlnite; se țineau lanț unele după altele. David era nevoit totdeauna să tămăduiască o nenorocire cu nenorocirea următoare. Ascultă! Amnon, fiul lui David, s-a îndrăgostit de Tamara, sora lui vitregă ; cuprins de patimă, a necinstit-o; după ce a necinstit-o, a urât-o și se lăuda că a necinstit-o; a poruncit îndată unei slugi s-o izgonească din casă fără voia ei și a lăsat-o să umble prin oraș strigând și plângând . Abesalom, fratele ei bun, a aflat de asta; a chemat la ospăț pe toți frații lui, printre care era și Amnon, necinstitorul surorii lui; în timp ce mânca și bea, a pus slugile să-l ucidă . De la ospăț s-a ridicat un om, care din pricina zgomotului nu știa bine ce se întâmplase, și s-a dus și a spus regelui că au fost uciși toți copiii lui . Și a jelit regele pretinsaucidere a tuturor copiilor lui . Când a aflat adevărul, l-a amenințat pe Abesalom cu moartea; acesta a fugit și a trăit printre străini trei ani . În tot acest timp tatăl lui a fost mâniat pe el. Nici după scurgerea celor trei ani David nu l-ar fi chemat, dacă iscusința generalului său, Ioab, nu l-ar fi făcut să dea, împotriva voinței lui, această făgăduință . L-a chemat înapoi; dar nici așa nu s-a tămăduit rana inimii sale, ci l-a îndepărtat din fața ochilor săi încă alți doi ani. Abia după trecerea acestui timp îndelungat, rugat tot de Ioab, generalul lui, l-a iertat . Abesalom voind să se răzbune pe tatăl său pentru toate aceste umilințe - de fapt, dorind să ia tronul tatălui său -, se răscoală împotriva lui și aduce din nou peste capul său rățăcirile și pribegiile suferite pe vremea lui Saul; dar, mai bine spus, împrejurările în care a rățăcit și a fugit acum erau mai cumplite decât cele de pe vremea lui Saul. Pe atunci a suferit acestea ca general; acum însă a fost silit să trăiască fugar după ce fusese mulți ani rege și după ce învinsese, ca să spunem așa, pe toți dușmanii. Cel care-l silea să pribegască nu era un străin, nici un dușman, ci omul care ieșise, după cum însuși se

plângea, din coapsele lui .

Pe vremea lui Saul, David era în floarea vârstei și putea să sufere totul cu bărbăție; acum însă era bătrân și ar fi avut nevoie ca acel nelegiuit fiu să-i îngrijească bătrânețile, nu să uneltească și să pornească război împotriva lui. Și a plecat regele desculț, însoțit de câțiva oameni, cu fața acoperită și cu lacrimi pe obraji . Lupta aceasta între el și fiul lui nu era numai o pricină de durere, ci și una de rușine. Abesalom s-a purtat cu fericitul acela mai rău decât Saul; a necinstit pe tatăl său intrând la țiitoarele lui nu pe ascuns, ci în foisor, în văzul tuturor . Din pricina urii pe care o avea împotriva tatălui său, a călcat în picioare și legile firii, și legile căsătoriei și, îmbătat de nebunie, a îndrăznit să facă înainte de a sfârși războiul ceea ce fac învingătorii: lua prizonieri și-i arăta ca pe trofee ale biruinței sale. Pe când era David așa de îndurerat și atât de înspăimântat, l-a întâlnit Țiba, sluga lui Mefiboșet . Țiba l-a tulburat și mai mult mințindu-l și spunându-i că stăpânul său, Mefiboșet, era prieten cu Abesalom .

9. După Țiba a venit Șimei , om nelegiuit și rău, care l-a acoperit cu nenumărate ocări, însoțind ocările cu pietre: “Ieși, a spus el, bărbatul sângiurilor, și bărbat fără de lege. Domnul a întors asupra ta tot sângele casei lui Saul, pentru că te-ai făcut rege în locul lui și a dat Domnul domnia în mâinile lui Abesalom, fiul tău, și ți-a arătat răutatea sa, pentru că tu ești bărbatul sângiurilor” . La auzul acestor cuvinte, David se mistuia de durere și suferea; durerea și-a arătat-o în plângerile lui; nu îndrăznea să facă altceva, ci a spus: “Lăsați-l pe el să blesteme, că Domnul i-a spus lui; că doar va întoarce Domnul smerenia mea și-mi va întoarce Domnul bine în locul blestemului din ziua aceasta” , și l-a lăsat să plece sănătos . David aștepta știri de la Hușai ; cuprins de griji și de frică se întreba ce sfârșit vor avea toate necazurile sale. Când Hușai a adus la cunoștința lui David planurile lui Abesalom, s-a pornit război cum nu s-a mai văzut niciodată din câte războaie au fost pe lume. Mai degrabă enigmă decât război. Pe omul care era pricina atâtor nenorociri, singurul care a dat naștere războiului, a cărui moarte ar fi pus capăt tuturor nenorocirilor, tocmai pe acest om David căuta să-l cruțe, de acest om se îngrijea foarte mult să nu moară în luptă și pentru viața lui se ruga de generali, spunându-le neconținut: “Cruțați-mi pe fiul meu Abesalom” . Poate fi o încurcătură mai grozavă? Poate fi o zăpăceală mai vrednică de milă? David a fost silit să pornească un război în care dorea, deopotrivă, și să învingă și să fie învins. Nu voia să fie biruit; altfel n-ar fi trimis împotriva lui Abesalom o armată așa de mare. Dar nici nu voia să-l biruie; altfel n-ar fi oprit uciderea aceluia care adunase și menținea armata pe picior de război, în sfârșit, soarta războiului s-a hotărât și a luat sfârșitul voit de Dumnezeu. Cel care căuta să ucidă pe tatăl său a fost biruit . Toată lumea se bucura și se veselea , numai David jelea și lăcrima; s-a închis în casă și se gândea la cel ucis . Era supărat că nu murise el în locul aceluia. “Cine-mi va da, zicea el, moartea în locul tău, dragul meu fiu Abesalom!” .

S-a mai auzit vreodată de o nenorocire mai grozavă decât a lui David? Când Abesalom și-a ucis fratele, David se ferea să-l omoare; când Abesalom s-a pornit cu furie împotriva lui, îl cruță. Și n-ar fi conținut multă vreme să-și jelească fiul dacă n-ar fi venit Ioab și nu i-ar fi arătat că plânsul lui este fără rost și nesocotit; vorbindu-i cu tărie, l-a făcut să-și vină în fire și să primească armata într-o ținută vrednică de un rege . Dar nici după sfârșitul acestui război n-au luat sfârșit necazurile lui David. Mai întâi s-au răscolat soldații și s-au împărțit . Abia se supuseseră cu multă linguseală regelui, că s-au îndepărat din nou de el și s-au alăturat de Șeba ; și a izbucnit dintru început din nou război când se mai vedeau încă rămășițele celui de mai înainte. Tulburat din cauza acestor fapte, David a adunat oștirea și a trimis-o la luptă împreună cu generalii . Ioab s-a întors biruitor și din acest război, dar n-a lăsat ca bucuria victoriei să fie lipsită de tristețe. Mănat de invidie, Ioab a omorât, fără vreo vină, pe generalul Amasa , care luase parte la războiul

împotriva lui Șeba și supusese lui David tot poporul . Uciderea lui Amasa l-a tulburat și a răvășit atât de mult sufletul lui David, încât pe patul de moarte a poruncit și în legătură cu acesta lui Solomon, fiul său; și l-a rugat să nu lase nepedepsit pe ucigașul lui Amasa . Grozăvia era că David nu îndrăznea să spună cuiva cauza tristeții sale, pentru motivul că alte nenumărate nenorociri continuau să-l chinuie. După terminarea acestor războaie, a venit peste toată țara foamete . Pentru a scăpa de foamete, a fost silit să dea spre moarte pe fiii lui Saul . Aceasta o spune proorocia: “Din pricina lui Saul și din pricina casei lui se face nedreptatea aceasta, pentru că au ucis pe ghibeoniți” . Dacă-ți aduci aminte cum a plâns David pe Saul , îți poți da seama ce a suferit când a trebuit să dea pe fiii lui Saul în mâinile ghibeoniților. A răbdat și aceste necazuri, dar altele au venit peste el. După foamete, a venit ciumă și au murit șaptezeci de mii de bărbați doar într-o jumătate de zi . Atunci regele a rostit acele cuvinte pline de milă. Văzând pe înger scoțându-și sabia, a spus: “Iată eu, am păcătuit și eu, păstorul, am făcut fărădelege; dar aceștia, turma, ce au făcut? Să fie peste mine mâna Ta și peste casa tatălui meu” . Nu pot povesti cu de-amănuntul toate necazurile lui David. Nici nu sunt scrise toate în Scriptură. Din plângerile și din vaietele lui putem deduce și tăria supărărilor care n-au fost consemnate în Scriptură, dar și că dreptul David n-a încetat niciodată de a plânge și a suferi. Ce spune? “Zilele anilor noștri intru ei înșiși șaptezeci de ani; iar dacă vor fi în putere, optzeci de ani, și ce este mai mult decât aceștia, osteneală și durere” . Dacă vei spune că prin aceste cuvinte David a vorbit în general despre orice viață omenească, și nu despre a lui, atunci susții mai mult decât doresc. N-am nevoie să spun mai mult, deoarece însuși mărturisești că nu numai viața lui David, dar și viața oricărui om are mai multe supărări decât bucurii. După cum însuși bine spui, David a rostit această sentință nu numai după ce a cercetat bine viața lui, ci după ce a cercetat temeinic și viața altora. A rostit aceleași cuvinte ca și patriarhul Iacov, dar cu mai multă tărie. Iacov spunea: “Puține și rele sunt zilele mele” , iar David spune: “Zilele anilor noștri intru ei înșiși șaptezeci de ani” , adică ale oricărui om, “iar ce este mai mult decât atâta, osteneală și durere” .

10. Dar, după cum am spus, pe celelalte supărări și necazuri ale lui David ți le las să le cercetezi tu mai cu de-amănuntul când ai răgaz . Voi trece la ceilalți profeți, deși nu ne-au lăsat în scris viața lor. Cu toate că stă în fața noastră o astfel de greutate, sunt de părere că voi putea să arăt, întemeiat numai pe câteva cuvinte de-ale lor, că toată viața le-a fost plină de dureri.

În primul rând au îndurat ceea ce au suferit toți sfinții: au trăit toată viața lor chinuți, bătuti, tăiați cu fierăstrăul, loviți cu pietre, întemnițați, uciși cu sabia, pribegind în piei de oaie, în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, îndurând rele . La toate acestea se mai adăuga o supărare și mai mare: vedeau că oamenii, care se purtau așa de rău cu ei, ajung din ce în ce mai păcătoși; aceasta îi întrista mai mult decât propriile lor suferințe.

Profetul Osea spunea: “Blestem și minciună, furtișag și preacurvie și ucidere s-au revărsat peste pământ, și sânge cu sânge se amestecă” . Prin aceste cuvinte ne arată că răutatea lor era mare și întortocheată și că săvârșeau răul fără teamă.

Profetul Miheia strigă: “Vai mie! Că m-am făcut ca cel ce adună paie la seceriș și ca cel ce adună bobite de struguri la cules, când nu sunt struguri” . Prin aceste cuvinte se plângea că sunt rari oamenii care săvârșesc binele.

Alt profet se plânge tot din această cauză. Amos, păstorul de capre, nu jelea numai răutățile lor, ci plângea din pricina nenorocirilor lor mai mult decât din pricina propriilor lui încercări și se ruga lui Dumnezeu, spunând: “Fie-Ți milă de mine. Doamne! Cine va scula pe Iacov, căci este slab! Să-Ți pară rău, Doamne, de aceasta!” . Dar nici așa rugăciunile sale n-au fost auzite, căci se spune mai jos: “Și aceasta nu va fi, zice Domnul” .

Isaia, când a auzit că va fi pustiit tot pământul, n-a vrut să fie mângâiat, ci plângea neconținut și zicea: “Lăsați-mă, amar voi plânge. Nu mă veți putea mângâia”. Felul morții era mai grozav decât orice nenorocire.

Cine va putea să citească fără să lăcrimeze plângerile lui Ieremia, scrise într-o carte deosebită, și plângerile răspândite în toată profeția lui, atât pentru cetate, cât și pentru el? Uneori spunea: “Cine va da capului meu apă și ochilor mei izvor de lacrimi? Că voi plânge pe poporul acesta ziua și noaptea”. Iar alții: “Cine-mi va da în pustie sălaş mai de margine, și voi părăsi pe poporul acesta și mă voi duce de la el? Căci toți sunt niște desfrânați”. Iar alții, plângându-se, spunea: “Vai mie, maică. Pentru ce m-ai născut, bărbat osândit și certat cu tot pământul?”. Alții își blestema și ziua nașterii, zicând: “Blestemată să fie ziua în care m-am născut”. Groapa cu noroi, în care a fost aruncat, necazurile pricinuite de lanțuri, bățiile, uneltirile, neconținuta batjocură l-au adus într-o stare sufletească atât de grea, încât l-au istovit. Ce s-a întâmplat când Ierusalimul a fost cucerit de Nabucodonosor, iar Ieremia a fost cruțat și cinstit de barbari? S-a bucurat oare de cinstea ce i se dădea? Nu! Atunci a scris plângerile sale amare, în care plângea pe cei morți; a văzut apoi că necazurile ce vor veni sunt mai mari decât cele dinainte, deoarece când au scăpat din război, au mâniat pe Dumnezeu. După ce iudeii i-au făgăduit lui Ieremia că i se vor supune în totul și nu i se vor mai împotrivi, s-au pogorât din nou în Egipt, cu toate că proorocind le spusese să nu se ducă. L-au luat și pe profet cu ei. Din pricina nerecunoștinței lor l-au silit să le prezică nenorociri mai grozave decât cele de mai înainte.

Ce a suferit Iezechiel? Ce a suferit Daniel? N-au trăit tot timpul în robie? Iezechiel a fost osândit la foamete și sete pentru păcate străine; când a murit soția lui, i s-a poruncit să sufere o atât de mare nenorocire fără să scoată vreo lacrimă. Poate fi ceva mai groznic decât să nu îți se îngăduie să-ți plângi propriile tale nenorociri? Nu mai amintesc că a fost silit să-și mănânce pâinea coaptă cu necurătenie de om, să stea culcat pe o singură parte trei sute nouăzeci de zile, și altele asemenea câte i s-au poruncit să le sufere. Chiar dacă n-ar fi avut nici o supărare, fie din pricina necazurilor spuse de mine mai sus, fie din pricina necazurilor lăsate la o parte, numai faptul că un om drept și curat a trăit printre dușmani, printre barbari și printre oameni spurcați, era mai îngrozitor decât orice pedeapsă.

După toate aparențele, profetul Daniel s-a bucurat de multă cinste; a fost crescut în palatele împărătești, avea putere; n-ai putea spune că a trăit în robie. Dar dacă ai asculta rugăciunea lui, dacă ai cunoaște postul lui, schimbarea feței lui, desele lui rugăciuni, și dacă ai ști bine pentru ce pricini a făcut toate acestea, vei afla că el suferea și se întrista mai mult decât toți. Nu era trist numai din pricina nenorocirilor din vremea lui, ci era tulburat și din pricina celor viitoare, învrednicindu-se, deși acestea nu se întâmplaseră, să fie văzute de ochii săi profetici. Cu toate că n-a văzut cu ochii trupului pe iudei scăpați de robia în care erau, a fost silit să vadă cu ochii minții mai dinainte o altă robie a lor; cu toate că Ierusalimul nu fusese încă zidit din nou, l-a văzut Daniel cucerit, a văzut templul pângărit de jertfe și pustiit și toată sfințenia călcată în picioare. Din pricina aceasta jelea și lacrima, zicând: “Rușinea feței nouă, regilor noștri conducătorilor și părinților noștri, care am păcătuit înaintea Ta, Doamne”.

11. Dar nu știu cum s-a făcut că am sărit dintre profeți tocmai sufletul mare cât cerul al profetului Ilie, care locuia pe pământ ca și cum ar fi locuit în cer. Din cele de pe pământ n-avea altceva decât cojocul. Care au fost deci suferințele acestui mare și minunat om?, dacă e drept să-l numim om. După ce a vorbit cu Ahab cu atâta îndrăznire, după ce a pogorât foc din cer, după ce a ucis pe preoții lui Baal, după ce a închis și a deschis cerul, și una și alta după voința sa, deci

după ce a săvârșit fapte atât de multe și atât de mari, a fost cuprins de o frică atât de mare și de o tristețe atât de adâncă, încât a rostit aceste cuvinte: “Ia-mi sufletul meu din mine, că nu sunt mai bun decât părinții mei” . A rostit aceste cuvinte un om care nici astăzi n-a murit. Nu numai atât, dar chiar când a plecat în pustie, dormea cu frica în sân, copleșit de cea mai cumplită tristețe. Elisei, ucenicul lui Ilie, n-a primit doar îndoit duhul dascălului, ci și cu mult mai multe necazuri . Fericitul Pavel arătându-i pe aceștia și enumerând necazurile lor, spunea: “De aceștia nu era vrednică lumea” .

La timp potrivit mi-a venit sub pană numele fericitului Apostol. Este de-ajuns să te uiți la el, ca să te mângâi. Ce tristețe, ce durere n-ar dispărea, când vorbim de Pavel, după ce am vorbit despre ceilalți? Socot că nici nu trebuie să mai vorbesc de foamea, de setea, de goliciunea, de pericolele de pe mare sau din pustie, de frica, de amenințările, de vicleniile, de temnițele, de rănilor, de nopțile nedormite, de primejdiile de moarte, și de toate celelalte câte le-a suferit Pavel pentru predicarea Evangheliei.

- Da, dar deși acestea l-au mâhnit și l-au îngreunat peste măsură, totuși i-au dat și bucurii.

- Dar ce crezi că a suferit când toți cei din Asia l-au urât , când galatenii, un întreg popor, pe care-i lăudase pentru credința lor, s-au abătut de la credință , când corintenii au împărțit Biserica lor prin dezbinări și au făcut pe desfrânat nesimțitor din pricină că nu se purtaseră cu el cu toată asprimea ? Cât întuneric n-a cuprins sufletul lui? Dar pentru ce e nevoie de cuvintele mele, când putem să-i cunoaștem supărările și necazurile chiar din cuvintele sale?

Scriindu-le corintenilor, le spunea: “Cu multă supărare și cu strângere de inimă v-am scris cu multe lacrimi” . Și iarăși: “Nu cumva, venind, să mă umilească Dumnezeu și să plâng pe mulți care au păcătuit mai înainte și nu s-au pocăit” . Iar galatenilor le scria: “Copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, până ce Hristos va lua chip în voi!” . Despre cei din Asia îi scrie ucenicului său cu durere în suflet . Nu numai acestea îl supărau, ci și ghimpele ce i s-a dat lui atât de mult îl strâmtora și-l necăjea, încât adeseori se ruga de Dumnezeu să-l scape de el ; cuvântul “de trei ori” înseamnă aici: “adeseori”, în general vorbind, când putea să-i fie sufletul liniștit, de vreme ce era trist chiar când nu avea pe fratele său Tit lângă dânsul? “N-am avut tihnă, pentru că n-am găsit pe fratele meu Tit” . Aceeași supărare o avea și când se îmbolnăvea cineva:

“Dumnezeu, spune Pavel, l-a miluit pe el (vorbea filipenilor despre Epafrodit), și nu numai pe el, ci și pe mine, ca să nu am întristare peste întristare” , întristându-se mult din pricina înșelătorilor și a celor care se împotriveau lui, spunea în Epistola către Timotei: “Alexandru arămarul mi-a făcut multe rele. Să-i răsplătească Dumnezeu după faptele lui” . Ar fi putut să-i înceteze, măcar pentru puțin timp, tristețea și durerea? Nu numai cele spuse mai sus îi apăsau sufletul, pe lângă acestea erau și altele ce-l supărau neîncetat. Pavel însuși le-a făcut cunoscute, zicând: “Pe lângă cele din afară, ceea ce mă împresoară în fiecare zi este grija de toate Bisericile. Cine este slab, și eu să nu fiu slab? Cine se smintește, și eu să nu ard?” . Așadar, dacă Pavel ardea pentru fiecare din cei care se sminteau, înseamnă că era cu neputință să se stingă aprinderea aceea din sufletul lui. Cei care se sminteau nu lipseau, așa că dădeau neconținut focului pricină de a arde. Dacă au căzut orașe și adesea neamuri întregi, cu atât mai mult era cu putință să se smintească neconținut unul sau doi, o dată ce erau atâtea Biserici în întreaga lume. Să presupunem, prin imposibil dacă vrei, că nu s-ar fi smintit nici unul, că nu s-ar fi despărțit nimeni niciodată de învățătura lui și nici nu i s-ar fi întâmplat vreun lucru dintre acestea dureroase, nici în acest caz nu pot să-l aflu lipsit de tristețe. Iar în această privință nu pot lua alt martor decât pe cel care a suferit. Ce spune Pavel? “Aș fi dorit să fiu eu anatema de la Hristos pentru frații mei cei de un neam cu mine, cei după trup, care sunt israeliți” . Cuvintele lui au acest sens: Ar fi mai de dorit pentru mine să cad în iad decât să văd că israeliții nu cred în Hristos. Cuvintele “aș fi dorit să fiu anatema” acest înțeles îl

au. Cel care prefera chinul iadului pentru a putea aduce pe toți iudeii la Hristos arată că, o dată ce n-a reușit să facă aceasta, ducea o viață mai împovăraătoare decât cei chinuți în iad, deoarece dorea mai mult chinurile iadului decât îndepărtarea israeliților de Hristos.

12. Nu cugeta, pentru fiecare din cele spuse, numai la cauza care a făcut să se întristeze bărbații de care ți-am vorbit! Gândește-te și la mărimea tristeții, și vei vedea că tristețea lor este mai mare decât a ta. Prin cele ce am scris am căutat să văd dacă ei au suferit mai mult decât tine. Tristețea nu se măsoară numai cu pricina care i-a dat naștere, ci, de obicei, se judecă chiar din cuvintele pe care le rostim și din faptele la care acestea dau naștere. Mulți oameni care și-au pierdut numai averile au suferit mai mult decât tine, scump prieten; unii s-au înecat, alții s-au spânzurat, pentru că n-au putut suporta paguba; altora, tăria tristeții le-a stins lumina ochilor. Cu toate că pierderea averii pare mai mică și mai ușoară decât boala ducă-se pe pustii, totuși mulți au putut răbda această boală, dar au fost biruiți de cealaltă. Nu judeca tristețea pricinuită de pierderea banilor după starea sufletului tău, nici nu socoti că și alții gândesc la fel cu tine pentru că tu disprețuiești pierderea averilor. Pe mulți oameni această pierdere i-a înnebunit și i-a omorât. Un suflet viteaz nu poate fi doborât de nici una, nici de pierderea banilor, nici de boala ducă-se pe pustii; un suflet slab însă, legat mai mult de cele din lumea aceasta, este amărât mai mult de pierderea banilor decât de boala ducă-se pe pustii.

- Pentru ce?

- Nu este același lucru a te teme neconținut de foame și a fi supărat câteva zile de boala aceasta. Toată furia acestei boli ține puțin timp, ca o febră, sau ca o temperatură, sau ca o fază a unei boli care ne lovește, dar, mai bine spus, ține cu mult mai puțin timp decât toate acestea.

- Dar dacă-i biruie tăria bolii?

- Aș putea să-ți arăt pe mulți oameni cuprinși de febră că se frământă atunci când sunt stăpâniți de friguri mai mult decât îndrăciții. În ce privește sărăcia, teama de a nu avea cele de trebuință stă neconținut lângă cel sărac și roade ca un vierme neadormit sufletul celor îndurerăți. Dar pentru ce vorbesc de sărăcie? Dacă aș voi să enumăr toate nenorocirile omenești, nu numai eu, dar poate că tu însuși ai râde de plânsetele și văicărelile tale. Dar nu pot să vorbesc despre toate nenorocirile tuturor oamenilor, dar, mai bine spus, nici despre cea mai mică parte din ele. De altfel, nici nu le știu; dar chiar dacă le-aș cunoaște, toată viața nu mi-ar ajunge ca să ți le povestesc. Din atât de multe nenorociri suferite de oameni voi alege câteva exemple și ți le voi povesti după putere; pe temeiul lor, vei trage concluzii și cu privire la nenorocirile omenești despre care nu-ți vorbesc. Îți aduci aminte de bătrânul acela preaiubit, de Demofil, coborât dintr-o casă mare și strălucită? Sunt cincisprezece ani de când nu se deosebește întru nimic de un mort în ce privește puterea, afară doar că tremură neconținut, grăiește și-i cu totul conștient de chinurile pe care le suferă. Trăiește în cea mai neagră sărăcie; are un tânăr care-l slujește, bun și cu dragoste de stăpânul său, dar neputincios să mângâie suferința bătrânului: nu poate nici să îndepărteze sărăcia și nici să facă să înceteze tremurătura slăbiciunii trupului; poate numai să-i bage în gura stăpânului câte o bucătică de pâine (căci mâinile bătrânului nu-s în stare nici atât să-l ajute), să-i ducă paharul la gură și să-l șteargă la nas; altceva nu poate face. Bătrânul acesta, după cum am spus, se chinuie așa de cincisprezece ani.

Mă gândesc însă la slăbănogul de la scaldătura Vitezda, care era mistuit de această boală de treizeci și opt de ani. În afară de aceștia, gândește-te la Aristoxen din Bitinia. Trupul lui nu era dezghiocat ca al lui Demofil, dar era stăpânit de o boală mai cumplită decât paralizia bătrânului. Simțea în partea de jos a pântecului unele zvârcoliri și dureri mai groaznice decât orice suferință; uneori îl înțepau mai rău decât ascuțișul săbiei, iar alteori îl ardeau mai tare ca focul; aceste

dureri îl țineau ziua și noaptea; cei care nu-i cunoșteau boala credeau că-i nebun; i se încrucișau pupilele ochilor, i se încurcau de-a valma mâinile cu picioarele și rămânea fără glas. Strigătele și văicărelile (căci striga adeseori, cu toate că nu putea vorbi) erau mai puternice decât țipetele femeilor cuprinse de durerile nașterii; adeseori unii dintre cei care-și aveau casa departe de el și aveau bolnavi chinuți din pricina nesomnului îi trimiteau vorbă să înceteze cu țipetele; se plâneau că suferinzilor li se înrăutățește boala din pricina strigătelor lui. Țipa și se văicărea nu din când în când, ci adeseori și noaptea, și ziua. Și, iată, e al șaselea an de când se chinuie așa. Nu are alături de el vreun servitor care să-l îngrijească, pentru că este sărac; n-are un doctor care să-i ușureze boala, căci știința medicală s-a dovedit neputincioasă în fața bolii. Mulți doctori au întrebunțat o mulțime de leacuri (era bogat înainte de a se îmbolnăvi), dar nu i-au fost de nici un folos. Și ceea ce este mai cumplit: nici unul dintre prietenii lui nu vrea să-l vadă; toți l-au părăsit, chiar cei care primiseră de la el multe binefaceri. Dacă se întâmplă să intre cineva la dânsul, iese de îndată afară; camera în care locuiește miroase greu de tot, pentru că nu are pe nimeni care să facă curățenie. Stă lângă el o mică slujnică; ea îi face numai atâta treabă cât poate face o femeie singură ce se hrănește din truda mâinilor ei. Nu sunt oare suferințele acestui om mai groaznice decât ale celor stăpâniți de draci?

Chiar dacă Aristoxen nu-i chinuit de draci, cât nu suferă însă când se gândește la vremea îndelungată de când zace în pat, la cheltuielile cu boala, care l-au lăsat sărac lipit pământului, la disprețul prietenilor, la lipsa îngrijitorilor; când îl frământă gândul că nu știe dacă vor avea cândva sfârșit aceste chinuri, - așa cum te plângi și tu totdeauna -, ba chiar, convingerea deplină că nu se vor sfârși niciodată chinurile lui atât cât va trăi, până-și va da sufletul? Nici nu poate gândi altceva o dată ce boala este atât de grea și se înrăutățește din ce în ce mai mult în fiecare zi.

13. Dar ca să nu pară că obosesc pe ascultători enumerând pe toți nefericiții care suferă de astfel de boli, te rog, du-te la cel căruia i s-a încredințat administrarea spitalului pentru străini și roagă-l să-ți arate pe cei ce zac acolo. Vei vedea acolo rădăcinile tuturor bolilor, boli pe care nu le-ai mai întâlnit niciodată, și tot felul de pricini de tristețe. De la spital, du-te la închisoare; după ce vei cunoaște toate suferințele din acest loc, îndreaptă-ți pașii spre porțile băilor publice, unde zac pe gunoi oameni fără îmbrăcăminte; se acoperă cu trestie în loc de haină și de casă; suferă neconținut de frig, de boală și de foame; cer milă de la trecători numai prin înfățișarea lor, prin tremuratul trupului și prin zgomotul făcut de clănțănitul dinților, deoarece nici nu pot să vorbească, nici să întindă mâinile, topiți cu totul de boli atât de groaznice. Nu te opri aici! Du-te și în locuințele săracilor de la marginea orașului! Acolo vei vedea bine că aparenta tristețe care te stăpânește este un port nebătut de vânturi și de furtuni. Ce vei spune despre bărbații cărora le cade carnea bucățică cu bucățică din pricina leprei, de femeile ale căror trupuri sunt măcinate de cancer? Aceste două boli sunt boli cu viață lungă și nu se pot vindeca. Cei bolnavi de lepră sunt alungați din oraș și nu le e îngăduit să intre nici în baie, nici în piață, nici în alt loc din oraș. Nenorocirea nu se oprește aici, nici nu au vreo nădejde că pot avea cândva din belșug cele de trebuință traiului. Ce vei spune apoi de cei osândiți să muncească în mine, adeseori fără nici o vină și fără vreun folos? Toți aceștia suferă cu mult mai mult decât cei bolnavi de ducă-se pe pustii. Dar nu mă mir dacă nu mă crezi. Nu suntem obișnuiți să judecăm cu aceeași măsură suferințele noastre și suferințele altora; suferințele altora le cunoaștem numai din văzute și din auzite, pe când pe ale noastre le cunoaștem prin experiență proprie, prin simțuri și le privim cu toată înțelegerea noastră. Din pricina aceasta ni se par mai greu de suportat decât suferințele altora, chiar atunci când sunt foarte ușoare. Dar dacă ai cerceta natura acestor boli eliberat de toate aceste prejudecăți, atunci ai privi cu alți ochi pe cei cuprinși de aceste boli și le vei judeca

drept. Poate că îmi vei obiecta că toate bolile despre care am vorbit sunt boli trupești, pe când boala ta este o boală sufletească și din cauza aceasta este mai cumplită decât toate. Dar tocmai pentru această pricină boala ta e mai ușoară decât celelalte. Boala ta nu distruge, ca acelea, trupul; iar sufletul îl necăjește scurtă vreme.

Bolile despre care am vorbit mai sus se nasc în trup, dar nu-și mărginesc vătămarea numai la trup, ci o întind și asupra sufletului, chinuindu-l continuu și vătămându-l din pricina mării dureri și tristeți. “După cum nu folosește oțetul la rană, spune Solomon, tot astfel boala, căzând pe trup, mâhnește inima”. Nu-mi spune numai că bolile despre care ți-am vorbit se nasc din trup, ci dovedește-mi că toată vătămarea bolii și toată stricăciunea ei nu se întind și asupra sufletului! Ciuma, de exemplu, nu-și are originea în trupul nostru, dar omoară trupurile; veninul șerpilor iese din șerpi, dar ne pierde pe noi; tot așa și cu privire la aceste boli: se nasc din trupuri, dar varsă veninul răutății lor în sufletul nostru. O tristețe căvârșitoare este mai vătămătoare decât orice lucrare diavolească; pentru că și diavolul, dacă îi biruie pe oameni, îi biruie prin tristețea oamenilor; dacă vei îndepărta din sufletul tău tristețea, diavolul nu te va mai supăra cu nimic.

- E cu puțință oare să nu mă întristez?, mă întrebi.

- Eu te voi întreba: Nu-i cu puțință oare să nu te întristezi? Nimeni nu te împiedică să te întristezi! Fii trist, plângi, dacă ai fi desfrânat, dacă ai ucide, dacă ai face alt păcat de acest fel, care te aruncă din împărăția cerurilor. Dar dacă, prin ajutorul lui Dumnezeu, ești departe de a săvârși vreun astfel de păcat, pentru ce plângi în zadar? Dumnezeu ne-a sădit în suflet tristețea nu pentru a ne folosi de ea fără socoteală, când nu trebuie și în lucruri potrivnice, nici pentru a ne distruge pe noi înșine, ci pentru ca, prin ea, să câștigăm cele mai de seamă bunuri.

- Cum le putem câștiga?

- Dacă ne întristăm la timp; iar timpul tristeții nu este atunci când suferim răul, ci când facem răul. Noi însă am stricat rânduiala și am schimbat timpurile; deși săvârșim nenumărate rele, nu ne supărăm deloc; iar dacă vine peste noi un cât de mic necaz, ne pierdem curajul, ne apucă amețea și ne grăbim să scăpăm de viață, să ne omorâm.

14. Pentru aceasta deci ni se pare împovărătoare și grea tristețea, după cum ni se par împovărătoare mânia și pofta. Și aceste porniri aduc peste noi multe neplăceri dacă nu le întrebuițăm bine și atunci când trebuie. E același lucru ca și cu doctoriile prescrise de doctori: dacă doctoriile nu se dau bolnavilor pentru care s-au făcut, ci altora, care suferă de alte boli, nu numai că nu vindecă pe cei bolnavi, ci le înrăutățesc și mai mult boala. Același lucru, după cum este și firesc, îl face și tristețea. Este un leac bun și vindecător și, ai putea spune, curățitor al răutății din noi. Dacă leacul acesta se dă unui suflet trândav, care trăiește în desfătări și are mare povară de păcate, folosește mult celui care-l ia. Dar dacă se dă unui suflet care se luptă, se nevoiește, muncește, unui suflet îngrijorat și nefericit, nu-i folosește la nimic și-l vătăma mult, pentru că îl slăbănogăște și, mai mult, îl face și mai ușor de învins. Din pricina aceasta Pavel, scriind celor care se luptă, le spunea: “Bucurați-vă în Domnul totdeauna. Și iarăși vă zic: Bucurați-vă”; iar celor trândavi și tare îngâmfați le spunea: “Iar voi v-ați semețit, în loc mai degrabă să fi plâns”. Să slăbească și să usuce cu acest leac cel îngrășat cu grăsimea păcatelor; iar cel sănătos la suflet, care se păstrează pe sine așa cum trebuie, pentru care pricină să-și strice prin tristețe sănătatea lui sufletească? Atât de puternic este acest leac, încât pricinuieste mare rău chiar celor care au nevoie de el dacă îl întrebuițează mai mult timp decât este necesar. Temându-se de asta, Fericitul Pavel a poruncit să fie îndată îndepărtată tristețea, după ce și-a făcut efectul; a adăugat și pricina, pe care o spun acum: “Ca nu cumva unul ca acesta să fie doborât de prea multă întristare”. Dacă tristețea, când lovește cu prea multă tărie, poate să piardă, pe cei care au

nevoie de ea, ce efecte va avea asupra celor care n-au deloc trebuință de ea, dacă o atrag tot mai mult peste sufletul lor?

- Da, ai putea să-mi obiectezi, da, știu și eu asta, dar nu știu cum s-o resping și s-o îndepărtez din sufletul meu.

- Dar ce mare greutate este, dragă prietene? Dacă ar fi vorba de poftă, de dragostea trupească, de tirania umblatului după slava și laudele lumii, sau de oricare din aceste robii, da, atunci e cu cale să te întrebi cum să scapi de ele; într-adevăr, dacă nu-i cu totul cu neputință, este greu ca cei ce au căzut în astfel de pofte să scape de lațurile lor. Pentru ce? Pentru că plăcerea sădită în chip firesc în suflet lucrează împreună cu aceste patimi și le ajută. Plăcerea este aceea care înconjoară pe cei stăpâniți de patimi din toate părțile, cu multe lațuri, în primul rând, acesta este lucru greu de făcut, anume de a convinge sufletul să voiască cu tărie să se hotărască să scape de aceste rele. Este același lucru cu patimile ca și cu râia sau mâncărimea de piele: dacă-ți face plăcere să te scarpini, îți mărești și mai mult boala, în loc să scapi de ea. Faptul că ne rușinăm de râie contribuie mult la dorința de a scăpa de ea. Cel care se scârbește de ceva se va sili să arunce iute de pe el ceea ce-l scârbește.

- Dar ce se întâmplă dacă se silește, dar nu poate?

- Să nu înceteze să se silească, și îndată va putea. Un creștin, dacă se întristează vreodată, trebuie să aibă numai două pricini de întristare: sau când păcătuiește el înaintea lui Dumnezeu, sau când păcătuiește aproapele său. Tristețea ta însă nu are nici una dintre aceste pricini, așa că în zadar te întristezi.

- Dar de unde pot ști că boala aceasta n-a venit peste mine ca o pedeapsă din pricina păcatelor mele?

- Acest lucru îl știu destul de bine, dar nu stăruie acum asupra lui. Dar să presupunem, dacă vrei, că, așa după cum spui, nu știu bine asta, ci că este destul de limpede că boala ta e o pedeapsă din pricina păcatelor tale. Spune-mi, te rog, pentru asta te întristezi? Ar trebui să te bucuri, nu să te întristezi, că datorită bolii ți se șterg păcatele și că nu ești osândit împreună cu lumea. Cel ce se întristează nu trebuie să se întristeze că este pedepsit, ci pentru că prin păcatele sale mânia pe Dumnezeu. Păcatele ne îndepărtează de Dumnezeu și ni-l fac dușman, pe când pedepsele ne împacă cu El și-l fac să fie îndurător cu noi și aproape de noi. Dar că sudoarea ta și chinul tău nu sunt o pedeapsă a păcatelor tale, ci pricină de cununi și de premii, se vede din cele ce voi spune. Chiar dacă mai înainte de a te călugări ai fi dus o viață rușinoasă și desfrânată și ai fi îmbrățișat monahismul în această stare sufletească, nici atunci n-ar fi trebuit să ai această bănuială. Dacă Dumnezeu aduce peste noi pedepse pentru ca să ne întoarcă spre pocăință când nu ne căim, apoi, atunci când arătăm pocăință, pedepsele sunt de prisos tocmai din pricina aceasta. Este departe de Dumnezeu gândul de a voi să ne pedepsească; dimpotrivă, chiar când săvârșim adeseori fapte vrednice de pedeapsă și avem mare nevoie de căință și de întoarcere la Dumnezeu, El caută să ne înțeleptească numai prin amenințare și ne înfricoșează numai cu cuvântul. Poți vedea adevărul spuselor mele fie din istoria poporului Israel, fie din cele petrecute în cetatea ninivitenilor. Dumnezeu i-a amenințat numai și nu i-a pedepsit pe niniviteni; iar când s-au pocăit, a îndepărtat îndată de la ei și amenințarea. Mult mai mult decât noi, chiar Dumnezeu vrea să nu suferim. Nimeni nu se cruță pe sine într-atât, cât ne cruță Dumnezeu pe noi toți. Prin urmare, dacă Dumnezeu a înfricoșat cu cuvântul și n-a pedepsit pe cei care adeseori păcătuiau, dar i-a scăpat de acest chin când s-au pocăit, oare pe tine, care ai arătat atâta evlavie și virtute, să te mai și pedepsească, în loc să te scape de această amenințare? Cum poți crede una ca aceasta? Într-adevăr, dacă ai fi fost un stricat și viața ta de mai înainte ar fi fost păcătoasă, după cum spuneam mai sus, ai putea să ai această părere. Dar, deși nu fără păcat, viața ta de mai înainte decât cea de

acum totuși a fost cuviincioasă și plină de sfințenie; de aici reiese limpede că aceste lupte ale tale sunt pricini de cununi și de o mai mare slavă.

Prin urmare, după cum am spus, trebuie să deștepti în sufletul tău aceste gânduri și altele la fel cu ele; iar o dată cu acestea, dar, mai bine spus, chiar înainte de acestea, trebuie să risipești acest întuneric de tristețe prin rugăciuni și rugăminți stăruitoare către Dumnezeu. Fericitul David, acel minunat și mare om, s-a folosit neîncetat de aceste leacuri și a îndepărtat astfel multele dureri ale necazurilor sale, când rugându-se și zicând: “necazurile inimii mele s-au înmulțit; din nevoile mele scoate-mă”, când deșteptând gânduri cuvioase: “Pentru ce ești mâhnit suflere al meu? Pentru ce mă tulburi? Nădăjduiește în Dumnezeu că mă voi mărturisi Lui”. Și iarăși se întoarce de la gânduri la rugăciuni: “Lasă-mă, spune el, ca să mă odihnesc, mai înainte de a mă duce și de a nu mai fi”, și de la rugăciuni la gânduri: “Ce-mi este mie în cer? Și afară de Tine, ce am voit pe pământ?”. Tot astfel și Iov, când femeia lui îl sfătuia cu gânduri drăcești, o dojenea cu gânduri cuvioase, zicându-i: “Pentru ce grăiești ca o femeie fără de minte? Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm și pe cele rele?”. Când Iov se adresa lui Dumnezeu, se folosea de rugăciuni stăruitoare. Fericitul Pa vel cu aceste două mijloace ajuta pe cei care erau în necazuri și încercări: Uneori spunea: “Iar dacă rămâneți fără certare, atunci sunteți fii nelegitimi și nu fii adevărați ; care este fiul pe care nu-l ceartă tatăl său?”, altelei se ruga: “Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa ispițiți peste puterile voastre”; și iarăși: “De vreme ce este drept la Dumnezeu să răsplătească, celor ce vă necăjesc pe voi, cu necaz, și vouă, celor necăjiți, cu ușurare”. Așadar, dacă vei voi să te folosești și tu de aceste arme și te vei încinge bine cu ele din toate părțile, întărind cu gânduri atacul împotriva tristeții, iar cu rugăciunile tale și ale altora făcând puternic acest zid, vei simți iute roadele acestei certări a lui Dumnezeu. Vei avea nu numai câștigul că vei suporta cu curaj suferințele de acum, dar, punându-le în practică așa cum trebuie, nu vei putea fi doborât mai târziu de nici una dintre supărările din viață.

COMPARAȚIE ÎNTRE ÎMPĂRAT ȘI MONAH

din “DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ȘI BIRUIREA TRISTEȚII”

1. Văd că mulți oameni iubesc și admiră mai mult pe cele ce par bune decât pe cele ce sunt prin firea lor cu adevărat bune și folositoare. De aceea am socotit de neapărată trebuință să vorbesc pe scurt despre amândouă, să pun față în față pe cele disprețuite de mulți, cu cele mult râvnite, pentru ca prin cunoașterea deosebirii dintre ele să le prețuim pe unele ca vrednice de râvnă și mântuitoare, iar pe altele să învățăm a le disprețul ca pe cele ce n-au nici o valoare.

Oamenii iubesc puterea, stăpânirea și slava; mulțimea ferecește pe conducătorii popoarelor, pentru că sunt purtați în trăsurile luxoase și strălucitoare, pentru că au parte de bucuria de a fi vestiți de crainici, de a fi însoțiți de o mare suită, dar disprețuiește viața monahilor, traiul celor care și-au ales viețuirea singuratică. Când apar în lume conducătorii popoarelor, tot poporul întoarce privirile spre ei; când însă apar monahii, ochii nimănui nu se îndreaptă spre ei, ci doar ai câtorva, nimeni nu dorește să ajungă monah; dar toți doresc să ajungă conducători de popoare, cu toate că dobândirea puterii și a conducerii popoarelor este un lucru tare greu și cu neputință pentru cei mai mulți dintre oameni și cu toate că doritorii de putere și stăpânire au nevoie de multe averi. Pe când a ajunge monah, a alege viețuirea singuratică, a trăi în slujba lui Dumnezeu este deopotrivă cu puțință și lesnicios pentru toți oamenii, în afară de asta: puterea și stăpânirea se termină o dată cu viața aceasta; mai bine spus, îi părăsește pe cei îndrăgostiți de ea chiar de pe

când trăiesc, iar pe unii îi aruncă în mari primejdii și-i acoperă cu necinste. Viața singuratică, viața monahală, dimpotrivă, umple aici pe pământ pe cei drepti cu multe bunătăți; iar după sfârșitul acestei vieți, îi duce strălucitori și bucuroși înaintea scaunului de judecată al lui Dumnezeu și Tatăl, unde cei mai mulți dintre conducători vor fi pedepsiți pentru faptele săvârșite în viață.

Haide deci să punem față în față pe unele cu altele: bunătățile adevărate ale călugăriei și părutele bunătăți ale puterii și slavei din lumea aceasta, pentru a ne da bine seama de deosebirea dintre ele. Punându-le față în față, deosebirea dintre ele va fi și mai vădită. Dar, dacă vrei, să punem mai bine față în față culmea bunătăților, adică puterea și slava împăratului, cu călugăria, și să vedem ce roade dă dobândirea fiecăreia dintre ele.

Mai întâi să vedem peste cine este mai mare împăratul și peste cine este mai mare monahul. Împăratul stă în fruntea multor popoare, orașe și țări. Prin poruncile lui este stăpân peste generali, guvernatori, oștiri, popoare, senate. Monahul, omul afierosit lui Dumnezeu, omul care și-a ales viața singuratică, este stăpân pe mânie, pe invidie, pe iubirea de arginți, pe plăcere și pe toate celelalte păcate. Se gândește și se grijește neconținut să nu-și lase sufletul stăpânit de patimi rușinoase, să nu-i fie robită mintea de amara tiranie a poftelor. Are grijă ca mintea să-i fie totdeauna mai presus de cele trecătoare, punând împotriva patimilor frica de Dumnezeu. Acestea conduce și stăpânește împăratul, acestea conduce și stăpânește monahul! Încât mai drept ar fi să-l numești pe monah împărat decât pe cel împodobit cu mantia de purpură și cu coroană, pe cel care stă pe tron de aur.

2. Împărat adevărat, acela-i împărat care este stăpân pe mânie, pe invidie, pe plăcere, într-adevăr, acela-i împărat.

Care-și cârmuiește toate poftele și gândurile lui după legile lui Dumnezeu, într-adevăr, acela-i împărat, cel care-și păstrează liberă mintea, care nu îngăduie să se înscăuneze în suflet tirania plăcerilor. Pe un om ca acesta aș dori mai degrabă să-l văd conducător de popoare, de orașe, de oștiri, stăpânitor peste apă și uscat. Un om care pune rațiunea mai presus de patimile sufletești, va putea, condus de legile lui Dumnezeu, să stea cu ușurință și în fruntea oamenilor, va putea să fie ca un tată pentru supușii săi, conducând orașele cu toată blândețea. Cel care pare că îi conduce pe oameni, dar este rob mâniei, dragostei de putere și plăcerilor, mai întâi de toate este vrednic de răs în fata supușilor săi. Poartă, e drept, coroană bătută în pietre nestemate, poartă coroană de aur, dar nu-i încununat cu înțelepciune; îi strălucește, e drept, trupul de podoaba purpurei, dar nu-i este împodobit sufletul. Apoi, nici nu știe cum să conducă popoarele. Cum poate să conducă și să îndrepte pe alții prin legi când nu poate să se conducă pe sine însuși?

Să vedem acum ce deosebire este între monah și împărat atunci când poartă război.

Monahul luptă împotriva demonilor! Vei vedea că-i mai puternic decât ei. Vei vedea că-i biruie și că este încununat de Hristos! Pornește la luptă având lângă el ajutorul lui Dumnezeu. Luptă cu arme cerești, așa că neapărat a lui este biruința, împăratul luptă împotriva barbarilor. Biruința monahului este mai strălucită, mai mare decât biruința împăratului, deoarece demonii sunt niște dușmani mai cumpliți, mai înfricoșători decât oamenii.

Deosebire mare este între monah și împărat și în ce privește pricina pentru care poartă război. Monahul luptă împotriva diavolilor, pentru credință, pentru slujirea lui Dumnezeu, dorind să smulgă din rătăcire sate și orașe, împăratul luptă împotriva barbarilor pentru pământuri, pentru hotare sau pentru averi răpite; alteori pornește război mânat de lăcomie și din dorința de a supune pe nedrept alte țări stăpânirii sale. Această lăcomie de foarte multe ori a făcut ca împărații să-și piardă și împărăția. Au dorit să aibă mai mult.

Prin urmare, atât puterea și stăpânirea pe care o au unul și altul, cât și războaiele duse de ei ne arată cât de mare este deosebirea dintre împărat și cel care se străduiește să trăiască slujind lui Dumnezeu.

Poți cunoaște încă și mai bine deosebirea dintre cei doi dacă cercetezi viața și faptele săvârșite de ei în fiecare zi.

Vei vedea că monahul vorbește cu profeții, că își împodobește sufletul cu înțelepciunea lui Pavel, că trece neconținut de la Moise la Isaia, de la Isaia la Ioan, de la acesta la altul, împăratul vorbește cu comandantii de oștiri, cu prefectii și cu oamenii din suita sa. Și se știe că sufletul ni se formează după sufletul celor cu care stăm neconținut de vorbă. Prin urmare, monahul își formează sufletul după sufletul apostolilor și al profeților, iar împăratul, după sufletul generalilor, al aghiotanților, al celor din suita sa, oameni robiți vinului, dedați plăcerilor, oameni care-și petrec cea mai mare parte a zilei în băutură, oameni care din pricina vinului nici nu mai știu ce este bine și de folos.

Astfel, deci, și pentru această pricină se cuvine să fericim mai mult viața monahului decât viața celui care stăpânește, care împărățește, care are puterea în mână.

3. Dar să vedem cum își petrec noaptea și monahul, și împăratul.

Pe monah îl vom găsi că se împodobește cu slujirea lui Dumnezeu și cu rugăciunile. Cântă cu mult mai de dimineață decât păsările. Trăiește cu îngerii, vorbește cu Dumnezeu, se bucură de bunătățile cerești. Pe celălalt, pe împărat, pe cel ce stă în fruntea multor neamuri, popoare și oștiri, pe cel ce stăpânește mult pământ și întinse mări, îl vom găsi noaptea culcat în pat și dormind adânc. Monahul mănâncă numai atâta mâncare cât nu-l silește să cadă în somn adânc. Pe împărat însă chefurile îl adorm, iar băutura îl ține în pat până la ziuă. Îmbrăcămintea și masa monahului sunt măsurate; comesenii lui sunt tot monahi, atleți ai aceleiași virtuți, îmbrăcămintea și masa împăratului sunt luxoase și îmbeșugate, căci împăratul trebuie să se împodobească cu pietre prețioase și cu aur, să întindă mese bogate și sclipitoare. Are și el comesenii. Comesenii lui însă sunt vrednici de răutatea lui, dacă împăratul este un nesocotit; dacă e cu minte și înțelept, comesenii pot fi buni și drepecți, dar cu mult inferiori virtuții comesenilor monahului. Chiar dacă împăratul este un filosof, totuși nu poate să se apropie câtuși de puțin de virtutea monahului, împăratul este o povară pentru supușii săi și când călătorește, și când locuiește în oraș, și când este pace, și când e război, și când strânge biruri, și când adună oștire, și când aduce prizonieri, și când învinge în războaie, și când este învins. Când e învins, umple pe supușii săi cu propriile lui nenorociri, iar când învinge, ajunge de nesuferit: se împodobește cu trofee, se îngâmfmă, dă soldaților îngăduința să răpească, să jefuiască, să facă rău călătorilor, să asedieze orașe pașnice, să devasteze casele săracilor, să stoarcă bani de la cei care-i găzduiesc, lucru neîngăduit de lege, sub pretextul unui obicei vechi, nelegiuit și nedrept, împăratul, prin aceste nenorociri pe care le răspândește în jurul său, nu vătămă cu nimic pe bogați, dar supune la mari suferințe pe săraci, ca și cum s-ar rușina de cei bogați. Monahul nu face unele ca acestea. Dimpotrivă, îndată ce apare, aduce o anumită bucurie și bogaților, și săracilor. Aceeași bucurie și unora, și altora. Se folosește în tot timpul anului de o singură haină. Bea apă cu mai multă plăcere decât beau alții cel mai minunat vin. Nu cere de la bogați pentru el însuși nici un dar, mic sau mare; pentru cei în nevoie însă, pentru cei săraci, cere daruri multe și dese, folositoare și unora, și altora; și bogaților, care le dau, și săracilor, care le primesc. Astfel, monahul este un doctor obștesc, deopotrivă de folositor și bogaților, și săracilor. Pe bogați îi scapă de păcate prin buna lui sfătuire, iar pe săraci, de sărăcie. Când împăratul dă poruncă să se ușureze birurile, vine mai mult în ajutorul bogaților decât al săracilor, iar când mărește birurile, păgubește pe cei cu mici averi. Pe bogat puțin îl

păgubește povara birurilor; casa săracului însă birurile o târăsc la vale ca un puhoi. Birurile umplu de plânset satele, nici bătrânii, nici văduvele, nici orfanii nu găsesc vreo milă în ochii celor care strâng birurile; acești dușmani obștești ai țării se năpustesc asupra supușilor în tot timpul anului și încasează de la plugari și ce n-a produs pământul.

4. Haide acum să vedem care sunt darurile date de monah și care sunt darurile date de împărat supușilor săi!

Împăratul dăruiește aur, iar monahul, harul Duhului. Unul, când e milostiv, scapă pe om de sărăcie. Celălalt, prin rugăciunile sale, scapă sufletele stăpânite de demoni. Dacă se întâmplă ca un om să fie bântuit de o astfel de nenorocire, trece pe lângă împărat ca pe lângă ceva neînsuflit, dar aleargă la chilia monahului întocmai ca unul care, căutând să scape de lup, aleargă la un vânător ce are în mână armă. Ce este arma pentru vânător, aceea este rugăciunea pentru monah, nu este atât de înfricoșătoare arma pentru lupi, cât de înfricoșătoare sunt pentru diavoli rugăciunile dreptilor, nu numai noi, oamenii de rând, alergăm la sfinții monahi când suntem în nevoi, ci chiar împărații, la vremuri de grea cumpănă, aleargă la ei cum aleargă săracii la casele bogaților în vreme de foamete. Ahav, împăratul iudeilor, n-a găsit oare scăpare prin rugăciunile lui Ilie în timpul foametei și a lipsei de grâu ? Iezechia, tot împărat al iudeilor, când era greu bolnav, aproape să moară, și-și vedea moartea în față, n-a alergat oare la profetul Isaia, pentru că Isaia era mai puternic decât moartea și dătător de viață ? Mai departe: când a izbucnit război în Iudeea, iar Palestina era amenințată să fie nimicită chiar din temelie, împărații iudeilor au lăsat armatele, au părăsit pedestrașii, arcașii, călăreții, generalii, comandanții de oștiri; și n-au alergat la rugăciunile profetului Elisei ? Erau convinși că slujitorul lui Dumnezeu va avea mai multă putere decât zecile de mii de ostași. Și așa a și fost.

Același lucru l-a făcut și împăratul Iezechia. Când a izbucnit războiul persan, și Ierusalimul ajunsese în primejdie de a fi nimicit din temelii, când apărătorii orașului care stăteau pe ziduri tremurau, se temeau și se clătinau ca la așteptarea tunetului și a cutremurului care zguduie totul, împăratul Iezechia a pus înaintea multelor zeci de mii de ostași perși rugăciunile lui Isaia . Și nu i-a fost înșelată nădejdea. Căci abia a ridicat profetul mâinile spre cer, și Dumnezeu, prin săgeți trimise din văzduh, a și pus capăt războiului persan. Prin acest ajutor dat de sus. Dumnezeu i-a învățat pe împărați să socotească pe slujitorii Săi mântuitori obștești ai pământului. Totodată i-a mai învățat pe împărați să respecte sfaturile dreptilor și să asculte bunele lor îndemnuri atunci când dreptii îi roagă să facă vreo faptă bună și iubitoare de Dumnezeu.

Dar deosebirea dintre monah și împărat nu se mărginește numai la atâta. Deosebirea e cu mult mai mare. Dacă s-ar întâmpla să cadă și unul și altul: monahul, adică, să cadă din virtutea sa, iar împăratul, de pe tronul său împărătesc, monahul ajunge ușor și iute stăpân pe sineși, căci prin rugăciune, lacrimi, plânset și îngrijirea săracilor ștergându-și păcatele sale, revine cu ușurință la starea de mai înainte, pe când împăratul, dacă își pierde domnia, are nevoie de mulți aliați, de mulți pedestri, de mulți călăreți, are nevoie de cai, de bani, trebuie să înfrunte primejdii, împăratul nădăjduiește să-și recapete domnia numai cu ajutorul altora; monahul n-are nevoie de nimeni, își recapătă îndată starea de mai înainte, își recapătă îndată mântuirea datorită voinței lui, râvnei lui și schimbării gândurilor sale. S-a spus doar: “împărăția cerurilor este în lăuntru vostru” .

Pentru împărat, moartea este plină de groază; pentru monah, lipsită de durere. Și pe bună dreptate! Cel care disprețuiește bogăția și luxul suportă cu ușurință trecerea de aici pe lumea cealaltă.

Deosebire mare este între ei și dacă s-ar întâmpla să fie ucis și unul, și altul. Monahul își va pune

viața în primejdie pentru credință, dobândind prin moarte viață nemuritoare, împăratul este ucis de un tiran, de unul care-i râvnește tronul. Dupăucidere, împăratul ajunge o priveliște plină de milă și groază, pe când monahul, ucis pentru credința lui, priveliște plăcută și mântuitoare. Monahul va avea imitatori pe îndrăgostiții de viața lui îmbunătățită. Monahul va avea mulți ucenici care se vor ruga să ajungă la fel cu el; împăratul însă va cheltui multe cuvinte în rugăciuni, rugându-se lui Dumnezeu ca nimeni să nu se mai îndrăgostească de domnie. De altfel, nimeni n-ar îndrăzni să-l omoare pe monah! Oricine socotește o nelegiuire înaintea lui Dumnezeu uciderea unui asemenea om. Pe împărat însă îndrăznesc să-l ucidă mulți ucigași, mulți îndrăgostiți de tronul împărătesc. Din această pricină unul se apără cu ostași, iar celălalt, dimpotrivă, apără el orașele cu rugăciunile sale și nu se teme de nimeni, împăratul trăiește totdeauna cu frica în sân, așteaptă în orice clipă să fie ucis. Unul este stăpânit de lăcomie plină de primejdii, altul este stăpânul unei mântuiri neîndoielnice.

Mi se pare că am spus destule spre a arăta cât de mare este deosebirea dintre împărat și monah, pe temeiul faptelor din viața aceasta de pe pământ. Dacă însă am vrea să vedem și deosebirea dintre ei pe lumea cealaltă, vom vedea pe monah strălucitor și slăvit, răpit în nori într-un împinarea Domnului în văzduh, așa cum ne învăța povătuitorul și dascălul acestei vieți mântuitoare și al întregii virtuți, iar pe împărat, cu totul în alt chip. Dacă va ocârmui pe supușii săi cu dreptate și cu iubire de oameni, lucru foarte rar, se va bucura de o mântuire și de o cinste mai mică decât monahul. Căci nu este la fel, nu este la fel un împărat bun cu un monah care trăiește mistuit cu totul de slujba lui Dumnezeu. Dacă însă va fi rău, crud, dacă va umple pământul cu multe suferințe, cine poate spune chinurile la care va fi supus? Va suferi, va arde în foc, va fi biciuit, va fi muncit, va îndura chinuri care nu pot fi rostite nici cu cuvântul, și nici suportate cu fapta.

Gândind dar și cunoscând toate acestea, nu trebuie să admirăm pe cei bogați. Cel care este în aparență stăpânul acestor bogății nici nu se poate apropia cât de cât de virtutea monahului. Când vezi deci pe bogat îmbrăcat cu haine luxoase, împodobit cu aur, purtat în trăsură, ieșind la plimbare însoțit de alaiuri strălucitoare, nu fericit pe un astfel de om. Bogăția e vremelnică. Este un bun părelnic. Pierde o dată cu viața aceasta. Când vezi însă pe monah că merge singur, smerit, blând, liniștit, pașnic, caută să fii ca el, arată-te imitator al filosofiei lui, al harului lui creștin, al cugetării lui despre lume și viață, roagă-te să ajungi asemenea acestui drept. "Cereți și vi se va da", spune Domnul, într-adevăr, aceste însușiri sunt singurele bune și mântuitoare; pentru iubirea de oameni și purtarea de grijă a lui Hristos, Căruia slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.